

VARLIĞIN METAFİZİK BOYUTU

RUKN-UL-MELİK, CİN VE ZEYTONLARIN VARLIĞI VE NÂSİPİLERİ

M. Fethullah Gülen

VARLIĞIN METAFİZİK BOYUTU

(RUH, MELEK, CİN VE ŞEYTANLARIN
VARLIĞI VE MAHİYETLERİ)

M. Fethullah Gülen

VARLIĞIN METAFİZİK BOYUTU

(RUH, MELEK, CİN VE ŞEYTANLARIN
VARLIĞI VE MAHİYETLERİ)

M. Fethullah Gülen

Varlığın Metafizik Boyutu

(Ruh, Melek, Cin ve Şeytanların Varlığı ve Mahiyetleri)

Copyright © Nil Yayınları, 2011

*Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Ticaret A.Ş.'ne aittir.
Eserde yer alan metin ve resimlerin, Işık Yayıncılık Ticaret A.Ş.'nin önceden
yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt
sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.*

ISBN

978-975-315-225-9

Yayın Numarası

261

Çağlayan A. Ş.

TS EN ISO 9001:2000

Ser No: 300-01

Sarıncı Yolu Üzeri No: 7 Gazimir / İZMİR

Tel: (0232) 252 22 85

Ocak 2011

Genel Dağıtım

Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım

Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31

Tek-Er İş Merkezi Mahmutbey/İSTANBUL

Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Nil Yayınları

Bulgurlu Mahallesi Bağcılar Caddesi No:1

Üsküdar/İSTANBUL

Tel: (0216) 522 11 44 Faks: (0216) 522 11 78

www.nil.com.tr

İçindekiler

Takdim Yerine	13
Takdim	15
Bilimin Cehaleti	16
Metafizik Âlem	21
Varlığın Metafizik Boyutu	23
Giriş	33

Birinci Bölüm **RUH**

A. RUH KELİMESİNİN ETİMOLOJİSİ	45
1. Vahiy	45
2. Nübüvvet	45
3. Kur'ân	45
4. Ferah ve sürur	46
5. Cibril	46
6. Ruh	46
7. Mesih	46
8. Nefis, Can	46
B. RUH EMİR ÂLEMİNDENDİR	47

C. RUHUN VARLIK DELİLLERİ	50
1. DEDUBLEMAN	50
2. RUHÎ DEGAJMAN VE İMTİSAL.....	51
3. YAŞANMIŞ HÂDİSELERLE RUHUN VARLIĞI.....	53
a. Rahip Bertrand ve Şair Goethe	53
b. Astral Bedeni Müşâhede	56
c. Ölüm Anındaki Ruhî Müşâhedeler.....	58
d. Allah Resûlü'nün "Ebherim Koptu." Deddiği An	61
4. HER ŞEY GÖRDÜĞÜMÜZ MADDEDEN İBARET DEĞİL.....	62
5. DÜNDEN BUGÜNE KİRLİAN FOTOĞRAFÇILIĞI.....	65
6. RUH FOTOĞRAFÇILIĞI	69
7. DUYU ORGANLARI ARACILIĞI OLMADAN GÖREN, İŞİTEN VE KOKU ALANLAR.....	72
8. RADYASTEZİ	76
9. ÖNSEZİ (HİSS-İ KABLE'L-VUKU)	79
10. GAYBI BİLMENİN MÂNÂSI.....	82
Peygamberimiz'in Gaybı Bilmesi.....	84
a. Peygamberimiz'in Kendi Devrine Ait Verdiği Gaybî Haberler.	85
aa. Senin Baban Hûzafe'dir.....	85
ab. Tek Tek Yerlerini Gösteriyordu.....	86
ac. Biraz Sonra Buraya Bir İnsan Gelecek	87
b. Efendimiz'in Yakın ve Uzak İstikbale Ait Verdiği Gaybî Haberler.....	87
ba. Fatıma Annemiz'in Vefatını Bildirmesi	87
bb. Hz. Hasan'ın Feragati.....	88

11. PSİKOKİNEZİ.....	89
a. Bükülen Çatal Bıçaklar.....	90
b. Hareket Eden Masa	91
c. Ellerdeki Esrar	92
d. Ölmüş Annenin Sesi.....	92
e. Batı İnsanının Bunalım Sebebi.....	93
f. Trans Eylemi ve Etkisi.....	95
g. Yüce ve Süfli Ruhlar.....	96
12. ÖLDÜKTEN SONRA DİRİLENLER.....	97
a. Aleyküm Selâm Abdullah.....	97
b. Silahını Vermeyen Şehit.....	98
c. Arkadaşının İmdatına Koşan Şehit	99
d. Her Şeyi Gösteriyorlardı.....	99
e. Bir Elin Becerileri	101
13. RÜYALAR.....	102
a. Rüya ile Gelen Mesajlar.....	104
b. Rüyalar ve Bazı Keşifler.....	108
c. İbret Yüklü Rüyalar.....	111
ca. Senin İstifa Ettirdiğini Biz de İstifa Ettirdik.....	111
cb. Nureddin Zengi'nin Rüyası	112
cc. Tabiri Çıkmış Bir Rüya	115
d. Rüyalar Üzerine Son Bir Değerlendirme	116
e. İlim Bizi Tasdik Ediyor	118
f. Berzahî Tablolar.....	121
13. SEMBOLLER (TEMESSÜLÂT)	123
Amellerin Temessül Etmesi	126

D. RUHUN İNKİŞAFI.....	130
1. RUHUN İNKİŞAFI İÇİN USÛL VE MÜRŞİT GEREKLİDİR.....	130
2. ŞEYTANIN TELKİNLERİ.....	133

İkinci Bölüm

MELEKLER

A. MELEKLER VE BAZI ÖZELLİKLERİ.....	141
1. MELEK KELİMESİNİN ETİMOLOJİSİ.....	141
2. MELEKLERİN MAHİYETİ.....	141
3. MELEKLER VE MİSYONLARI.....	143
a. İnsanla Münasebeti Açısından Meleklerin Misyonu.....	146
b. Melekler Sadece Birer Memurdurlar.....	148
c. Melekler Amellerimizi Yazar ve Niyetlerimizi Bilirler.....	150
4. MELEKLERİN HZ. ÂDEM'E SECDE ETMESİNDEKİ SIR...	153
5. MELEK VE İNSANDAKİ İRFAN FARKI.....	154
6. BAZI ÖZELLİKLERİ.....	156
7. MELEKLERDEKİ HAŞYET.....	158
a. Meleklerin Allah Korkusu: İclâl.....	158
b. Haşyette Melekleşenler.....	163
B. DERECELERİNE GÖRE MELEKLER.....	165
1. HZ. CİBRİL (aleyhisselâm).....	165
2. HZ. MİKÂİL (aleyhisselâm).....	169
3. HZ. İSRAFİL (aleyhisselâm).....	171
4. ... Ve HZ. AZRAİL (aleyhisselâm).....	173
a. Hz. Azrail Bütün Ruhları Nasıl Kabzediyor?.....	174
b. Ruhları Kabzedilen Meleklerin Farklı Görüntüleri.....	181
c. Kabirde Sual Melekleri ve Mü'minin Durumu.....	183

5. HAMELE-İ ARŞ.....	184
6. MELE-İ A'LÂ VE MÜHEYYEMÛN MELEKLERİ.....	188
7. HÂZİN veya RIDVAN.....	190
8. MALİK.....	194
9. KÂTİP MELEKLER (KİRAMEN KÂTİBİN)	197
10. KORUYUCU MELEKLER (HAFAZA)	202
11. SEYYAR (GEZGİNCİ) MELEKLER.....	203
C. MELEKLERLE BÜTÜNLEŞMEK İÇİN	214
1. MELEKLERE MİHMANDAR OLMAK.....	214
2. MELEKLERİN PERVANE OLDUĞU RUHLAR	218
3. İNSAN - MELEK MÜNASEBETİNİ ZEDELEYEN HUSUSLAR.....	225
D. MELEKLERİN TEMESSÜLÜ	227
1. KUR'ÂN'DA MELEKLERİN TEMESSÜLÜ	227
2. HADİSLERDE MELEKLERİN TEMESSÜLÜ	230
a. Dıhyeleşen Cibril (aleyhisselâm).....	230
b. Meleklerle Hemdem Olan Sahabiler.....	232
c. Melekler Ordusu	234
d. Sarıkh Süvariler	236

Üçüncü Bölüm

CİN VE ŞEYTAN

Giriş.....	241
A. CİN	245
1. "CİN" KELİMESİ ÜZERİNE	245
2. CİNLERİN MEVCUDİYETİ.....	246

3. CİNLERİN MAHİYETİ	249
a. Cinler Hâlis Ateşten Yaratılmışlardır.....	249
b. Cin Şuurlu Bir Kanundur	251
c. Kur'ân'da Cin Kavramı.....	254
d. Cinler Mikrop mu?.....	258
4. CİNLERİN TEMESSÜLÜ	259
5. CİNLER VE TEMSİLCİLERİ	261
6. CİNLER SORUMLU VARLIKLARDIR.....	267
a. Âyet ve Hadislerde Cinlerin Sorumluluğu	267
b. Cinlere de Peygamber Gönderilmiştir	274
c. Rivayetlerin Ortak Değerlendirilmesi	280
d. Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) İns ve Cinnin Peygamberidir	283
e. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Birçok Defa Cinleri İrşad Etmıştır.....	286
7. CİNLERDE SAHABİLİK.....	289
8. CİNLER İNSANLARA TÂBİDİR.....	292
9. HZ. SÜLEYMAN VE CİNLERİ İSTİHDAMI	293
10. CİNLERİN SULTASI.....	297
a. Cinlerin Sultasına Girenler	297
b. Cinlerin Sultasından Korunmanın Yolları	300
B. ŞEYTAN.....	311
1. ŞEYTANIN YARATILIŞ HİKMETİ	311
2. İNSÎ VE CİNNÎ ŞEYTANLAR.....	314
3. HZ. ÂDEM VE ŞEYTAN	316
4. ŞEYTAN VE VESVESE.....	322

a. Vesvese imanın kuvvetindedir.....	326
b. Vesvese kalbin malı değildir.....	327
c. Vesveseye maruz kalb, kötülerin çer çöp attığı pınara benzer	328
d. Vesvese iradî olmayıp, fiilyata dökülmüyorsa insanı mesul etmez	328
e. Vesvese, insanın ilerlemesine mâni olmayan örümcek ağı gibidir	329
f. Vesvese, üzerinde durulmaz ve dert hâline getirilmezse hiçbir zarar vermez.....	330
g. Vesvese, zararlı tevahhüm edildiği zaman zarar verir.....	331
h. Hassas ve asabî ruhlar, şeytanın vesvesesine önem verip vehme kapılmamalıdır	332
i. İbadet ile vesvesenin manyetik alanından hemen uzaklaşp, onun psikolojik tesirinden çıkılmalıdır	332
j. Abdest ve namazda “Eksik mi yaptım?” şeklindeki vesveselere de önem verilmemelidir.....	335
k. Vesvesenin ilkâ ettiği şeyin üzerine üzerine gidilmelidir....	336
5. ŞEYTAN PORTRESİNDEN BAZI KESİTLER.....	337
a. Şeytanın İnsana Teması	337
b. İnsanın Cibilli Düşmanı	339
c. Dört Cihetten Saldırması	341
d. İnatçı ve Azgın Şeytan	345
e. Hilkatın Değiştirilmesi.....	350
f. Şeytan ve Dostları.....	355
g. Sinsi Şeytan	360
h. Şeytan ve İnkârcılığı.....	363
i. Sapıklık ve Şeytan.....	374

j. Açıklık ve Şeytan	374
k. Kötülük ve Şeytan	376
l. Haramlar ve Şeytan	377
m. Umumî Belâlar ve Şeytan	378
n. Aldatmak ve Şeytan	380
o. İftira ve Şeytan	383
p. Putçuluk ve Şeytan	383
r. Yuva ve Şeytan	384
s. Cemiyet ve Şeytan	386
t. Şeytanın Lümmesi	387
6. ... VE ŞEYTAN FERYAT EDİYOR	387
Karma İndeks	391
Kaynakların Tespitinde Faydalanılan Eserler	413

Takdim Yerine

“Varlığın Metafizik Boyutu” isimli şaheseri mütalâa ederken öğrencilik yıllarımda materyalist arkadaşlarımın ve öğretmenliğim sırasında öğrencilerimden bazılarının çekine çekine, bazılarının da çok küstahça sordukları soruları hatırladım. Şöyle diyorlardı: Ruh nedir? Şeytan olabilir mi? Bu gibi şeyler varsa varlıkları neyle ispatlanabilir? Ruh çağrılabilir mi? Geldiği iddia edilen şeyler gerçekten ruh mudur? Ruhun fotoğrafı çekilebilir mi? Beş duyu dışında duygular var mıdır? Bazı olaylar önceden sezilebilir mi? Âyet ve hadislerde gelecekle ilgili bilgiler var mıdır? Rüyalar geleceği keşfedebilir mi? Kâşif ve mucit ruhlu kâşiflerde, deha ve çalışmalarının yanında rüyalarının da buluşlarına tesiri var mıdır? Melekler görünür mü? Süleyman (aleyhisselâm), cinlere nasıl hizmet ettirmiştir?

Bu ve benzeri sorulara cevap verebilmek için o zaman elimde maalesef “Varlığın Metafizik Boyutu” diye bir kitap yoktu. Onun için sağdan soldan topladığım malumatlarla cevap vermeye çalışıyordum. Bir ara elime “Rusya’da Tanrı’ya Dönüş” isimli bir kitap geçti. Onunla bazı sorulara güzel cevaplar verme imkânım olmuştu. Bir seferinde materyalist öğrencilerden birisi: “Nasıl olur hocam! Materyalizmi hazmetmiş Rusya gibi bir ülkede bu kitabın anlattığı şekilde bir durumun olması, gerileme demektir...” demişti. Ben de “Belki sizin gerileme dediğiniz, gerçekte bir ilerlemedir.” diye cevap vermiştim.

Bu bakımdan “Varlığın Metafizik Boyutu” beni çok ilgilendiriyor ve her konu sanki münazara meydanındaki bir hatırayı canlandırıyor. Bu ilmî eserle, ruh, melek, cin ve şeytan hakkında anahtar hükmünde temel bilgiler verildikten sonra, sırlı bir âleme sevk edici bir tesirin verildiğini insan her sayfada hissediyor. Maddenin cidarlarını çatlatan, derin ve köklü bilgilerin ışığı altında rengârenk bir âlemin ışıltılarını seyretmek de çok cazip bir hâle geliyor. Kur’ân ve hadise dayalı gerçeklerle tespit edilmiş gayba iman esaslarını kesin hatları ile öğrenmenin yanında, engin bir ilimle hiç şüphemiz olmayan bizatihi müşâhedelerle zenginleştirilmiş bilgilerin ortaya koyduğu gerçekleri okumak, insana büyük bir zevk veriyor.

Bugüne kadar, pek çoğu süfliyatın ve şeytanların oyuncağı olan kişilerin şarlatanlığını, sanki harikalar kuşağında bir şeyler seyrediyor gibi algılayan insanlarımıza böyle net ve berrak bilgiler sunmak, elbette büyük bir irşad hizmetidir. Kaskatı ve dardar maddî kalıpların içine insanı hapseden materyalist görüşün, insanı cendereye sokan katı ve sıkıntılı dünyasını bertaraf edip, şeffaf, rengin, muşâşâ bir âlemi temâşâyâ davet eden bu kitap, günümüz insanlığının muhtaç olduğu pırlanta eserlerdendir.

İşte böyle “Varlığın Metafizik Boyutu” nun doyulmaz renkleriyle süren nuranî ve ruhanî yaşantının ışıltıları ile aydın gözlerin temâşâ edip, o güzel âlemden bir armağan olarak buraya taşıdığı saf gerçekleri, sizlere takdim etmekle Nil Yayınları ehemmiyetli bir vazifeyi icra etmiş.

Cenâb-ı Hak’tan, Hocamız Fethullah Gülen’e hayırlı, bereketli bir ömür niyaz eder, bizlere daha pek çok eserler armağan etmesini dileriz.

Takdim

Avrupa Orta Çağındaki halkın hayatını ve değer hükümlerini Prof. Tawney şöyle anlatıyor:

“Şimdi mekanik olan şeylerin çoğu, o zaman şahsî, mahrem ve samimîydi; ferdî ölçülerin çok üstüne çıkan bir ölçüye göre kurulmuş bir teşkilâta, vicdanları kusturan ve her şeyi eninde sonunda ekonomik menfaatlere bağlayan bir doktrine yer yoktu.

O çağda, ekonomik menfaatler, hayatın asıl gayesi olan mânevî kurtuluşa tâbi idi ve ekonomik davranış, diğer davranışlar gibi şahsî davranış bütünüünün ahlâkî kurallara bağlı bir görünümünü teşkil ediyordu. Maddî zenginlik, ikinci dereceden bir önem taşımaktaydı. İnsanlar, şiddetli arzular şeklinde ortaya çıkan ekonomik saiklerden ürküyordu... İnsan servet için değil, servet insan içindi. Bir insanın toplum içindeki yerine göre yaşayabilmesi için gereken parayı kazanmaya hakkı vardı; daha fazlasını kazanmaya çalışmak ise, teşebbüs gücü değil, para hırsıydı ve büyük günahtı... Mal ve mülk meşrû yoldan kazanılmalı ve mümkün olduğu kadar çok kişinin elinde olmalıydı.”

Kanaat-i âcizanemce, bilimin Orta Çağlar ertesinde Avrupa’da gelişip dev bir teknoloji doğurarak bugünlere gelmesinin ardındaki en büyük faktör, Prof. Tawney’nin yukarıda anlat-

tığı Orta Çağlardaki hayat anlayışının temelden değişmesinde yatmaktadır. Öncelikle Katolik Hıristiyanlığın yön verdiği bu anlayış, kadim Yunan'ın hazcı dünya ve hayat görüşüyle yer değiştirip, yavaş yavaş zenginleşen ve bir sınıf oluşturmaya başlayan burjuvazinin aristokrasiye ve onun ardındaki dayanak olarak gördüğü kiliseye, dolayısıyla Hıristiyanlığa baş kaldırması neticesinde meydana gelen, ayrıca coğrafi keşiflerle desteklenen ekonomik değişim, insanları tabii olarak “diledikleri gibi yaşama”ya, “rahat bir hayat”a sürüklüyor ve böyle bir hayatın karşısında gördükleri dine de cephe almaya itiyordu. Gerek Batı'da bilimin gitgide materyalist yörüngeye oturmasında ve gerekse Türkiye gibi ülkelere bu yörünge üzerinde ithal edilmesinde en önemli sebep, insan tabiatında yatan, onun “karşı cinse, çocuklara, kantar kantar altın, gümüş ve paraya, salma güzel atlara, arabalara, kazanca ve kazanç vasıtalarına karşı duyduğu tutku”yu istediği gibi doyurma arzusudur. Kısaca, bilim, ne Batı'da insan tabiatından ve bilhassa o tabiatın bu yönünden bağımsız olarak ortaya çıkmış ve gelişmiş, ne de, diğer ülkelere bundan bağımsız olarak ithal edilmiştir. Yani, bilim doğruları bulma yönünde insana ve insan zihnine yön vermekten çok, insan tabiatının dünyevî yanı bizzat bilime yön vermiş ve neticede insan, bilimi, bu yanını âdetâ tek gerçek saymada alabildiğine istismar etmiştir.

Bilimin Cehaleti

Bilim, bu hâliyle gerçeği bulmaktan ve ifade etmekten çoğu yerde uzaktır. Çünkü “gerçek”, değişen âlemin ve hâdiselerin ötesinde bir ve değişmez olduğu hâlde, bilim onu ısrarla değişen âlemde aramakta ve bu arayışında da öncelikle “duyu”lara dayanmaktadır. Duyular ise her zaman ya-

nıltıcıdır ve ulaştıkları idrak ve neticeler kişiden kişiye değişir. Sonra, duyuların verilerini bilgi hâline getirecek olan istidlâlî akıl, kişiler sayısınca farklı farklıdır. Bu sebeple, bilim, duyuların yanlışlığını güya gidermek ve onlardan doğruya veya gerçeğe varabilmek için “deney” metoduna yönelmişse de, elde kabul edilmiş ön hakikat olmadan deneyin herhangi bir şeyi ispatlayamayacağı açıktır. Herhangi bir hâdisenin iki ayrı zamanda ve iki ayrı yerde, hatta milyonlar sayısınca ayrı zamanda ve ayrı yerde meydana gelmiş olmasının, onun bir defa daha meydana gelmesini mutlaka gerektirmeyeceği David Hume’dan beri Batı’da da bilinen ve kabul edilen bir hakikattir. Deney metodunun Claude Bernard gibi bazı öncüleri bile, vâkıa ve hipotezlerin ancak önceden edinilmiş düşünce ve hakikatlerin yardımıyla yorumlanabileceğini, bu düşünce ve hakikatler olmadan deneye esas alınan vâkıaların hiçbir “bilimsel” değer taşımayan “yalın vâkıalar” olarak kalacağını belirtmektedirler.

Deneylerle güya netice ve gerçeğe varmaya çalışan bilimin asıl “zayıf büyü” burada yatmaktadır. Ön hakikatler olmadan, yani ortada kesin bir “denek taşı” bulunmadan vâkıalar ve hipotezlerle neticeye gidilemez. Bugün, asırlar boyu “telâhük-ü efkâr”la, yani fikirlerin birbirine katılmasıyla gelişen ilimlerin deneylerde kullandığı birtakım “ön hakikatler” bulunduğu andır ki, “Bu işin başlangıcı nasıldı, nasıl oldu?” sorusunu sorma ve düşünme fırsatı vermeme kurnazlığı içinde, deneylerle gerçeğe ulaşmaktan bahsedilebilmektedir. Sürekli gözden kaçırılan bu noktadır ki, felsefede bir “epistemoloji” meselesini gündeme getirmiş ve meselâ, tabîî, sosyolojik, psikolojik... her hâdiseyi, her vâkıayı açıklamaya iddiasındaki diyalektik materyalizm, “insanın düşünerek

ve karar vererek bir meslek sahibi, bir çiftçi, avcı, öğretmen... olmadığı, kullandığı üretim araçlarıyla kendisi arasındaki münasebetin onu mesleğini seçmeye ittiği” gibi bir iddiada bulunabilmiştir. Bu durumda, ilk insanların “balıkçı ve avcı” olduklarını iddia eden diyalektik materyalizm, bu insanların avcılık ve balıkçılık aletlerini hazır bulmuş olmaları gerektiği ve bunları kimin yaptığı sorularıyla karşı karşıya kalacağını herhalde fark etmemiştir. Kısaca, felsefenin ve bilimin gerçek konusunda ileri sürdükleri bütün iddialar birer fantezi olmaktan öte gidememektedir.

Modern bilimin bir diğer büyü ve cehaleti, âdeta yaratıcı mevkiine çıkardığı sebep-sonuç kanununda yatmaktadır. Evet, hâdiselerin meydana gelişinde ve kâinatındaki oluşlarda sebepleri gözardı edemeyiz. Yağmurun yağmasının, suyun donması veya kaynamasının, canlı varlıkların neşv ü nema bulmasının kendilerine has sebepleri vardır. Fakat bu sebepler, bizatihi varlığı olan şeyler değildir; onlar, insan zihninin oluşlara bakarak vardığı birtakım neticelerden ibarettir ve dolayısıyla sadece nominal (zihnî, ismî) varlığa sahiptir. Hariçte var olmayan, hayatsız, bütünüyle cahil ve şuursuz şeyler nasıl, bırakın şu muhteşem kâinatın, tek bir hâdisenin bile varlığında veya meydana gelmesinde “yaratıcı” faktör kabul edilebilir?

Ayrıca, meselâ, bir ağacın meydana gelmesi için, o ağacın bitebileceği toprağa tohumu atılır; sonra bu tohum, gerekli rutubet, ısı, ışık ve havayı bulduğunda çimlenir; çünkü onda çimlenme, hangi ağacın tohumu ise, o ağaç olarak büyüme ve o ağacın meyvesini verme özelliği vardır. O tohumun ağaç olabilmesi için tohum, toprak, ısı, güneş, atmosfer, ışık, su, hava ve şekli, yörüngesi, günlerin ve mevsimlerin meydana gelmesi için güneşle ve diğer gezegenlerle olan münasebetleriyle

yeryüzü, kısaca kâinattaki bütün unsurlar çok hassas dengeler ve ölçüler dahilinde el birliği yapar. Bir ağacın nasıl meydana geldiğini sadece meydana geliş süreci, sebepleri ve neticeleri ile açıklamak yeterli midir? Bu ağacın olması için, tohumdaki çimlenme ve kendi ağacını verme kabiliyetini, ağacın solunum yapabilme ve beslenebilme özelliğini, o ağaç için hemen hemen bütün kâinatın, kâinattaki bütün unsurların çok hassas dengeler çerçevesinde iş birliği yapması gerektiğini nazara vermeden, o ağacın varlığı izah edilebilir mi?

Bütün bunlar, içindeki bütün olup bitenler, varlıklar ve bütün akıl almaz münasebetleri içinde kâinatı bilmeyi, ayrıca, sonsuz bir kudret ve iradeyi gerektirmez mi? Bunun yanı sıra, o ağacın varlığı için işleyen (nominal değerdeki) kanunlar maddî olmayıp, tamamen gayrimaddî, görünmez, elle tutulmaz, diğer duyularla hissedilmez, laboratuvara sokulamaz değil midir? Fakat, cehaletini örtmek ve kendisini bu şekilde sunanların emellerine hizmet edebilmek için modern bilim, bu ana hususları sürekli gözden kaçırmakta ve insanı madde- nin çeperleri içinde boğmaya çalışmaktadır.

Esasen, asrın başlarında ortaya çıkan atom fiziği, mekanik fiziğin üzerine oturduğu sebep-sonuç kanununu yıkmış ve bunun neticesinde James Jeans gibi, Eddington gibi, hatta Einstein gibi büyük bilim adamları, Molla Camî anlayışında, “Her şey hayal; tek gerçek Allah’tır.” şeklinde bir inanca bile varmışlardır. Artık fizikçiler, kâinat şu anda herhangi bir hâlde ise, hemen bir an sonra aynı hâlde olacak diye bir şart ve kaide ileri sürülemeyeceğini ifade etmektedirler. Karl Raymond Popper, “Hem Einstein’ın, hem de Nevton’un teorilerini bilim sayıyoruz ama, bunların ikisi birden doğru olamaz; üstelik, her ikisi de pekâlâ yanlış olabilir.” derken; Bernard Russel,

“Nevton fiziğiyle uzun süre idare ettik ve sonra bunun her şeyi açıklamaya yetmediğini, hatta düzeltilecek pek çok yanları olduğunu gördük. Şimdi, Einstein fiziğiyle idare ediyoruz. Fakat hiç şüpheniz olmasın; bir gün, bunun da her bakımdan düzeltilmeye mahkûm olduğu ortaya çıkacaktır.” itirafında bulunmaktadır. Öte yandan, Dalga Mekaniği kavramı mucidi Schrödinger ve filozof-fizikçi Heissenberg, kâinat, onu meydana getiren atomlar, atomların hareketleri ve kâinatın olup bitenler hakkında kesin sonuçlara varmanın mümkün olmadığını, bunun bilâhare giderilecek bir bilgisizlikten değil, fakat bizzat kâinat gerçeğinden ileri geldiğini söylemektedirler. Önceki asırlarda, fizikteki gelişmelerle sarhoş bazı bilim adamları, “Kâinatın açıklanmayacak bir şey yoktur.” diye iddia ederken, geçen asırda “7 bilinmeyen” üzerinde duruyorlardı. Bugünlerde ise, 10 bilinmeyenden bahsediyorlar ki, bunların başında “hayat, şuur ve irade”nin mahiyeti geliyor.

Bilim, kâinat ve insan hakkındaki araştırmalarını “derinleştirdikçe”, cehaletinin daha bir farkına varacaktır. Rene Guenon’un ifadesiyle, “Bilimin veya bilimcilerin önünde iki alternatif vardır: Ya bilimsel teorilerin farazî keyfiyetini kabul edip, hissedilir sabit gerçeğin dışındaki her çeşit kesinliği reddetmek ya da bu farazî keyfiyeti bir yana bırakıp, bilim adına öğretilen her şeye körü körüne inanmak.” İkinciye kabul edemeyen günümüz bilim adamı birinciye yöneliyor; fakat çoğu zaman da gerçeği “fayda”ya ve “bilme”yi de “bilinmezliğe” indiriyor. Birincisi devasız bir dert; ikincisi, bilimin gerçek hakkındaki bilgisizliğinin şahane bir itirafı. Artık, kimilerince bilimin değişmez ve sabit bir çatısının olması gerektiği ifade ediliyorsa da, çoğunluk hâlâ “agnostisizm-bilinemezlik”te ısrar ediyor. Oysa bilim, sahasını aşmadığı ve kendi üs-

tünde sabit bir gerçeğin bulunduğunu kabul ettiği zaman değerini bulacaktır ve bu gerçek de gün gibi ortadadır. Çünkü, “Mutlak olmaksızın izafî, değişmezlik olmaksızın değişme ve birlik olmaksızın çokluk mânâsız ve imkânsızdır.” Bilgi, ancak değişmezliğe ulaştığı zaman değiştirilemezlik kazanır; bu da, insanın üstündedir. Doğru/gerçek, insan zihninin ürettiği bir şey olmayıp, bütünüyle insandan bağımsızdır ve insana düşen, onu keşfetmek ve kavramaktır.

Metafizik Âlem

Şu durmadan değişen, fakat değişmez bir gerçek üzerinde değiştiği için sürekli aynı ve sabit görünen âlemin dayandığı değişmez gerçek, varlığın metafizik boyutudur. Meselâ, yukarıda verdiğimiz ağaç misalinde, tohumdan meyvesine ve yeneden tohuma uzanan hayat serüveninde ağaçta sürekli bir değişim görürüz; fakat bu ağaçtaki bütün değişim, onu, hayatını ve geçirdiği değişimleri idare eden ve o ağacın daima kendisi olarak kalmasını sağlayan değişmeyen yanıdır ve geçerli kanunlardır. Beş duyuyla idrak edilemeyen, laboratuvarında incelemeye alınamayan ve bir başka âlemden gelen bu kanunlar, değişen varlığın asıl boyutu olan değişmeyen yanını gösterdiği gibi, kendinde hiç değişiklik olmayan bir varlığı da gösterir. Bunun gibi, insan bir nutfeye, yani aşılansız bir yumurtacı hâlinde anne karnına düştüğü andan ölünceye kadar sürekli değişim gösterir. Meselâ, en az her 6 ayda bir bütün hücreleri yenilenir. Büyür, olgunlaşır, yaşlanır ve ölür. Üşür, ısınır, hastalanır, üzülür, sevinir, çalışır, dinlenir, yer, içer, yatar. Kısaca o, bütün maddî yanıyla sürekli bir hareket ve değişim hâlinindedir. Bütün bunlara rağmen, onda değişmeyen bir boyut vardır ki, bütün bu değişimlere rağmen, her insanın kendi

olarak kalmasını sağlar. Bu basit gerçek bile, varlığın görünen boyutu ötesinde ve onu idare eden aslî ve görünmez bir boyutunun olduğunu gözler önüne sermektedir. Bilimin bugün açıklayamadığı ve kendi yöntemleri çerçevesinde tanımaktan ve açıklamaktan âciz kaldığı hayat, irade ve şuur gibi, insan varlığının, hatta kâinatın varlığının en temel boyutları da, varlıktaki bu değişmez ve fizik ötesi boyutun unsurlarıdır.

Esasen, hemen hepimiz dedelerimizden, ninelerimizden bu metafizik âlemlerle ilgili çok hatıralar dinlediğimiz gibi, pek çoğumuz itibarıyla, bu âlemlerle şu veya bu şekilde münasebetler içinde de bulunmuşuzdur. Freud psikanalizminin “şuur-altı” ile açıklamaya çalıştığı, fakat bununla sadece “adğâs-ü ahlâm” dediğimiz karmakarışık cinsine kısmî bir açıklama getirebildiği, buna karşılık, hayatında hemen herkesin gördüğü sadık ve gelecekte haber veren veya bir konuda insanı irşad eden türünü görmezlikten geldiği rüyalar, her ferdin metafizik âlemlerle münasebet zeminlerinden sadece biridir. Ayrıca, uyanık veya yarı uyanıkken pek çok insanın yine bu âlemlerle münasebete geçerek, bu âleme ait manzaraları müşâhedesi de sıradan vâkıalar arasındadır. Her şeye bir ad takmakla, o şeyi açıkladığını vehmeden modern bilim bu tür müşâhede veya keşiflere de “illüzyon, halüsinasyon” gibi güya açıklamalar getirdiğini zannetse de, zannın gerçek karşısında hiçbir şey ifade etmeyeceği ve ilimden hiçbir şey taşımayacağı açıktır.

Bizzat insanın zihin ve kalb dünyası bile, varlıktaki âlemler içinde âlemlerin varlığını ispatlayan reddedilmez birer delildir. Zihin dünyasında nasıl, farklı boyutta, derinlikte, şeffaflıkta, çalışma hız ve alanında birbirinden farklı tasavvur, hayal, hafıza, tefekkür gibi fakültelerin her biri için beyinde sadece alet vazifesi gören bölgeler olsa da, bu fakültelerin te-

melde maddî dünyaya ait olduklarını iddia etmek zor ise, aynı şekilde ve bunlardan da öte, kalb, sır, hafî, ahfâ gibi daha iç ve önsezi, telepati gibi fakülteler veya duyular da, yine insanın maddî varlığı ile izah olunamaz. Kısaca, varlık, şu beş duyu ile algılanan görünür yanından ibaret olmayıp, bu yanı, onun asıl boyutu olan metafizik boyutu üzerinde sadece teneneli bir perdeden veya metafizik boyutundaki gerçeklerin şekiller hâlinde yansıdığı bir ekrandan ibarettir.

Varlığın Metafizik Boyutu

İnsanın varlığından gaye Allah'a iman etmek, daha sonra O'nu tanımak, sonra O'nu sevmek ve bu sevgiden gelen zevk-i ruhanîyi tadararak, bu zevkin kesintisiz ve kemaliyle yaşanacağı Ahiret'e hazırlanmak olduğu içindir ki, dünyada insanla alâkalı meselelerin en önemlisi iman meselesidir. Dolayısıyla, insanımızın bu imanı elde edebilmesi için üzerine düşeni yapmayı hayatının birinci gayesi olarak benimsemiş bulunan Fethullah Gülen Hocaefendi, bir dönem periyodik dersler veya sohbetler hâlinde varlığın metafizik boyutu üzerinde durmuş ve bilâhare derlenen bu derslerden, elinizdeki kitap ortaya çıkmıştır.

Fethullah Gülen Hocaefendi, bütün eserlerinde olduğu gibi, bu eserinde de, sadece akla hitap eden veya bilimsellik gayesi güden akademik ve didaktik bir metodu benimsemiş olmayıp, ikna için akla, muhakemeye ve mantığa hitap ettiği anda ruha, kalbe ve daha iç fakültelere yönelmekte ve böylece bilme ile inanmanın, zihnî kabul ile kalbî tasdik ve iz'anın farklı olduğunu da ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, bu eserde bir yandan varlığın metafizik boyutu hakkında, meselâ ruhun, meleklerin, cinlerin ve şeytanların varlıkları hakkında aklî ve

ilmî delillerle akıl, muhakeme ve mantığımız nasibini alırken, hemen arkasından, bu varlıkların mahiyetleri, yaratılış sebepleri ve görevleri hakkında, en azından tasavvur planında onların dünyasına girmekte ve kendileriyle farkında olduğumuz veya olmadığımız münasebetleri kavrayabilmekteyiz. Fethullah Gülen Hocaefendi, bizi tam bu noktada bir adım daha ileri götürüp, yeryüzündeki varlık sebebimiz ve sorumluluğumuzla karşı karşıya getirerek ruhumuza ve kalbimize yönelmekte; bu şekilde bir yandan “zübde-i âlem, semere-i şeceratü'l-kevn” (âlemin özü, esası veya yaratılış ağacının meyvesi) olarak bu varlıkları, yalnızca ayrı varlıklar hâlinde yanibaşımızda hissetmenin ötesinde bizzat içimizde varlığımızın bir boyutu olarak duyuyor ve daha da ötede, kendi metafizik boyutumuzun en azından teorik idrakine ulaşıyoruz. Sonra bir adım daha atıyor ve bu defa kendimizi, ruhumuzun en derininden yakalanarak, hayat atkılarımız veya ilmeklerimiz arasında çetin bir muhasebe ve murâkabe ateşi içine çekildiğimizi fark ediyoruz. Kitap boyu sürdürdüğümüz bu seyahat hiç kesilmeden ve bitmeden devam ediyor. Kırık-dökük anlatmaya çalıştığım bu seyahati, Fethullah Gülen Hocaefendi, kitabın girişinde birkaç paragraf hâlinde gayet güzel ifade etmektedir:

“Maddeci düşünce, materyalist felsefe, Müslüman kesimde dahi ciddî bir yıkım meydana getirmiştir. Camiye gelen, beş vakit namaz kılan, hatta hayatını mukaddes mânâ ve mefhumları anlatmaya adadığını zanneden nice insan vardır ki, bunlar bilerek veya bilmeyerek maddede takılıp kalmışlar ve anlattıkları her şeye maddeyi payanda yapmaya çalışmışlardır.

Evet, günümüzde bu kanaati taşıyan kitleler zannedildiğinden çok fazladır. Gerçi bir imanları vardır ama, bu, doğup

büyüdükleri çevrenin tesiriyle yapılarına, onlar farkında olmadan yerleşmiş bir imandır ve kat'iyen irfan değildir.

Madde ki, Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinin tecellîlerinin bir gölgesinden ibarettir. Maddenin varlığı ancak bu nispet sayesinde. Nispet kesildiğinde madde de yoktur. Öyle ise, nasıl olur da, varlığı belli bir hikmet ve sebebe bağlı olan madde, varlığı var eden Zât'ın ispatında vazgeçilmez bir şart gibi kabul edilebilir?

Bütün kevn ü mekân, değil Cenâb-ı Hakk'ın Zâtı'na, es-mâsına nispetle dahi, Büyük Sahra'ya atılmış küçük bir halkadan ibarettir. Zerre güneşi ne ölçüde aksettirebilir ki, bu kadar küçük varlık âlemi Cenâb-ı Hakk'ı anlatmaya yeterli olabilsin? Hayır, yeterli değildir. Ama, bir aynalık hasiyetiyle aklı gözlerine inmiş bir kısım materyalist gafillere karşı ışık tutmak, kalblerine ve kafalarına gelen tereddüdü izale etmek için madde bir vesile ve vasıtaadır. Yoldaki tozu, gubarı silsin, temizlesin diye bir süpürgeci.

Şu kat'iyen bilinmelidir ki, kalbin duyduğunu kitap anlatamaz. Allah'a imana kitap tercüman olamaz. Kitap, sadece bu imanı formüle eder. Nasıl inanılması gerektiğini izaha çalışır.”

Kitabın âdeta özlü bir takdiminden ibaret olan Giriş'ten sonra Ruh üzerinde durulmaktadır. Bu bölümde, ruhun etimolojisi, kelime anlamları ele alınmakta, ruhun varlığının delilleri çerçevesinde, “duble” veya “astral beden” ve kitapta genişliğine ele alınan Kirlian fotoğrafçılığıyla tespit edilebilen “ikinci beden” (vücut-u mevhibe-i Rabbânî)nin varlığı tecrübî delillerle izah edilip ispatlanmaktadır. Bu konuda verilen ve bizzat dergilere ve kitaplara geçmiş olan misaller, gerçekten ilgi çekici mahiyettedir. Daha sonra gelen ruh fotoğrafçı-

lığı; ilgili duyu organlarını kullanmadan görme, işitme veya koku alma vâkıası; görünmeyen eşya ve varlıklar ile, etrafa yaydıkları radyasyon aracılığıyla temasa geçme metodu olarak en fazla komünist Rusya'da kullanılan ve adına "Biyofizik Tesir Metodu" denilen radyastezi, metafizik âlemin varlığına deliller olarak ele alınmakta ve ardından "önsezi" üzerinde durulup, gaybı bilip bilmeme konusu derinliğine incelendikten sonra, Peygamber Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) gelecekle ilgili olarak bildirdiği ve aynen çıkmış haberlerden nakillerde bulunmaktadır. Bunu takiben, eşya-ya uzaktan tesir etme, manyetizma, hipnotizma, nazar, büyü, yogizm gibi vâkıaları konu edinen psikokinezi ele alınıp, tarihte zaman zaman görülmüş olunan öldükten sonra dirilme, ölüm anında öteyi müşâhede etme ve değişik yollarla metafizik âlemlerle temasa geçme, umumî planda metafizik dünyanın, hususî planda ruhun varlığına deliller olarak serdedilmesinin ardından, çok önemli bir hususa dikkat çekilmektedir:

"Ama ben, bunların hiçbirini mini bir mârifet (Allah bilgisi, Allah hakkında vicdan kültürü) olarak kabul etmiyorum. Asıl mârifet, Allah'ı bilmek, tanımak ve O'nun kanunlarına kayıtsız şartsız boyun eğmektir. Hz. Muhammed'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) bilip tanımak da, gerçek mârifete dahildir. Bunlardır ki, insanı gökler ötesi âlemlerde mârifet erbabı seviyesine yükseltir. Havada uçmalara, aylarca bir şey yemeden-içmeden yaşama-ya gelince, bunlar, "mârifet" adına çok önemli şeyler değildir. Eğer, istemeyerek de olsa, bu kabîl şeyleri aktarmaya çalışıyorsak, bu, maddenin çatlamak üzere olan kalıp ve cidarlarına bir darbe daha indirmek içindir. Yoksa, bunları çok önemli şeyler olarak kabul ettiğimizden değildir."

Varlığın Metafizik Boyutu, ruh çağırma, cin çağırma ve rüyalar üzerinde aydınlatıcı misallerle durmasının ardından, ruhu inkişaf ettirme yollarına kısaca temas etmekte, fakat bu yolda mürşitsiz yürüdüğü takdirde, her zaman için habis ruhların tesirine girilip, onların elinde oyuncak olunabileceği ikazında bulunmaktadır. Varlığın Metafizik Boyutu, yaptığımız her amel, söylediğimiz her söz, hatta aklımızdan ve hayalimizden geçen her manzaranın öbür âleme ait şekiller aldığı üzerinde durduktan ve böylece ahiretimizi bizzat inşa ettiğimizi, dolayısıyla hayatımızı buna göre tanzim etmemiz gerektiğini önemle hatırlattıktan sonra, bu hususta çok ciddî irşad, inzar ve tebşir örnekleri sergilemektedir.

Ruh bahsinde bizi metafizik âlemlerle tanıştıran ve bu âlemin katmanları arasında seyahat ettirip, bu seyahatin ne getirip ne götüreceği konusunda önümüze projektörler tutan Varlığın Metafizik Boyutu, daha sonra metafizik âlemin nurdan varlıkları olan melekleri tanıtmaya geçmektedir. Melek kelimesinin etimolojisi üzerinde durduktan sonra, meleklerin özelliklerini, türlerini, vazifelerini, onların Allah karşısındaki haşyetlerini ve ibadetlerini açıklamasının ardından büyük melekleri takdim eden Varlığın Metafizik Boyutu, meleklerle nasıl temasa geçilip, kendileriyle nasıl münasebet kurulabileceğini misallerle anlatmaktadır. Bu çerçevede bazı kader meselelerine de temas eden Varlığın Metafizik Boyutu'ndaki şu irşadî ifadeler, sorumlu mü'minler olarak hayatımızı tanzimde son derece önemlidir:

“Yaptığınız her şey, yüceler yücesi âlemde bir kısım yüce nazarlara arz ediliyor. Öyle ise, adım atarken dikkat gerek! El uzatırken ihtimam gerek! Bakışınıza hedef seçerken titizlik

gerek! Kulağınıza girecek sese, soluğa ne kadar dikkat edilse değer! Dudaklarınızdan dökülecek her söze, bir çekirdek atıyor gibi sonsuza fırlattığınız her kelimeye ne ölçüde hassasiyet gösterilse azdır! Konuştuğunuz şeylerin nereye gittiğini hesap edip, ona göre konuşmak lâzımdır. Amellerinizin neresinde ve kimler tarafından seyredildiğini düşünün ve yaptıklarınızı, yapacaklarınızı ona göre ayarlayın! Seviyenize göre, kalbî meyillerinizden, hayallerinize ait gafletlerden dahi hesaba çekileceğiniz endişesini sinenizde daima bir kor gibi taşımaya ve latîfelerinize ona göre çeki düzen vermelisiniz!”

Varlığın Metafizik Boyutu, melekler bahsine devamla, meleklerin yeryüzünde mesken edindiği ve tavaf ettiği yerleri, ziyaret ettikleri evleri, meleklerin ilim ehlinin ayakları altına kanatlarını serdiklerini hatırlatıyor, etrafında meleklerin pervane olduğu ruhlardan bahsediyor ve meleklerle bütünleşebilmenin yollarını açıklıyor. Melekler hakkındaki şu özet bilgiler, konu için son derece önemli:

“Makro âlemden mikro âleme kadar, bütün değişme ve tahavvüller, bütün sentez ve çözümler, hep bu kuvvet ve elçilik temsilcisi meleklerin nezaretinde olduğu gibi, Allah’ın Kelâm Sıfatı’ndan beşere gelen teşriî emirler de, yine bu emin ve güçlü varlıklar tarafından temsil edilmektedir. Evrensel câzibe (genel çekim) ve dâfia (itme) kanunlarından, elektronların çekirdek etrafındaki muntazam hareketlerine kadar bu ağır ve ince işlere nezaret, ne müthiş bir kuvvet istemekte ve ne emin bir elçiliği gerektirmektedir.

Melekler, eşya ve hâdiselerin o ölçüde içindedirler ki, onlarsız ne bir yağmur damlası, ne de bir gök gürültüsü düşünmek mümkün değildir. İşte, şeriat-ı fitriye dediğimiz, kâinata cereyan eden kanunlar, her şeyi elinde tutan Hakk’ın sonsuz

kuvvetinin -kabiliyet ve istidatlarına göre- bu şuurlu kuvvetlerdeki tecellîsinden ibaret olduğu gibi, bu büyük ve muhteşem tecellînin nokta-i mihrakiyesi olan en değerli varlık insanoğlunun hareket ve davranışlarını düzenlemek üzere İlâhî âlemden esip esip gelen vahiy ve ilham meltemleri de, yine Vahiy ve İlham Sahibi'nin onlardaki tecellîsinden başka bir şey değildir.”

Melekler bahsi, Azrail'in aynı anda pek çok ruhu nasıl kabzettiği sorusuna cevap, kabirde Sorucu Melekleri hakkında bilgiler, insan-melek münasebetini zedeleyen hususlar ve meleklerin çeşitli şekillerde temessülleri konularıyla devam ederek, cin ve şeytan bölümüne uzanıyor.

Cinler hakkındaki şu öz fakat kapsamlı açıklamalar, konunun özeti mahiyetinde görünüyor:

“Nebiler dahil, ehl-i keşif ve sahabe-i kiram arasında cinlerle görüşenler ise, büyük ölçüde onların temessülleriyle görüşüyor ve münasebet kuruyorlardı. Çünkü cinler, latîf bir madde ile zîşuur bir ruha sahip olup, bu iki unsurun bir araya gelmesiyle hâsıl olan ayrı bir buudu ihraz ederek, buudlarının hususiyetine göre temessülen ortaya çıkarlar. Bu arada, “aynalar”ın kabiliyetlerinin değişik temessüllere şart-ı âdî olması keyfiyeti de gözardı edilmemelidir.

Öte yandan cinler, madde âlemine ait “nâr” ve “mâric”den birtakım varlıklar olmakla beraber, tıpkı bizim gibi, maddeye kumanda eden bir ruha sahiptir ve şuurcludurlar. Şuurlu olmaları yönüyle camid ve (bitki, hayvan) gibi diğer canlılardan ayrı olup, tıpkı bizim gibi idrak sahibi mükellefler arasına girerler.”

Cinlerin mahiyeti hakkında verilen doyurucu bilgileri, cinlerin temessülü ve Kur'ân-ı Kerim'de cinlerle ilgili âyetlerin meal ve yorumları takip etmektedir. Bu meal ve yorumlar çer-

çevesinde, cinlerin iman durumu, cinlere peygamber gelip gelmediği, geldi ise kendi içlerinden mi geldiği, yoksa insanlara gönderilen peygamberlerin onlara da mı gönderildiği, cinlerin Allah'ın emir ve yasakları karşısındaki durumu, ne kadar yaşadıkları, Ahiret'te maruz kalacakları hâller, insanlarla münasebetleri, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) cinlerle defalarca görüşmesi ve onları irşad etmesi, cinlerin iman ve küfürde ve bunlardan birinin hâkim olmasında insanlara tâbi olduğu, Hz. Süleyman'ın (aleyhisselâm) çeşitli işlerde kullanması ve ileride aynı şekilde bu kullanmanın benzer şekilde tekrarlanabileceği, cinlerle münasebet kurayım derken, onların sultası altına girenlerin durumu ve bunlardan nasıl korunulabileceği konularında doyurucu bilgi ve açıklamalar yapıldıktan ve gerekli irşadda bulunulduktan sonra, sıra şeytan bahsine geliyor.

Şeytan kelimesi hakkında verilen bilgiyi takiben, Şeytan'ın mahiyeti, insî ve cinnî şeytanlar, şeytanın Hz. Âdem ve Hz. Havva'yı Cennet'ten çıkmalarına sebep olacak zelleye çekmesi, doğum anında şeytanın insana teması ve şeytanın dört bir yanından gelerek insanı nasıl aldattığı konularında doyurucu bilgiler veriliyor ve şeytanın vesveselerinden ve desiselerinden bahsediliyor. Şeytanın bilhassa insanı nasıl kandırdığı ve buna rağmen en büyük bir hilesi olarak, kendisini insana inkâr ettirdiği önemle tebarüz ettirildikten sonra, Kur'ân âyetleri çerçevesinde şeytan-insan münasebetleri, şeytana karşı korunma yolları ve bilhassa günümüzde şeytanın saltanatını nasıl kurduğu ve insanları nasıl helâke sürüklediği ibretâmiz örnekler çerçevesinde açıklanıyor. Put ve putçuluk düşüncesinin şeytanın bir ilkası olduğu, şeytanın her türlü kötülüğü, bilhassa günahları açıklamayı, fık ve fücuru emrettiği, özellikle de aile kavgalarından çok zevk aldığı, bu bakımdan, ailelerde geçimsizlik çıkar-

mayı en büyük işlerinden biri saydığı belirtiliyor ve son olarak, şeytanın feryat ettiği bazı hâdiseler üzerinde duruluyor.

“Şeytan alını secdeli gençleri gördükçe.. çarşı pazarın eracifine bulaşmadan ticaret yapan tüccarı müşâhede ettikçe.. ilim adamlarının kafa ve kalb bütünlüğüne erme yarışına girdiklerine şahit oldukça.. üniversite mahfillerinde ihtidaların arttığını, ilmin tekrar din ile uzlaştığını temâşâ ettikçe.. yeneden diriliş bestesinin nağmeleştiğini duydukça ve yeni bir bezmin ılık nefesini ense kökünde hissettikçe, ihtimal yine feryat etmektedir. Şeytan, bugün de İslâm’dan, Müslümandan ve İslâm adına başlayan tekevvünden korkmakta ve endişe duymaktadır. Bu korku ve endişeden dolayı da, canı boğazında ve çaresiz, avaz avaz her dem feryat etmektedir.. kıyamete kadar da feryat edecektir.”

Ali Ünal

Giriş

İmanın altı esasından biri de meleklerle imandır.¹ Ancak, diğer iman esaslarında olduğu gibi bu esasta da günümüz insanı bir sarsıntı geçirmiştir. Hatta bu sarsıntı diğerlerinden daha şiddetli olmuştur. Zira maddeci düşünce, materyalist felsefe, Müslüman kesimde dahi ciddi bir yıkım meydana getirmiştir. Camiye gelen, beş vakit namaz kılan, hatta hayatını mukaddes mânâ ve mefhumları anlatmaya adadığını zanneden nice insan vardır ki, bunlar bilerek veya bilmeyerek maddede takılıp kalmışlar ve anlattıkları her şeye maddeyi payanda yapmaya çalışmışlardır. Öyle ki, madde ortadan kalkıyorsa, imanlarına destek edindikleri her şey ortadan kalkacak ve onların da bütün ilham kaynakları kuruyacaktır.

Evet, günümüzde bu kanaati taşıyan kitleler, zannedildiğinden çok fazladır. Gerçi bir imanları vardır ama bu, doğup büyüdükleri çevrenin tesiriyle yapılarına, onlar farkında olmadan yerleşmiş bir imandır; kat'iyen irfan değildir. Elbette imanın bu kadarının dahi bir değer ve kıymeti olacaktır. Ancak bu basit iman keyfiyeti, hiçbir zaman, matlup iman seviyesi olarak kabul edilmemelidir. Aslında bu insanlar delil

¹ Bakara sûresi, 2/177; Nisâ sûresi, 4/136; Müslim, *iman* 1; Ebû Dâvûd, *sünnet* 16; Tirmizî, *iman* 4.

ve burhana malzeme olarak kullanılacak maddenin hangi seviyeye kadar kullanılabileceğinin şuuruna varamamışlardır.

Madde ki, Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinin tecellilerinin birer gölgesinden ibarettir. Maddenin varlığı ancak bu nispet sayesinde. Nispet kesildiğinde madde de yoktur. Zaten maddeye kıymet ve değer verdiren sebep de onun, Cenâb-ı Hakk'ın isimlerine âyinedarlık ediyor olmasıdır. Bu sebep ortadan kalkıyorsa, maddenin varlık hikmeti de ortadan kalkar. Öyle ise nasıl olur da, varlığı belli bir hikmet ve sebebe bağlı olan madde, varlığı var eden Zât'ın ispatında vazgeçilmez bir şart gibi kabul edilebilir? Bu dalâlet ve sapıklık değil de ya nedir?

Bütün kevn ü mekân, değil Cenâb-ı Hakk'ın Zât'ına, es-mâsına nispetle dahi Büyük Sahra'ya atılmış küçük bir halkadan ibarettir. Zerre güneşi nasıl aksettirebilir ki, bu kadar küçük varlık âlemi, Cenâb-ı Hakk'ı anlatmaya yeterli olabilirsin? Hayır, yeterli değildir. Ama bir aynalık haysiyetiyle, akli gözüne inmiş bir kısım materyalist gafillere karşı ışık tutmak, kalblerine ve kafalarına gelen tereddüdü izale etmek için madde bir vesile ve vasıtaadır. Yoldaki tozu, gubarı silsin, temizlesin diye bir süpürge dir. Onunla yapılması gereken iş bittikten sonra, bu süpürge lâyıık olduğu yere konmalı ve her yerde elde süpürge gezilmemelidir.

Şu kat'iyen bilinmelidir ki, kalbin duyduğunu kitap anlatamaz. Allah'a imana kitap tercüman olamaz. Kitap sadece bu imanı formüle eder. Nasıl inanılması gerektiği hususunu izaha çalışır.

Yoksa, kalbin duyuş ve doluşu, velinin, mürşidin ilham ve düşüncelerinden daha keskin ve çok daha ileri seviyededir. Fakat, Bâtınîliğe düşmemek, yanlış kararlar vermemek ve

yanlış şeyler söylememek için mesele, bir nebi ile ele alınır ve o da ilâhî kitapla, inanılması gereken hususları bir biçime koyar ve bize “Şu şekilde inanacaksınız.” der. Eğer böyle olmasaydı sapmalar olur, din adına dinsizlikler yapılırdı. Fakat, kitabın bize verdiği ölçülerde derinleşme tamamen kalble alâkalı bir seviye işidir ki, bizim işaret etmek istediğimiz husus da budur.

Belki herkes, ruh aynasında gerçek hakikati, kamet-i kıymetine uygun müşâhede edemez. Fakat maddenin ötesinde bir mânânın varlığını kabul eden herkes, sadece maddeye dayalı düşünceler imal eden mü'minlerden çok ötede bir imana sahiptir; bu da asla inkâr edilemez.

Onun için diyoruz ki, melâike ve ruhaniyata inanma günümüzde ayrı bir önem kazanmış durumdadır. Zira her şeyin maddeye irca edilmeye çalışıldığı bir dönemde yaşıyoruz. Madde cidarlarını parçalamadan, mânâya inanma ufkuna ulaşma çok zordur. Bu zorluğu aşmanın tek yolu ise yine mânâya sarılmaktır. Mânâ ki, eşyanın melekût yönüdür. Mülk âlemi ona nispeten güneşe kıyasla bir zerre gibidir. Bütün hakikatler orada cereyan ve kanunlar orada deveran eder. Allah (celle celâluhu) azametiyle, meşîetiyle oraya bakar ve tasarrufunu orada yapar. Sen nazarını oraya çevirdiğin zaman, o âleme ait sonsuz meltemlerin akıp akıp ruhuna estiğini hissedersin. Nazarını maddeye çevirdiğin an ise, sadece bir laf insanı olarak kalırsın.. bütün derdi başkalarını ilzam etmek olan bir laf insanı..

İddian Allah'ı anlatmak dahi olsa, sen o yolda bir adım dahi ileri atamazsın. Zira gönül dünyanın inkişaf ve inbisattan nasipsizdir. Hâlbuki mülk âlemini melekûtun üzerine çekilmiş tenteneli bir perde şeklinde mütalâa ettiğinde ve nazarını esas çevirmen gereken yöne çevirdiğinde, için hakikatlerle dopdolu bir hâle gelir. Fenâda bekâ cilvesi yakalamak da zaten buna denir.

Şu kat'iyen bilinmelidir ki, yirminci asrı materyalist bir asra çevirmek için lâzım gelen her şey yapıldı. Ancak hiç beklenmedik bir şekilde, Cenâb-ı Hak dünyanın çeşitli kıtalarında, Efendimiz'in zâtını temsil eden içi-dışı nuranî kimseleri zuhur ettirerek, dinsiz ve materyalistlerin oynamak istedikleri bütün oyunları altüst etti. Maddecilik, hususiyle Müslümanların ruhuna tam hâkim olacağı bir dönemde ters yüz oldu. Bediüzzaman Hazretleri bu hakikati altmış sene evvel ifade ediyor ve bir meçhule doğru ellerini kaldırarak: “*Korkmayın, artık küfrün beli kırılmıştır.*” diyordu. Eğer altmış sene evvel küfrün beli kırıldı ise bugün artık o bütünüyle yere serilmiştir. İşin ehli olanlar bu neticeyi şimdiden görüyor, diğerleri de yakın bir istikbalde görecektir.

Küfür ilim mahfillerinde sürüm sürüm sürünmektedir. Çünkü küfrün hiçbir ilmî ve mantikî izahı yoktur. Onun içindir ki onlar kendi düşüncelerini zorla, baskıyla kabul ettirmek yoluna girmişlerdir. Belli bir devrede bu iş için sokağa dökülenler, yaptıkları tecavüz ve zorbalıkla esasen düşünce adına kendi iflaslarını ilan ediyordu. Zira anlattıkları makul olsaydı bunun için silaha sarılmaya, yakıp-yıkmaya ihtiyaç duymayacaklardı. Aklî ve mantikî bir izah, insanların, onların dediklerini kabul etmelerine yetecekti. Hâlbuki mihrap edindikleri değerlerden taviz verme pahasına dahi olsa, onlar düşüncelerini zorla kabul ettirme yolunu tercih ettiler. Çünkü dediklerinin ilmî hiçbir değeri yoktu.

Biz, dün de aynı şeyi söylüyorduk, bugün de aynı şeyi söylüyoruz, ileride de aynı şeyleri söyleyeceğiz. Zira bizim elimizde değişmeyen sabit hakikatler vardır. Madde ve fizik ötesi varlıkları kabul de bu hakikatler arasında bulunmaktadır. İnanıyoruz ki, çok yakın bir tarihte ruh, bir berzah hâlin-

de maddenin içine girecek ve bizler yepyeni bir düşünce coğrafyasının mimarları olacağız.

Cihan harpleri içtimaî coğrafyada çok ciddi değişmeler meydana getirmiştir. Onlardan önce Çin ve Rusya hüviyetinde bir devlet yoktu. Rusya'da yönetim "Romanov"lara aitti.²

Din olarak Hıristiyanlık hâkim durumdaydı. Hem Rusya'da hem de Çin'de fakir ve müjik bir insan portresinin ağırlığı hissediliyordu. Cihan harpleri perdeyi yırttı ve nice farklı yüzler sahneye çıkıverdi.

İçtimaî coğrafya Hitler ve Mussolini hareketiyle de ayrı bir hüviyet aldı. Dünya şimdilerde de yeni bir istihale geçiriyor. Bu yeni istihale, öyle inanıyoruz ki içimizi inşirahla dolduracak bir hüviyette olacaktır. Şimdi tekevvün sancısı çekiyoruz. Ama bir gün müjde çığığı, doğum sancısının iniltilerini bastıracak ve duyduğumuz sevinç, çektiğimiz ızdırapları unutturacaktır.

Teoriler iflas ediyor. Fizik, kendi kanunlarını izahta âciz kalıyor. O, bir ilim olarak belki devam edecek ama, Allah'ın, insanların istifadesine müheyya kıldığı bu ilim, bundan böyle izahlarını tenasüb-ü illiyet prensibi içinde yapacaktır. Yani, fizik kanunları üzerinde, âlem-i emirden gelmiş, mâverâ-i tabiatta boy gösteren hakikatlerin hükümferma olduğu ortaya çıkacaktır. Fiziği idare eden metafiziktir.

Bu gerçek, artık herkes tarafından kabul edilecektir. Şimdiye kadar üniversite ve ilim mahfillerinde yapılan yanlış telkinlerden dolayı hicap içinde ter döken kimselerin sayısı her gün biraz daha artıyor. Bu artış gün geçtikçe daha da kaba-

² Romanov, Litvanya asıllı bir Rus ailesidir. 16. yüzyılda Rusya'ya yerleşmiş ve 1613-1917 arasında Rusya'yı onlar yönetmiştir.

racaktır. Akılları saptırmış, kalb ve gönülleri boş bıraktıklarından, insanları müthiş bir boşluk ve kaosa sürüklemiş, her şeyi, görünen eşyada aramayı telkin ede ede, terkipçi düşünceyi mahvetmiş bu ilim adamlarımızın mahcup vaziyetleri hakikaten yürekler acısı bir tablo sergileyecektir.

Materyalizm günümüzde hem düşünce hem de sistem olarak tükenmiştir. Madde ve fizik ötesi varlıklara inanma adına bütün dünyada bir çözülme ve yumuşama vardır. Bu gidiş mecburi bir istikamete doğru süratle mesafe katetmektedir.

Madde ve fizik ötesi varlıkların mevcudiyetiyle alâkalı deliller çeşit çeşittir. Bunlardan, kimisi peygamberlere, kimisi velilere, bir kısmı medyumlara diğer bir kısmı da üniversitelerde ilmî araştırma yapan fikir ve düşünce adamlarına aittir. Ancak bütün bu farklı müşahitlerin birleştikleri ortak bir nokta vardır. O da, maddenin ötesinde, fiziğin verâsında, ne madde ne de fizikle izahı mümkün olmayan yaratıkların mevcudiyeti hakikatidir.

Elbette bu hususta medyumun kullandığı malzeme ve gördüğünü izahta kullandığı dil kendine göredir. İlim adamı da yine kendine mahsus malzeme ve dil kullanmaktadır. Bir velinin kendi iç derinliğine göre ulaştığı müşâhede ise tamamen başkadır. Peygamberlere gelince onların bu mevzuda verdikleri haberler kendi kametlerine uygundur. Müşâhedeleri ise asla bir başkasına kıyas edilemeyecek çaptadır. Nitekim bunların misalleri ileride tafsilatıyla görülecektir.

Binaenaleyh, bu kadar kuvvetli payandalarla teyit edilen, etrafında bu kadar tahşidat yapılan bir meseleye inanan bizler, aklın ve mantığın yolunda yürümekteyiz. Akıl ve mantığın dışına sarkanlar bunları inkâr edenlerdir. Kaldı ki bunların ço-

ğu Batı hayranı, Batı taklitçisidir. Hâlbuki günümüzde Batı, fiziğin, maddenin, tabiatın kendi müşküllerini halledememesi karşısında, tabiat ötesine yönelmiş, âdeta bilerek veya bilme-yerek melâike ve ruhaniyattan yardım bekler hâle gelmiştir.

Gözle gördüğü şu tenteneli âlem, onu hisleriyle, ruhuyla, kalbiyle, kafasıyla tatmin edemediğinden ötürü, tatmini, ta-biat ötesinde arayan Batılı, belki fen ve teknikte on dokuz ve yirminci asırda bize muallimlik yaptığı gibi ruh mevzuunda da muallimlik yapacaktır. İlle de, inadına arkalarından gitti-ğimiz, onları taklitten ayrılmadığımız için herhâlde din adına bir kısım meseleler de onlara bağlanıp onlardan geldiği za-man bizim Batı hayranlarımızın yanında kudsiyet ifade ede-cek, takdis edilerek başa konacaktır.

Evet, cin, şeytan, melâike ve ruhanîlerle en çok meşgul olunan yer Avrupa'dır. Orada fizik ve tabiat ötesi varlıklar-la meşgul olma, bizden kat kat daha fazladır. Üniversiteden görevli olarak Fransa'ya giden bir arkadaşım bu meseleyi söylediğimde beni tasdik etti ve "Haklısınız, Fransa'da ben bunu bizzat görerek yaşadım." dedi ve delilleriyle cin ve ruh çağırma seanslarının Fransa'da ne kadar revaçta olduğunu anlattı. Bu belki bizim için değil; fakat Batı'yı her şey kabul edenler için önemli bir meseledir. Zira madde, en çok revaç gördüğü Batı'da mânâya ve ruha mağlup düşmektedir. Ve bir gün mağlubiyetini bütün bütün ilan edecektir.

Madde asıl değildir. O, ruh ile kaimdir. Hem kâinattaki canlılar sadece dünyadakilerden ibaret olamaz. Dünya ki, di-ğer yıldız ve gezegenlere göre gayet hakir ve gayet küçük bir kulübe gibidir. O bu hâliyle bu kadar canlıyı içinde barındı-rıyorsa, elbette yüce ve yüksek saraylar hükmünde olan di-ğer yıldız ve gezegenler bomboş kalamazlar. Onların da ken-

dilerine uygun sekeneri ve içlerinde barındırdıkları canlılar vardır. Bizim literatürümüzde onların adı melektir, ruhanîdir, cindir, şeytandır. Yani, madde ve fizik ötesi varlıklardır.

Herkesin başından, az çok fiziğin kalın ve maddî tabakasını yırtan, insanı eşya ve hâdiselerin verâsına baktıran vak'alar geçmiştir. En basitinden, bir gaflet anında kapınızın vurulduğunu duymuşunuzdur. İçinizde, ismiyle çağrılanlar olmuştur. Hâlbuki o anda kapınızın vurulmasını veya isminizin çağrılmasını fizik kanunlarıyla izah etmeniz mümkün değildir. Bu ses, fizik ve tabiatın ötesinden gelmektedir.

Ben bunları söylerken dahi her bir okuyucu kendi başından geçmiş, bu tür nice vak'alar hatırlayacaktır. Bunun o kadar çok misali vardır ki, sayılması imkânsızdır. Şu kadar söylenebilir ki, dünyanın dört bir yanından bize kadar ulaşan bu ses ve soluklar ve bu tür hâdiseler, inkârı imkânsız bir “mütevâtir” haber hükmündedir. İşte bu tür vak'aları inkâr edenler esasen böyle bir tevatürü inkâr etmektedirler. Bunun ise ilim ve fikir adamlığıyla hiçbir alâka ve ilgisi yoktur. Zira “tevatür”, inkârı imkânsız bir kaziye ve bir hükümdür.

İnsan varlık sahasına çıkmadan önce de ruhanîler vardı ve mevcuttu. İnsanın kendi ruhuna gelince, bu mevzuda iki ayrı görüş bulunmaktadır: Bir görüşe göre ruhlar, cesetten önce yaratılmış durumdadır ve kendilerine mahsus âlemde durmaktadır. Diğer görüşe göre ise her ruh cesede gireceği anda yaratılmaktadır. Meselenin izahı ihtilafıdır. Ancak mahiyette herhangi bir ihtilaf söz konusu değildir. Her iki görüş de ruhun varlığını kabul etmektedir.

Burada, son bir işaret daha koyup, sözü noktalayalım:

Meleklerin vücutlarında inkıraz, dağılma ve ölme yoktur. Onlar daima “hayy – diri”dirler. Bizim onlarla münase-

betimiz nispetinde de onlara ait âlemden bize feyiz, bereket ve içtimaî hayatımız adına yeni yeni diriliş esintileri gelir ve cemiyet onlarla olan münasebeti nispetinde dirilişe geçer. Bilhassa günümüzde böyle bir merhale sıçraması çok önemlidir. Melâike ve ruhanîlere inanmak, bizi, kendi ölçü ve kıstasları içinde fizik ötesi bir zemine çeker...

Bizdeki istikamet de onları bizim zeminimize cezbeder. Gerçek kurtuluş ise böyle gelgitlerle tekevvün eder. Neslimize böyle bir zemin ve iklimi hazırlayanların ruhları şâd olsun!..

Bizim tezimize göre madde ve fizik ötesi varlıklar, var olma açısından bir bütünlük arz etmektedir. Durum böyle olunca da ruhun varlığı melâikenin varlığına, onun varlığı cin ve şeytanın mevcudiyetine delil olmaktadır. Ancak biz burada meseleyi belli bir tasnife tâbi tutacak ve “*Varlığın Metafizik Boyutu*”nu üç bölüm hâlinde takdime çalışacağız. Birinci bölümde “*Ruh*” incelenecek... İkinci bölümde “*Melâike*”ye temas edilecek... Üçüncü bölümde “*Cin*” konusu ele alınacak ve “*Şeytan*”dan bahsedilecek...

Birinci Bölüm

RUH

A. RUH KELİMESİNİN ETİMOLOJİSİ

Ruh Arapça bir kelimedir. رَوْحٌ ve رِيحٌ kelimeleriyle aynı kökten gelir. رَوْحٌ rahmet; رِيحٌ da rüzgâr demektir.³

Ruh kelimesine gelince, onun pek çok mânâsı vardır. Bunlardan bazıları ise şunlardır:

1. Vahiy

“(Allah), emrinden olan ruhu kullarından dilediğine indirir.”⁴ “Melekleri, kullarından dilediğine, emrinden olan ruh ile indirir.”⁵ gibi âyetlerde İbn Abbas’ın görüşüne göre “ruh” vahiy mânâsında kullanılmıştır.⁶

Vahiy, ruhtur. Hayatın ta kendisidir. İnsanlık hakikî hayata onunla ermiştir. Vahyin soluklarından mahrum kavim ve milletler ruhsuz ceset gibidir. Onun içindir ki Kur’ân-ı Kerim’de “Ey iman edenler, hayat bulabilmeniz için Allah ve Resûlü’nün davetine icabet edin!”⁷ denilmektedir.

2. Nübüvvet

Yukarıda zikrettiğimiz âyetlerden nübüvvet mânâsını da anlayanlar olmuştur. Zaten nübüvvetle vahiy birbiriyle sebep-netice münasebeti içindedir.

3. Kur’ân

Ruh’a, Kur’ân mânâsını verenler de vardır. Çünkü o, bütün beşeriyete hayat kaynağıdır.

³ İsfahâni, *Müfredat*, R-V-H maddesi.

⁴ Mü’min sûresi, 40/15.

⁵ Nahl sûresi, 16/2.

⁶ Taberî, *Câmiu’l-beyan*, 14/77.

⁷ Enfâl sûresi, 8/24.

4. Ferah ve sürur

Ruhî melekelerin çalıştığı ve ruhaniyatın hâkim olduğu yerde daima mânevî bir sevinç ve sürur vardır. Bu açıdandır ki, ruha bu mânâ da verilmiştir.

5. Cibril

Kur'ân-ı Kerim'in bazı âyetlerinde الرُّوحُ Cibril mânâsında kullanılmıştır. “Biz onu Ruhu'l-Kudüs ile teyit ettik.”⁸ âyetindeki Ruhu'l-Kudüs ittifakla Cibril'dir (aleyhisselâm).

6. Ruh

Bu kelimenin bir mânâsı da kendi adına izafe ile anılan bazı varlıklardır. Yani insan, cin, melek cinsi gibi bir de Cenâb-ı Hakk'ın yarattığı bazı varlıklar mevcuttur ki onların adı da “Ruh”tur. İbn Abbas, “Ruh, yedinci kat semada bulunan bir melektir. Yüzü insanın yüzüne benzer. Ancak cesedi melek cesedir.”⁹ der.

7. Mesih

Ruh kelimesi bazı âyetlerde Hz. İsa'ya (aleyhisselâm) izafe edilmiştir. “Allah'tan bir ruh.”¹⁰ âyetinde ruh, Hz. İsa (aleyhisselâm) mânâsındadır.

8. Nefis, Can

Ruh denilince akla ilk gelen mânâ cesede can veren, onu hayattar kılan güçtür.¹¹

⁸ Bakara sûresi, 2/87.

⁹ İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-azîm*, 5/112-113.

¹⁰ Nisâ sûresi, 4/171.

¹¹ İsfahâni, *Müfredât*, s. 369-371.

B. RUH EMİR ÂLEMİNDENDİR

Âyette: “(Ey Habibim!) Sana ruhun ne olduğunu soruyorlar. De ki: Ruh, Rabbimin emrinden ibarettir. Bu hususta size pek az bilgi verilmiştir.”¹² denilerek bu hakikate işaret edilmektedir.

Ruh, Kudret, İrade ve Kıdem gibi sıfatlardan değil, doğrudan doğruya Cenâb-ı Hakk’ın Zâtından gelmekte ve O’nun rubûbiyetine dayanmaktadır.

O, emir âlemindendir. Bediüzzaman Hazretleri bu hakikati ifade ederken “*Ruh, zîhayat, zîşuur, nûrânî, vücud-u haricî giydirilmiş; câmî, hakikatdar, külliyyet kesbetmeye müstait bir kanun-u emrîdir.*”¹³ der. Ruhun kendine göre nuranî bir kılıfı vardır ki, buna “misalî beden” denilmektedir. Âdeta o, içinde bulunduğu bedenin dublesi gibidir.

Ruh maddeden mürekkep değildir. Bunun mânâsı, ruh, âlem-i halktan¹⁴ değildir, demektir. Ruh, âlem-i emirdendir.¹⁵ Yani, o atomların bir araya gelmesiyle hâsıl olan bir varlık değil; melâike gibi Allah’ın emriyle meydana gelen zîşuur, nuranî kanunlardan ibarettir. Küreler ve atomlar, hatta çekirdekle elektronlar arasındaki çekme kanunu gibi, ruh da bir kanundur. Fakat ruh şuurludur. Diğer kanunların ise hayat ve şuuru yoktur.

Ruh maddeden mürekkep olmadığı için basittir; sabit bir varlığı vardır.

¹² İsrâ sûresi, 17/85.

¹³ Bediüzzaman, Sözlür, (29. Söz, 2. Maksat) s. 696.

¹⁴ Âlem-i halk, âlem-i maddî veya âlem-i şehadet de denilen şu gördüğümüz ve yaşadığımız âlemdir.

¹⁵ Âlem-i emir, maddî ölçülere girmeyen ve daha ziyade kanunların hâkim olduğu bir âlemdir. Bu âlemde esas olan madde değil, mânâdır.

Ruh, beden içinde bulunduğu sürece belli kayıtlar altındadır. Ancak o, beden ile münasebetini kesince, külliyet kazanır ve her türlü kayıttan kurtulmuş olur. Böyle olunca da görüş ve hissedışı apayrı bir buudda cereyan eder. Onun içindir ki, ölüm sekeratına girmiş bir insanın (daha önce iman etmemişse) imanı makbul değildir. Zira o, tabiat ötesi âlemi görmüş ve gideceği yeri müşâhede etmiştir. Firavun böyle bir anda iman ettiği için imanı kabul olmamıştır. Hâlbuki Cenâb-ı Hakk'ın rahmeti gazabına sebkat etmiştir.¹⁶ Buna rağmen o insanın imanı kabul edilmemektedir. Zira artık o, hakikati apaçık görmüş ve imtihan sırrı ortadan kalkmıştır. Demek ki, ölüm anında ruhun gördüğü bir hakikat vardır. Ve yine demek ki, o hakikati gören bir de ruh vardır. Çünkü ceset artık hiçbir şey görmemektedir.

Arthur Hill diyor ki:

“Atomların veya elektronların varlıklarını göremediğim hâlde, reaksiyonlarına bakarak onların varlıklarına nasıl inanmış isem, ruhların varlıklarına da, gördüğüm olayları değerlendirerek aynı suretle inanıyorum.”

Victor Hugo, imansız şairler arasında sayılmaktadır. O sosyalistlerin istismarına müsait, sefalet şiirinin şairidir. Ancak yine o, son anlarını yaşarken şöyle demiştir: *“Artık çanları çalmayın. (Yani vasıtaıyla araya girmeyin.) Zira ben Allah’a inanıyorum.”*

Acaba, birkaç insanın beynini taşıyan bu muhteşem dimağ, hayatının son dakikasına kadar eşya ve hâdiselerden ders almamışken o dakikada ne gördü ki, kilisenin aracılığını da elinin tersiyle iterek *“Ben Allah’a inanıyorum.”* dedi. Belli ki, onun bu itirafı, ruhunun müşâhede ettiklerinden ileri gelmişti.

¹⁶ Buhârî, *tevhid* 15, 22, 28, 55; *bed'ü'l-halk* 1; Müslim, *tevbe* 14-16.

Ruh ve Madde dergisi şöyle bir hâdiseyi naklediyor:

Meşhur mucit Edison, bedeni terk eden ruhun, ölümden sonra yaşadığına kuvvetle inanmakta idi. Ayrılık saati yaklaştığı sırada doktoru, Edison'un bir şeyler söylemek istediğini görmüş, hastanın üstüne doğru eğilmiş ve ölmek üzere olan büyük adamın şöyle dediğini duymuştur: “*Ötesi gerçekten harikulâde!*”

Nedir acaba Edison'u hayran eden ötesi? Edison nasıl bir manzara müşâhede etmiştir ki, böyle söylemiştir? Evet, ötesi ahirettir. Ruhun cesetten ayrılmasıyla başlayan yeni bir hayattır. Ruh, orası ile münasebete geçmiş ve Edison'a “*Ötesi cidden harika!*” dedirtmiştir.

Hız. Âişe Validemiz, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) vefatını anlatırken der ki: “Son anlarını yaşıyordu. Bazen rahatsızlandığında bana okuturdu. Ben de O'nun mübarek elini tutar, o eli şefaathçi yaparak yine O'nun ağrıyan uzvu üzerine koyar ve dua ederdim. O esnada da öyle yapmak istedim. Elini tutmak istediğimde şiddetle çekti. Ve: “*Allahım! Yüce dostların yanını istiyorum.*” dedi.¹⁷ Belli ki artık ötelere özlüyor ve dünyada kalmak istemiyordu. Efendimiz, verâların verâsını müşâhede ettiği bir anda ötelere talep ederken, söz konusu hususa da işaret ediyor, ruhun varlık ve bekasını dile getirmiş oluyordu.

Doktor William Hunter'in ölürken: “*Kalem tutacak kadar kuvvetim olsaydı, ölümün ne kadar kolay ve zevkli olduğunu yazabilirdim.*” dediği nakledilir. Zira ki, ölüm anında insan, tabiatın ötesini seyretmektedir.

¹⁷ Buhârî, *megâzi* 83; Müslim, *selâm* 46; İbn Mâce, *cenâiz* 64.

C. RUHUN VARLIK DELİLLERİ

Buraya kadar ruhtan ve ruhun yapısından çok kısa ve bir özet hüviyetinde bahsetmiş olduk. Şimdi de aynı usulle ruhun varlık delillerinden bahsetmek istiyoruz. Esasen bu deliller bizim takdim edeceğimiz miktarla sınırlı değildir. Fakat yine de bu miktarın dahi tezimizin ispatına yeterli geleceğine inanıyoruz.

1. DEDUBLEMAN

“Dedubleman” Latince “dublex” kelimesinden istikak etmiş (türetilmiş)tir. Ruhî melekeleri ihtiva eden eş, ikiz, benzer mânâlarına gelir. Bizim literatürümüzde ona “Vücut-u mevhibe-i Hakkânî veya Rabbanî” denilmektedir. “Astral beden” de aynı mânâyâ kullanılır. Spirtualizmada, yaşayan insanların “fantom”larına bu isim verilmektedir.

Deduble, mekân ve zamana tâbi değildir. Çünkü o nuranî bir varlıktır. Etrafında “Aura” denilen ışıklı bir hâle vardır. Deduble, bir yerden bir yere giderken engel ve mesafe tanımaz. O, ruhaniyata açık insanlar tarafından müşâhede edilir.

Bir başka misali de, insanların en kutlularından verelim. İşte İbn Abbas! Allah Resûlü’nün, “Allahım, onu dinde fakih kıl ve ona tevili öğret.”¹⁸ diye dua ettiği bu ilim okyanusu büyük sahabinin vefatını bize Meymun b. Mihran (radıyallâhu anh) şöyle anlatıyor:

İbn Abbas vefat ettiğinde ben oradaydım. Techiz ve tekfini yapılırken, kuş gibi bir şeyin kefeniyle cesedi arasına girdiğini gördüm. Daha sonra onu kabre koyarken gaibten bir ses duyuldu. Ses:

¹⁸ Buhârî, *vudû* 10; *fezâil* 24; Müslim, *fezailu’s-sahabe* 138; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned* 1/328.

“Ey mutmainne olmuş nefis! Sen Rabbi’nden, Rabbi’n de senden razı olarak dön Rabb-i Kerîm’ine. İyi kullarımın arasına gir. Cennetime gir.”¹⁹ âyetini okuyordu. Herkes donup kalmış ve bu sesi dinlemişti.²⁰

Hız. Meymun’un gördüğü ne idi? Evet o infisal etmiş bir ruhu, yani asıl bedeninin dedublesini müşâhede etmişti. Ve sanki Cenâb-ı Hak, bu sevgili kuluna “Hoş geldin!” diyor ve onu ruhanîlerle karşılıyordu. Hız. Meymun gördüğü hâdiseye, binlerce insanı şahit tutuyor ve söylediğini öyle söylüyordu. Ve işte bu binlerce insan susmalarıyla onu tasdik ediyor ve hâdisenin doğruluğuna şahitlik yapıyorlardı.

Sadece şu iki müşâhede dahi, tabiat perdesini yırtıyor ve bize, madde cidarının verâsında nurlu bir âlemin bulunduğunu ispat ediyor. Bu öyle bir âlem ki, dünya ile arasında sadece ten-teneli ince bir perde vardır. Yani *şehadet âlemi, gayb âlemi üzerine gerilmiş bir perdeden ibarettir. Hakikate âşına, hakikatler hakikatine nighban herkes dikkatle baksa, tabiat ve fiziğin ötesinde aradığı hakikatin berrak ve dupduru yüzünü görecektir.*

2. RUHÎ DEGAJMAN VE İMTİSAL

Her insanın bir dedublesi, bir beden-i misalîsi vardır. Bu deduble mâyi gibidir ve bedeninin içine yerleşmiştir. Diğer cisimlerde ise biz bunu elektrik akımı şeklinde görürüz.

Meselâ, şartlarına uygun şekilde bir yaprağın fotoğrafı çekildiğinde, onun etrafını saran bir yaprak daha görülür. Yine parmağımızın resmini aynı şartlar altında çeksek, parmağımızın çevresinde bir parmak daha müşâhede ede-

¹⁹ Fecr sûresi, 89/27-30.

²⁰ Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ* 1/329.

riz. Materyalistler tarafından da bu, elektrik akımı olarak izah edilmeye çalışılsa bile ilmen sabittir ki parmağımızın etrafında görülen, esasen bütün vücudumuzu çevreleyen dedublemin o uzva ait kısmıdır. Bu asla bir elektrik akımı değildir.

Deduble, perispiri, ruhumuzun kılıfıdır. Bu varlık, ihtiyaç anında bizim cesedimizden ayrılır ve hiçbir engel tanımadan bizden uzaklaşır. Bu, onun infisal yani ruhî degajman hâlidir. Bir de dedublenin geriye dönüşü ve bedenle bütünleşmesi vardır ki, buna da “*ruhî imtisal*” denir. Ruhun terakki etmiş insanlarda bu durum çok sık olur. Onlar için ruhî degajman sıradan bir vak’a hâline gelmiştir.

Ehlullahtan “*Ebdâl*” kısmı buna her zaman mazhar olurlar. Bu meseleye o kadar çok misal vardır ki, saymakla bitmez, anlatmakla tükenmez. Bir şahıs yirmi ayrı yerde görülür. Meselâ, son Nakşî şeyhlerinden Aziz Efendi, Havran’da olduğu aynı anda Edremit’te de görülür. Ve bu nice defalar tekrar eder durur. Turgutlu’daki bir başka zatı da aynı zamanda Salihli’de görenler olmuştur. Bediüzzaman Hazretleri hapishanede demir parmaklıklar arkasında tutsak bulunduğu aynı an ve zamanda, şehrin ortasındaki en büyük camide, cuma vaktinde cemaat içinde namaz kılarken görülmüş; gardiyanlar hayret ve dehşetle hapishaneye döndüklerinde de onu hapishanede bulmuşlardır.

Abdülhamid cennetmekân hiç hacca gitmemiştir. Hâlbuki o, her sene hacda görülmüştür.

İşte bütün bunlar ve bunlara benzer vak’alarda görülen, o şahsın dedublesidir.

3. YAŞANMIŞ HÂDİSELERLE RUHUN VARLIĞI

a. Rahip Bertrand ve Şair Goethe

Ruh ve Madde dergisinde şöyle bir vak'a anlatılır:

“İngiliz Protestan rahibi L. J. Bertrand, İsviçre’ye, yüksek dağları ziyaret etmek isteyen bir çocuk grubunu götürmüştü. Lucerne civarında, iki de rehber alarak dağa tırmanmaya başladılar. Kayalıkları tırmandıktan sonra “*Buzullar*” mıntikasına vardıklarında rahip kendini yorgun hissetti. Çocukları rehberlere emanet ve onlara takip edecekleri yolu da tarif ederek başka bir yere ayrılmamalarını tenbihledi. Çocukları ayrıldıktan sonra dinlenmek üzere düzlük bir yere oturdu. Fakat az sonra, derin bir uyku üzerine çöktü. Birden, uyandığını sandı. Yavaş yavaş şuuru avdet ediyordu. Fakat dehşetle artık kendi vücudunda olmadığını anladı. Şuuru bir balon gibi bu vücudun üzerinde dalgalanmaktaydı. Uyumuş hareketsiz vücudunu bir heykel gibi seyrediyordu. Kolunu bacağını oynatmak için gösterdiği bütün gayretler boşuna idi, yerdeki vücut kendine yabancı gibi duruyordu.

Birkaç dakikalık telâş ve korkudan sonra bu yeni hâlinin hiç de fena bir durum olmadığını fark etti. Kendini çok hafif, yorgunluktan ve her türlü acıdan ve fizikî bağdan uzak hissediyordu. Birkaç tecrübe ona gayret sarf etmeksizin hareket edebileceğini gösterdi. Dik yamaçlar boyunca uçuyor ve buzlu dağ havasında bir kuş gibi yükseliyor, göz açıp kapayıncaya kadar istediği yere gidiyordu.

Bu ona bir fikir verdi: Acaba çocuklar ne yapıyorlardı? Bunu düşünür düşünmez kendini onların arasında buldu. Ve hayretle kendi tarif ettiği yoldan gitmemiş olduklarını gördü.

Onların dikkatini çekmeye çalıştığı hâlde kimse kendisini görmedi. Hatta bir ara yemek molası veren gruptakilerin kendine ait yiyecekleri de afiyetle midelerine indirdiklerini seyretti. Onların etrafında uzun zaman kalarak söylediklerine, hareketlerine dikkat etti, sonra da hâlâ derin bir uykuda olan vücudunun yanına döndü.

O zaman Lucerne'deki otelde karısının ne yaptığını görmek aklına geldi. Otelin antresini, garsonları, kalabalığı gördü. Bir otomobil geldi ve içinden karısı indi. Yanında dört başka şahıs vardı. Onların dikkatini çekmeye çalıştı; fakat evvelki teşebbüsü gibi bunda da muvaffak olamadı. Ancak onların otomobilden indiklerini, karısının bavulları nasıl yerleştiğini, sonra karısının nasıl çay içtiğini gördü.

Fakat birden bir rahatsızlık hissetti. Lucerne'deki manzara kayboldu ve kendini vücudunun yanında buldu. Yol arkadaşları gelmişler ve onu donarak öldü zannetmişlerdi. Fakat rehberler kalbini dinleyerek attığını görmüşler, şimdi onu kendine getirmeye çalışıyorlardı. Hâdiseden daha sonra haberdar olan karısı da meseleye akıl erdiremedi. Çünkü gerek çocuk grubu, gerek karısına ait geçen olayları en ufak teferuata varıncaya kadar doğruydu.”

İnsanın dedublesi, ceset bir yerde dursa dahi, hayatî bütün fonksiyonlarıyla beraber sayısız denebilecek kadar çok yerde bulunabilir. Bunun, “Zübdetü'l-Hakâik”²¹ isimli eserde yüzlerce misali vardır. İslâm tasavvufu âdeta bu tür misallerin cümbüş yeridir.

Batı'da tecrübe, ilimde bir esas hâlinedir. Onlar, denemediği şeye inanmazlar. Batılı, “Ruh var mı, yok mu?” bunu

²¹ Aziz Nesefti, Zübdetü'l-hakâik.

ya laboratuvara getirmek ister veya en azından medyumun eliyle, ağzıyla, gözüyle, kulağıyla bunu ispatlamaya çalışır. Onun içindir ki, Batı'da dünya çapında pek çok medyum yetişmiştir. Ancak, Batı'da da meselenin müşahitleri sadece medyumlardan ibaret değildir.

Goethe bir Alman şairidir. Başından şöyle bir hâdise geçmiştir: “Yağmurlu bir akşam arkadaşı K... ile Weimar'da, Belvedere'de geziniyordu. Sanki karşısında bir hayal görmüş gibi birdenbire durdu ve yüksek sesle bağırarak şunları söyledi:

‘Yâ Rabbi! Eğer dostum Frederic’in bu anda Frankfurt’ta bulunduğundan iyice emin olmasaydım bunun o olduğuna yemin ederdim!’ Bunu müteakip de dehşetli bir kahkaha salıverdi. *‘Ama bu ta kendisi... Dostum Frederic! Sen burada Weimar’dasın ha?.. Fakat Allah aşkına nasıl oldu da benim geceliklerimi, takkemi, terliklerimi giyip böyle koca bir cadenin ortasına çıktın?..’* Goethe’nin gördüklerinden hiçbirini görmeyen ve bundan hiçbir şey anlamayan K... şairin birdenbire delirdiğini zannederek ürktü. Fakat yalnız kendi gördükleriyle meşgul olan Goethe elini uzatarak bağırdı:

‘Frederic... nereye gittin. Yâ Rabbim?.. Azizim K... şimdi rast geldiğimiz adam nereye gitti, görmediniz mi?’ Şaşırان K... hiçbir cevap veremiyordu. Şair başını iki tarafa çevirerek dalgın bir tavırla bağııyordu: *‘Evet anlıyorum. Bu bir görüntüden ibarettir. Fakat bunun mânâsı ne olabilir? Acaba dostum ani olarak öldü mü? Acaba bu onun ruhu mudur?’*

Goethe evine geldi ve Frederic’i evde buldu. Saçları dimdik olmuştu. Bir ölü gibi sararmış hâlde geri çekildi. Ve *‘Hayalet devam ediyor.’* diye bağırdı. Dostu cevap verdi. *‘Fakat azizim, insan sadık dostunu böyle mi karşılar?’*

Goethe hem ağlayıp hem gülerek: ‘*Ah bu defaki bir ruh değil, et ve kemikten yapılmış bir varlık.*’ diye bağırdı. Ve iki dost kucaklaştılar.

Hâdise şöyle olmuştu: Frederic, Goethe’nin evine gelmiş fakat yağmurdan ıslanmış olduğundan elbiselerini çıkarıp şairin geceliklerini, takkesini ve terliklerini giymişti. Bu hâlde iken koltuğa uzanıp uyumuştur. O da rüyasında Goethe’yi görmüştü ve Goethe ona şunları söylemişti: ‘*Sen Weimar’dasın ha? Benim geceliklerimle.. takkeme, terliklerimle koca cadenin ortasına nasıl çıktın?*’²²

b. Astral Bedeni Müşâhede

“*Ruh ve Kâinat*”da yine şöyle bir hâdise nakledilir. Bu hâdise Dr. Burgess tarafından dostu Dr. Hodgson’a yazılan mektupla anlatılmıştır. Mektupta şöyle denmektedir:

“Eşim 1902 senesi Mayıs ayının 23. Cuma günü saat 11.45’de ölmüştü. O gün öğleden sonra saat dörtte hasta ağırlaşmış ve bütün ümitler kesilmişti. Ben ölmekte olan hastanın yanında oturmuş elimle sağ elini tutuyordum. Saat 6.45’te odanın eşiği üzerinde ve havada paralel vaziyette duran, birbirinden ayrı üç küçük bulut gördüm. Boyları takriben dörder kadem uzunluğunda, hacimleri (oyluları) ise 6-8 parmak kadardı. Bu sırada ne odada, ne de dışarıda koridorda kimse yoktu. Bulutlar ağır ağır yatağa yaklaşıyorlardı. Biraz sonra yatağı tamamıyla sardılar. O anda hastanın yanında ve ayakta takriben üç kadem boyunda bir kadın şekli belirdi. Bu şekil saydamdı ve altın renginde parlak bir ziya neşrediyordu. Görünüşü fevkalâde ihtişamlı idi. Üzerinde, eski Yunan tarzın-

²² Dr. Bedri Ruhselman, *Ruh ve Kâinat*, 2/570, 571.

da, kolları geniş ve uzun bir elbise bulunuyordu. Başında bir çelenk taşıyordu. Ellerini eşimin başına uzatmış olduğu hâlde ayakta duruyordu. Bir misafiri sevinçle fakat aynı zamanda ciddiyetle karşılayan bir hâli vardı. Etrafında kısmen görülebilen diğer bazı şekiller de dalgalanmakta idi.

Eşimin üzerinde de düz durumda uzanmış, çıplak beyaz bir şekil belirmişti. Bu şekil, ölmekte olan hastanın sol gözüne bir kordonla bağlanmış bulunuyordu. Bu, onun astral bedeni idi. Asılı gibi duran bu şekil bazen tamamıyla hareketsiz kalıyor, bazen de büzülerek 15 pusa kadar iniyordu. Şeklin bütünü organları tam ve mükemmeldi. *Astral bedenin* her büzülüşünde şiddetli bir kurtuluş mücadelesi başlıyor ve bu sırada fizik bedende çarpınmalar görülüyordu. Sükûnete kavuşunca *astral beden* de tekrar eski hâlini alıyordu.

Eşimin son beş saatlik hayatı sırasında beni sersemleten bu vizyonu kesintisiz olarak gördüm. Bu vizyon, ancak gözlerimi kapadığım veya başka tarafa baktığım zaman kayboluyordu; fakat gözlerimi tekrar yatağa çevirdiğim zaman aynı vizyonu yine görüyordum. Bütün bu zaman içinde başımda kol ve bacaklarımda acayip bir ağırlık duyuyordum. Ve sanki uyuklar gibi gözlerimin kapandığını hissediyordum. Nihayet meş'um an geldi. Son bir titremeden sonra hastanın nefesi kesildi. Bu sırada *astral bedenin* kendisini kurtarmak için gayretini artırdığını gördüm.

Son nefes ve çabalama ile birlikte *astral bedeni* fizik bedene bağlayan kordon koşturdu ve derhal *astral beden* diğer ruhî varlıklar ve bulutlarla birlikte kayboldu. O andan itibaren hissettiğim ağırlık da üzerimden kalktı.”²³

²³ Dr. Bedri Ruhselman, *Ruh ve Kâinat*, 2/201-204.

c. Ölüm Anındaki Ruhî Müşâhedeler

Madam Florance Marryant anlatıyor:

“Dostlarımın arasında medyumluk melekeleri üstün olan yüksek sosyete mensup genç bir bayan tanıdım ki, bu kabiliyetini ancak birkaç yakını bilmektedir. Kendisi, bir sene evvel 20 yaşındaki, plöreziden hasta kız kardeşini kaybetmiş bulunuyordu. Edith (medyumun ismi) bu sırada bir dakika bile kız kardeşinin başı ucundan ayrılmamıştı. Duru görü (*Clairvoyance*)²⁴ hâlinde ruhun bedenden yavaş yavaş ayrıldığını görmüştü.

Anlattığına göre zavallı hasta, hayatının son günü, son derece hassas, geveze ve heyecanlı bir hâl almıştı. Sırt üstü yatağa uzanmış mütemadiyen anlaşılmayan sözler ve cümleler söylüyordu. Edith bu esnada, akıcı bir bulut şeklinde, hafif dumana benzeyen bir şeyin, hastanın başı ucunda toplanmakta olduğunu gördü.

Bulut yavaş yavaş yoğunlaşarak hastanın şeklini aldı. Rengi müstesna, her hususta tamamıyla kız kardeşine benziyor ve hastanın biraz üstünde, yüzü yere çevrilmiş olarak, havada dalgalanıyordu. Akşama doğru hasta sakinleşmeye başladı. Güneş battığı sıralarda hasta artık tamamıyla bitkin bir hâl almış, son dakikalarını yaşıyordu.

Edith, o an titreyerek kız kardeşine baktı. Yüzü morarmış, bakışları bulanmıştı. Buna mukabil üst kısımdaki hayal, bu sırada bedenden kendisini kurtararak tamamıyla teşekkül etmiş ve canlılık kazanmıştı. Hasta, hareketsiz ve şuursuz bir hâlde, yatağında serili yatarken üstünde dalgalanan hayal flüoresan ışığına benzeyen parlak kordonlarla onun kalbine, beynine ve hayatî organlarına bağlı canlı bir hâl almıştı.

²⁴ Clairvoyance; başkalarının görmediği, gözle görülmeyen şeyleri görme kudreti.

Nihayet mühim an geldi; hayal hareket etmeye başladı. Bu hareket hafif olmakla beraber, vücutta canlılık doğuruyordu. Edith, bu esnada, bu meraklı sahneyi seyre dalmıştı. Bu sırada, parlak iki şekil daha belirdi. Bunlar, büyük annesi ile büyük babası idi. Bu evde ölmüşlerdi. Her ikisi de, cesetten ayrı duran hayale doğru yaklaştılar. Onu şefkatle kucakladılar. O da, başını büyük babasının omuzu üzerine bıraktı. Hastanın nefesi kesilinceye kadar bu hâlde kaldılar ve sonra hayal, kendisini cesede bağlayan parlak bağları kopararak ötekilerin kucaklarında, hep birlikte pencereden uçup gittiler.”

Madam Joe Suell anlatıyor: “20 sene devam eden hasta bakıcılığım sırasında, birçok ölüm vak’alarında, ölenlerin başları ucunda bulundum. Ölümü müteakip daima insan şeklinde ruhî bir varlık, cesedin üzerinde yükseliyor ve sonra gözden kayboluyordu.”

Anlattığı vak’alardan birini aşağıda aktarıyoruz:

“Maggie’nin annesi, ağır hasta olan kız kardeşinin yanına gitmiş ve yokluğu sırasında kızının yanında kalmamı benden rica etmişti. Kızı üç gün sonra, birdenbire ağırlaştı ve doktor yetişmeden kollarımın arasında son nefesini verdi. Bir ölümle ilk defa karşılaşşıyordum. Kalbin durmasını müteakip, su buharına benzeyen bir şeyin cesetten ayrıldığını gördüm. Vücuttan çıkan bu buhar, yavaş yavaş yükselerek kendisine benzer şekilde yoğunlaşıyordu. Hatları evvelâ belirgin değilken, sonra yavaş yavaş beyaz sedef elbiseli bir insan şeklini aldı. Yüzü değişmemiş, ancak parlak bir şekil almıştı ve artık ızdıraplı çırpınmanın hatlarını taşımıyordu.”

Meşhur medyumlardan A. J. Davis bir kadının vefatı esnasındaki müşâhedelerini şöyle naklediyor:

“Kadında canın çıkışı sırasında bedeninin beyin kısmında vukua gelen ve her an artmakta olan kuvvetli bir yoğunlaşma belirliyordu. Yoğunlaşan bu şey, çırpınmalar azaldıkça ve vücuttaki sarılık arttıkça parlak ve ziya saçan bir hâl alıyordu. Can çekişme sırasında görülen bu çırpınışların çekilen acı ile herhangi bir alâkası olmayıp, ruh tarafından hissedilmezler. Bunlar tamamıyla organik olan birtakım hareketlerdir. Ölüm anı yaklaştıkça bedeninin organları, boşalan torbalar gibi birer birer yatağa seriliyor, buna karşılık hastadan ayrı olarak, ruhî bir bedeninin teşekkülü tamamlanıyordu. Can çekişen hastadan ilk kurtulan, ruhî bedeninin baş kısmı oldu ve yavaş yavaş diğer kısımları da ayrılarak tam ruhî bir beden olarak kadının başı ucunda ayakta durdu. Bu iki vücudu birbirine, göbeklerinden, *hayat bağı* dediğimiz parlak bir kordon bağlıyordu. Bu kordon kopunca bir parçası cesette kaldı. Herhâlde cesedin derhal bozulmasına mâni olan budur. Kadının ruhî bedenini serbestliğe yavaş yavaş alıştı ve birdenbire ne yapacağını kestirmiş gibi harekete geçerek evden çıktı.”

Dr. F. A. Kraft anlatıyor: “Birinci Dünya Savaşı’nda hudutta çarpışan bir nefer 1920 yılında hastanede ölmüştü. Son nefesini vermeden iki dakika kadar evvel şöyle bağırdı: ‘Hanri, Şarl, demek sizler oradasınız... Artık, etrafa hep birlikte tırpan atarız. Ben iki seneden beri hastayım... ah... evet bekleyin...’

Ölenler, hemen bütün hâllerde kendilerinden evvel ölmüş olan akraba ve arkadaşlarını görürler ve onlara isimleriyle seslenirler.

Bu konuda ilgi çekici bir başka vak’a ise şudur:

“Amerika iç harbi kalıntılarından, uyanık ve serbest fikirli eski bir savaşçı, yatağına uzanmış son saatini bekliyordu.

Bir çarşamba günü hasta, âdetinin aksine, bir acelecilik göstererek muhtelif ricacılarla beni ısrarla istetti. Saat sekize doğru koğuşa girdiğim zaman elini kaldırarak yaklaşmam için bana işaret etti. Tasalı yüzü, sevinçli bir hâl almıştı. Bana dedi ki:

Bu sabah saat üçte uyanmışım. Gözlerim açık, hareketsiz yatıyordum. Birdenbire karyolamın ayakucunda bir varlığın mevcudiyetini hissettim. Hiçbir korkum yoktu. Bilakis istirahat edebilmem için, ölümü istiyordum. Bu görünüş, bana bunu daha iyi anlamak imkânını vermiş oldu. Yavaş yavaş kardeşim James'in yüzünü tanıdım. Canlılığı açık şekilde belli idi. Bana doğru eğildi ve tarif edilemeyecek kadar kolay bir tesirle bana söylemek istediği şeyleri anlattı. Derhal evvelce biricik iyi dostum olan kardeşimle birlikte geçirdiğimiz hayatı bütün tafsilatı ile hatırladım. Konuşmaya başlayınca da sesini iyice tanıdım. Bana: 'Maxvelle, önümüzdeki pazar günü sabah 11'de benimle birlikte geleceksin!' dedi ve sonra kayboldu. İtiraf ederim ki, kendimi hakikaten bahtiyar hissediyorum. Bunun bir hayal veya aldığım ilaçların tesirinden mütevellit olmadığına kat'iyen eminim.

Pazar günü hastanın başı ucunda idim. Sakin bir hâli vardı. Saat 10'a doğru, hareketsiz yatıyor, hiçbir kelime söylememekle beraber, zaman zaman bana tanıdığını hissettirecek şekilde bakıyordu. 11'e çeyrek kala sağ elini kaldırdı ve sol tarafındaki köşeyi göstererek tamamıyla anlaşılabilir bir sesle: '*Kardeşim James!*' dedi. Tam saat 11'de, daha evvel söylemiş olduğu gibi ruhu öteki âleme gitmek üzere cesedini terk etti."

d. Allah Resûlü'nün "Ebherim Koptu." Dediği An

İlim adamları, üzerinde durduğumuz mesele ile ilgili daha birçok vak'a anlatıyor. Biz yeri geldikçe bu anlatılanları naklet-

meye devam edeceğiz. Ancak sözün burasında anlayış bakımından size de enteresan gelecek bir hususu arz etmek istiyoruz:

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) son anlarını yaşarken bir ara “*Ebherim koptu.*” buyuruyor.²⁵ Ebher, damar mânâsına da gelir. Bu hadisi şerhedenler ekseriyetle, meseleyi Allah Resûlü’nün Hayber’de zehirlenmesiyle irtibatlandırmışlar ve Efendimiz’in ifadesine böyle bir izah getirmeye çalışmışlardır. Ancak vücuda giren zehirin seneler sonra şah damarına tesir etmesi bize çok uzak bir ihtimal gibi gözükmektedir. Kanaatimizce Allah Resûlü’nün sözünden şu mânâyı anlamak daha uygundur:

Efendimiz, o esnada kendi vizyonunda, dedublesinin kendisinden yani mübarek cesedinden ayrıldığını haber vermektedir. “*Ebherim koptu.*” demek, “*Dedublem benden ayrıldı.*” demektir. Ve işte o esnadadır ki Allah Resûlü, “*Refik-i A’lâ*”yı istemektedir...

4. HER ŞEY GÖRDÜĞÜMÜZ MADDEDEN İBARET DEĞİL

Daha önce aktarmış olduğumuz misaller bize, maddenin ve fiziğin ötesinde başka bir varlığın mevcudiyetini haber verirler. Her şey gördüğümüz maddeden ibaret değildir. Ve her şeyi laboratuvar tecrübesi altına alamazsınız. Böyle yapmak isteyenler büyük bir yanılğı içindedirler. Ve bunlar ilmin ancak onda biriyle iştigal ediyorlar demektir. Beşeri topyekün ele almayı düşünenler, onun maddesine, fizyonomisine baktıkları gibi ruhuna, mânâsına, dedublesine de bakmalıdırlar. Ancak o zaman, insan hakkında sağlam bir hüküm verme imkânına sahip olurlar. Ve o zaman insan bir meçhul olmadan çıkar.

²⁵ Buhârî, *megâzi* 83; Dârimî, *mukaddime* 11; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/18.

İnsanı tek yönü ile ele alıp tahlil edenlerin nazarında ise o, Alexis Carrel'in ifadesiyle, hep bir meçhul olarak kalır. Hâlbuki mevcut-u meçhul, varlığını bildiğimiz tek varlık Hz. Allah'tır (celle celâluhu). O'nu idrak ve ihata etmek mümkün değildir. O'nu idrakin en güzel ve doğru ifadesi, idrakinden âciz kalındığını itiraf olacaktır. Nebilerden sonra beşerin en muhteşem dimağı Hz. Ebû Bekir (radiyallâhu anh), “*Seni idrak edememe, idraktır.*”²⁶ demektedir. Efendiler Efendisi de, “*Ey bilinen (her şeyden ayan olan), Seni hakkıyla bilemedik.*”²⁷ der ve bu ifadesiyle mârifetin zirvesine taht kurar.

İşte, hakkında ‘bilemedik’ hükmünü vereceğimiz, ihatasızlık ve idraksizliğimizi ifade edeceğimiz tek varlık Allah'tır. Bunun dışında Cenâb-ı Hakk'ın bildirmesiyle, bildirdiği kadar ve bildirmek istediği şeyleri bilebiliriz. Buna insan da dahildir. Ama insanı bilmenin bir yolu vardır. O da insanı bütün yönleriyle ele almaktır. İnşâallah yakın bir istikbalde maarif yuvalarımız, meseleye bu türlü yaklaşan ilim adamlarıyla dolup taşacak, hâdiseler ve bu arada insan yeni bir bakış tarzıyla tahlile tâbi tutulacaktır.

İşte o zamandır ki, tek gözle bakıldığında muzlim ve karanlık görülen her yer ve her yöre aydınlığa kavuşacak; ilim, fen ve teknik ile ilgili yeni buluş ve keşifler insanımızın hizmetine nurlu bir kadro tarafından takdim edilecektir.

Burada şu hususu da arz etmeden geçemeyeceğim: Her ilim dalının kendisine göre belli ölçü ve kıstasları vardır. Bunlar o sahaya ait hakikati bulmada sabit hakikatler olsa dahi, bir başka sahada geçersizdirler.

²⁶ el-Gazzâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn* 4/252; *el-Maksadü'l-esnâ* s.54; es-Suyûtî, *Şerhu Süneni İbn Mâce* 1/103.

²⁷ el-Münâvî, *Feyzu'l-kadir* 2/410; Mer'î İbn Yûsuf, *Ekâvilü's-sikât* s.45

Meselâ, matematiğin, fiziğin, kimyanın ve tıbbî ilimlerin sahaları ayrı ayrıdır. Siz, fiziğin kanunlarını tıbbî veya tıbbin kanunlarını fiziğe tatbik ederseniz, işi karıştırırsınız. Birbirine çok yakın ilim dallarında dahi bu nüansa dikkat etmek bir zarurettir.

Bunlar gibi, maddeye ait, maddeyi ölçen ve tartan kıstaslarla, mânâyaya ait ve mânâyı ölçen ve tartan kıstaslar tamamen birbirinden farklıdır. Binaenaleyh, elinde sadece maddî kıstaslar bulunan, yani cesedin altında kalıp ezilmiş, mide-sine esir düşmüş, ten cenderesinden bir türlü kurtulamamış insanlar elbette ruha ait hakikatleri müşâhede altına alamayacaktır. Zira bu, ayrı bir meleke ve ayrı bir mazhariyet gerektirmektedir. Ruhunu inkişaf ettirenlerdir ki, bu sahada söz sahibi onlardır. Zira mânâyı ölçecek tartı ancak onlarda vardır. Onlar dedubleyi, perispiriyi veya bizim dilimizdeki ifadeyle “*Vücut-u mevhibe-i Hakkânî*”yi görmekte ve bize böyle bir varlıktan haber vermektedirler.

Bu meselede kendi müşâhede ufku o seviyeye ulaşamayanlara düşen vazife ise, bu sahanın söz sahiplerine itimat edip teslim olmaktır. Aksi her davranış sadece bir inat ve yobazlık sayılır. Bu da ilimle, ilim adamlığı ile bağdaşmaz bir davranıştır.

Soralım böylelerine: Acaba rüyaları ne ile izah edecekler? Kabul gören dualar hakkında ne diyecekler? Altı ay kabirde yatan ve ölmeyen yoginin bu hareketine nasıl bir tevvil getirecekler? Rifâiye tarikatına mensup olanlarda görülen harikulâde hâdiseleri nasıl yorumlayacaklar? Ya mucizeleri? Hz. Mesih’in nefesiyle dirilenleri... Hz. Musa’nın asâsını ve yed-i beyzâ harikasını... Hz. İbrahim’in ateşte yanmayışını ve Hz. İsmail’i kesmeyen bıçağını... Allah Resûlü’nün işaretleriyle iki parça olan ayı... Parmaklarından su akmasını... Dağların, ağaçların ve hayvanların dile gelip O’na selâm durmalarını...

Evet, daha binlerce mucizeyi nasıl izah edecek ve nasıl anlatacaklar? Akılları almayan her şeyi inkâra mı kalkacaklar? Bu kaçış onlara ne fayda getirecek? Ve soralım onlara: İnkârları ne zamana kadar sürecek? Firavun'a fayda vermeyen iman mıdır yoksa onların da nasip payları? Ebû Cehil perdesine mi büründü yoksa akılları? Heyhat, can gırtlığa gelince hakikati görecekler. Bizim bugün dediklerimizi onlar o zaman söyleyecekler.. söyleyecekler fakat fayda getirmeyen bir hasarete gömülecekler.

5. DÜNDEN BUGÜNE KİRLİAN FOTOĞRAFÇILIĞI

Kirlian fotoğrafları da madde ötesi varlıkların mevcudiyetine önemli bir delildir.

Kirlian Fotoğrafçılığı, ismini, 1939'dan beri bu mevzular da araştırma yapan ve Sovyet olduğu söylenen bir karı kocadan almıştır. Bir elektronik mühendisi olan Samyon Kirlian, insan eli, böcek veya bir bitki yaprağını, fotoğraf plağı üzerine koyup bunu da bir elektrodun üzerine yerleştirip, sırayla cismi, yüksek voltajlı elektrik akımına ve alçak amperli elektrik akımına maruz bıraktı. Neticede cismin "Aura"²⁸ ile çevrili olduğu görüldü.

Kirlianların çalışması, daha önce bu mevzuda çalışan ve çoğunun ismi, ilim çevrelerinde ve umumî terimlerde geçen Avrupalı ilim adamlarının çalışmalarının izinden gider. Meselâ, kas spazmlarının galvanik faaliyetini keşfeden Galvani, bir hayat gücünden bahsetmişti. Ona göre, bu hayat gücü bütün hayvanlarda devridaim eden manyetik elektriğin bir şekliydi.

²⁸ Aura, ruh gölgesi, enerji beden; bazı kimselerin gördüklerini ileri sürdükleri bir bedene sınınmış gibi görünen parlak bir gölge anlamlarına gelir. Burada biz bu kelimeyi ruhun dedublesi, kılıfı mânâsında kullanıyoruz.

19. asırda yüksek frekans bobininin kâşifi Nikola Tesla, fotoğrafik görüntüler meydana getirmek üzere frekansı yüksek voltajı kullanan ilk şahıstır. Onun çalışması X şuaı kâşifi Wilhelm Roentgen'e ve insanın aurasını (enerji bedeni) insanoğlunun görme sınırları çerçevesine renkli "kilner ekranları" vasıtasıyla getirmeyi gaye edinmiş Walter J. Kilner gibi araştırmacılara önyak oldu. Bu renkli Kilner ekranları, bir gözleyicinin normalden daha kısa dalga boylarını görebilmesine imkân verecek şekilde planlanmıştır. Zira Kilner, dışarıya yayılan enerjinin ultra-viyole (mor ötesi) frekanslarından oluştuğuna inanmıştı.

Bu teori daha sonraki araştırmalarla da desteklenmiştir. Aynı zamanda Kilner, auranın, cismin sağlıklı olup olmasına göre renk ve boyut yönünden (bedenin) değişik görüldüğüne dikkati çekti. 20. asrın araştırmacıları, insanlar tarafından dışarı çıkarılan kısa dalgalı radyasyonun, ruhî faaliyetleri değiştirilebileceğini ve aynı zamanda kafein ve tütün gibi uyarıcılar tarafından da tesir edilebileceğini buldular.

Biyologlar ve psikiyatristler, insanın manyetik sahaları ile sağlığının hissî ve fizikî durumları arasında bir alâkanın olduğunu ortaya koydular. Dış çevredeki manyetik sahalara bağlı olarak da değişebilen ruhî faaliyet ve rahatsızlıklar ayrıca her ferdin kendine has aurasında da tesirini gösterir. Meselâ, ayın dönüşündeki ve güneşin hareketindeki çeşitli safhalar insan davranışlarına tesir edebilmektedir.

İnsan vücudunun elektromanyetik sahası, oksijen ve azot gibi havada mevcut mikroskobik gaz habbeciklerini, tutucu bir tuzak olarak iş görür. Derinin hemen üzerindeki hava yüksek bir enerji sahasıyla elektriklendirildiğinde, derhal kızarmaya ve ışık saçmaya başlar. Bu da Kirlian fotoğrafının tespit ettiği enerji hâlesidir. Mühendisler de metalürjistler de

buna çok benzer bir metot olan “korona boşalması fotoğrafçılığı”nı, metallerdeki yarık ve çatlakları keşfetmek için kullanırlar. Metaldeki yarık ve çatlaklar, metalin korona kalıbında düzensizlikler şeklinde görülür.

Samyon Kirlian ve karısı tarafından yürütülen ilk çalışmalarından biri de, bitkilerin fotoğrafını çekmektir. Onlar, kullandıkları tekniğin basit bir yapraktaki akılları hayrette bırakıcı kompleks reaksiyonları gösterebildiğini keşfettiler. Dıştan bakıldığında her yönüyle aynı görülen iki yaprakta, şayet birinde hastalık varsa, değişik fotoğrafik görüntüler elde ediliyordu. Hastalıklı yaprağın enerji kalıbında hastalığın meydana geldiği kısımlarda bazı pürüzlü boşluklar görülürken, sağlıklı yaprakta koyu ve kompleks bir enerji kalıbı görünüyordu.

Bu yolla kazanılan bilgileri kullanarak, Kirlian fotoğrafçılığını bahçecilikte, gözle görülebilen hastalık alâmetleri çıkmazdan evvel bitki hastalıklarını teşhis etmede kullanabilmek mümkün olacaktır. ABD’de yürütülen daha teferruatlı çalışmalar, bitkilerdeki ani değişikliklerin de kaydedilebileceğini gösterdi. Meselâ, bir yaprağın dış yüzünü bir iğne ile çizdiğinizde, bu çizik Kirlian fotoğrafında kırmızı bir leke olarak görülecektir.

Nöro-psikiyatri enstitüsünde vazifeli Dr. Thelma Moss, Kirlianlar tarafından yürütülen çalışmalarını araştırmak üzere Sovyet Rusya’ya giden ilk Batılı ilim adamlarından biridir. O, insan elektromanyetizmasının bitkiler üzerinde sahip olduğu tesirleri kaydetti. Bazı insanların ellerini, zarar görmüş yaprakların üzerinden geçirerek tedavi ettiklerini müşâhede etti.

Bu şöyle oluyordu: Kirlian fotoğrafında zararı gösteren leke, daha sonraki görüntülerde göze çarpmıyordu. Bazı insanlar ise bunun tam aksi bir tesire sahipti; bunlar elleri-

ni yapraklar üzerinden geçirdiklerinde onların ölümüne sebep oluyorlardı. Birbirine zıt bu iki hâdise sırasıyla “*Green Thumb (Yeşertici Temas)*” ve “*Brown Thumb (Soldurucu Temas)*” tesiri olarak bilinmektedir.

Hayalî (fantom) yaprak ise, Kirlian tekniklerinin tespit ettiği başka bir garip tesirdi. Tecrübeyi yürüten şahıs, yaprağın bir kısmını kesip uzaklaştırdıktan hemen sonra, geri kalan kısmın fotoğrafını çekiyor. Takriben 200-300 tecrübeden sonra yaprak, kesilmeden önceki hâliyle Kirlian fotoğrafında görülüyordu.

Kirlian fotoğrafçılığı, vücudun dış yüzündeki ve daha sonraları keşfedilen vücut içindeki elektrikî alanları ve akımları kaydetmek için bir vasıtaadır. Romen bir doktor olan İon Dumitrescu, Kirlian tekniğini; vücut içindeki elektromanyetik sahalarda meydana gelen değişimleri elektrografik olarak kayıt edebilen ve ektronoğrafi olarak bilinen bir şekle dönüştürdü.

Thelma Moss’un tecrübeleri Kirlian ile tespit edilen rahatsızlık sebeplerinin ruhî ve fertler arasındaki alâkalara dayandığını gösterir. Meselâ, insanın derin ruhî rahatsızlıktan kurtulup sükûnete doğru ilerlemesi esnasında hâsıl olan değişiklikler başarılı bir şekilde çekilmiş Kirlian fotoğraflarında açık bir şekilde görülebilir. Beraber fotoğrafları çekilmiş iki ferdin his ve tavırlarını gösteren *auraları* birbirine kıyas edilerek onların karakter ve his haritaları çizilebilir.

İnsanların psikolojik durumları ve diğer insanlarla olan münasebetleri Kirlian fotoğraflarına aynen akseder. Meselâ, iki kişi birbirlerine karşı sıcak, samimî hisler duyduklarında neşrettikleri dalgalar birbirine doğru uzanır ve bazen tek bir desen hâlinde iç içe geçer. Tersine, iki kişi birbirlerine karşı düşmanca duygular içinde olduklarında alevler aniden kesilerek parmakları arasında bir boşluk hâsıl olur. Bu boşluk

umumiyetle öylesine keskin ve net bir hâlde müşâhede edilir ki “saç tıraşı etkisi” (*haircut effect*) adıyla tanınmıştır.

Aşırı öfkelenmelerde mavi-beyaz koronanın içinde kırmızı bir leke meydana geldiği keşfedilmiştir. Ölüm hâlindeki süjelerde, dışa kıvılcımlar ve alevler fırlatıldığı; tam ölüm anında ise bunların tükenerek dindiği ve belli bir müddet sonra da kaybolduğu Kirlian fotoğraflarıyla tespit edilmiştir. Ayrıca gusül icap ettiği durumlarda koronanın sertleşip garip renk değişiklikleri gösterdiği müşâhede edildi. İslâm’daki, gusül gibi bütün bedene su değdikten sonra Kirlian fotoğrafı çekildiğinde ise bu garip değişikliklerin kaybolup koronanın normal hâle döndüğü tespit edilmiştir.

6. RUH FOTOĞRAFÇILIĞI

Madde ötesi varlıkların, varlık delillerinden bir diğeri de “Ruh Fotoğrafçılığı”dır. Günümüzde ruh fotoğrafçılığı en ileri seviyeye ulaşmış durumdadır. Öyle ki, ruh artık aynen maddî ceset gibi görüntülenmekte ve böylece madde ötesi varlıkları inkâr edenlerin ne derece büyük yanılğı içinde oldukları gözler önüne serilmektedir.

Biz bu meseleye de yine üzerinde durduğumuz konuya delil olması bakımından temas edecek ve bu sahada söz sahibi Tom Patterson’dan bazı nakiller yapacağız. Ancak, asıl gayemiz, ruh fotoğrafçılığının tahlili olmadığı için, bir iki misalle yetineceğiz.

Tom Patterson, “Yüzyıl Boyunca Ruh Fotoğrafçılığı” adlı eserinde diyor ki:

“Psşik ilim, ruhî olayların bir neticesidir ve umumî nizama aykırı değildir. Yıldızlarla bezenmiş bir gökyüzü, ast-

ronomi ilmini gerektirmiş ve onu bugünkü seviyesine yükseltmiştir. İnsandaki zihnî ve bedenî arızalar tıbbın pek çok branşlarının doğmasına vesile olduğu gibi, ruhî olayların fark edilmesi de insanı bu yönde bir araştırmaya sevk etmiş ve onların anlaşılır olmalarına yol açmıştır.

Ruh fotoğrafçılığı olarak bilinen konu bir medyumluk çeşididir, fotoğrafı çekende de, çektirende de bu medyumluk melekesi geliştirilebilir. 1862’de, Amerika’da, Bostonlu bir hakkâk olan Mr. Mumler arkadaşlarının fotoğraflarını çekmişti; negatiflerinde, arkadaşlarının yanı sıra başka kişiler de bulunuyordu. Bundan dolayı bu tipteki olaylara “*Ruhî Fotoğrafçılık*” ismi verildi. Mumler bu fotoğrafçılardan ilki olarak tanınır. O zamandan bu yana, buna benzer pek çok ruhî fotoğraf elde edilmiştir.

Bizlerin, *spiritüalistler* (ruhbilim felsefesi ile uğraşanlar) olarak, ruhun varlığına sarsılmaz bir inancımız var. Biz, ruhun, tıpça ölüm diye bilinen şartın ötesinde yaşamaya devam ettiğine de inanıyoruz.

Uzun araştırmalarım neticesinde şu sonuca vardım: Bedensiz ruhlardan çıkan ışık radyasyonları, fotoğraf filmi yüzeyine birtakım izler kaydedebiliyorlar. Tıpkı gün ışığı ve diğer ışınların film üzerinde husule getirdikleri şekiller gibi... Burada takdim edeceğim deliller, bu ön kabulü fazlasıyla destekleyecek ve inkârcıların inançsızlığını dahi giderecek niteliktedir.

Fotoğrafçılığın 1839’da keşfolunmasından 23 sene sonra, bu metottan faydalanılarak ruhların fotoğraflarının çekilmeleri çok düşündürücüdür. O zamandan bu yana binlerce ruh fotoğrafı, tanınmış veya tanınmamış medyumlar aracılığı ile çekilmiştir. Yalnız benim elimde binden fazla belge mevcuttur

ve her birinin de ayrı bir hikâyesi vardır. Faaliyette olan bu kudreti, ölümden sonra hayatın devam etmekte olduğu inancı dışında başka bir şeyle izah etmeye imkân yoktur.”

Tom Patterson, elindeki ruhî fotoğraflarla ilgili olarak şöyle devam ediyor:

“İngiltere’de, Sheffield’den Mr. E..., 5 Haziran 1961’de bana bir fotoğraf gönderdi. Zarfın içinden bir de şu mektup çıktı:

‘Bu fotoğrafı çektiğim zaman film rulosundaki rakam 8’i gösteriyordu. Niyetim, yeni dekore ettiğim mutfağımın resmi ni çekmekti. Akşam kameramı mutfağa, uygun bir yere yerleştirmiş ve objektifi bir müddet açık bırakmıştım; önünden geçmemeye özellikle dikkat ettim. Daha sonra, filmi, banyosu ve baskısı için fotoğrafçıya gönderdim. Netice bu fotoğraf oldu. Fotoğraftakinin karım olduğuna eminim. Onun, ölümden beri yine burada bizimle beraber olduğuna dair daimî bir his içindeydim. Fotoğrafta karım, eskiden yaptığı gibi masaya eğilmiş, oğlumuz David’in dört yaşında iken çekilmiş bir fotoğrafına bakarken görülüyor.

Ruhî konular üzerinde şimdiye kadar hiç uğraşmamış ve duyduğum bazı şeyler üzerinde de hiç durmamıştım.’

Mr. E... emekli bir polis memuru olup hâlen sorumlu bir görevde bulunmaktadır. Gönderdiği, ruh ilmini ilgilendiren bir fotoğraftı. Mr. Mumler de, kendisinden sonra ün yapmış diğer ruhî fotoğraf medyumları gibi her kademedeki mütehasıslar tarafından amansız bir şekilde tetkik ve kontrolle tâbi tutulmuştur. Bu sıkı kontroller sonunda kamera medyumluğunun bir gerçek olduğu ortaya konmuştur. Ve yine bu kanalla bugün Washington’da “*Aquarian Foundation of Seattle*”in televizyon programlarını takip eden milyonlarca

seyirci, ölümden sonra hayatın devam etmekte olduğunu bizzat görebilmektedirler.

Ruhî fotoğrafların elde edilmesinde, insan müdahalesi söz konusu değildir. Bize ruhanî şahsiyetin delillerini verenler, insana benzer tabiatta olağanüstü nitelikte olan bir başka girişimin olduğunu mantıken de kabule zorlamaktadırlar.

Ruhî fotoğrafçılık hakkında edindiğim tecrübelerle göre, bir fotoğraf elde etmek için yüz sene evvel, nasıl bir seans odasına lüzum olmuşsa, bugün de aynı metodun geçerli olduğuna inanıyorum. Modern fotoğrafçılık, ruhların bu tür tezahürlerine daha da kıymet kazandırmıştır.”²⁹

7. DUYU ORGANLARI ARACILIĞI OLMADAN GÖREN, İŞİTEN VE KOKU ALANLAR

Duyu organlarının aracılığı olmadan görme, işitme, koku alma gibi hâdiseler de yine madde ve fizik ötesi varlıkların ve bilhassa ruhun mevcudiyetine bir delildir.

Mevlâna bir beytinde şöyle der:

ذره ها دیدم دهانشان جمله باز
گر بگویم حوردشان گودد دراز

“Cümlesinin ağızları açık zerrelere gördüm,
Onların yediklerini de eğer söylesem söz çok uzar.”³⁰

Mevlâna 7 asır önce yaşamış bir İslâm mutasavvıfıdır. Onun devrinde kimsenin ne mikroptan ne de mikroskop-tan haberi vardı. Fakat Mevlâna, mikropları ve onların neler yediklerini, nasıl beslendiklerini gördüğünü söylüyordu.

²⁹ Tom Patterson, *Yüzyıl Boyunca Ruh Fotoğrafçılığı*, s. 7-19.

³⁰ Mevlâna Celâleddin Rumi, *Mesnevî*, 3. cilt, 26. beyit.

Mevlâna bütün bunları nasıl görmüştü? Bu görmeyi maddî gözle izah mümkün müdür? Elbette Mevlâna, gördüklerini, maddenin ötesinde bir ruhî gözle görüyor ve müşâhede ediyordu. Meseleyi başka türlü izah etmek de imkânsızdır.

Ancak bu çeşit müşâhedeler elbette herkese mahsus değildir. Bunun için insanın ruhen duruluğa ermesi ve o işe hazır hâle gelmesi gerekir. Ayrıca müşâhedede şahsın, o anda elde ettiği durum ve kazandığı pozisyon da çok mühimdir. Onun içindir ki, aynı mecliste birinin gördüğünü diğerleri göremeyebilir. Çünkü göremeyenler o anda görme pozisyonuna girememişlerdir.

Ahmed b. Hanbel ve Taberânî'nin ortaklaşa anlattıkları bir vak'a, dediğimiz hususu daha da net ispat eder mahiyettedir. Vak'a şudur:

Hız. Abbas yanına oğlu Abdullah'ı da alır ve beraberce Allah Resûlü'nü ziyaret maksadıyla mescide gelirler. O esnada Allah Resûlü, yanında oturan bir başka kişiyle ciddî bir meseleyi müzakere etmektedir. Onun için de Hız. Abbas ve oğluyla ilgilenemez.

Bunun üzerine Hız. Abbas belki de biraz buruk olarak oğluyla dışarıya çıkar. İbn Abbas (radıyallâhu anh), babasına: *"Baba! Allah Resûlü'nün yanında bulunan adamı görmedin mi? Şimdiye kadar o kadar güzel yüzlü birini görmedim."* der. Hız. Abbas: *"O mu, Allah Resûlü mü güzel?"* der. İbn Abbas: *"O" deyince, "Hadi gidelim, soralım."* derler ve beraberce geriye döner, mescide girerler. Olan hâdiseyi aynen Efendimiz'e naklederler. Allah Resûlü, İbn Abbas'a sorar: *"Sen benim yanımdaki şahsı gördün mü?"*

O, “*Evet yâ Resûlallah, gördüm.*” der. Ve Allah Resûlü biraz evvel yanında bulunan şahsın Cibril olduğunu ve kendisi hakkında söylediği müspet şeylerden bahseder.³¹

Hız. Abbas o esnada görme pozisyonunda, kuşağında olmadığı için Cibril’i (aleyhisselâm) görmemiştir. Hâlbuki yanında bulunan oğlu Abdullah b. Abbas (radiyallâhu anh) onu müşâhede etmiştir. Demek ki, görmek için, görme durumunu kazanmak şarttır.

Sözün burasında, hemen şu noktaya intikal edelim: İnsan Allah’ı görme durumuna ulaştığı zaman O’nu da görecek-tir. Bu da insanın Rahmet ve Ulûhiyet âlemiyle rezonans olmasıyla alâkalıdır. Dünyada iken hiç kimse Allah’ı göremez. Görenler hayal görmüşlerdir. Gördüm diyenler, hata içindedirler, Nâmütenâhî (sonsuz) olan, sınır tanımaz ki, mütenâhî (sonlu) olanlar tarafından görülsün.

Ama mesele bir hüviyet kazanma ve varlığımızla orada zuhur etme meselesidir. Muhib-i Sadık’ın ifadesiyle, biz Cennet’te Allah’ı görecek ve her görüşle değişeceğiz.³² Cenâb-ı Hakk’ı müşâhede ederken apayrı âlemlere gireceğiz. O’nu Cennet’ten göreceğiz; ama ne Allah Cennet içinde muhat, ne de O’nun tecellisi sadece Cennet’e münhasırdır. Biz Cennet’e girdiğimiz zaman -inşâallah- bu âlemin buudlarından çıkmış olacağız. Ne üç buudlu mekân ne de tek buudlu zaman artık bizi hapsedemeyecektir. Yukarılarda uçuyor gibi bir atmosfere girecek ve işte o zaman Cenâb-ı Hakk’ı müşâhede edeceğiz.

Mü’min olarak bizler, en az fiziğe inandığımız kadar, fizik ötesine de inanırız. Kat’iyen biliriz ki, eşyada hakikat adına

³¹ Ali el-Müttakî, *Kenzü’l-ummâl*, 13/458.

³² Bkz.: Buhârî, *tevhid* 24; *mevâkît* 16, 26; *tefsir* (50) 2; Müslim, *mesacid* 211; Ebû Dâvûd, *sünnet* 19; Tirmizî, *cennet* 15, 16, 17; İbn Mâce, *mukaddime* 13.

seyrettiğimiz şeyler, esasen onların arkalarındaki gölgelerinden ibarettir. Ne var ki, nazarı sathî, kalbi kapalı ve duyguları körelmiş kimseler, daha çok bu gölgeler üzerine konar kalkarlar.

Vicdan, eşyanın özüne uyandığı, onun dış yüzüne bağlı kalmayıp perde arkasına nüfuz ettiği nispette, insanın kalbi, ruhu, beyni, hisleri ve bütün melekeleri daha bir derinliğe ulaşırlar. Bu durumu kazanan bir insan ise artık gözünü kullanmadan da görebilir, kulağını kullanmadan da işitebilir ve burnunu kullanmadan da koku alabilir.

Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), “*Saf-larınızı düzgün tutunuz. Şeytanın aranızda gezdiğini görüyorum. Ben önümü gördüğüm gibi arkamı da görürüm.*”³³ buyurarak bu hakikate işaret etmiştir. Yine bu meyanda, Hz. Yakub (aleyhisselâm), Hz. Yusuf’un (aleyhisselâm) kokusunu çok uzak mesafeden hissetmiştir.³⁴ Hz. Ömer, on günlük mesafedeki ordularının başkomutanına, savaş esnasında taktik vererek “*Ey Sâriye! Dağ tarafına, dağ tarafına!*”³⁵ demiştir. Ve sesini bu uzun mesafeden Hz. Sâriye’ye duyurmuştur.

Bu mevzuda günümüzden de yüzlerce misal getirmek mümkündür. Burnu ile duyup, topuğu ile koku alanlar, parmak uçlarıyla veya ayaklarıyla görenler çoktur. Bu ve benzeri tecrübeler göstermiştir ki, insan, belli bir ruh hâletini kesbedince, fizikî bedene ait fonksiyonların hepsini, fizikî uzuvlara ihtiyaç duymadan da eda edebilecektir.

Nedir bütün bunlar? Neyi ispat etmektedir? Allah, görmek için gözü, konuşmak için ağzı, koklamak için burnu,

³³ Nesâî, *imâme* 28; Ebû Dâvûd, *salât* 93,98; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/262; 3/154, 260, 283.

³⁴ Bkz.: Yusuf sûresi, 12/94.

³⁵ Taberî, *Târih*, 2/553-554; Beyhakî, *el-İtikad*, s. 314; Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ*, 2/380.

duymak için de kulağı yaratmıştır. Ama bunların hiçbiri, ruhu bağlamamaktadır. Gerektiğinde ruh, rüyalarda olduğu gibi kendi dilini ve kendi alfabesini kullanır. Bunlarla duyup, bunlarla görür ve konuşur.

Günümüzde “*telestezi*” başlı başına bir araştırma sahasıdır. Ve bu sahada elde edilen tecrübeler, her kuvveti maddeye bağlı ve maddeden doğmuş, maddenin bir buudu kabul eden maddeci zihniyeti biraz daha çıkmaza sokmaktadır. Zira bu vak’aların hiçbirini madde ile izah etmek mümkün değildir.

8. RADYASTEZİ

Günümüzde, fizik ve madde ötesi varlıkların mevcudiyetine delil olan “*radystezi*” ilmi de *telestezi*’nin bir buudunu teşkil etmektedir. “*Radystezi*”, isminden de anlaşıldığı gibi radyasyon ilmi, radyasyonlarla ilgili anlamlarına gelmektedir. Dünyada ve hatta kâinatta mevcut olan her cisim (canlı veya cansız) etrafına birtakım radyasyonlar, yani göze görünmeyen tesirler yayarlar. Bunlar, fizik aletleri ile tespit edebildiğimiz vibrasyonlardan (titreşim) farklıdır. Bilinen en ince vibrasyonlar, kozmik şualardır. Bunların dalga boyları o kadar küçüktür ki, kalın kurşun levhalardan bile rahatlıkla geçebilmektedirler.

Asrımızda her cisim ve her canlıdan, kendi hususiyetlerini ve o andaki hâllerini belirten, çeşit çeşit radyasyonların intişar ettiği bilim adamlarınca ispat edilmiştir. “*Radystezi*” olan bazı kimseler, yeraltındaki bir suyun veya bir madenin neşrettiği tesirleri, herhangi bir emare ve işaret olmadan, tam ve doğru olarak alabilmektedirler. Bunlar, ellerinde bir çubuk tutmak suretiyle arazi üzerinde gezmekte ve su bulunan yere geldiklerinde, bu çubuklar kendiliğinden istikamet değiştirerek, suyun bulunduğu tarafa eğilmektedirler.

Radyastezinin tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Tarih öncesi zamanlardan bu yana, bu tür kabiliyetler kullanılmış, ancak belki de bu faaliyetlere, ilmî bir isim verilememiştir. Şu vak'a, tarihî bir vak'a olarak bu mevzuda oldukça ilgi çekicidir:

“Birinci Dünya Savaşı sırasında Gelibolu yarımadasına çıkartma yapmış olan İngiliz kuvvetleri, adaya ayak bastıkları günden itibaren, etrafta içecek su olmadığından, şiddetli susuzluk çekiyorlardı. Su ikmali ancak Malta'dan gemilerle yapılıyordu. Bu da hem çok zaman alıyor, hem de külfetli idi. Ayrıca bu taşıma su, oradaki değirmeni döndüremiyor ve oradakilere kifayet etmiyordu. Bu esnada generale, orduda Saffer Kelly isminde radyastezi kabiliyeti olan birinin var olduğu haberi geldi.

General derhal Kelly'nin çağrılmasını emretti. Kelly gelip, ertesi sabah tetkikata başlayacağını söyledi. Radyastezist Kelly ertesi sabah işe koyuldu. Elinde sadece basit bir bakır çubuk bulunduruyordu. Kelly bu bakır çubuk sayesinde otuzdan fazla yeraltı su kaynağını tespit edebildi. Hatta bu çubuğa bakarak, suyun ne kadar derinde ve ne miktarda olduğunu da haber veriyordu. Hâlbuki aynı bölgede daha önce birçok mühendis tarama yapmış, ancak muvaffak olamamışlardı.”

Radyastezi üzerine en ciddî ilmî çalışmalar Rusya'da yapılmıştır. Üstelik bu çalışmalar, madde ötesi varlıkların toptan inkâra uğradığı bir döneme rastlamaktadır. Mesele bu yönüyle de ilgi çekicidir. Bir yandan bu nevi araştırmalar inkâr edilirken, diğer taraftan da kullanma mecburiyeti hâsıl oluyordu. Dolayısıyla Rus ateist bilim adamları, mistik sihir olarak nitelenen bu nevi ilmî araştırmalara bir isim bulmada zorluk çekiyorlardı.

Bu inkârcı yaklaşıma rağmen Rus jeologları, cesaretle meselenin üzerine eğildiler. Nihayet Dr. Bogomolov isminde

bir su jeoloğunun eline aldığı bakır çubuklar, aniden titreşim yaparak, bulunduğu yerde büyük bir yeraltı su deposu olduğunu gösterince herkes dehşete düşüverdi. Zira artık elindeki çubuk ve bedenindeki radyastezi şuaları ile yeraltındaki derelerin derinliğini ve su damarlarının çapını bile anlayabiliyordu. Dr. Bogomolov, nihayet radyastezi çubuklarının maharetini kabul etmiş ve bu mistik hâdiseye inanmayı kendine telkin etmeye başlamıştı.

Böylece Rusya'da arka arkaya yapılan testler, insanın, toprağın derinliklerindeki maddelere karşı, tuhaf bir duyarlılık istidadının olduğunu göstermiştir. Bu duyarlılık bilim için oldukça hayafîdir. İlim adamları bunun da mutlaka kullanılıp geliştirilmesi gerektiğine inandılar. O kadar ki, aynı akademiye mensup birkaç bilim adamı, bizzat Stalin'in şahsî arazisi üzerinde araştırma yaparak, buldukları neticeyi bilimsel bir dergi olan "*The Journal of Electricity*" (Ocak 1944)'de yayınlamak cesaretini de göstermişlerdir.

Bu hâdisе o gün Rus bilim adamları arasında bir hayli yaygınlaşmıştı. Bunun üzerine 100'den fazla bilim adamı (bir kısmı Kızıl Ordu'dan) geniş çapta radyastezi alanında araştırma yapmaları için görevlendirildi. Belli bir arazi tayin edildi. Her birinin elinde normal yaş ağaçtan "Y" şeklinde kesilmiş çubuklar bulunuyordu. Bu çubuklar su olan bölgeye gelindiğinde esrarengiz bir şekilde duyarlılık gösteriyorlardı. Sonunda "Bilimsel Komisyon" radyastezi çalışmalarına "Evet" diyerek, çubuklara da "Büyücü Değneği" ismini verdiler.

İşin ilgi çekici bir yanı da bu radyastezi çubuklarının duyarlılığına hiçbir maddî kuvvet mâni olamıyordu. Kauçuk eldiven takıyorlar, değişik maddelerden mamul zırh giyiyorlar, yine de bu çubuklar harıl harıl çalışıyor ve insandaki esrarengiz istidatlarla alâkaya devam ediyorlardı...

Bugün artık Sovyet bilimine radyastezi iyice yerleşmiş ve geliştirilerek bilimsel olarak da “*The Biophysical Effects Method*” kısaca “*BPE*” olarak adlandırılmıştır. Fakat aynı zamanda “*Niçin ve nasıl?*” sorularını da beraberinde getirmiştir. Su, insan ve basit bir çubuk arasında nasıl bir ilişki söz konusu idi? Elektromagnetizm gibi bilmediğimiz bir enerji ya da insanın henüz keşfedilmemiş bir duyum organı mıydı? Bunu ileride hep beraber göreceğiz...³⁶

9. ÖNSEZİ (HİSS-İ KABLE'L-VUKU)

Bilindiği gibi asrımıza gelinceye kadar, madde ötesi varlıklar hakkında ilmî seviyedeki araştırmalar bugünkü buudlarıyla henüz gerçekleştirilmemişti. Bununla beraber ilmî bir kariyer ifade etmese de, insanoğlu madde ötesi âlemlerle yakından alâkadar oluyordu. Bu da bize, her şeyin maddeye bağlı ve bağımlı olmadığını gösterme bakımından önemli bir referanstı.

Önceleri bir kısım insanlar, o günlerde izahı yapılamayan birtakım gizli kabiliyetler ve maharetler göstermişlerdir. Ne var ki bunlar sadece maden ve su arayıcılığında, bir kısım hastalıkların teşhisinde, cinayet suçlularının tespit edilmişinde, çalınan eşyaların saklandığı yerlerinin tayininde, hırsızların izlerinin takibinde ve kaybolmuş insanların ortaya çıkarılması gibi hususlarda kullanılıyordu. Bugünkü yaklaşım tamamen farklı ve fizik ötesi hâdiselerin hayatımızla ne kadar içli dışlı olmasıyla alâkalıdır.

Hemen herkesin, farkında olsun veya olmasın, başından geçmiş bir hayli esrarengiz hâdise vardır. Meselâ, herhangi bir hâdiseyi önceden hissetme veya zikredilen bir şahsın, üç-

³⁶ Sheile Ostrander, Lynn Schroeder, *Sovyet Rusya'da Olağanüstü Ruhsal Araştırmalar*, 151-161.

beş dakika sonra çıkıp-gelmesi, ilk defa karşılaştığı şahsı veya manzarayı önceden görmüş olma hissi, birinin içinden geçenleri okuma, bir düşüncenin birkaç insan tarafından birden ifade edilmesi, olduğu gibi zuhur eden ilhamlar... gibi hepimizin başından geçen dünya kadar hâdise vardır ki, bunların hiçbiri üzerinde ne düşünmüş ne konuşmuş ne de i'mâl-i fikretmişizdir.

Buna rağmen bu sırlı hususlar ve bu esrarengiz alâka bizlere daima birtakım gizli mesajlar sunmakta, hayatı ve kâinatı daha şuurlu bir şekilde duyup yaşamaya davet etmektedir.

Hayatı duyarak yaşayan ve bir kısım garip hâdiselere maruz kalan insanın, belki de en çok karşılaştığı ve telestezinin bir buudu olan hiss-i kable'l-vuku (önsezi, hâdiseleri önceden hissetme) mevzuu da yine ruhî duyularla ilgili ve madde ötesi varlıkların mevcudiyetine ayrı bir delil teşkil eder.

Önsezi ile ilgili yüzlerce, binlerce hatta yüz binlerce misal bulmak mümkündür. Biz burada sadece kendi dünyamıza ait birkaç misal ile yetineceğiz:

İncelerden ince büyük bir kadın Hz. Fatıma Anamız, Efendimiz'in vefatından sonra, her günü bin ölümden daha ağır bir hicran ve ayrılığa ancak altı ay kadar dayanabildi. Babasını kaybedince, âdeta semasının bütün yıldızları sönmüş ve onun için dünya, zindandan farksız bir hâle gelmişti. Son bir iki ayı da hep yatakta geçirmişti. Ayağa kalkamayacak, hatta doğrulamayacak derecede hasta idi.

Efendimiz'in zevcât-ı tâhiresinden Ümmü Seleme Validemiz ise başucundan ayrılmıyor, Allah Resûlü'nden (sallâllâhu aleyhi ve sellem) geri kalan bu tek ve biricik emaneti gözü gibi koruyordu. Saçlarını okşuyor, yüzünü, gözünü öpüyor ve her türlü hizmetinde bulunuyordu. Belki o da bu yaptık-

larıyla Allah Resûlü'nün ruhaniyatını hoşnut ve memnun etmeye çalışıyordu. Şimdi hâdiseyi, nurlu validemiz Ümmü Seleme'den dinleyelim:

“Son günüydü. Gözleri eskisi gibi pırl pırl yanıyor, her tarafından neşeli olduğu belli oluyordu. Bir ara ‘Artık ben kalkmayacağım, bana bir gusül abdesti aldırın!’ dedi. Denileni yaptım. Bana tekrar baktı ve neşe dolu bir eda ile ‘Ben biraz sonra vefat edeceğim ve Sevgili Babam’a kavuşacağım. Artık beni ikinci bir defa daha yıkamayın.’ dedi. Aradan birkaç dakika ya geçmiş ya geçmemişti ki nur kadın vefat etti.”³⁷

İşte Hz. Fatıma (radıyallâhu anhâ) vefat edeceği haberini verirken henüz ölümün manyetik alanına girmiş değildi. Hatta sekerâta bile maruz kalmamıştı; acaba ölüm nasıl bir tebessüm ile kendisine görünmüştü ki, biraz sonra vefat edeceğini söylemişti.

Yine bunun benzeri bir hâdiseyi de Tâhirü'l-Mevlevî anlatıyor: İskilipli Âtîf Hoca ile aynı koğuştaydık. Hocanın ertesi gün mahkemesi vardı. Bu yüzden durmadan müdafaa hazırlıyordu. Derken sabah vakti yaklaşmış idi ki, yataktan kalktı ve gece geç vakitlere kadar hazırladığı müdafaaları yırtıp atıverdi. Niye böyle yaptığını sordum. Şöyle cevap verdi:

“Bu gece Peygamber Efendimiz’le (sallallâhu aleyhi ve sellem) müşerref oldum. Bana: ‘Âtîf! Hâlâ bize gelmek istemiyor musun?’ dedi. Ben de: ‘İstiyorum yâ Resûlallah!’ karşılığını verdim. Artık kendimi müdafaa etmemin bir mânâsı kalmadığı kanaatindeyim. Zira bana gayri, sefer göründü, Resûlullah’a kavuşacağım.’ dedi. Hakikaten dediği gibi oldu. O gün Âtîf Hoca son duruşmasında hüküm giydi ve birkaç gün sonra da idam edildi.”

³⁷ Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 9/210-211.

Şimdi İskilipli Âtîf Hoca acaba, Efendimiz'le (sallallâhu aleyhi ve sellem) nasıl bir irtibat kurmuştur ve Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) gaybî ifadesinde ona öleceğini ne şekilde bildirmişti ki, o da müdafaadan vazgeçivermişti? İşte bunların hiçbirini maddî sebepler ile izah kabil değildir.

Hız. Fatih, iştîyakla Hız. Ebû Eyyub el-Ensârî'nin (radiyallâhu anh) mübarek merkad (kabri)inin bulunmasını ister. Zira bu, on- da bir aşk, bir iştîyak hâline gelmiştir. Gayesinin tahakkuku için Akşemseddin'e müracaatta bulunur. Akşemseddin murâkabeye varır. Ve o büyük sahabinin merkadini bu yolla tespit eder.

Hız. Ebû Eyyub el-Ensârî Hazretleri ile ilgili benim de bir hatıram var. Müsaadenizle onu burada arz etmek istiyorum:

Senelerce önce, Ebû Eyyub el-Ensârî Hazretlerini ziyaretlerimden birinde ve tam ziyaret esnasında -içime ihtimal onun oradaki huzuruyla alâkalı bazı şeyler geçmiş olacak ki, tam benim içimden bu duygular geçerken- birden burnuma Cennet kokusu gibi bir koku geldi. Uzun süre de kokunun tesiri geçmedi. Sanki bu büyük sahâbi bana: "Evet, buradayım!" der gibiydi. Akşemseddin Hazretleri onu tam yerinde keşfetmişti.

Şimdi, ne Akşemseddin Hazretlerinin keşfini ne de benim duyduğum o enfes güzel kokuyu madde ile izah etmek mümkün değildir. Fakat bütün bunlar birer vak'a ve birer realitedir.

10. GAYBI BİLMENİN MÂNÂSİ

Görüldüğü gibi insanın malumatı, maddî-mânevî çok farklı bir buud arz etmektedir. Evet, Allah'ın bildirmesi ile insanlar, "gayb" dediğimiz ve insan ilmine perdeli olan malumatları da bilebilmektedir.

İnsan ilminin muttali olamayacağı kadar uzak mazi ve istikbale ait hâdiseler "gayb" kabul edilmektedir. Gaybı da Allah'tan

başka hiç kimse bilemez. Ancak bu ifadeyi çok iyi anlamak gerek. “Gaybı sadece Allah bilir.” demek Cenâb-ı Hak, gaybı kimseye bildirmez demek değildir. Nitekim âyette bu husus açık ifade edilerek, istisna yapılmıştır. “Gaybı bilen O’dur. Gizli bilgisini kimseye göstermez. Ancak razı olduğu elçiye gösterir. O elçinin önüne ve arkasına gözetleyiciler koyar.”³⁸ denilmiştir. Peygamber böylece Allah adına konuştuğunu ispat etmiş olacak ve bu da O’nun hesabına mucize sayılacaktır.

Diğer taraftan seviye farkı çok değişik olmakla beraber, Cenâb-ı Hak bazı veli kullarının da gözlerini açar, onlara, başkalarının göremedikleri noktaları gösterir. Yani bazı kimselerin fitratlarında bu duyuya ait meleke mevcuttur. Hatta bazı medyumlar da böyle bir ruhî melekeye sahip olarak yaratılmışlardır. Onlar da kendi cehd ve gayretleriyle, Cenâb-ı Hakk’ın fitratlarına yerleştirdiği bu melekeyi çalıştırır ve istikbale ait çok meseleleri hissedebilirler. Ancak bunların hiçbiri, mutlak gaybı bilmek değildir.

Mutlak gaybı bilmek, Allah’a mahsustur. Peygamberlerin, velilerin ve medyumların bildikleri ise, mutlak gayba göre oldukça sınırlı ve mahduttur. Ve yine bu da ancak Allâmü’l-Guyûb’un bildirmesiyledir. Yoksa normal şartlarda ve beşerî ölçüler dahilinde gaybı bilmek, maziye ve istikbali hâdiseleriyle ihata etmek imkânsızdır.

Kur’ân-ı Kerim, gaybe ait verdiği haberler ile beşerin dikkatlerini üzerine celbetmiş mu’ciz bir kitaptır. Ne bir velinin ne de herhangi bir medyumun gaybten haber verme hususunda Kur’ân’la boy ölçüşmesi imkânsızdır. Zira Kur’ân, Ezel

³⁸ Cin sûresi, 72/25, 26.

ve Ebed Sultanı olan Cenâb-ı Hakk'ın kelâmıdır ve verdiği haberler de ezel ve ebed kaynaklıdır.

Bu meyanda Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) de zaman zaman *ilm-i gaybe* mazhar olmuştur. Ve mazhar olduğu bu lütuflar, O'nun nübüvvetinin birer mucizesi olarak addedilmiştir. Peygamber Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) dünya mihrabından, mazi ve müstakbelle alâkalı bazı mucizevî haberlerinden birkaç misal arz edeceğiz.

Peygamberimiz'in Gaybı Bilmesi

Kur'ân, Peygamberimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve-rilen bir mucize kitap olması hasebiyle, Efendimiz'in Kur'ân diliyle anlattığı bütün gaybî haberler, aynı zamanda O'nun peygamberliğini de teyit eder. Fakat bir de Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem), doğrudan doğruya kendi diliyle verdiği gaybî haberler vardır ki, biz daha ziyade burada ondan söz edeceğiz. Zira şimdilerde telestezi diye anlaşılan hususlar ile alâkalı en mühim vak'alar, önce bin bu kadar sene evvel, Efendimiz'den sâdır olmuş ifadelerdir.

Bunlar elbette birer mucizedirler. Ancak Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bütün bunları söylerken kendinden söylemiş değildir. O'nun bir beşer olarak bu gaybî ufuklara ulaşması söz konusu olamaz. Hâlbuki öte yandan 14 asır önce söyledikleri bir bir vâki olmuştur. Bütün bu hâdiseleri ve mucize olarak cereyan eden hâdiseleri maddî şeylerle izah etmeye imkân yoktur. Öyleyse, Allah Resûlü'nün verdiği gaybî haberlerin aynen zuhuru, bir bakıma madde ötesi varlıkların ispatına da bir delil teşkil eder.

Peygamber Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) gaybî haberlerini iki ana grupta toplamak mümkündür. Bunlardan

birincisi kendi devrine ait verdiği gaybî haberler ve vakti gelince bunların tahakkuk etmesi, ikincisi ise yakın ve uzak istikbale dair verdiği haberler ve bunların günü geldikçe zuhurudur. Efendimiz'in bu tarzda gaybî haberleri oldukça fazladır. Ama biz burada, her iki ana gruptan iki misalle iktifa edip diğerlerinin ise kaynaklarını göstermekle iktifa edeceğiz.³⁹

a. Peygamberimiz'in Kendi Devrine Ait Verdiği Gaybî Haberler.

aa. Senin Baban Hüzafe'dir

Başta Buhârî ve Müslim olmak üzere bütün hadis kitapları ittifakla şu hususu kaydediyorlar: Bir gün Allah Resûlü minbere çıkmışlardı. Gaybî âleme ait bir kısım haberler veriyorlardı. Bu esnada bir hayli de celâlli görünüyorlardı. Bir ara “*Bugün bana istediğinizi sorun!*” buyurdular. Herkes bir şeyler soruyor, O da cevap veriyordu. Tam o esnada bir genç ayağa kalktı, “*Benim babam kim yâ Resûlallah?*” diye sordu.

Hakkında dedikodu ediliyordu. Babası olmadığı yolundaki bu dedikodular burnunu kızartıyordu ve insanların yüzlerine rahatça bakamıyordu. Bugün bir fırsat bulmuştu.. ve işte onu soracak ve bundan sonra o ezici bakışlardan kurtulacaktı. Efendimiz şöyle cevap verdi: “*Senin baban Hüzafe'dir.*” Genç artık müsterihtir. Aldığı cevap onu memnun etmişti. Bundan böyle o da bir babaya nispet edilerek çağrılacaktı. “*Abdullah b. Hüzafetü's-Sehmî*” (radiyallâhu anh) şanlı ve samimî bir sahabi...

Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) minber üzerinde celâlli bir vaziyette ve herkese bir şeyler anlatıyor. Bu arada, sorulan sorulara da, gaybâşına bir üslûpla cevaplar veriyordu.

³⁹ Efendimiz'in diğer gaybî haberleri için bkz.: M. Fethullah Gülen, *İnsanlığın İftihar Tablosu Sonsuz Nur*, 1/138-172.

Resûlullah'ın neden celâllendiğini bilemiyoruz ama, Hz. Ömer birden ayağa kalkıp, Allah Resûlü'ne hitaben sanki O gaybı bil-mese de O'na inandıklarını dile getirir bir eda ile: “*Biz Rab olarak Allah'tan, din olarak İslâm'dan ve Peygamberimiz olarak da Hz. Muhammed'den (sallallâhu aleyhi ve sellem) razıyız.*” dediğine şahit oluyoruz ki, onun bu ince ve mânidar sözleri, Efendimiz'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) yatıştırmıştır.⁴⁰

Peygamber Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) mes-citte istikbale ve gayba ait bir kısım haberler vermesi, mescidi dolduran binlerce sahabe huzurunda meydana geliyordu. Ve bütün sahabe, Allah Resûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) dediklerini aynen tasdik ediyor ve âdeta sükutlarıyla da *صَدَّقَتْ* “el-Hak, doğru söyledin ey Allah'ın Resûlü!” diyorlardı.

ab. Tek Tek Yerlerini Gösteriyordu

Ve yine Kütüb-ü Sitte ashabından rivayet edilen bir hadi-se göre sahabi anlatıyor: Bedir'de bulunuyorduk. Allah Resûlü, muharebe adına stratejisini tam tespit etmiş, kavganın cereyan edeceği yerleri dolaşıyordu. Bir ara gözleri yine gayba ait per-denin verâsına kaydı ve bakışları istikbale uzandı. Bazı yerleri eliyle işaret ediyor; burası Ebû Cehil'in öldürüleceği yer, şurası Utbe'nin, şurası Şeybe'nin ve şurası da Velid'in sırtının yere geleceği yer... ve daha birçok isim... Muharebeden sonra ha-disi rivayet eden sahabi kasele şunu anlatıyor: “*Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) nereyi kim için işaret etmişse, hep-sini işaret edilen o yerlerde ölü olarak bulduk.*”⁴¹

Beşer aklıyla kavranması imkânsız bu kabîl hâdiseler, bu-günün insanları için dahi mesajlar vermekte ve 14 asır sonra-

⁴⁰ Buhârî, *ilim* 28, 29; *mevâkît* 11; *tefsir* 5,12; *fiten* 15; *i'tisam* 3; Müslim, *fezâil* 134-138.

⁴¹ Müslim, *cihad* 83; *cennet*, 76; Ebû Dâvûd, *cihad* 115; Nesâî, *cenâiz* 117.

ki nesillere *صَدَقْتَ وَبِالْحَقِّ نَطَقْتَ* “Doğru söyledin ve Hak’tan başka da konuşmadın.” dedirtmektedir.

ac. Biraz Sonra Buraya Bir İnsan Gelecek

Ahmed b. Hanbel’in Müsned’inde şöyle bir hâdisenin nakledildiğini görüyoruz: Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) ashabıyla mescitte oturuyor. Bir ara, şöyle buyuruyor: “*Biraz sonra buraya, nâsiyesi, yüzü temiz bir insan gelecek; şu kapıdan, içeriye girecek. O, Yemen’in en hayırlılarından. Ve alnında meleğin elini sürdüğü bir iz taşımaktadır.*” Bir müddet sonra, aynen Allah Resûlü’nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) haber verdiği tipte bir insan gelip O’nun huzurunda diz çöküyor ve Müslüman olduğunu ilan ediyor. Tertemiz, pırl pırl, görkemli ve edeb âbidesi bu insan, Abdullah b. Cerir el-Becelî’den başkası değildir.⁴²

b. Efendimiz’in Yakın ve Uzak İstikbale Ait Verdiği Gaybî Haberler

ba. Fatıma Annemiz’in Vefatını Bildirmesi

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), irtihaline sebep olan rahatsızlığı günlerinden birinde, o incelerden ince, oturuşu, kalkışı ve derin bakışlarıyla aynen babasına benzeyen anamız Hz. Fatıma’yı yanına çağırdı ve eğilip kulağına bir şeyler fısıldadı. Hz. Fatıma öyle ağladı öyle feryâd u figân etti ki, bu, ancak İnsanlığın İftihar Tablosu’nun gurubuyla yorumlanabilirdi.

Bir süre sonra Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) yine onun kulağına bir şeyler fısıldadı. Bu sefer de öyle sevindi ki,

⁴² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/359.

onu karşıdan görenler, kendisine bütün Cennet kapılarının açıldığını zannederlerdi. Bu hâdise Hz. Âişe Validemiz'in gözünden kaçmamıştı. Biraz sonra bunun sebebini sordu ama Hz. Fatıma Validemiz, bunun Allah Resûlü'ne ait bir sır olduğunu, dolayısıyla da açıklayamayacağını söyleyerek onu cevapsız bıraktı.

Allah Resûlü'nün vefatından sonra Hz. Âişe Validemiz tekrar sorunca, Fatıma Anamız da şöyle cevap verdi: *"Birinci defada bana, kendisinin vefat edeceğini söylemişti. Onun için ağlamıştım. İkinci defa ise bana, kendi ailesi içinde, O'na erken kavuşacak insanın, ben olduğum müjdesini vermişti. Ve işte onun için de sevindim."* demiştir.⁴³

Evet, Hz. Fatıma Anamız'ın vefat-ı Nebi'den altı ay sonra vefat etmesi, aynen haber verdiği gibi vâki olmuş ve bu gaybî haberi tasdik etmiştir.

bb. Hz. Hasan'ın Feragati

Kütüb-ü Sitte ricalinin ekseriyetinin rivayet ettiği bir hadiste Allah Resûlü, hutbe îrad ederken Hz. Hasan'a (radiyallâhu anh) işaretle şöyle buyurmuşlardı: *"Bu benim evlâdım Hasan. O seyyiddir. Allah (celle celâluhu) onunla iki büyük cemaati birbiriyle sulh ettirecektir."*⁴⁴

Evet o, kerim oğlu kerim, Allah Resûlü'nün evlâdı ve tam bir efendidir. Bir gün kendisine tevdi edilen hilafet ve saltanatı, sadece ümmet arasında tefrikaya sebebiyet vermemek için terk ederken, nasıl bir seyyid olduğunu mutlaka gösterecektir. Aradan geçen yirmi beş-otuz sene Allah Resûlü'nü doğrulamıştı.

⁴³ Buhârî, *menâkıb* 25; *fezâilü ashabi'n-nebi* 12; *isti'zan* 43; Müslim, *fezâilü's-sahabe* 97-99; İbn Mâce, *cenâiz* 64.

⁴⁴ Buhârî, *fiten* 20; *sulh* 9; *fezâilü ashabi'n-nebi* 22; *menâkıb* 25; Dârimî, *sünnet* 12; Tirmizî, *menâkıb* 25; Nesâî, *cuma* 27.

Hız. Ali'den sonra Emeviler, karşılarında Hız. Hasan'ı buldular. Ancak bir sulh ve sükûn insanı olan Hız. Hasan bütün haklarından feragat ettiğini ilan ederek, birbirine girmek üzere olan iki İslâm ordusunu uçurumun kenarından geriye döndürdü ve sulhta buluşturdu.

Burada bilhassa şu hususa dikkatinizi çekmek istiyorum: Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), Hız. Hasan'a ait bu hâdiseyi haber verdiğinde, o henüz küçük bir çocuktur. Belki o gün Allah Resûlü'nün işaret ettiği hâdiseyi bile anlayacak yaşta değildi. Yani o, Allah'ın Resûlü böyle dedi diye bu işi yapmış değildir. Bilâkis Resûlullah onun öyle olacağını bildiği için bu gaybî sözü sarfetmişti...

11. PSİKOKİNEZİ

Ruhun varlık delilleri arasında psikokineziyi de sayabiliriz. Psikokinezi (Psychokinesis) çok geniş bir konudur. Kısaca zihnin, doğrudan doğruya maddeyi etkileme gücü demektir.

İnsan vücudundan çıkan ve insan, hayvan, bitki ve eşyaya tesir eden güç (Biyoplazmik Enerji), maddeler üzerindeki vibrasyonlara tesir eden güç (psikometri), manyetizma, hipnotizma ve bu usullerle yapılan tedaviler, nazar, sihir ve büyü gibi vak'alar, yogizm, fakirizm gibi kavramlar hep psikokineziye dahildir. Ayrıca ruh, cin veya şeytanların yaptıkları veya yaptırdıkları fizikî hareketleri de aynı konu içinde incelemek mümkündür.

Elbette biz burada psikokineziyi bütün teferruatıyla inceleyecek değiliz. Zira teferruata girmemiz, konuyla ilgili temel esprimizin dışına çıkmak olur. Bu yüzden bütün bölümleri ana hatlarıyla ve bir tasnife tâbi tutmadan, bazı misaller vererek konuyu takdime gayret edeceğiz. Ve neticede göreceğiz

ki, psikokinezi de bütün dallarıyla madde ve fizik ötesi varlıkların mevcudiyetinden haber vermekte ve ısrarla iddia ettiğimiz düşünceye kuvvetli bir delil olmaktadır.

a. Bükülen Çatal Bıçaklar

Konuyla alâkalı şu vak'a çok manidardır:

“Bir pazar günü saat 13'te binlerce Danimarkalı evlerinde masa başına oturmuşlar, önlerine “*Billed Bladet*” adlı haftalık dergiyi açmışlar ve yanına bulabildikleri çatal, bıçak gibi madeni eşyaları koymuşlardı. Hepsi de derginin yapmayı teklif ettiği bir denemeye katılmayı arzuluyor ve o anda Londra'da bulunan 28 yaşındaki İsraili Uri Galler'in düşünce ve irade kuvveti ile önlerine koydukları çatal ve bıçakları bükmesini veya kırmasını bekliyordı.

Az bir zaman sonra “*Billed Bladet*” gazetesinin telefonları bloke olmuş, binlerce okuyucu 13'te Uri Galler'i düşündükleri sırada çatal ve bıçakların bükülmeye başladığını söylemek için kuyruğa girmişlerdi.

Bu, Danimarka'da ilk defa olagelen bir şey değildi. Bundan bir hafta önce Uri Galler, Danimarka televizyonunda gözüktüğü zaman yine aynı olaylar cereyan etmiş; üstelik Galler, milyonlarca televizyon seyircisinin gözü önünde, bir bıçak kırmış ve bir de anahtarı bükmüştü. Onu ilmî gözlem altında tutan ve kendisi ile deneyler yapan Amerika'daki Stanford Research Institute'a mensup bilginler, söylenenleri doğruluyor ve hatta onunla birlikte yaptıkları bir seansta Galler'in irade kudreti ile Brezilya'da bir şehirde gezindiğini ve uyandığında avucunun içinde bir Brezilya parasının bulunduğunu söylüyorlardı.”

b. Hareket Eden Masa

“Rusya’da biyolog E. Naumov’un huzurunda, medyum Nelya Mihailova tarafından gerçekleştirilen bu neviden bir tecrübe filme alınmış bulunmaktadır.

Bu deneyde, N. Mihailova parmaklarını pusulanın 15 santim kadar önüne yatay olarak uzatmış ve elini pusulanın üzerinde dairevî şekilde hareket ettirirken bir taraftan da gözlerini, pusulanın ibresi üzerine dikmiştir. Bu sırada nabızı 250’ye yükselmiştir. Pusulanın ibresi bir müddet sonra titremeye başlamış, saat yönünün tersine doğru hareket etmiş, daha sonra da plastik kutudaki bakır kaidesi dönmeye başlamıştır.

Nelya Mihailova’nın yaptığı diğer bir tecrübeye ise, biyolog E. Naumov’un kutusundan çıkararak 30 santim uzaklığa serpiştirdiği kibrit çöpleri, sabit bir şekilde üzerlerine diktiği gözleri ve uzattığı eli altında kaynaşmaya ve masa üzerinde hareket ederek birer birer masanın kenarından yere düşmeye başlamışlardır.

Nelya Mihailova, kendisinin anlattığına göre, gençliğinde öfkeli olduğu bir zaman bu kudretinin farkına varmış ve bundan sonra istediği eşyayı, gitmeden kendi yanına getirmek tecrübelerine başlamıştır.

1904’de Binbaşı A. H. Davis, medyum Eusapia Palladino’yı Napoli’deki villasına davet etmişti. Aydınlıkta ve 6 kişinin önünde yapılan seansta binbaşı arkasını bir meşe dolaba vererek oturmuştu. Odanın orta yerinde üstü mermer bir masaya Eusapia ellerini uzatınca, masa büyük ve ağır olmasına rağmen herkesin gözü önünde kımıldanmaya başladı ve yavaş yavaş hareket ederek binbaşının yanına kadar gitti. Bu esna-

da Eusapia, bir heykel gibi, elleri masa istikametinde uzanmış, gözleri sabit ve boş bir hâlde hareketsiz ve kaskatı duruyordu.

Böyle şeylere pek inanmayan binbaşı, bu sırada bir sigara yaktı, fakat derhal mobilyaların hücumuna uğrayarak, kendi kendine hareket eden masa ile arkasındaki dolap arasında sıkıştı kaldı. Kurtarmak için dört hizmetçinin yardımı ile yapılan bütün gayretler hiçbir netice vermedi. Ancak medyum masayı aksi istikamette hareket edecek duruma getirmek suretiyle binbaşığı bu zor durumdan kurtarabildi.”

c. Ellerdeki Esrar

Amerikalı Jeoloji profesörü Danton, “Eşyanın Ruhı” adlı kitabında kendi yaptığı psikometri tecrübelerini anlatmaktadır. Danton’a göre, kız kardeşi Anna Danton Cridge, elinde tuttuğu mektubun sahibinin içinde bulunduğu durumu, şeklini, gözlerinin rengini, karakterini bildirdiği gibi kendisinin eline verilen bir maden veya taşın devrini, o devirde yaşayan hayvan türlerini, panoramik bilgiler hâlinde verebilmiştir.

Psişik melekelerden biri olan psikometri deneyleri, eşya üzerindeki hiçbir hatıra ve intibahı kaybolmadığını ve bütün olayların tarih sırasıyla tabiatta bir fotoğraf gibi kayıt ve tespit edilmiş bulunduğunu bize göstermektedir.

d. Ölmüş Annenin Sesi

“İsviçreli şifacı Ernest Kapp, akıl hastalıklarını da tedavi etmekte idi. Bir doktor onu hususî bir hastaneye çağırdı. Çok tehlikeli bir kadın hasta hakkında fikrini almak istiyordu. Kadın, bir devlet akıl hastanesine sevk edilmek üzere idi. Kapp, hastanın odasına girdiği zaman hemşire elinde bir iğne tutuyor, kadın da atılmaya hazırlanan bir kaplan gibi iki büküm duruyordu. Hemşire, onun elini yakaladı, iğneyi koluna

batırmak üzere idi ki, şifacı, enjeksiyon yapmamasını rica etti. Çünkü eğer iğne yapılırsa kendisi hiçbir şey yapamayacaktı. Kendisini hasta ile yalnız bırakmalarını istedi. Hemşire, zilin yerini gösterdi ve çıktı.

Kapp, kadınla yüz yüze kaldı. O anda gözlerini kapayan rahip, yapması icap eden şeyin, kendisine bildirilmesi için dua etmeye başladı. Sol kulağında ölmüş annesinin teganni eden sesini işitti; bir Alman ninnisi söylüyordu. “Ama burası Amerika, Almanya değil!” diyecek oldu. Ses, teganniye devam ediyordu. Kendisi de ninniye Almanca olarak söylemeye başladı. Dördüncü kelimeye gelmişti ki, kadın tepeden tırnağa titremeye başladı. Kapp, “Şimdi üstüme saldıracak!” diye düşündü. Fakat ninniye devam etti. İkinci mısra bittiği zaman kadın hıçkırarak ağlamaya başlamıştı. Ve Almanca olarak, “Siz, Allah’ın bana gönderdiği bir melek olmalısınız!” dedi.

Fevkalâde bir klervayan (Clairvoyance) hassasına sahip olan Kapp, kadının üstüne çökmüş olan ağır absesyon bulutunun dağılıp gitmekte olduğunu görebiliyordu. Ayağa kalktı, ellerini hastanın üzerine koydu ve şükretti. Kadının sonradan Kapp’a anlattığına göre, kocası gırtlak kanserine yakalanmıştı. Kadın, ona gece gündüz bakıyordu. Bir gün, hastanın odasına girdiği zaman onu yerde kanlar içinde buldu, adam gırtlak keserek intihar etmişti. O zamandan beri de kadın kocasının tasallutuna uğramıştı. Birkaç dakika sonra Kapp, doktorla hasta bakıcıya, yukarı çıkıp hastayı görmelerini söyledi. Kadın iyileşmişti. Derhal taburcu edildi.”

e. Batı İnsanının Bunalım Sebebi

Evet, ervah-ı habise daima pusudadır. İnsanın açığı- nı bulduğu an saldırır. Gücü yettiğince zarar vermek ister.

Böyle habis ruh ve şerir cinlerin saldırısından korunmak için Cenâb-ı Hakk'a sığınmak gerekir. O'na iltica edene hiçbir habis ruh veya cin zarar veremez.

Günümüzde Batı insanının önemli bir kısmı ruhî bakımdan dengesizdir. Siz isterseniz bu dengesizliğe “delilik” deyin, isterseniz daha ılımlı başka isimler verin ama netice değişmeyecektir. Batı insanının azımsanmayacak kadar ve büyük bir kısmı ruhî tedavi görmektedir. Almanya’da bu iş için devlet bütçesinden ayrılan miktar akıl alacak gibi değildir. Ama yine de meseleye çare bulunabilmiş değildir.

İskandinav ülkelerinde kırk yaşını geçen insanların yüzde onu intihar etmektedir. İntihar geçici bir cinnetle olur. İntihar eden insanları beş-on dakika önce psikiyatrye kaldırmak mümkün olsa, onların muvakkat bir delilik içinde oldukları gayet rahatlıkla tespit edilebilir.

Cinler veya habis ruhlardır ki, bünye içinden kendilerine gelen küçük davetiyeye icabet etmekte ve irade bakımından iyice zayıf düşmüş insanların ruhlarını kapkaranlık hâle getirmektedirler. Hiç olmazsa, ilim mahfillerimiz meselenin bu yönünü, “ihtimal” deyip kabul etselerdi, bugünkü bakış açıları çok değişecek ve içinde buldukları madde saplantısından belki o zaman kurtulmaları mümkün olacaktı. Ama bu yapılamadı. İlim adamları, deve kuşu gibi başlarını kuma soktu. Etraflarındaki hakikatlere göz kapadı. Neticede ruhlarda bir “habâset” meydana geldi. “*Habisler habisleredir.*”⁴⁵ âyetinin ifade ettiği mânâya uygun olarak da habisleşen ruhlara, habis ruhlara musallat oldular.

Batı dünyasının paranoyak bir kitle hâline gelmesinin altında yatan hakikat budur. Hâlbuki temiz bir atmosferde, te-

⁴⁵ Nur sûresi, 24/26.

miz insanların yaşadığı dönemlerde temessül edenler, melekler oluyordu. Âli ruhlar o meclislerde boy gösteriyorlardı. Nitekim bu hususu yeri geldiğinde detaylarıyla söz konusu edeceğiz.

f. Trans Eylemi ve Etkisi

Dr. Bedri Ruhselman 1931 senesinde Adana'da iken oturduğu evin karşısındaki M... Efendi'nin evi taşlanmaya başlanmış, evin etrafına ve taş atılabilmesi mümkün olan istikametlere polis memurları yerleştirildiği hâlde, evin taşlanmasına mâni olunamadığı gibi, dakikada muntazaman 15-20 adet olarak atılan taşların intizamı dahi bozulmamıştır. Doktorun müşâhedesine göre bu taşlar M... Efendi'nin bahçe duvarı üzerinden geliyordu. Hafif bir şekilde hareket ederek çinko dam üzerine yavaşça düşüyor, küçük oldukları hâlde çok şiddetli bir ses çıkarıyor ve ele alındıkları zaman fırından çıkmış gibi sıcak bulunuyorlardı.

Bu hâl, 40 gün kadar devam ettikten sonra bir gün M... Efendi'nin büyük bir korku ve heyecan içinde feryat ederek evinden fırladığı görülmüştür.

Dr. Bedri Ruhselman, olayı şöyle hikâyeye etmektedir:

“Bahçeye ilk giren ben oldum. Evvelâ genç kızın hâli nazar-ı dikkatimi çekti. (Bu kız M... Efendi'nin ölen eski karısından olan kızıdır.) Kız, yarı trans hâlinde idi. Bahçede bulunan yemek masasının önündeki iskemleye çökmüş, başını masanın üzerine koymuş, gözleri dalgın ve etrafta olup bitenlerle sanki hiç ilgili değilmiş gibi bir hâlde bulunuyordu. Daha doğrusu kendisini kaybetmişti. Hâdiseler şöyle cereyan ediyordu:

M... Efendi -taşlanma hâdisesi üzerine- evi terk ettikten sonra, evin dört odasından üç tanesinin dışardan kepenkleri-

ni sımsıkı kapayarak kilitlemiş, yalnız terkettiği odayı bakkaliye levazımatı için depo olarak kullanmak maksadıyla açık bırakmıştı. İşte, o sırada kapısı aralı bulunan bu odanın içinde zeytinyağı fiçileri, yağ tenekeleri, içinde öteberi bulunan bir sürü camdan veya topraktan mamul kavanozlar vesaire bulunuyordu. Şimdi, içeride bu tenekeler birbirine çarpıyor, kavanozlar devriliyordu.

Yukarıda arka sokağa bakan, kapıları ve pencereleri kapalı odanın camlarının kırılmakta olduğu da yere düşen cam seslerinden anlaşılıyordu.

Hemen, evvelâ yukarıdaki odaya çıkıp kapıyı açtık. Dışarıdan kepenkleri kapalı olan pencerenin içeriden camları kırılmıştı. Tedbirli hareketlerle ve adımlarla aşağıdaki depoya indik. İçerisi karmakarışık bir hâlde idi. Fakat dışarıdan duyulan gürültülerle orantılı tahribat yoktu. Bir iki şişe kırılmış ve bazı mâyiler dökülmüştü. Bununla beraber fiçilerin ve diğer eşyanın yerleri değişmişti. Odaya benimle M... Efendi'den başka kimse girmeye cesaret edemedi. Bahçede de kimse kalmadı. Kız hâlâ aynı hâlde bulunuyordu. Kızı hemen dışarı çıkarmasını M... Efendi'ye söyledim. M... Efendi, kızı kollarından tutarak kaldırdı. Dışarıda bir ahbabına, evine götürmesi için teslim etti. Kızın bahçeden çıkması ile hâdiselerin durması bir oldu.”

g. Yüce ve Süflî Ruhlar

Âli ve temiz ruhlar, insanlar için koruyuculuk vazifesi yaparken, habis ve şerir ruhlar da insanlara zarar vermek için ellerinden gelen her şeyi yaparlar. Zaten ruh çağırma seanslarına koşarak gelenler de ekseriyet itibarıyla böyle ruhlar veya cinlerdir. Yoksa yüce ruhların öyle meclislere gelmesi mümkün değildir.

Fahredden Râzî şöyle demektedir: “*Habis ruhlar davete icabette seri, kuvvetli ve güçlü ruhlar ise ağırdırlar.*”⁴⁶

Efendimiz’in ruhu ve diğer nebilerin ervahı, kat’iyen böyle davetlere icabet edip gelmezler. İmam Rabbânî, Abdülkadir Geylânî, Muhyiddin İbn Arabî ve Bediüzzaman Hazretleri gibi âli ruhları da bu tür metotlarla davet imkânsızdır. Habis ve alçak ruhlardır ki, her türlü süflî davete koşarak gelirler. Cinlerin ayak takımı da böyle davetlere icabette seridirler.

Ve bunlar, aynı zamanda insanlara hasım ve düşmandırlar. Bütün şerhlerin ve kötü şerarelerin altında bunlar bulunurlar. Karakter, irade ve ruh bakımından zayıf insanları tesir altına alır ve kullanırlar. Bunların eline düşmüş zavallı insanlara tıp çeşitli isimler verir; “paranoyak”, “şizofreni” der, fakat ekseriyetle de bu tür hastalıklara tıp şifa bulamaz. Zira her türlü cinnet vak’asının altında kesinlikle şerir cinler ve habis ruhlar vardır. Öyledir ki, bu tür rahatsızlıklar çoğunlukla dua ve okumakla iyi olmaktadır.

12. ÖLDÜKTEN SONRA DİRİLENLER

a. Aleyküm Selâm Abdullah

Ispartalı Müderris Mustafa Efendi vefat etmişti. Bütün ak-raba-i taallukatı ve talebeleri başına toplanmışlardı. Bu sırada oraya gelen Hoca Abdullah Efendi:

-Selâmün aleyküm Mustafa Efendi... deyince çenesi bağlı bir hâlde yatmakta olan ölü birden kalkıp oturarak:

-Aleyküm selâm Abdullah... demiş ve bir hafta daha yaşadıkten sonra tekrar vefat etmiştir.

⁴⁶ Fahreddin Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 13/144-145; 30/148.

b. Silahını Vermeyen Şehit

Mezarlarda ve ölmüş insanlar üzerinde müşâhede edilen harikulâde hâlleri de bu fasılda zikretmekte fayda var. Bu esrarengiz vak'alar da, yine madde ve fizik ötesi varlıkların mevcudiyetine bir delildir...

Birinci Dünya Savaşı'nda, Anadolu'nun her karış toprağına bir şehidin kanı akmıştır. Onlar, din, ırz, namus ve vatan uğruna canlarını seve seve vermişler ve meleklerle omuz omuza bir hâle gelmişlerdir. Öyle yücelmiş ve öyle ulvileşmişlerdir ki, Şair onlar hakkında "*Bedr'in aslanları ancak bu kadar şanlı idi.*" demiştir.

İfadedeki mübalâğa, şiire ve şairliğe verilecek olursa, o gün şehit düşenler, cidden sahabenin hemen arkasında yer alacak kadar büyümüşlerdi. Zira şartlar çok ağırdı. Bu kadar ağır şartta rağmen, canını dişine takan bu insanlar, elbette Allah katında büyük bir değere sahip olacaktı. Zaten Kur'ân şehitler hakkında, "*Allah yolunda öldürülenlere ölümler demeyin, onlar diridirler, fakat siz anlamazsınız.*"⁴⁷ buyuruyordu.

İşte yine böyle şehitlerden biri hakkında sözüne güvenilir müşahit bir dostum bana şunları anlatıyordu:

"Tarlayı sürerken saban sert bir şeye takıldı. Baktım, bu bir cesetti. Etrafını itina ile kazıp cesedi çıkardım. Mehmetçik, üzerindeki elbisesiyle sırtüstü yatıyordu. Elindeki silahı da sımsıkı tutmuştu. Ne kadar gayret ettimse de elinden silahı alamadım."

Benzer bir hâdisede veya bu hâdisenin devamında şöyle ikinci bir vâk'a daha cereyan ediyor. Daha sonra bu askerin yanına ona komutanlık yapmış, yaşlı bir zatı getiriyorlar. Komutan askerini tanıyor ve ona ismiyle hitap ederek silahını

⁴⁷ Bakara sûresi, 2/154.

teslim etmesini istiyor. İşte o zaman Mehmetçiğin eli gevşiyor ve silahını teslim ediyor.

c. Arkadaşının İmdatına Koşan Şehit

Selçuklu devrinde, Anadolu'nun fethine iştirak eden seyyahlardan biri -ki o devrede bir yer fethedilmeden önce seyyahlar gider ve kendi manyetik alanlarını oraya taşıyarak fethetme zemin hazırlarlardı. Seyyahlardan sonra akıncılar, ardından da fetih orduları gelir, oralar fethedilirdi- şöyle bir hâdise anlatıyor:

“Bizans topraklarında dolaşıyordum. Yolda benim gibi seyyah genç bir adamla karşılaştım. Beraber gezmemizi teklif etti. Razı oldum. Yolumuzun üzerinde bir Bizans müfrezesi ile karşılaştık. Ve onlarla aramızda çatışma başladı. Bir ara arkadaşımı şehit ettiler. Ben yalnız kalmıştım. Fakat kavgayı sürdürüyordum. Nihayet ben de güçten, dermandan kesildim. Hasmım tam beni alt edeceği sırada idi ki arkadaşım birden yerinden doğruldu. “Allah yolunda öldürülenlere ‘ölüler’ demeyin.”⁴⁸ âyetini okuyarak geldi ve beni öldürmek üzere olan hasmımı yere serdi. Onun, yerinden doğrulup kalkmasını gözümle görmüş ve okuduğu âyeti kulağımla duymuştum. Ben kurtuldum. Fakat o eski hâli üzerinde ve upuzun yerde yatıyordu.”

d. Her Şeyi Gösteriyorlardı

Diyarbakır'ın Maden kazasında bir kadının öldükten dört saat sonra tekrar dirildiği ve hâdiseyi şöyle anlattığı bildiriliyor:

“Hiçbir hastalığım yoktu. Akşamdan başımda hafif bir ağrı hissediyordum, öğleyin saat 12 sıralarında yere düştüm. İlk hissettiğim şey, parmaklarıma bir sopa ile vurulması idi.

⁴⁸ Bakara sûresi, 2/154.

Hatta ayıldıktan sonra bile parmaklarım ağrıyordu. Orada ölen bütün akrabalarımı gördüm. Beni yüksek bir tepenin üzerine çıkarıp her şeyi gösteriyorlardı.

1954 senesinde ölen kayınvalidemi, bir kapının önünde domuz şeklinde bağlı gördüm. Niçin böyle oldu, dedim. Ben dünyada misafir sevmediğim için onun cezasını çekiyorum, dedi.

1959 senesinde ölen Hulki Sel ismindeki adam, dünyada yetim malını yediği için boynuna zincir bağlamışlar eziyet çekiyordu. 7 yaşında ölen oğlumu yeşillikler içinde bir elma ağacı altında elma toplarken gördüm.

1960 senesinde ölen Arif Danişman hâlen sağ olan Şerif Harman'dan bir çap (bir ölçü) buğday borç almış, öldüğünde vermediği için azap çekiyordu. Bana yemin verdirdi. 'Oğluma söyle, borcumu götürüp versin.' dedi."

Bu haber tamamen doğrudu. Nitekim oğlu, maden işletmesinde çalışan Fahri Danişman babasının borcunu verdi.

"Son olarak döneceğim sırada bana, 'Senin çocukların çok küçük, sana acıdık, iki sene müddet veriyoruz, iki sene sonra dünyayı terk edeceksin, buraya geleceksin!' dediler."

Bu çeşit vak'aları, Efendimiz devrinde de görmek mümkündür. Nitekim kız çocuğunun bir derede boğularak vefat ettiğini söyleyen sahabiye Allah Resûlü acımış ve ondan kendisini oraya götürmesini istemişti. Yanlarında daha birçok sahabe olduğu hâlde bu yere gelmiş, Efendimiz kıza ismiyle hitap edip, kızın da "Lebbeyk yâ Resûlallah!" dediği duyulmuştu. Efendimiz kıza geri gelmek isteyip istemediğini sormuş, o ise bulunduğu yerden çok memnun olduğunu ve geri dönmek istemediğini söylemişti.⁴⁹

⁴⁹ Kâdı İyâz, *eş-Şifa*, 1/279; Hafacı, *Şerhu's-Şifa*, 3/106.

Hız. Enes anlatıyor:

Yaşlı bir kadının bir tek oğlu vardı. Çocuk aniden vefat etti. Kadın çok üzüldü ve ellerini açarak şöyle dua etti: “Yâ Rab! Senin rızan için, Resûl-i Ekrem’e (aleyhisselâm) biat edip hicret ile buralara geldim, benim biricik evlâdımı o Resûl’ün hürmetine bağışla.”

Hız. Enes, sözüne şöyle devam ediyor: “O ölmüş çocuk kalktı ve bizimle beraber yemek yedi...”⁵⁰

e. Bir Elin Becerileri

Fransa’da Arl vilayetinin Pontde-Cran kasabasında oturan Madam Manson da, el kudretine haiz bulunmaktadır. Kendisi hayvan ve insanlara ait hastalıkları, elini bunların üzerine tatbik etmek suretiyle iyileşmesine vesile olmanın yanında hayvan, balık ve sebzeleri de ellerinin altında mumyalaştırmaktadır. İyileşen hastalıklar arasında astım, sinüzit, sıracı, kist, idrar darlığı, Malta humması, otite, ekzama, romatizma, rahim hastalıkları, siyatik ve verem bulunmaktadır.

Anlatıldığına göre, hekimleri dolaştıktan sonra tedavi edilemez teşhisi ile kendine gelen hastaların % 80’i tamamen iyi olmakta, diğer % 20’si ise, hastalıkları diğerlerinden hafif bulunduğu hâlde hiçbir ilacın, doktorun ve ruhî kudretin tesiri altında kalmayacak müstesna yaradılıştaki olduklarından iyi olamamaktadırlar.

Madam Manson’un tedavi ettiği hastalardan Madam Alerme’in kızı Odette, görme hâssesini kaybetmiş ve doktorlar ümidi keserek tedaviden vazgeçmişlerdi. Madam Manson’a götürülen kız, birkaç seanstan sonra görme hâssesini tekrar tamamıyla kazanmıştır.

⁵⁰ Kâdı İyâz, eş-Şifa, 1/279-280.

Yine doktorların tedaviden âciz kaldıkları bir bağırsak hastalığına tutulmuş olan Madam Pinet, kendisi ile konuşan muhabire şunları anlatmıştır:

“Madam Manson, ellerini karnımın ve boş böğürlerimin üstüne koydu, birden müthiş terlemeye başladım. Şiddetli bir sıcaklık duydum; bacaklarım kesildi, ayaklarım karıncalandı ve bütün vücudumda asabî bir titreme başladı. Bu tek seans-tan sonra hiçbir şeyim kalmadı.”

Madam Manson’un tedavi ettiği hastalardan en şayan-ı dikkati aşağıdaki vak’adır:

Nimes şehrinde bir kadın Madam Manson’a müracaat ederek, kız kardeşinin birkaç saatten beri komada olduğunu ve gelecek hâlde bulunmadığı için fotoğrafını getirdiğini söylüyor. Madam Manson, fotoğrafı alıp bir müddet gözlerinin bütün kuvveti ile baktıktan sonra kadına iade ediyor ve “Eve döndüğünüzde kardeşinizi sıhhatte ve gözleri açılmış bulacaksınız.” diyor. Hakikaten kadın kız kardeşinin yanına döndüğü zaman onu sıhhatte buluyor.

13. RÜYALAR

Rüyalar da ruha ait bir hâssa olmaları itibarıyla telesteziye dahildirler. Bu cihetle de madde ve fizik ötesi âlemlerin ve o âlemlere ait varlıkların mevcudiyetine delil teşkil ederler.

Rüya, hakikat âlemine açılan pencerelerden, olmuş ve olacak hâdiselerin aynen veya bir kısım sembollerle müşâhe-de edilmesinden ibarettir. İnsan zihni, değişik baskı ve şartlanmalardan uzak kaldığı ölçüde her bir rüya, ötelere birer ışık, birer işaret gibi insanın önündeki karanlıkları aydınlatıp ona yol gösterebilir. Rüyalarda, göze, maddeye ve ışığa ihtiyaç duyulmadığı, görülen şeyler basiret ve ruhun idrakiyle

sezildiği içindir ki, rüyalar çok defa insana tasavvur edemeyeceği kadar güzel ve geniş şeyler de anlatabilirler. Bir tek rüya ile dün, bugün ve yarına dair, kitaplara sığmayacak kadar geniş malumatın verildiği hiç de az değildir.

Rüya görmeyen insan yok gibidir. Bu itibarla da ona, ruhun tabii müşâhede diyebiliriz. Bu müşâhedeyle insan, cismaniyet çeperinin dışında ve tamamen ayrı bir buudda yaşayabileceği gibi, aynı kuşakta kadere ait çok sırları sezebilir...

Aynıyla ortaya çıkan rüyalar o kadar çoktur ki, eğer her şahıs gördüğü rüyalarından sadece tabiri çıkanları tespit edebilseydi, bundan kocaman kitaplar meydana gelirdi.

Öteki âlemden insanın müşâhede ufkuna sarkmış ve her temiz ruhun istidadına göre gördüğü nice rüyalar vardır ki, gönül o rüyalara girip tenezzüh eder.. her biri birer gül bahçesi sayılan o bahçelerdeki kevser çeşmelerine varıp kana kana içer ve sonsuzluğa açılan o gizli menfezlerden, gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve ruhların tasavvurundan âciz bulunduğu manzaraların müşâhedeyle kendinden geçer.

Rüyalar sayesinde ki, kalb ve basiret gibi iki ayrı hâsemizin olduğunu idrak eder ve cismin üç buudlu mahbesinden kurtuluruz. Vâkıa, hakikatle bütünleşmiş yüksek ruhlar için, ötelere müşâhede rüyalara ihtiyaç yoktur. Onlar her zaman, orayı ve burayı bir arada görür ve sonsuza ait güzelliklerle mest u mahmur olarak yaşarlar. Ne var ki bu kapı, herkese açık değildir; açılanlara da çok ciddî mücadele ve ruhî tecrübelerden sonra açılabilir.

İnsan zihnini, en pes şeylerin iç içe bulunduğu bir mezbelik görenler veya bu mevzudaki tespitlerini hayvanî duyguların bulanık dünyalarında takip edenler, bin bir ilham esintisinin

üfül üfül esip durduğu rüyaları, şuuraltı hortlaklarının karnavalı görüp göstermelerine karşılık, ilk ilhamlarını onlardan alan binlerce mucit ve binlerce hak dostu, misal âleminin bu feyyaz ve bereketli iklimine hep minnet duymaya devam edeceklerdir.

Dünyayı aydınlığa boğan En Yüksek Ruh, rüyalarla yelken açtığı mârifet denizlerinde seyrederken bile, yer yer bu ilk kutlu basamağa dönmüş ve peygamberliğin kırk şu kadar şubesinden bir parça sayılan bu mübarek meşçereliğe dikkati çekmiştir.⁵¹

a. Rüya ile Gelen Mesajlar

Doğru ve sadık rüyalarda ilham ve irşad yüklü mesajlar vardır. Onun içindir ki nice büyük keşifler rüyalar sayesinde elde edilebilmiş ve niceleri de fert ve milletlerin kaderini tayine vesile olmuştur. Kitaplar bunların binlerce misaliyle doludur. Biz, bunlardan sadece birkaçını arz edeceğiz:

1. Hz. Yusuf (aleyhisselâm), belli bir yaştan sonra âdeta hep rüyasının tabirini yaşamıştır. Neticede de gördüğü rüya aynen tahakkuk etmiştir.

2. Hapishane arkadaşlarının rüyalarına dair yaptığı tabir, melikin rüyasına getirdiği yorum da aynen vâki olmuştur ki, âdeta bu rüyaların tabirlerinde -bir ölçüde- fert, cemiyet ve milletin kaderi resmedilmektedir. Yusuf sûresi, bu mevzuda, hassasiyetle üzerinde durulması gereken bir hazinedir.

3. Firavun gördüğü rüya ile o uğursuz akıbetini açık seçik görmüştü ve bunu değiştirebilmek uğruna başvurduğu hiçbir çare de fayda vermemişti.. evet onun için de, kaderin hükmü aynen gerçekleşmişti...

⁵¹ Bkz.: Buhârî, *tabir* 2,4,10; İbn Mâce, *rüya* 1.

4. Dördüncü Mehmed'in sadrazamı, Tarhuncu Ahmed Paşa, bir Nevruz günü padişah tarafından idam olunacağını, müneccimbaşı Hasan Bahâî Efendi'den öğrenmişti.

5. Devrin vak'anüvistinin anlattığına göre Mehmet Efendi adında dindar bir kimse varmış, bir gece rüyasında sadrazamı görmüş, önüne bir mendil yaymış, halk başına üşüşmüş, her gelen mendile bir kızıl florin bırakmış. Mehmet Efendi de bir altın bırakmış ve kendisinden bir memuriyet istemeye niyetlenmiş. Tam o sırada bir derviş gelip mendile, ortasından kesilmiş bir yarım altın bırakmış, sonra tekrar geri almış... Sadrazam da oturduğu yerden inerek gözden kaybolmuş.

Bu rüyasını bir rüya tabircisine anlatan Mehmet Efendi'ye bunu şöyle tabir etmişler: "Sedir makamdır. Akçe, dedikodu, sözdür. Yayılmış olan mendil sadrazamın mevkiindeki hâl ve şanıdır. Sedirden inip gitmesi, makamdan azli; gözden kaybolması, âlem-i şuhuddan (madde âleminden, dünyadan) gitmesi; derviş, kaptan paşadır ki, adı derviştir; akçesini geri alması, kendi zevaline dahi alâmettir."

6. Bir rüya da Ahmet Paşa bizzat kendisi görmüştü. Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem): "*Ahmet, seni istemezler, yeter durduğun, şimdiden sonra bize gel.*" diye mübarek elleriyle işaret ve davet etmiş...

Yakınlarının anlattıklarına göre Ahmet Paşa, ölümü kendisi için muhakkak bilip, kayıtsız ve lâubâli hareket edermiş. 1653 Nevruzunda Salı günü divana geldiği vakit üzerinde, âşikâr bir vahşet varmış, vüzeraya selâm verdikten sonra: "*Paşa karındaşlar, bugün son divana gelişimizdir, ahiret hakkını helâl edin!*" diye veda etmiştir. İki gün sonra perşembe günü de idam olunmuştur.

7. Dördüncü Mehmed'in en küçük kızı "Kaya Sultan" bir korku ile uyanır ve gördüğü rüyayı kocası Melek Ahmet Paşa'ya şöyle anlatır:

"Bu gece rüyamda dedem Sultan Ahmed'i gördüm. Bana Cennet'te oturduğu sarayı gezdirdi. 'Kaya'm, dedi, Yeni Camii yaptırırken işçilerin arasına karışarak eteğimle taş ve toprak taşımış ve 'Ulu Allahım, Ahmet kulunun hizmetini kabul eyle!' diye yalvarmışım. O da kabul ederek beni Cennet'e aldı. Şimdi gel Kaya'm, sen de benim gibi Cennet'te sefa eyle.' Fakat solunda duran büyük amcam Mustafa: 'Kardeşim, Kaya için bu kadar acele etme. Melek Ahmet'ten bir kızı olsun, ondan sonra Cennetimize gelsin.' deyince dedem bu niyetle 'el-Fatiha' diyerek elini yüzüne sürdü. Elime baktım sağ elime kan bulaştı. Korkudan uyandım."

Paşa her ne kadar rüyayı iyi bir şekilde tabir edip Sultan'ı teselli etmeye çalışırsa da diğer taraftan Evliya Çelebi'ye:

- Bu esrar-ı Hüdâdır, sende Allah emaneti olsun, bu sırrı kimseye açıklama, -Allahu a'lem- bizim Sultan doğururken kan akar, şehit olur, diyerek ağlar ve belki de kaderini düzeltir düşüncesi ile hazinesinden beş bin dört yüz kese getirtip, Sultan'ın eliyle fukaraya ve saraydaki adamlara dağıttırır. Hatta bundan, Evliya Çelebi'ye üç yüz, kız kardeşine de yüz altın düşer.

Filhakika Kaya Sultan, ikinci kızını doğurduğu sırada "son" denen kısım içeride kaldığından, ebelerin üç gün süren türlü müdahaleleri neticesinde rahim zedelenir ve Sultan da kan kaybederek ölür.⁵²

8. Amerika'nın eski cumhurbaşkanlarından Abraham Lincoln, 1865 yılının 14 Nisan gecesi gördüğü garip bir rüya ile

⁵² Evliya Çelebi Seyahatnâmesi, 8/112.

sıçrayarak uyandı. Rüyanın verdiği sıkıntıdan sırlıslıklam terlemişti. Kalktı, çamaşır değiştirdi. Bir süre kitap okudu. Tekrar uzandığında, sanki aynı rüya kendisini yatağın içinde bekliyormuş gibi rahatsızlık duydu.

Tekrar uykuya dalabilmesi birkaç saatini aldı.

Sabah olduğunda rüyasını eşine ve yakınlarına anlattı. Hatta o günkü kabine toplantısında bile bahsetmek lüzumunu hissetti.

Rüyasında, Beyaz Saray'ın hizmetkârları telaşla koşup geliyorlar ve cumhurbaşkanının öldürüldüğünü kendisine haber veriyorlardı.

Abraham Lincoln'ün yakınları bunu hayra yorarak, ömrünün uzayacağını söylediler.

Aynı günün akşamı Lincoln ve karısı dostlarıyla birlikte tiyatroya gittiler. Kötü rüya Lincoln'ü mânen sarsmıştı. Bir önsezi ile olacak hâdiseleri hissediyormuşçasına konuşuyor, yakınlarının teskin edici telkinlerine rağmen ruhunu saran karanlıktan sıyrılamıyordu.

Temsilin heyecanlı bir sahnesinde Lincoln'ün oturduğu loca kapısı yavaşça aralandı. Sahneden akseden ışıkla elindeki tabancası parlayan genç bir adam içeridekilerin hareketine fırsat vermeden kurşunları boşalttı.

Amerika'nın 16. Cumhurbaşkanı, beynine dolan kurşunlarla koltuğuna cansız yığılıverdi. Henüz gördüğü rüyanın üzerinden yirmi dört saat bile geçmemişti.

Böylece, rüyanın gelecekte haber veren işareti ile bir ülkenin devlet başkanı tarihe karışmış oluyordu.

9. Çanakkale Harbinde, İtilaf Devletleri kumandanı Sir Jan Hamilton, 21 Eylül 1915'te gördüğü bir rüyayı şöyle anlatıyor:

“Dün gece korkunç bir rüya gördüm. İmroz’da çadırımın içindeki küçük portatif karyolamda yatmaktaydım. Birdenbire kendimi buz gibi sulara gömülmüş buldum. Birisi beni denizin dibine doğru çekiyordu. Boğuluyordum. İki kuvvetli elin boğazımı sıktığını hissediyordum. Bu iki el, beni hem boğuyor hem de denizin derinliklerine sürüklüyordu. Nefesim kesiliyordu.

Dehşetli bir mücadeleyle kendimi bu iki elden kurtarmaya çalıştım. Bu, o kadar sıkıntılı bir boğuşmaydı ki, yatağım da güçlükle gözlerimi açtığım zaman, bütün vücudum zangır zangır titremekteydi. Baştan aşağıya kan ter içinde kalmıştım. Boğazımı sıkan iki kuvvetli pençeyi görür gibi oldum. Çadırımın içinde sanki bir hayalet vardı. Fakat yüzü karanlıkta seçilmiyordu. Bu hayal yavaş yavaş gözden silinip kayboldu. Boğazım ferahladı. Rahat nefes almaya başladım.

Çadıra bir düşman mı girmişti? Ömrümde bu kadar korkunç bir rüya gördüğümü hatırlamıyorum.

Uyandıktan sonra saatlerce bu korkunç rüyanın dehşeti içinde kaldım ve bir türlü kafamdaki acayip düşünceleri atamadım: Çanak kale tekin değildi. Üzerimize kaçınılmaz bir tehlike çökmüştü. Hepimizi meş’um (uğursuz) bir akıbet beklemektedir.”

Ve Hamilton’un beklediği akıbet aynen vâki olmuştur...

b. Rüyalarda ve Bazı Keşifler

1. Mühendis Elias Howe, uzun çalışmalar sonunda dikiş makinesi yapmayı başardı. İlk yaptığı iğnelerde delik, iğnenin ortasında idi. Fakat iğne üzerindeki deliğin uygun yere açılmayışı istenilen neticeyi vermiyor, tabii olarak dikiş dikmek mümkün olmuyordu. Bu ise Howe’u derin derin düşündürüyordu. Beyni gece gündüz, hatta uykuda bile bununla meşguldü.

Bir gece rüyasında vahşi kabilelere esir düştüğünü gördü. Kabile reisinin önünde iğnesiz bir dikiş makinesi durmaktaydı.

“Elias Howe!” diye kükredi kabile reisi. *“Sana makineyi derhal tamamlamanı emrediyorum. Aksi hâlde öleceksin!”*

Zavallı Elias’ın dizlerinin bağı çözüldü, elleri titremeye başladı ve yüzünden soğuk bir ter boşandı. Düşünüyor, taşıyor, makinenin bu parçasındaki eksikliği bir türlü gideremiyordu. Bütün bunlar, ona o kadar gerçek gibi gözüküyordu ki, uykusunda avazı çıktığı kadar bağırdı.

Boyalar sürünmüş, esmer tenli cengâverler etrafını sardılar ve onu ölüm meydanına doğru götürmeye başladılar.

Çevresinde ateşlerin yandığı daire şeklindeki meydanlığa geldiklerinde kan ter içinde kalan Howe, dikiş makinesini unutmış can derdine düşmüştü.

Yere çakılı, insan boyunu aşan ve kalın gövdeli bir kazığa sıkıca bağlanan Howe, her şeyin bittiğini anladı. Ölüme hazırlanmaktan başka yapılacak bir şey yoktu. Titreyen dudaklarıyla kendisinin de anlayamadığı birtakım dualar mırıldanmaya başladı.

Sonra, gök gürültüsünü andıran kabile reisinin emri, kulaklarında yankılandı.

- *“Öldürün!”*

Yerli muhafızların mızrakları gövdesine saplanmak üzere havaya kalkmıştı ki, Howe birden bir şey fark etti. Mızrakların ucunda bulunan göz şeklindeki delikler, düşünüp de bir türlü keşfine muvaffak olamadığı dikiş iğnesinin ta kendisiydi. Mızraklar tam göğsüne saplanırken sıçrayarak uyandı.

Kalbinin heyecanlı çarpışına ve sırtından süzülen tere aldırmadan yataktan fırladığı gibi laboratuvarına koştu.

Rüyadaki mızrağın ucundaki deliğin benzerini iğne üzerinde açarak eserini tamamladı.

2. 19. asrın ortalarında ilim adamlarını hayrete düşüren bir olayın hikâyesi, bilim tarihinin sayfalarında yerini aldı. Bu olay, kimya ilminde büyük bir adımın atılmasına yol açan, Alman kimyacı Friedrich August Kekule'un rüyasıydı.

1850 yıllarında İngiltere'nin, sisi eksik olmayan şehri Londra'da çalışmalarını sürdüren Kekule, yorgun argın laboratuvardan oteline dönerken otobüste uyuyakaldı. Tabii biraz sonra da rüya görmeye başladı. Rüyasında atomlar zıplayıp oynayarak karşısında dans ediyorlar, bazıları da el ele verip zincir şeklinde bir halka meydana getiriyorlardı.

Arabanın fren yapmasıyla Kekule uyandı. Fakat rüyası ona çok şeyler öğretmişti. Gördüklerini formül hâline getirip defterine kaydetti. Rüyadan istifade ederek ortaya attığı teori ile meşhur oldu ve kimya ilminde de büyük bir hamlenin öncülüğünü yaptı.

Aradan 15 sene geçti. Bir kış günü Kekule, çalışma odasının şöminesinde yanan odunların çıtırtısını dinlerken uyuyakaldı. Pek tabii rüya görmeye başladı. Yine rüyasında atomların hoplayıp zıplayarak raks etmekte olduğunu ve onları birbirine kenetleyen zincirlerin de birer yılanı benzediğini gördü. Sonra yılanlardan biri aniden dönerek kendi kuyruğunu ısırды. Bu esnada Kekule uyanıverdi.

Böylece karbon atomlarının zincirler şeklinde halkalar meydana getirebileceğini rüya sayesinde fark edebilmişti. Bunun neticesi olarak iç yapısı çözümlenemeyen "Benzen" in mahiyeti anlaşıldı.

c. İbret Yüklü Rüyalar

ca. Senin İstifa Ettirdiğini Biz de İstifa Ettirdik

Rahmetli babam Ramiz Hocaefendi, Mehmet Âkif'ten naklen şöyle bir vak'a anlatmıştı. Vak'anın bir yönü rüya ile alâkalı olması bakımından burada takdimde fayda görüyorum:

Mehmet Âkif her sabah namaz için Sultanahmet Camii'ne gelir. Her gelişinde de yaşlı bir adamın camiye kendisinden önce gelmiş olduğunu görür. Ne kadar erken gelse bu durum değişmez. Yaşlı adam mutlaka camiye ondan önce gelmiş bulunur. Ancak bu yaşlı pîr-i fâni ve bu nur yüzlü adam hiç durmadan ağlamakta ve gözyaşı dökmektedir. Bundan sonrasını Mehmed Âkif şöyle anlatıyor:

Bu yaşlı insanın yanına bir gün sokuldum ve niçin durmadan ağladığını sordum ve ona Cenâb-ı Hakk'ın rahmetinin enginliğini anlattım. Ama o yine ağlamasına devam etti. Bana, "Derdimi tazeleme, git!" dedi. Ben yine ısrar ettim. Çaresiz kaldı ve yine gözyaşları içinde bana şunları anlattı:

"Ben, dedi, 2. Abdülhamid zamanında binbaşydım. Ailem çok zengindi ve ben bir subaydım, kışladan ayrılmıyordum. Ancak bir gün anne ve babamın ard arda vefat haberlerini aldım. Ailede benden başka da işlerimizi evirip çevirecek kimse yoktu. Çiftlikler, dükkânlar, mağazalar ortada kalmıştı. Hemen Sadarete bir dilekçe ile müracaat edip istifa etmek istediğimi bildirdim. Sadareten gelen cevap menfiydi. İstifam kabul olunmamıştı. Ben ikinci ve ardından üçüncü bir müracaatta daha bulundum. Ama her defasında aynı cevapla karşılaştım.

Bunun üzerine Hünkâr'a müracaata karar verdim. Bu kararımı Sadarete bildirdim. İsteğim kabul edildi ve mâbeyne

alındım. Durumumu Hünkâra vicahî olarak anlattım. Elimden geldiğince mazeretimin meşruluğunu ispata çalıştım. Hünkâr istifa talebimden hoşlanmamıştı. Yüz ifadesinden bunu anlamak hiç de zor değildi. İsteksiz bir hâlde elinin tersiyle işaret etti: “Git, seni istifa ettirdik!” dedi.

Ben sevinerek huzurdan ayrıldım, eve döndüm. O gece bir rüya gördüm. Rüyamda Osmanlı ordusu tabur tabur, bölük bölük geliyor ve Efendimiz’e teftiş veriyordu. (Bu ordu idi ki kısa bir müddet sonra bütün cihana karşı kavga verecekti. Ve bu ordunun teftişini bizzat Efendimiz yapıyordu.) Yanında Dört Büyük Halife olduğu hâlde Efendimiz önünden geçen bölük ve taburları teftiş ederken, O’ndan bir adım geride edeb ve terbiye içinde, boynu bükük hâlde Abdülhamid de bulunuyordu.

Derken benim tabur geçmeye başladı. Ancak tabur dağınıktı. Başlarında kumandanları yoktu. Efendimiz bunu görünce Abdülhamid cennetmekâna: “*Bu birliğin kumandanı nerede?*” diye sordu. O da “*Talebi üzerine istifa ettirdik.*” cevabını verdi. İşte o esnada Efendimiz, beni bütün bir ömür boyu ağlatan şu sözü söyledi: “*Senin istifa ettirdiğini biz de istifa ettirdik!*”

Söyle, bunu duyduktan sonra ben ağlamayayım da kim ağlasın?”

Ve Mehmed Âkif diyor: Yaşlı adam ağlamasına, inlemesine devam etti. Derdi çok büyüktü. Sessizce yanından uzaklaştım. Zaten başka yapabileceğim bir şey de yoktu. Zira bu pîr-i fâni, tesellisini yine Efendimiz’den bekliyordu. Kabul edildiği müjdesi gelmeden belli ki inlemesi dinmeyecekti.

cb. Nureddin Zengi’nin Rüyası

Berzah âlemi, renk ve televvünleriyle şehadet âlemine çok benzemektedir. Bu itibarla, mânâyaya perdesiz, hâilsiz açı-

labilen ve berzaha muttali olanlar, Cenâb-ı Hakk'ın lütuf ve ihsanlarının şuuruna daha çabuk varırlar. Varır ve anlarlar ki, her şey maddeden ibaret değildir. Belki insan, maddenin bitip tükendiği yerde, madde ötesi bir âlemle münasebete geçmektedir. Böyle bir münasebet sayesinde ki bazı kimse-ler, ileride olacak şeyleri ve uzak bir istikbalde vuku bulacak hâdiseleri rüya ve hiss-i kable'l-vuku ile çok önceden görüp müşâhede edebilmektedirler.

Nebi, nübüvvet kürsüsünde, veli velilik ufkunda ve daha başkaları kendi müşâhede buudunda bunu anlatmakta ve bize madde ötesi âlemden mesajlar sunmaktadırlar.

Haçlılar karşısında amansız bir mücadele veren Şam Atabeyi Nureddin Zengi, şahsen benim gönlümde muallâ yeri olan büyük bir mücahittir. İşte bu büyük mücahit bir gün rüyasında Kâinatın Fahrı'nı (aleyhisselâm) görür. Efendiler Efendisi, ona çirkin yüzlü üç insanı gösterir ve "Nureddin, *beni şu habislerden kurtar!*" buyurur.

Efendimiz, esasen şahsına, İslâm'a ve Allah'a karşı tecavüz ve ihanette bulunan her kim olursa olsun elinin tersiyle onları tersyüz eder, kaldırıp atar. Fakat âlem-i berzahın da kendine göre kanun ve kuralları vardır. En büyük ruhlara dahi bu mevzuda sonsuz tasarruf selâhiyeti verilmemiştir. Hatta bazen vurulan mânevî kelepçelerle onların kollarının bağlandığı da olur. Nitekim başımıza gelen belâ ve musibetler karşısında evliyâ ve asfiyânın ruhaniyatlarına az gönül koyan bir büyük ruh, onlara "Niçin bize yardım etmiyor, medetresan olmuyorsunuz?" diye sitem edince onlardan biri hemen sırtını döner ve ellerine vurulmuş kelepçeyi gösterir. "Zannediyor musun, der, biz istediğimiz gibi hareket ediyoruz ve sorumsuzca tasarrufta bulunabiliyoruz. Görüyorsun ki kollarımız bağlı ve hiçbir şey yapamıyoruz."

Evet, en büyük ruhlar dahi ancak Cenâb-ı Hakk'ın verdiği salâhiyet nispetinde tasarrufta bulunabilirler. Bu, mesele-
nin birinci yönü.

İkincisine gelince; Cenâb-ı Hak, bu vesile ile Nureddin Zengi'ye şeref kazandıracaktır. Onun için de Efendimiz ona rüya âleminde görünecek ve kendisine muhafızlık vazifesi tevdi edecektir.

Bunu duyan Nureddin Zengi, hiç durur mu? Yatağından fırlar ve yola revan olur. Maiyetiyle beraber Şam'dan Medine'ye tam 16 günde varır. Medine'ye varır varmaz da hemen ilan eder: Yanına gelen herkese bahşiş verecektir. Bütün Medine halkı önünden geçer. Fakat Allah Resûlü'nün işaret ettiği, siret ve suretleri menhus o adamları, gelip geçenler arasında göremez. Başka kimsenin kalıp kalmadığını sorar. Ravza-i Tâhire'nin hemen karşısındaki küçük kulübede oturmakta olan üç tane mağriplinin gelmediği anlaşılır. Derhal adamlarını gönderir ve bu şakîleri huzuruna celbeder. Bakar ki, rüyasında gördüğü aynı şahıslar...

Hemen küçük kulübeyi teftiş eder. Artık iş anlaşılmıştır. Bu üç şakî, Allah Resûlü'nün mübarek nâşını çalmak ve O'nu Hıristiyan diyarına kaçırmak için vazifelendirilmiş üç âdi cասustur ki, kulübeden Ravza-i Tâhire'ye doğru bir tünel kazmakla meşguldürler. Suçlarını itiraf ederler.

Nureddin bu alçaklara lâıyk oldukları cezayı verir ve sorumluluğunu yerine getirir. Daha sonra da Ravza-i Tâhire'nin dört tarafına derin hendekler açtırıp erimiş kalay ile doldurur. Böylece, Nureddin'in gördüğü rüya, bütün bir İslâm âlemi için, peygamberlerinin nâşını kaybetmek gibi önemli bir hâdiseden kurtarmış olur.

cc. Tabiri Çıkmış Bir Rüya

Tabiri çıkmış bir rüyayı da Asrın Büyük Çilekeşi'nden nakledelim. Şöyle diyor:

“Eski Harb-i Umumî'den evvel ve evailinde bir vâkıa-i sadıkada görüyorum ki, Ararat Dağı denilen meşhur Ağrı Dağı'nın altındayım. Birden o dağ, müthiş infilak etti. Dağlar gibi parçaları, dünyanın her tarafına dağıttı. O dehşet içinde baktım ki, merhum validem yanımdadır. Dedim: ‘*Ana korkma! Cenâb-ı Hakk'ın emridir; O Rahîm'dir ve Hakîm'dir.*’ Birden o hâlette iken, baktım ki mühim bir zât, bana âmirane diyor ki: ‘*İ'caz-ı Kur'ân'ı beyan et!*’

Uyandım, anladım ki bir büyük infilak olacak. O infilak ve inkılâptan sonra, Kur'ân etrafındaki surlar kırılacak. Doğrudan doğruya Kur'ân, kendi kendini müdafaa edecek. Ve Kur'ân'a hücum edilecek; i'cazı, onun çelik bir zırhı olacak. Ve şu i'cazın bir nev'ini şu zamanda izharına, haddimin fevkinde olarak, benim gibi bir adam namzet olacak. Ve namzet olduğumu anladım.”⁵³

Rüyalar bütünüyle objektif sayılmayabilir. Ancak rüya gören şahsa göre onun ifade ettiği mânânın değişmesi herkesçe kabul edilen bir husustur. Bediüzzaman gibi İslâm âleminin mukadderatıyla yakından alâkalı ve âdeta onunla bütünleşmiş bir insanın gördüğü rüya, bir başkası tarafından da aynen görülse elbette aynı mânâyı ifade etmeyecektir.

Ancak burada objektif olan bir yön vardır. O da, herkesin rüya vasıtasıyla, misal âlemiyle irtibat kurması gerçeğidir. Evet, herkes bir cihetle misal âlemiyle irtibat kurar, bu sayede berzah âlemine girer ve her şeyin şu şehadet âlemindeki ecdamdan, eşbahtan ibaret olmadığına muttali olur. O âlemde

⁵³ Bediüzzaman, *Risale-i Nur Külliyyatı*, 2/2131 (Tarihçe-i Hayat).

de bir kısım acılar duyulmakta ve bir kısım lezzetler tadılmaktadır. Gönül yüce âlemlere iştihak içindedir. İnsan ruhu ve insan kalbi, süflî şeylere karşı, fıtratı icabı tiksinti duymaktadır. Bunu da insan, berzahî tablolarda daha iyi anlamaktadır.

Bazı rüyalar biçarettir ve bu yolla bir kısım gaybî gerçeklere muttali olunabilir. Yeter ki bu rüyalar, nasslara, muhkemata zıt ve muhalif olmasınlar. Evet, dinî kriterlere ters düşmeyen rüyalar, başkasını bağlayıcı olmasa bile gören şahıs için yol gösterici birer rehber sayılabilirler.

d. Rüyalar Üzerine Son Bir Değerlendirme

Rüyamda görüyorum ki, İzmir Eşrefpaşa mıntıkasında-yım. Babam ve yanında bir başka kuvvetli ruh, boynuma sarılıyor, ağlıyor; ağlıyor ve beni bırakıp gidiyorlar. Az sonra ben, Bornova'da konuşma yapmak üzere arabaya binip giderken, onların boynuma sarılıp ağladıkları aynı yerde birisi gelip şiddetle arabamıza çarptı.

Evet, şimdi aynen böyle vâki olan bir hâdiseyi nasıl izah edersiniz? Demek ki, şu şehadet âlemi ile alâkası kesilen ruhlar, biraz daha serbest, biraz daha kayıtsız, biraz daha bizim bulunduğumuz mekânın buudlarının dışında eşya ve hâdiselere nüfuz etme imkânına sahipler. Cenâb-ı Hakk'ın emri ve izniyle, istedikleri yerde bulunuyor ve istedikleri kimselere, istedikleri işaretleri veriyorlar.

Biraz hayallerine inen, biraz geçmişini kontrol eden ve biraz dinlediklerini değerlendiren hemen herkes, zannediyorum benim bu dediklerimi tasdik edecek ve aynı şeyleri söyleyecektir. Bütün bunları, yani bir hakikat-i uzmâ etrafında taahhüd yapan bu sızıntıları, -sızıntı da olsalar- efsaneye irca etmek mümkün değildir. Görüyoruz ki madde, dıştan idare ediliyor. Kuvvetli bir el, maddeyi istediği tarafa evirip çeviriyor.

Rüyalar, gözün âlem-i şehadete kapanmasıyla nazarımıza arz edilen berzahî tablolardan ibarettir. İstikbalimiz adına bize mesajlar sunan ve bize açıkça geleceğimizi anlatan rüyaların hepsi de birer berzahî tablodur. Rüyalarda bir kısım eşya ve hâdiseler temessül eder ve nazarımıza arz edilir. Bu arz edilmiş bazen semboller hâlinde, bazen de gayet açık ve net olur.

Biz rüyaları, ahiret âleminden, berzah âleminden ve ka- bir âleminden, şehadet âlemi sahiline gelen birer sızıntı hâ- linde görürüz. Ancak rüyalar, daha önce de söylediğimiz gibi “*misal âlemi*”ne bağlıdırlar. “*Âyân-ı sâbite*” dediğimiz haki- katler, bize daha yakın olan berzah ve misal âlemine akse- der. Biz de, rüyalar vasıtasıyla o âleme akseden sembolleri müşâhede ederiz.

Ahiret yurdu adına vereceğimiz kararlara materyal olma- sı açısından, misal âleminin bilinmesi çok önemlidir. Zira mi- sal âlemi bize ahiret âlemini bağlayan bir bağıdır. Gözlerimiz kapalıdır ama biz yine de bir şeyler görürüz. Kulağımız kapa- lıdır ama bir şeyler duyarız. Aynı şekilde ellerimiz tutar, ayak- larımız yürür. Bazen üzerimizden seneler geçer, bazen asırlar öncesine misafir olur, bazen de rüyalar vasıtasıyla ta asırlar sonrasına seyahat ederiz.

Sık sık girip ikliminde dolaştığımız rüyalarda, yer yer kor- kar ve endişe duyarız, zaman zaman içimiz inşirahla dolar; velhâsıl hayata ait her şeyi rüyada yaşarız. Hatta şehadet âle- minde görmemiz mümkün olmayan menzilleri, manzaraları hep rüyalarda müşâhede ederiz. Rüyalarla bir kere daha an- larız ki, bu âlemlerle berzah, berzahla da diğer âlemler arasında ince bir perde var, öyle ki dikkatle ve düşünerek bakıldığında bir sonraki âlem görülebilir.

Rüyalar, bize misal âlemi hakkında fikir verdiği gibi aynı zamanda, meleklerin, ruhanîlerin, salih amel ve güzel davranışların temessülü hakkında da bir şeyler anlatmaktadır...

e. İlim Bizi Tasdik Ediyor

İlim adamları, üniversite mahfilleri de artık madde ve fizik ötesi güç ve kuvvetlerin olabileceğini kabul etmekte... Eskiden ise bu tür meseleleri dinlemeye dahi tahammülleri yoktu. Hele dindar insanların ağızında dolaşan bazı kerametvari hâdiseleri hemen peşin hükümlerle “hurafe” deyip geçiyorlardı. Hâlbuki aynı cins hâdiseler, bir kısım keyfiyet farkı olmakla beraber, Batılı ilim adamları tarafından nakledilince, bizimkiler “kabul” deyip teslim oluyorlar. Bu da elbette onlar adına bir terakki sayılır. Ancak henüz bu kabullenişler, istenen seviyeye ulaşmış değil.

Gönül isterdi ki artık onlar da bizim üzerinde durduğumuz meselelere sahip çıksın ve düşünce sistemlerine ayrı bir buud kazandırsınlar! Evet, her şeyin maddeden ibaret olmadığını onlar da görsün ve ilim diliyle bunu cihana ilan etsinler!

Söz buraya gelmişken, bizzat müşahidi olduğum bir vak’ayı nakletmeden edemeyeceğim:

Sinir mütehasası olan bir arkadaşımız, bulunduğum yerde yedek subaylık yaparken, bir zamanlar şahit olduğu bir vak’ayı bana aynen şöyle anlatmıştı:

“Bir yerde fincan kullanarak ruhları çağırıyordlardı. Bu fincan belli harflere uğrayarak sorularımıza cevap veriyordu. Ben elimi fincanın üzerine koydum, fincanın hareket ettiğini gördüm. Fincanın, masa üzerindeki harflerin, rakamların karşısına gittiğini dikkatle takip ettim. Derken, bir aralık ruhları çağırıyorduk ki, oraya şeytan geldi. “Kimsin?” dedik. “Şeytan!”

diye yazdı. Hepimiz ürperdik. Hz. Âdem'den beri, insanlığın bu ezeli hasmı, hem de davet edilmeden gelmişti. Sordum:

- Sana Meyve'nin Altıncı Meselesini⁵⁴ okusam dinler misin?

- Dinlerim, dedi ve okumaya başladım:

- "Hem nasıl ki, bir harika şehirde milyonlar elektrik lambaları hareket ederek her yeri gezerler, yanmak maddeleri tükenmiyor bir tarzdaki elektrik lambaları ve fabrikası, şeksiz bedahetle elektriği idare eden ve seyyar lambaları yapan ve fabrikayı kuran ve iştiâl maddelerini getiren bir mucizekâr ustayı ve fevkalâde kudretli bir elektrikçiyi hayretler ve tebriklerle tanıttırır... Yaşasınlar ile sevdendir." Sözü'n burasında "Nasıl buldun?" diye sordum.

- Evet, güzel, dedi. Okumaya devam ettim:

- "Aynen öyle de, bu âlem şehrinde dünya sarayının damındaki yıldız lambaları, bir kısmı -kozmozografyanın dediğine bakılsa- küreiarzdan bin defadan daha büyük ve top güllensinden yetmiş defa süratli hareket ettikleri hâlde, intizamını bozmuyor, birbirine çarpıyor, sönmüyor; yanmak maddeleri tükenmiyor. Okuduğunuz kozmozografyanın dediğine göre, küreiarzdan bir milyon defadan ziyade büyük ve bir milyon seneden ziyade yaşayan ve bir misafirhane-i Rahmâniye'de bir lamba ve soba olan güneşimizin yanmasının devamı için, her gün küreiarzın denizleri kadar gazyağı ve dağları kadar kömür ve bin arz kadar odun yığınları lâzımdır ki sönmessin...

Ve onu ve onun gibi ulvî yıldızları gazyağısız, odunsuz, kömürsüz yandıran ve söndürmeyen ve beraber ve çabuk gezdiren ve birbirine çarptırmayan bir nihayetsiz kudreti ve saltanatı, ışık parmaklarıyla gösteren bu kâinat şehri-i muhte-

⁵⁴ Bediüzzaman, *Şualar*, 11. Şua, 6. Mesele.

şemindeki dünya sarayının elektrik lambaları ve idareleri ne derece o misalden daha büyük, daha mükemmeldir... O derecede sizin okuduğunuz veya okuyacağınız fenn-i elektrik mikyasıyla bu meşher-i a'zam-ı kâinatın Sultanı'nı, Münevvir'i, Müdebberi'ni, Sâni'i'ni, o nuranî yıldızları şahit göstererek tanıttırır, tesbihatla, takdisatla sevdirebilir, perestiş ettirir."

Buna karşı, çok şiddetli bir şekilde "Hayır, hayır!" yazdı.

-Şimdi iyi dinle: "Nasıl ki mükemmel bir eczane ki, her kavanozunda harika ve hassas mizanlarla alınmış hayattar macunlar ve tiryaklar var. Şüphesiz gayet maharetli ve kimyager ve hakîm bir eczacıyı gösterir." Tamam mı?

- Tamam.

- "Öyle de, küreiarz eczanesinde bulunan dört yüz bin çeşit nebatat ve hayvanat kavanozlarındaki zîhayat macunlar ve tiryaklar cihetiyle, bu çarşıdaki eczaneden ne derece ziyade mükemmel ve büyük olması nispetinde, okuduğunuz fenn-i tıp mikyasıyla küreiarz eczane-i kübrasının eczacısı olan Hakîm-i Zülcelâl'i hatta kör gözlere de gösterir, tanıttırır."

Bir şey sormama lüzum kalmadan itirazı bastı:

- Hayır, hayır!..

Evet, ben okurken o, misallere "Evet", misallerin gösterdikleri hakikatlere "Hayır" çekip durdu. Ve sonra, kendisine "Cevşen okuyayım mı?" diye teklif ettim. "Oku" dedi. Ben Cevşenü'l-Kebir'i okurken, fincanın üzerine elimi koydum, o kadar süratli hareket ediyordu ki, parmağımla zaptedemiyordum. Bir aralık düştü. Hatta bir aralık "Bırak şu gırgır!" diye de yazıvermişti.

Beyin mimarımız diyor ki: "Şu asırda bir kısım kimseler maddî vücutlarını atıverseler, şeytan olurlar. Şeytanlar da maddî vücut giyseler bu devirdeki bir kısım insanlar gibi olurlar."

İşte bu fincan deneyinde de aynı netice görülüyor. Şeytan, Cevşen okunurken, “Bırak şu gırgırı!” diyor. Cevşen’den rahatsız oluyor. İnsî hemcinslerine nasıl da benziyor!..

Bazıları “Ruh çağırıyoruz.” diyorlar.. her hâlde gelenlerin cinler olması ihtimali daha güçlü. Böylece bunlar, cinne, şeytana maskara oluyorlar. Bu iş daha ciddî, daha derin ele alındığı zaman, belki faydalı şeylere medar olabilir zannediyorum. Şimdikilerin yaptıkları ise maskaralıktan başka bir şey değil.

f. Berzahî Tablolar

Edremit-Avcılar’da kamp yapıyorduk. Bir ara kötü niyetli bazı kişilerin bu masum kampa baskın yapacağı şayiası duyulmaya başladı. İşte o günlerden birinde, öğle yemeğinden sonra “*Ashab-ı Bedir*”i okudum. Sırtımı çadır direğine vermiş oturuyordum. Biraz içim geçmişti -ki bu, eskilerin “Beyne’ne-nevm ve’l-yakaza” (uyku ile uyanıklık arası) dedikleri hâldir-baktım tuğlu sancaklı, ellerinde mızrakları, okları, gürül gürül bir ordu, tarlaların olduğu tarafta duruyorlar. Birisi mi söyledi, öyle mi anladım, yoksa “Biz *Ashab-ı Bedir*’iz.” mi dediler bilemiyorum ama *Ashab-ı Bedir*’in geldiği kanaatine vardık. Ben öyle hayran hayran onları seyrediyordum ki, bulunduğum yer sanki birdenbire kale kapısı gibi bir şey oldu; ben söveleri kalınca tahtadan bu kapının verâsında durmuş onlara bakıyorum. Biri güç gösterme mânâsına elindeki demir kalemi⁵⁵ öyle bir salladı ki, o kalın tahta kapıyı deldi geçti ve ben müthiş bir heyecanla uyandım.

Birkaç defa rüyamda *Ashab-ı Bedir*’i görmüşümdür. Kampta da öyle oldu. Hatta bir iki defa da rüyamda kendimi onların içinde harbe gidiyormuş gibi görüyor ve “Allah Allah! *Ashab-ı*

⁵⁵ Kalem, mızraktan daha küçük, elle atılan bir harp aletidir.

Bedir'in içinde bulunuyorum ama, ben onlardan çok sonra geldim, nasıl olur da onlarla beraber olurum?" diye düşünüyor ve hayret ediyordum. Zannediyorum onların bazılarını seçebiliyordum da; ama kamptaki müşâhedemde fertleri tam seçemiyordum. Her hâlde sadece Hz. Hamza'yı tanıyabilmiştim.

Daha sonra meydana çıktı ki tam o dakikalarda, kampa baskın yapmak isteyen bir grup, tam yol ayrımına gelince trafik kazası yapmış ve arabaları cayır cayır yanmış. Daha sonra bu arabayı biz de gördük. Zaten yolumuzun üstündeydi. Demek ki, o demir kalemin atılması, misal âleminde bu neticeye işaretmiş. Kapının görünmesi ise, inayet altında olduğunun emaresiymiş. Yani bu mini rüyada sahabe, sanki oradakilere: "Siz inayet ve koruma altındasınız. Dava, düşünce, duygu bir olunca, aynı Nebi'nin arkasında da bulununca, zaman ve asırlar bizi sizden ayıramaz. Birimiz dünyada, birimiz ukbâda, birimiz şarkta, birimiz garpta da olsak yan yanayız." demektedir.

Evet, böyledir; elverir ki çizgi korunsun. Aynı frekansta bulunulsun. Aksi hâlde sesimizi onlara duyuramayız. Onların sesini de alamayız.

Vâkıa, ehl-i tahkik: "Şahıslardan istimdat umma doğru değildir." der ama bana göre kalbin ibresi Allah'ı gösteriyorsa, bunda bir mahzur yoktur. Zira bu mukaddes ruhlar -Allah bizi de öyle yapsın!- cesetlerini attıktan sonra âdeta birer ruhanî, birer melek hâline gelirler ve hayatlarını vakfettikleri davada yol gösterir, başkalarına arka çıkar ve onları desteklerler. Ama arz ettiğim gibi frekans bütünlüğü lâzım.

Ruhun ruhla münasebeti, gönderdiği şerareleri tam frekansında gönderme ve başkalarını tesir altına alma öyle müt-hiş hâdiselerdir ki, bunları madde ile izaha imkân yoktur.

Valtson'un İstanbul'daki gösterisinde bulunan bir dostum bana şunları anlattı:

Gösteri yüz kadar ilim adamının huzurunda ve üniversiteye ait bir salonda yapıldı. Valtson'un uyu dediği uyuyor, kalk dediği kalkıyor, otur dediği oturuyordu. Birisinin başından aşağıya soğuk su döküyor, adama "Bak seni yakıyorum." diyor ve adam bangır bangır bağıyor... Bir başkasının üzerine kaynar su döküyor, hâlbuki adama soğuk su döktüğünü söylüyor ve adamın hiç sesi çıkmıyor.

Bu ve benzeri gösteriler günümüzde o kadar çok yapılıyor ve o kadar çok insan bunları izliyor ki, vak'ayı inkâr etmek veya görmezlikten gelmek mümkün değildir. Öyle ise bu tür gösterilerin işaret ettiği esas noktayı görmek icap eder. İşte bu nokta, madde ve fizik ötesi bir âleme ait varlıkların mevcudiyeti gerçeğidir.

13. SEMBOLLER (TEMESSÜLÂT)

Konuya Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) mübarek bir hadisiyle başlayalım. Müslim, Dârimî ve Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde rivayet edilen bir hadis-i şeriflerinde Efendimiz şöyle buyuruyorlar:

"Bakara ve Âl-i İmrân sûrelerini okuyun. Çünkü onlar kıyamet gününde iki aydınlık, iki ışık kaynağıdır." Başka rivayetlerde "Zehrâveyn" yerinde "Gayâbetân", "Gayâyetân" ve "Gamâmetân" ifadeleri vardır ki "iki bulut", "iki gölge" demektir.⁵⁶

Siz Kur'ân okursunuz. Okuduğunuz her harf ve kelime dalgalar hâlinde a'lâ-yı illiyîne yükselir ve gider Mele-i

⁵⁶ Bütün rivayetler için bkz.: Müslim, *müsafrîn* 252, 253; Tirmizî, *fezâilü'l-Kur'ân* 5; Dârimî, *fezâilü'l-Kur'ân* 15; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/183.

A'lâ'ya ulaşır. Bakara ve Âl-i İmrân sûreleri de okunduğu zaman iki ışık veya iki bulut, iki gölge hâlinde ahirete intikal ederler.. ve insan ahirete gittiğinde onları başının üzerinde bu şekilde temessül etmiş bulur.

Yukarıdaki hadisin devamında, “*Bunların okunmasında bereket, terkinde nedamet vardır. Bunları okumaya da ancak yiğitler güç yetirebilir.*” deniliyor.

İnsan Kur’ân ile doğru ve aydınlık yolu bulur. Kur’ân’la bütünleştiği ölçüde kendisini her türlü tehlikelerden korumuş olur. Böyle yaşayan ve böyle ölen bir insan, öldüğü gibi haşrolur ve yine koruyucu ve bir ışık kaynağı olarak orada da Kur’ân’la karşılaşır.

Ahmed b. Hanbel ve Tirmizî de bize şu hadisi naklederler:

İbn Ömer diyor ki: Resûl-i Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem) yanımıza geldi. Sağ ve sol elinde iki tane kitap vardı. Bize hitap ederek:

“*Bu kitapların ne olduğunu biliyor musunuz?*” buyurdu. Biz “Hayır yâ Resûlallah.” dedik. Sağ elindeki kitaba işaretle şöyle ferman ettiler:

“*Bu sağ elimdeki, Rabbü’l-âlemînden bir kitaptır. (O’nun bana verdiği, temessül ile intikal ettirdiği bir kitaptır.) Bunda, bütün ehl-i Cennet’in isimleri, babalarının, kabilelerinin, aşiretlerinin adları yazılıdır.*” Sonra sol elindeki kitaba işaret buyurarak:

“*Bu da, Cenâb-ı Hak’tan bana bir kitaptır ki, onda, Cehenem ehlinin isimleri, baba ve kabilelerinin adları vardır.*”

İbn Ömer sözüne devamla; “*Biraz sonra da (sanki uçup gitmiş gibi) bu kitaplar kayboldu.*”⁵⁷ der.

⁵⁷ Tirmizî, kader 8; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 2/167.

Şayet bu kitaplar âlem-i şehadete mahsus kitaplar olsaydı, evvelâ bütün ehl-i Cennet'in ve ehl-i Cehennem'in isimlerinin o kitapta yazılı olması mümkün değildi. İkinci olarak, o devirden kıyamete kadar gelecek bir sürü insan daha dünyaya gelmemişken, babalarının ve kabilesinin isimleri, dünyaya ait bir kitapta yazılmış olamazdı. Olsa olsa o sabit aynalardan intikal etmiş, âlem-i misale ait Levh-i Mahfuz'un istinsahlarından ibaret Levh-i Mahv ve İspat'la alâkalı bir kısım tablolardan ibarettir.

İbn Ömer'in "*Biraz sonra da bu kitaplar kayboldu.*" ifadesinden biz bu mânâyı anlıyoruz.

*"O gün her nefis yaptığı her hayrı hazır bulacaktır; işlediği her kötülüğü de. O, kötülükle kendisi arasında uzak bir mesafe bulunmasını ister. Allah sizi kendisinden (emirlerine karşı gelmekten) sakındırıyor. Allah kullarına şefkatlidir."*⁵⁸ mealindeki âyet de bu hakikati ifade ediyor.

*"O gün herkes ne amel etmişse onu hazır bulacak."*⁵⁹ Namaz kılan, oruç tutan, zekât veren, gönülden bir kere Allah diyen, mescide gelen, Huzur-u Rabbi'l-âlemînde başını yere koyan, *"Kulun Allah'a en yakın olduğu hâl, secdedir."*⁶⁰ hadisiyle anlatılan durumu kazanan bir insanın bütün bu amel-leri belli bir âlemde temessül eder, kendilerine has şekil ve keyfiyetlere bürünürler... Ve insan da bunları orada, başının ucunda hazır bulur. Berzah âleminde bu çizgide cereyan eder. Onun bu cereyan şekli haşirde, sıratda da devam eder ve Cennet'le sona erer. *"Artık kim zerre ağırlığınca hayır yapmışsa onu görür."*⁶¹ âyetiyle anlatılan temessülü o gün bütün vuzuhuyla ortaya çıkar...

⁵⁸ Âl-i İmrân sûresi, 3/30.

⁵⁹ Kehf sûresi, 18/49.

⁶⁰ Müslim, *salât* 215; Nesâî, *tatbik* 78; Ebû Dâvûd, *salât* 147-148.

⁶¹ Zilzâl sûresi, 99/7.

Amellerin Temessül Etmesi

Kur'ân ferman ediyor:

“Her insanın amelini boynuna doladık; kıyamet günü onun için, açılmış olarak bulacağı bir kitap çıkarırız.”⁶²

Herkesin arkasına takılan ve sahibinden ayrılmayan bir kitabı vardır. Hiç kimse, hayır ve şer her şeyi içinde muhafaza eden kitaptan kurtulamaz. Herkesin kitabı gerdanlık gibi boynuna takılmıştır. Âlem-i şهادette yapılan şeyler aynıyla gerdanlık olamayacağına göre, yaptığımız her iş, her amel âlem-i misale ait keyfiyetiyle boynumuza takılacaktır.

Nasıl olacaktır? Havadaki ses ihtizazları gibi mi? Elektromanyetik dalgalar gibi mi? Eşyanın bir kısım ses, şekil, renk ve keyfiyetleri imtisas etmesi (absorbe) gibi mi? Her şeyin eşyanın içinde muhafaza edilmesi gibi mi? Keyfiyeti bizim için meçhul; ama varlığında zerrece şüphe yok. “Sırların açığa çıkacağı gün.”⁶³ bu defterdekiler ortaya dökülecektir. Keyfiyetini bilemiyoruz; ama ne çıkar? Biz misallerle meseleyi çözmeye çalışıyoruz. Zaten Kur'ân da, “En yüce misaller Allah içindir.”⁶⁴ diyerek bize misal vermeyi öğretmiyor mu?

Evet, burada Zât-ı Ecell-i A'lâ'yı tanıma mevzuunda da misal verilebileceğine işarette bulunuluyor. Misallerin en âlîsi O'na ait ve biz misallerle meselelerimizi vuzuha kavuşturmaya çalışıyoruz.

Kabirde ameller temessül eder. Resûl-i Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem): “*Namaz nur, sadaka burhandır.*”⁶⁵ buyuru-

⁶² İsrâ sûresi, 17/13.

⁶³ Tânk sûresi, 86/9.

⁶⁴ Nahl sûresi, 16/60.

⁶⁵ Müslim, *taharet* 1; Tirmizi, *deavat* 85; Dârimî, *vudû* 2.

yor. Namaz bir nur, sadaka ise bir burhan hâlinde temessül eder. İki bahadır civanmert gibi insanı muhafazaya çalışırlar.

Bir başka hadislerinde de yine bu mânâya işaretle şöyle buyurlar: “*Cenaze mezara konduğu zaman kendisini teşyi edenlerin daha ayak sesleri kesilmemiştir ki, melekler gelir kendisine soru sorarlar. Tam o dakikada nuranî bir şey gelir onun başucuna oturur. Bu, onun namazıdır. Bir başka nuranî şey ayakucuna oturur. Bu, onun sair hayrat ve hasenatıdır. Bir başka nuranî şey onun sağ tarafına oturur. Bu, onun orucudur. Bir başka nuranî şey sol tarafına oturur, bu da onun zekâtıdır. Bunlar, sağdan ve soldan kabrin onun kemiklerini sıkmasına (canını yakmasına), sıkıntılar hâsıl etmesine karşı onu korurlar.*”⁶⁶

“*Kabir amellerin çeyiz sandığıdır.*”⁶⁷ Bir gelinin çeyizlerini içine koyduğu sandık gibi, ebedî vatanımız ve baba yurdumuza gittiğimiz zaman, namazımızı, orucumuzu, zekâtımızı, hayrat ve hasenatımızı orada temessül etmiş olarak bulacağız.

Ehlullahtan rivayet edilen menkıbeler vardır. Onlardan birisi şöyle der: “*Mezara beni koydukları zaman Cehennem’in dehşet saçan keyfiyeti karşıma dikildi. Üzerime geliyordu. Ve birkaç tane ekmek âdeta siper oldu ve beni korumaya başladılar. Ben bunların keyfiyetini sordum. Dediler ki, bunlar sen hayatta iken fakirlere tasadduk ettiğin ekmeklerdir.*”

Bu, bir ehlullahın müşâhedesi... Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) de, “*Namazın baş ucunda, orucun sağında, zekâtın solunda, sair hayrat, sadakat ve hasenatın ayak tarafında seni himaye edecek.*”⁶⁸ derken yine bize misal âlemin-den bazı tablolar sunuyor.

⁶⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/352; 4/287, 295; Abdürrezzak, *el-Musannef*, 3/582, 583.

⁶⁷ Aclûnî, *Kesfû'l-hafâ*, 2/525.

⁶⁸ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/352; 4/287, 295; Abdürrezzak, *el-Musannef*, 3/582, 583.

Ahmed b. Hanbel, Müsned'inde, "*Mahşer'de insan, yaptığı hasenat ve hayratla korunacaktır.*"⁶⁹ diyor.

Bir zayıf hadis de bize şöyle bir husustan bahsediyor: Cehennem, dalga dalga köpürüp coştığı bir anda, insanlar dehşet içinde ondan kaçarken, İki Cihan Serveri ümmeti için çırpınıp durmakta ve kurtarmak için bir çare aramaktadır.. -Nasıl aramaz ki, O daha doğduğu anda bile "Ümmetî, ümmetî!" diye inlemiştir.- tam o esnada karşısında Cibril belirir. Cibril ki, O'nun en yakın dostudur. Elinde bir bardak mâyi tutmaktadır. Evet, bardak yarısına kadar su doludur. Allah Resûlü, Cibril'den elindeki ne olduğunu sorar. Cibril, "*Ümmetin gözyaşlarıdır.*" cevabını verir. Ve sözlerini şöyle devam ettirir: "*Bugün Cehennem'i bundan başka hiçbir şey söndüremez.*"⁷⁰

Dünyada damla damla akıtılan gözyaşları, ahirette Cehennem'i söndürecek en müessir iksir olacaktır. Zaten sahih bir hadislerinde de Efendimiz şöyle buyurmuyor mu:

"*İki göz vardır ki, Cehennem ateşini görmez. Birisi: Allah korkusuyla ağlayan göz. İkincisi: Düşman karşısında nöbet tutan nöbetarin gözü.*"⁷¹

Birisi dahilî düşman olan nefesine karşı, diğeri de ırz, namus, vatan ve bunlardan da mukaddes dinine saldırmak için fırsat kollayan haricî düşmana karşı. İşte bu iki grup insanın gözleri, Cehennem ateşi görmeyecektir.

Bundan da anlaşılıyor ki, mü'minin her bir ameli, ahiret menzillerinin her birinde ayrı ayrı temessül edecek; kimi yerde o, mü'mini belâ ve musibetlere karşı koruyacak, kimi yer-

⁶⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/352.

⁷⁰ Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmi'l-Kur'ân*, 17/123.

⁷¹ Tirmizî, *fezâilü'l-çihad* 12.

de de onun karşısına bir Cennet taamı veya diğer Cennet nimetlerinden biri olarak çıkacaktır.

Mü'minin her ameli, Arş-ı A'zam'a yükselir. İmam Ahmed, Numan b. Beşir'den naklediyor: Allah Resûlü buyurdular ki: *“Arş-ı A'zam'ın etrafında daima arı sesi gibi sesler duyulur. Sizin tesbih, tehlil, tekbir ve tahmidleriniz, vızıltılar hâlinde Allah'ın Arş'ının etrafında tıpkı oğul veren arı şeklinde vızıltılar çikartır. Ve bunların tek dilekleri de sahiplerinin affedilmesidir.”* Resûl-i Ekrem bu ifadelerinden sonra soruyor: *“Rabbinizin yanında böyle şefaathçilerinizin bulunmasını istemez misiniz?”*⁷²

Siz durmadan dua ve zikirle Cenâb-ı Hakk'a yalvarıp yakaracaksınız. Ağzınızdan çıkan her kelime, her ses, dalgalanıp Arş'a yükselecek ve Arş'ın etrafını ihata ederek orada arı sesi gibi ses çıkaracak ve hakkınızda şefaatte bulunmaya çalışacaktır. İşte, keyfiyeti meçhul olmakla beraber, bu ve benzeri hadisler bize, misal âleminde bazı levhalar anlatmaktalar.

Mallarınız temessül edecek, Allah'ın nezd-i ulûhiyetinde kıymet ifade eder değerleriyle hakkınızda şefaathçi olacaklar. Zekâtını, sadakasını, öşrünü vermediğiniz mallarınız ise yılanlar, çıyanlar hâlinde temessül ederek yine misal âleminde levhalar hâlinde nazarınıza arz edilecek ve size eza ve cefa yapacaklar. Bir âyette bu hakikat anlatılırken şöyle buyrulur:

*“Allah'ın kereminden kendilerine verdiği cimrilik edenler, onu kendileri için hayırlı sanmasınlar. Hayır, o, kendileri için şerlidir. Cimrilik ettikleri şeyler, kıyamet günü boyunlarını dolandırılacaktır. Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.”*⁷³

Tirmizî, Nesâî ve Ahmed b. Hanbel'in rivayet ettikleri bir hadis-i şerifte de bu husus teyit edilmekte ve şöyle denmektedir:

⁷² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/268-271.

⁷³ Âl-i İmrân sûresi, 3/180.

“Bir mü’minin, malının zekâtından vermesi gereken şeyi vermediği takdirde, bu mal ahirette onun karşısında yaşlılığından ve dehşetinden başının tüyü dökülmüş, dehşetli bir yılan hâlinde temessül edecektir.”⁷⁴

Buhârî, Müslim şu ilaveyi yapıyorlar: “Onun iki tane de dişi vardır. Kişiyi ağızından veya avurdundan ısırırlar.”⁷⁵

Meseleyi hulâsa etmeye çalışalım: Baştan buraya kadar bir bir saydığımız deliller muvacehesinde diyoruz ki, âlem, bizim içinde bulunduğumuz âlemde ve varlık da bu âlemde mevcut varlıklardan ibaret değildir. Belki bu âlemin verâsında başka âlemler ve o âlemlere mahsus da varlıklar bulunmaktadır.

D. RUHUN İNKİŞAFI

1. RUHUN İNKİŞAFI İÇİN USÛL VE MÜRŞİT GEREKLİDİR

Ruhî gelişmenin kendisine göre bazı usûl ve prensipleri vardır. Bu prensiplere riayet eden herkeste, o şahsın istidat ve kabiliyeti ölçüsünde bazı mazhariyetler olur. Prensiplerdeki teferruatı bir tarafa bırakacak olursak, ister yogizmde, ister fakirizmde ve isterse tasavvufta, ruhî melekeleri geliştirmeyi bir usûle bağlamak mümkündür. Eskiler bunu şöyle ifade ederlerdi: “*Killet-i taam, killet-i menâm, killet-i kelâm, sükût-u müdâm, uzlet ani’l-enâm, zikr-i müdâm, teveccüh-ü tâm.*”

Evet, bu yolda az yiyeceksin. Özellikle proteini bol olan yağ, et, yumurta gibi gıdalardan kaçınacaksın. Az içecek, az uyuyacaksın. Zaten Allah Resûlü de bütün bu hususlara işaretler: “*Sizin adınıza en çok korktuğum, göbek bağlamanız, çok uyu-*

⁷⁴ Tirmizî, *tefsir* (3) 3; Nesâî, *zekât* 2; İbn Mâce, *zekât* 2; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/377.

⁷⁵ Buhârî, *zekât* 3; *tefsir* (3) 14, 9/6; Müslim, *zekât* 27, 28.

manız, tembelliğiniz ve yakîninizin az olmasıdır.”⁷⁶ buyurmuyor mu? Aslında, sırasıyla bunlar birbirini doğuran neticelerdir:

Çok yiyen bir insan çok uyur, çok uyuyan bir insanın da yakîni çok az olur. Aksi neticeler de yine bunların aksinden doğar. Yani, az yiyen az uyur ve az uyuyanın da yakîni gün geçtikçe çoğalır. Öyle ise bu neticeye ulaşmak isteyenler, mutlaka az yemeli, az uyumalı, hayrete varmalı ve gözlerinin misal âlemine açılmasını temin etmelidirler.

Neticeye ulaştıran şartlardan biri de az konuşmaktır. Hz. Ömer’in (radiyallâhu anh) dediği gibi “Çok konuşanın sakatatı çok olur.”⁷⁷ Onun laflarının çoğu işe yaramaz ve bu tür insanlara gayb perdesi aralanmaz.

“Sükût-u müdâm” devamlı sessizlik demektir. İnsan sesini kesip, gözünü, muttali olmak istediği âleme döndürmeli ki, yaramaz her şeyi unutarak ruhunu ulvî âlemlerle irtibatlandırabilsin.

“Uzlet ani’l-enâm” ise halktan uzak ve ayrı durmak mâ-nâsına gelir. İnsan, göz ve kulak vasıtasıyla kalbinin, ruhunun kirlenmesine meydan vermemelidir. Hâlbuki çarşı-pazar ve insanlarla ihtilatta, bunların kirlenmesine sebep olacak faktörler sayılamayacak kadar çoktur. Bu faktörlerin menfi tesirinden kurtulabilmenin en sağlıklı yolu uzlet, yani insanlardan uzak kalmaktır.

“Zikr-i müdâm ve teveccüh-ü tâm”, neyi anmak gerekiyorsa onu anmaktır. Kimisi Mesih’i, kimisi de Buda’yı anar. Hâlbuki bizler Allah’ı anar ve O’nun yüce adını vird-i zeban

⁷⁶ Ali el-Müttakî, *Kenzü’l-ummâl*, 3/460.

⁷⁷ Aclûni, *Kesfü’l-hafâ*, 2/361.

ederiz. Böylece teveccüh-ü tâm hâsıl olur ve insanın ufkunda yeni menfezler açılır.

Bir insanın gayb âlemine muttali olmasının yolu, arz ettiğimiz hususlar gibi şeylere riayetten geçer. Günde üç öğün yemek yiyen, karnını tika basa doyuran ve kendini gevezeliğe salıp, bilip bilmediği her şeyi konuşan, zikre devam etmeyen ve cemiyet hayatında çoğunlukla kendisini ilgilendirmeyen mâlâyâniyatla meşgul olan, çok uyuyan ve gaflette boğulan bir insanın, bana niçin gayb perdesi açılmıyor, diye itiraza hakkı yoktur. Zira o, kendini neticeye ulaştıracak yolun erkânına riayet etmemektedir. Menzile varamaması da gayet normaldir.

Her şeyin bir usûlü vardır. Bu usûlle beraber bu mevzu, mürşid ve üstad ister. Ben kendi kendime yaptığım riyazat sebebiyle bazı rahatsızlıklara maruz kalmıştım. Bu esnada bana el uzatan bir hak dostu “Riyazat mürşid ister, müsaadesiz yapılamaz.” demişti. Hakikaten daha sonra ben de aynı kanaate sahip oldum. Riyazat yapmak isteyenler, bunu mutlaka bir mürşidin nezareti altında yapmalıdır. Aksi hâlde altından kalkılamayacak kadar ağır rizikolar söz konusu olabilir.

Burada önemli bir konuya da işaret etmek istiyorum: Bu türlü şeylerle meşgul olan kimseler şayet, mânâ âlemine gözleri açık değil ve ayağının basacağı yeri bilemiyorlarsa -Allah muhafaza buyursun!- her zaman bir kısım habis ruhların saldırısına maruz kalmaları muhtemeldir. Bunlar cindir, şeytandır veya habis ruhtur, çok mühim değil.. mühim olan, bunların kendilerini o şahsa kabul ettirme keyfiyetleridir.

Bilhassa kişi bu işi usûlünce yapamıyorsa ve başında kendisine ışık tutan bir rehberi, bir mürşidi de yoksa, bu habis ruhlar kendilerini kabul ettirir ve o şahsı oyuncak hâline geti-

rebilirler. Böyle bir şey, bazen tergîb, teşvik ve okşamakla, bazen de tehdit ve korkutmakla olur ve o kişiyi bütünüyle kendi hesaplarına göre konuşturur, kendi hesaplarına göre iş yaptırırlar. Günümüzdeki sapıkların çoğunda görüldüğü gibi, kimisine Mehdi, kimisine –hâşâ– Mesih, kimisine –hâşâ– peygamber ve kimisine de –hâşâ– Allah olduklarını söylettirirler.

2. ŞEYTANIN TELKİNLERİ

Şeytanlar bazı insanları tesirleri altına alarak değişik davranışlara sürükler ve kimisine Mehdi, kimisine Mesih, kimisine de peygamber olduklarını telkin ederler.

Hindistan’da zuhur eden Gulam Ahmed bu kabîl şeytanların mel’abesi (oyuncağı) olmuş bir insandı. 19. ve 20. asrı birbirine bağlayan bir dönemde yaşamış bu insan, bugün “Gulam Ahmed dini(!)”nin kurucusudur. O, işin başında Hint yogizmine karşı, fakirizm yolunu tutmak suretiyle İslâm’ın üstünlüğünü ispat etmek istemiş fakat habis ruhların saldırısına maruz kalmıştı.

Gulam Ahmed, önceleri kendisinin müceddit olduğunu söylüyordu. Zira habis ruhlar ona bu telkinde bulunuyor ve “Sen mücedditsin, insanlığı, içine düştüğü bu girdaptan sen kurtaracaksın, beşere beklediği kurtuluş dönemini sen bahşedeceksin!” diyorlardı. Sonra meseleyi biraz daha ileri götürerek, bu işin sadece bir tecdit işi olmadığını kendisine telkin ettiler. Böyle ağır bir mükellefiyeti ancak “Mesih” yüklenebilirdi. Ve derken Gulam Ahmed’i buna kat’iyen inandırdılar. O da açıkça Mesihiyetini ilan etti. Eserlerinin birçok yerinde, “Gökten inmesi beklenen Mesih benim.” dedi. Ancak meseleyi bu kadarla atlatması da mümkün olmadı. Daha sonraları –hâşâ– Cenâb-ı Hakk’ın kendisine hulûl ettiğini iddia etti. Ve “Allah bende zuhur etti.” demeye başladı.

Kimseyi kınamıyorum. Fakat ben, birçok safdil insanların “Mehdilik”, “Mesihlik” iddialarının altında hep aynı habis ruhların telkinini görmüşümdür. Onlar -bilerek veya bilme-yerek- böyle habis ruhların manyetik alanına girmiş ve daha sonra da bir türlü kurtulamamışlardır. Bu itibarla, İslâmî ölçü ve kıstaslara uymayan her türlü iddianın, seviye farkı sabit olmakla beraber, çeşitli habis ruhlarla irtibatlı olduğunu söyleyebiliriz. Ancak -yukarıda da dediğim gibi- bu insanlardan bazısı düştüğü girdabın farkındadır, bazısı da değildir. Ve iddia ettiği makamın hakikaten sahibi olduğunu zannetmektedir. Hâlbuki normal şartlarda bir insan, rüyasında dahi böyle muallâ makam ve mevkilere liyakatini ifade etse, uyandığında ürpermeli, tevbe ve istiğfar etmelidir.

Bu konu, ayakları kaydıran bir konudur. Onun için üzerinde ısrarla duruyorum. Bunda mürşitsizliğin payı çok büyüktür. Nitekim Gulam Ahmed böyle bir yokluğun kurbanı olmuştur. Bir mürşitten el almaması ve Sünnet rehberliğinde yürümemesi onu bu hâllere düşürmüştür.

Aslında Gulam Ahmed’in başarmaya çalıştığı iş kolay da değildi. O, yogilere onların usûlleriyle galebe etmeye çalışıyordu.

Yogilik daha çok Hindistan’da vardır. Tibet ve diğer yerlere nispeten yaygın sayılır. Yogilerin hiçbir dinî gaye ve idealleri yoktur. Belki çoğu itibarıyla tamamen inançsızdır. Ancak belli temrin ve usûllerle ruhî melekelerini geliştirir ve bizim kayıtlı olduğumuz şartlardan kısmen kurtularak harikulâde hâller gösterirler. Daha önce de arz etmeye çalıştığımız, az yeme, az uyuma, az konuşma, daima düşünme ve bilhassa insanlardan tecerrüt etme prensipleri yogilerce de tatbik edilen usûller arasındadır. Ruh, cesedin rağmına geliştiği için, bu prensipler hiçbir yerde değişmemektedir.

Bir de yogizme karşı aynı usûl ve prensipleri kullanan ve onlara karşı cihad içinde olan “Fakir”ler vardır. Fakirler İslâmî inanca sahiptirler. Ve İslâm’ı bu usûlle tebliğ edeceklerine inanmaktadırlar.

Yogilerle Fakirler arasında bu mânâda amansız bir mücadele mevcuttur. Kim daha harika hâdiselere sebep olursa, sanki galebe onun hakkıdır. Fakat bütün bu hâllerin zuhuru, uzun seneler çalışmayı ve cehti gerektirmektedir. Meselâ bir yogi veya bir fakir, çok rahatlıkla bir treni durdurur, elinin bir işaretiyle kendisinden çok uzakta olan bir insanı yatırır, kaldırır, havada uçurur ve daha nice harikulâde hâller gösterir.

İşte Gulam Ahmed bu şartlar altında mücadele veren bir insandı ve işi zordu. Fakat onun bütün bu zorları aşması, akibetini zorlaştırmaktan başka bir işe yaramadı. Habis ruhların elinde oyuncak hâline geldi ve gidip “hulûl” inancına saplandı.

Onun için bence, gayba muttali olma ve harikulâde hâllere mazhariyet, bir mü’min için esas gaye ve hedef olmamalıdır. Mü’minin gaye ve hedefinde sadece Cenâb-ı Hakk’ın rıza ve hoşnutluğu bulunmalıdır. Eğer bir yola sülûk edilecekse, bu da mutlaka o yolun erkânını bilen kâmil bir mü’şidin, bir muallimin gözetimi altında olmalıdır.. olmalıdır ve bütün ceht ü gayretlerin odak noktasında da hep rıza-i ilâhî bulunmalıdır.

Usûle riayet ile gayb âlemine muttali olmak “mârifet” adına şart mıdır? Ben kat’iyen buna “Evet” demiyorum. Onun için de böyle bir yolu denemeyi hiç düşünmedim, düşünmemeli de. Çocukluk döneminde az da olsa aklımın köşesinden geçtiği söylenebilir. Ne var ki, hiçbir zaman bu türlü düşünceler bende uzun ömürlü olmamıştır. Zira insan, Mevlâ’nın nazargâhı olan kalbine aksettirdiği hakikatleri, delilleri, vicdanında arayıp, vicdanında bulmalıdır.

Evet, O'nun mârifet adına, kuluna gösterdiği burhanlar o denli güçlü ve yeterlidir ki, hariçte burhan aramaya hiç ihtiyaç duyulmaması gerekir. Hele Kur'ân'ın nurefşan ilhamatı ve gönüllere fısıldadığı vâridâtı kat'iyen başka burhan aramaya ihtiyaç bırakmaz ve bırakmamıştır da.

Bütün bu mülâhazalar mahfuz olmakla beraber yine de diyorum ki, günümüz insanı, maddeci düşüncenin hâkimiyeti altında inim inim inlemektedir. Ezici bir çoğunluk, fikir hayatı adına materyalist zihniyete sahiptir. Onun için de maddenin başına indirilecek değişik türden balyozlara ihtiyaç vardır. Bu balyozun kimin elinde olduğu da mühim değildir. Mühim olan onu, bizim hangi gaye ile kullandığımızdır. Benim, buraya kadar telepatiden, telesteziden, medyumdan, yogiden deliller getirmem ve sizlere bunları intikal ettirmeye çalışmam da tamamen bu gayeye matuftur. Yani maddeci zihniyeti, materyalist düşünceyi yıkıp, nazarları tabiat ve fizik ötesi âlemlere çevirebilmektir.

Herhangi bir insanın, üç aylık çalışma ile, bir-iki "erbaîn" (kırk gün inzivaya çekilme) çıkartmakla, gözünü yumduğunda üç ay sonra olacak hâdiseleri sapmadan veya az bir inhırafla söyleyebilmesi, içinde bulunduğu ülkenin içtimaî ve siyasî gelişmelerini çok önceden kestirip ifade edebilmesi, hükümet şu zaman düşecek, şu parti kazanacak, başbakan filan kişi olacak, cumhurbaşkanlığına filan kişi seçilecek, şeklinde tahminlerde bulunabilmesi -biraz tecrübe ettiğim için bilerek söylüyorum- hiç de zor şeyler değildir.

Ama ben, bunların hiçbirini mini bir mârifet olarak kabul etmiyorum. Asıl mârifet, Allah'ı bilmek, tanımak ve O'nun kanunlarına kayıtsız şartsız boyun eğmektir. Hz. Muhammed'i

(sallallâhu aleyhi ve sellem) bilip tanımak da gerçek mârifete dahildir. Bunlardır ki, insanı, gökler ötesi âlemlerde mârifet erbabı seviyesine yükseltir. Havada uçmalara, aylarca bir şey yemeden-içmeden yaşamaya gelince bunlar, “mârifet” adına çok önemli şeyler değildir.

Biz, eğer istemeyerek de olsa, bu kabîl şeyleri aktarmaya çalışıyorsak, bu, -biraz önce de dediğim gibi- maddenin çatlamak üzere olan kalıp ve cidarlarına bir darbe daha indirmek içindir. Yoksa bunları çok önemli şeyler kabul ettiğimizden değildir.

Burada ayrıca şu hususun izahına da ihtiyaç olduğu kanaatindeyim:

Bazı insanî latîfelerini geliştiren herkes, gayb âlemine muttali olabilir. Cenâb-ı Hakk'ın müsaade ettiği çerçeve içinde bazı şeyleri bilebilir ve müşâhede edebilir. Bu, tamamen kalbe söz dinletme ile alâkalı bir meseledir. Ve bu hususun, dinle, dinsizlikle, Müslüman, Hıristiyan veya Yahudi olmakla hiçbir alâkası yoktur. Ruhun güç ve kuvvetiyle zuhurunu temin eden, onu ten kaydından kurtararak sınırsızlığa çıkaran kim olursa olsun, Cenâb-ı Hak ona bu mazhariyeti lütfeder.

Onun içindir ki, baştan beri size aktarmaya çalıştığım, ve-linin kerametlerini, medyumun harikulâde hâllerini, onların misal ve berzah âlemlerine ait tabloları insanların nazarlarına arz etmeleri, insan ruh ve latîfelerinin önündeki berzahların kaldırılmasıyla alâkalıdır. Başkaca bir kerameti de yoktur.

Bir kere daha hatırlatmak isterim ki, bunlar, zatında hiçbir kıymet ifade etmezler, asıl olan, Cenâb-ı Hakk'ın rızasıdır. Bununla beraber dünyanın şarkında ve garbında meydana gelen bu tür hâdiseler ve rivayet edilen vak'alar, maddeci zihniyeti darbelemesi açısından bizim için de söz konusu olmaktadır.

Bir medyum yüzlerce insanın huzurunda ve bunların içlerinde pek çok ilim adamı da bulunduğu esnada, ellerini bir masanın üzerine koyuyor ve karşı tarafta durmakta olan bir başka masa havada gezinmeye başlıyor. (Bunu Avrupa'nın en popüler mecmuaları yazdı.) Ve medyum göz işaretleriyle havada gezinen masayı idare ediyor. Hâlbuki bizim bildiğimiz bir "tenasüb-ü illiyet" prensibi vardır. Ortada bir tesir ve müessiriyet söz konusu ise, müessir olacak güce sahip bir illet ve sebebin bulunması iktiza eder.

Diyelim ki, 10 kg.lık bir eşyanın taşındığını görüyoruz. Bu, onu taşıyacak güce sahip bir illetin habercisidir. Eğer bu illet ve sebep için son sınır 10 kg ise, ona 15 kg.lık bir yük taşıtamazsınız. Fizik bunu böyle söyler. Hâlbuki ortada bir masa var ve bu masa havada gezinip durmaktadır. Ancak, masayı böyle dolaştıracak bir sebep ve illet görülmemektedir. Bu illete "yok" demek fiziğe ait bir kanunu inkâr etmek olur. Öyle ise ona "yok" demek yanlıştır.

İşin doğrusu ise şudur: Masayı havaya kaldıran bir illet, bir güç vardır; ama o, gözle görülebilen cinsten değildir. Bu bir ruhî güç, ruhî kuvvettir ki, bu masayı kaldırmaya illet ve sebep olmuştur.

İkinci Bölüm

MELTEKLER

A. MELEKLER VE BAZI ÖZELLİKLERİ

1. MELEK KELİMESİNİN ETİMOLOJİSİ

“Melek” kelimesinin etimolojik yapısını incelediğimizde, meleklerin vazifeleriyle bu kelimenin yapısı arasında çok ciddi bir münasebet görürüz.

Melek Arapça bir kelime olup أَلَكْ kökünden gelir. أَلَكْ , atın ağzındaki gemi çiğnemesine denir.

Aynı kökten gelen أَلَوْتُ ise “risalet” mânâsıdır. Zira risalet de ancak ağızla, yani dille yerine getirilir. Buradaki risalet, umumî mânâda birini herhangi bir vazife ile bir yere gönderme demektir.

Aynı fiil, mektup ve selâm gönderme mânâsına da kullanılır. Ayrıca أَلَوْتُ 'da “tebliğ” mânâsı da vardır.

Melek kelimesinin, kelime yapısı olarak aslı مَأَلَكٌ 'dür. Önce أ ile ل birbiriyle yer değiştirmiş ve مَأَلَكٌ olmuştur. أ 'deki hareke de ل 'a geçince أ sakın kalmış ve kelime مَلَكٌ şekline dönmüştür. مَلَكٌ hemzeli şekilde yazılabilirse de, ekseriyetle hemzesiz yazılmaya alışıldığından dile öyle yerleşmiştir. مَلَكٌ müfred (tekil)dir; cemisi (çoğulu) مَلَائِكَةٌ şeklinde gelir. Melek kelimesinde “kuvvet” manası da vardır.⁷⁸

2. MELEKLERİN MAHIYETİ

Mutlak mânâda melâike, büyük âlemle küçük âlem arasında münasebet kuran, elçilik yapan, kalbimizi okşayan, ona itminan üfleyen, onu biçime koyan, Cenâb-ı Hak'tan gelen mesajları alıp âdeti regüle ederek kabul edilebilir hâle getiren çok mukaddes elçiler topluluğuna denir. Yüzleri öbür âle-

⁷⁸ İbn Manzûr, *Lisanü'l-arab*, 10/496; İsfahâni, *Müfredat*, s. 82.

me yönelik ve daha çok öbür âlemin vazifelileri olan melekler, Cenâb-ı Hakk'ın her iki âlemdeki tasarruflarına nezaret eder ve onları alkışlarlar.

Melekler, sadece “emirler âlemi”nden olmayıp, nurdan kendilerine has cisimleri de vardır; fakat bu cisimleri latîf ve nurânîdir. Bu sebeple, hulûl ve nüfuz keyfiyetleri çok seri ve mükemmeldir. İnsanın gözbebeği içinde yer alır, baktırır ve ona güzel şeyleri gösterirler. Peygamber ve velinin kalbine ayrı mânâ ile, bitkiler ve hayvanlar âlemine ayrı mânâlarla nüfuz ederler.

Melekler, “Allah'ın kendilerine emrettiği şeylere isyan etmez ve ne ile emrolunuyorsa onu yerine getirirler.”⁷⁹ ve bu, sırf meleklerle has bir keyfiyettir. İnsan ise, asla melek gibi değildir. Onda sürekli iniş-çıkış ve zikzaklar söz konusudur. Evet, insan, meleküstü bir mahiyet kazanabileceği gibi, akılsız, şuursuz mahlukatın altına da düşebilir. Oysaki meleklerin makamı sabittir. Nurdan yaratıldıkları için, insan ve cinlerde olduğu gibi, onlarda kat'iyen isyan ve başkaldırma bahis mevzuu olamaz.

Meleklerde erkeklik ve dişilik de yoktur. Onların öfke, kin, gazap, kıskanma, haset gibi kötü duyguları bulunmadığı gibi, beşerî, cinnî arıza ve garîzalardan da müberradılar.

Melekler yemez, içmez, acıkmaz, susamaz ve yorulmak nedir bilmezler. Maaş ve ücretleri yoktur ama Allah (celle celâluhu) namına işledikleri her emirde, latîf bir zevk ve hoş bir lezzet alırlar. Terakki ve rütbeleri olmamakla beraber, Allah'a karşı ibadetlerinde, derecelerine göre derin bir feyiz vardır. Nurdan olduklarından, gıdalarına nur kâfidir. Nasıl insanlar su, hava, ışık ve değişik gıdalarla gıdalanır ve bunlardan lez-

⁷⁹ Tahrim sûresi, 66/6.

zet alırlar, melekler de zikir, tesbih, hamd, ibadet, Cenâb-ı Hakk'a ait mârifet ve muhabbet nurlarıyla gıdalanır ve bunlardanengin bir lezzet alırlar. Hatta güzel kokular dahi, bir nevi onların gıdası sayılır.

Evet onlar, güzel kokudan zevk alır ve hoşlanırlar. Burada, selim fitratı en üst seviyede temsil eden Allah Resûlü'nün (sal-lallâhu aleyhi ve sellem) güzel kokudan hoşlanıp güzel koku süründüğünü de hatırlatıp geçelim...⁸⁰

3. MELEKLER VE MİSYONLARI

Eşyayı ve hâdiseleri bizzat kendi kanunları içinde izah imkânsızdır. Kanunlar, Cenâb-ı Hak ile irtibatlandırıldıkları zaman izaha kavuşmuş olacaktırlar. Eşyada, Cenâb-ı Hakk'ın yardımcısız, ortaksız, tam tasarrufa sahip rubûbiyeti söz konusudur. Allah'ın (celle celâluhu) hiç kimseye ve hiçbir yardıma ihtiyacı yoktur. Zira O, her türlü noksandan münezzeh ve mukaddestir. O'nun bir adı da Samed'dir. Her şey O'na muhtaç, fakat O hiçbir şeye muhtaç değildir.

Evet, mutlak istiğnanın yegâne sahibi O'dur. Meleklerle gelince, onlar sadece Cenâb-ı Hakk'ın tasarrufuna nezaretçilik yapar ve tekvînî kanunlarda, Cenâb-ı Hakk'ın emirlerini temsil, tebcil ve takdir ederler.

Cenâb-ı Vacibü'l-Vücut, bir iş murad buyurduğu zaman, o işi onlara ferman eder, onlar da bu işin başında kayyimlik yaparlar. İşte bu mânâda, bir çekirdeğin etrafındaki elektronların hareketinden, gökten yağmur damlalarının inişine, ondan meteorların düşüşüne, ondan da büyük sistemlerin, büyük nebülözlerin hareketlerine kadar, hâdiselerin çapına

⁸⁰ Nesâî, *işretü'n-nisâ* 10; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/128, 199, 285.

göre, bir müekkel (vazifeli) melek vardır.. ve her melek müekkel olduğu ilâhî icraatı alkışlamaktadır.

Onlar bu alkışlamayı tesbih, tahmid ve tekbirlerle yerine getirirler. Melekler için bu bir vazife, bir mükellefiyettir. Zaten Cenâb-ı Hak onları bu hikmete uygun olarak yaratmıştır. Yani onlar, Cenâb-ı Hakk'ın kurbîyetini, mahlukatın da O'ndan bu'diyetini idrak eder ve "Sübhanallah" derler. Efendimiz'in, Ebû Zerr'e söylediği bir sözden meleklerin tesbih, tahmid ve tekbirlerini Cenâb-ı Hakk'a şu ifadelerle takdim ettiklerini istinbat ediyoruz:

سُبْحَانَ رَبِّيَ وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ رَبِّيَ وَبِحَمْدِهِ⁸¹

Bunlar öyle faziletli tesbihlerdir ki, mü'minin ağzından çıktığı zaman bu işle alâkalı bütün melâike-i kiram bundan hâsıl olan sevabı yazabilmek için âdeta birbirleriyle yarışırılar.

Bir keresinde Resûl-i Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem) namaz kıldırıyordu. Rükûdan kalkarken her zaman olduğu gibi, سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمَدَهُ dedi. Arka safta bulunan bir sahabi (nereden öğrendiğini bilmiyoruz) رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ diyerek mukabelede bulundu.

Allah Resûlü, yüzünü cemaate çevirdiğinde "Bu sözü söyleyen kimdi?" diye sordu. Sahabi "Bendim!" cevabını verdi. Ve Allah Resûlü sözlerine şöyle devam etti: "Gördüm ki melekler bu sözün sevabını yazmak için birbiriyle yarışıyordu."⁸² Yani hepsi kendi seviyesine göre bu duadaki sevabı tespit için koşuşuyorlardı. Çünkü bu onlara has, onlara ait bir dua şekliydi.

⁸¹ Tirmizî, daavât 127.

⁸² Buhârî, ezan 126; Ebû Dâvûd, salât 119; et'ime 52; Tirmizî, salât 179; daavât 55; Nesâî, iftitah 19, 36; tatbik 22; Dârimî, et'ime 3.

Cenâb-ı Hakk'ın azameti karşısında, bu azameti sezişin, duyuşun sarhoşu ve sermesti bir kısım melekler, başlarını yere koyar, ara sıra kaldırır, Rabbin ulûhiyet saltanatına bakar ve bu büyük saltanata karşı kulluklarını ifa edememenin aczi içinde “*Seni tesbih ederiz ey Mâbud-u Mutlak! Sana hakkıyla ibadet edemedik!*” (Kulluğumuzu Sana, Senin azametine uygun şekilde yapamadık. Sen öyle bir yüce ve yücelerden yücesin ki bizim yaptığımız kulluk o ululuğa karşı hiçbir şey ifade etmez.) der ve tekrar secdeye kapanırlar.

Meleklerin bir kısmı, sadece bunu yaparlar. Melekiyet tarafı galebe çalan, melekiyet âlemini kendinde inkişaf ettiren insan da, tesbihat, takdisat ve tahmidatıyla, cismen olmasa bile, ruhen, fikren, kalben, sırren ve latifelerle melâike-i kirama yapılan teveccühten hissedar olur. Hz. Mevlâna'nın ifade ettiği gibi, insanın bir hayvanî bir de melekî yönü vardır. O, bir taraftan behîmî hisler, garîzeler, şehvetler, gazaplar, kinler, nefretlerden ibaret hayvanî bir varlık, diğer taraftan da iz'anlar, irfanlar, Allah'ı bilmeler, ubûdiyetler, aczi idrakler ve yüzü yerde olmalar gibi meleklerle ait vasıflarla mücehhez bir nadide hilkattir.

İnsan bu dünyada, hayvanî yönünü öldürüp melekî yanını inkişaf ettirmek için bulunmaktadır. Melekiyet tarafını inkişaf ettirenlerin ruhlarıdır ki, öbür âlemde, melâike-i kiram gibi, Cenâb-ı Hakk'ın Arş'ının etrafında pervaz edip duracaktır. Hayvanî tarafı inkişaf eden kimseler ise, (iradeleriyle veya iradesiz) ihmallerinin neticesi veya şehevânî duygularına esir olmanın encamı olarak baş aşağı gayyaya gidecek ve esfel-i sâfilîne müstahak mahluklar hâline gelecektir. Onlar dünyada meleklerden ve meleklerle ait hayat tarzından uzak yaşadıkları gibi, ahirette de onlardan uzakta kalacak ve onlardan müjde adına hiçbir şey duyamayacaklardır.

a. İnsanla Münasebeti Açısından Meleklerin Misyonu

İnsanların meleklerle münasebeti veya tersine bir ifade ile meleklerin insanlarla münasebeti, daha insanoğlu ana karnında iken başlar. Buhârî ve Müslim'in beraberce rivayet ettikleri bir hadis, bu konuda bize gayet aydınlatıcı bilgi vermektedir. Hadiste şöyle denilmektedir:

“Allah (celle celâluhu) rahime bir melek vazifelendirir. O melek ana rahmine nutfe düşmesinden itibaren her safhada Rabb'e seslenir ve 'Rabbim, şu anda nutfe; Rabbim, şu anda alaka; Rabbim, şu anda mudğâ!' der. Cenâb-ı Hak, o cenini yaratmayı murad buyurursa melek sorar, 'Rabbim, bu erkek mi olsun dişi mi? Şaki mi yoksa said mi? Rızkı nedir? Eceli nedir?' Bütün bunlar kişi daha anasının karnında iken yazılır.”⁸³

Bir başka hadiste de şöyle denilmektedir:

“Sizden herbirinizin yaratılışı evvelâ ana karnında kırk günde toplanır. Sonra kan pıhtısı, sonra bir çiğnem et olur. Sonra ona melek gönderilir ve ruh üflenir. Ve meleğe, rızkını, ecelini, amelini, şaki mi, said mi olacağını yazması söylenir.”⁸⁴

Bu ve benzeri hadislerde anlatılan yazma ameliyesi, Levh-i Mahfuz'da kayıtlı malumatın, meleklerce istinsahı mânâsına gelir. Zira eşya daha vücuda gelmeden evvel, ilmî planda, “Levh-i Mahfuz-u A'zam”da tespit edilmiş bulunmaktadır ki, biz buna bu yönüyle de kader diyoruz.

Kader, her şeyi daha olmadan evvel ilmî planda ve ilmî vücuduyla Allah'a vermek, Allah'a havale etmektir. “Olmak” vetiresi, havası içine girmiş ve “olma” silsilesi arasında yeri-

⁸³ Buhârî, hayz 17; enbiyâ 1; kader 1; Müslim, kader 5.

⁸⁴ Buhârî, bedu'l-halk 6; enbiyâ 1; kader 82; tevhid 28; Müslim, kader 1; Ebû Dâvûd, sünnet 16; Tirmizî, kader 4; İbn Mâce, mukaddime 10.

ni alma durumunda olan eşya, Levh-i Mahfuz'un istinsahları hâlinde, "Levh-i Mahv ve İspat"ta, yine Allah'ın ilmi dahilinde olmak kaydıyla mükerrem melekler vasıtasıyla yazılıp tespit edilmektedir. Bizler, mertebe mertebe hep bir kaderle karşı karşıya bulunmaktayız.

Kader, sonsuz ilme sahip, geçmiş, hâl ve geleceği bir nokta gibi görüp bilen ve esasen kendisi için geçmiş ve gelecek diye hiçbir şey söz konusu olmayan Cenâb-ı Hakk'ın, mikro âlemden normo âleme, ondan da makro âleme kadar, yani en küçükten en büyüğe, bütün kâinatı ilmî planda, ilmî vücutlarıyla tanzim edip programlaması, tayin, tespit, tasnif, takdir etmesi ve bütün bunları tasarı ve ilmî plandan alıp, irade, kudret ve meşîet planına geçirmesi ve haricî âlemede göstermesi adına olup biten her şeyi, daha olmadan evvel Kitab-ı Mübîn'de tespit ve takdir etmesidir.

Kader, insanın kesbiyle, Allah'ın yaratmasının mukareneti ve beraberliğidir. Yani insan bir işe mübaşeret edip iradesiyle o işe eğilim gösterir, Allah da dilerse o işi yaratır. İşte kader, ezeli ve sonsuz ilmiyle, eşyayı olmadan evvel bilen Allah'ın, yine olacakları daha olmadan evvel bu şekilde tespit buyurmasıdır.

Cenine ruh üfleyinceye kadar, Cenâb-ı Hakk'ın tasarrufu perdesizdir. Daha sonra melek gönderilir ve cenine ruh üflenir.

Embriyolojik safhaların bütününde insan-melek münasebeti devam eder. Hatta bu meseleyi anne-babanın ilk temasına kadar götürmek de mümkündür. Onun içindir ki hadis-i şeriflerde, mukarenet öncesi: "*Allahım, beni şeytandan, şeytanı da benden uzak tut!*"⁸⁵ şeklinde dua edilmesi tavsiye edilmiştir.

⁸⁵ Buhârî, *bedü'l-halk* 11; *vudû* 8; *nikâh* 66; *daavât* 55; *tevhid* 13; Müslim, *nikâh* 116; Ebû Dâvûd, *nikâh* 45; Tirmizî, *nikâh* 6; İbn Mâce, *nikâh* 27.

Böylece, daha işin başında muhtemel bir çocuğa şeytanın temas etmesi, yani onunla kontak kurması önlenmiş olacaktır.

Daha açık ve net bir ifade ile söyleyecek olursak, bu çocuk daha o dakikadan itibaren melekûfî yönü gelişmeye hazır bir zemin bulmuş sayılır. Yani bu şekildeki bir davranış onun için, şeytandan korunması adına bir sığınaktır. Ve yapılan dua ta “rahm-i mâder”de böyle bir melek atmosferi hâsil etme yolunda atılan ilk adımdır.

b. Melekler Sadece Birer Memurdurlar

İnsanla melek arasındaki münasebet, insanın ömrü boyunca devam eder. Ahirette ise bu münasebet ebedîleşir ve sonsuza kadar sürer. Ancak burada hâdiseye yine Kur’ânî kriterlerle bakmak gerekir. Aksi hâlde meleklerle hakikî mânâda tasarruf verilmiş olur ki, bu da gizli bir şirk demektir. Onun içindir ki Kur’ân, bu husus üzerinde açık-kapalı birçok tahşidat yapar ve meleğin sadece vazifeli bir memur olduğu gerçeğine dikkat çeker.

Bir kısım melekler, insanların amellerini yazmakla vazifelidirler. Bu hakikate işaret eden bazı âyetlerde şöyle denilmektedir: “*And olsun, insanı Biz yarattık ve nefsinin ona ne fısıldadığını biliriz; çünkü Biz ona şah damarından daha yakınız. Onun sağında ve solunda oturan iki alıcı (melek, onun sözlerini ve işlerini) kaydetmektedirler.*”⁸⁶

Bu âyetlerde, önce insanın Allah tarafından yaratıldığı, içinden geçen her şeyin Allah tarafından bilindiği ve Cenâb-ı Hakk’ın insana şah damarından daha yakın olduğu anlatılmakta, daha sonra da melekler tarafından insanın her hâlinin

⁸⁶ Kâf sûresi, 50/16-17.

kaydedildiği dile getirilmektedir ki, âyetin meseleye bu şekildeki yaklaşımı, belli mânâlara ve bilhassa “tevhid” şuuruna dikkat çekmektedir. Bu cümleden olarak:

Birincisi: Kasem ve tekit edatlarıyla, en küçük bir tereddüt ve şüpheye mahal bırakmamak üzere deniliyor ki: “*Kasem olsun, gerçekten de insanı Biz yarattık.*”

Bu ifade ile, yaratmanın doğrudan doğruya Cenâb-ı Hakk’a ait olduğu ve hiç kimsenin bu mevzuda Cenâb-ı Hakk’a ortak ve şerik olamayacağı anlatılmış oluyor. Yani “Melekler Cenâb-ı Hakk’ın yardımcı ve muînleri değildirler ve hilkatte şirke yer yoktur. Onlar sadece yaratma hâdisesinin müşahitleri ve nezaretçileridirler. Başkalarının olmadığı gibi meleklerin de yaratmaya müdahaleleri yoktur.” denilmektedir.

İkincisi: “*Biz ona şah damarından daha yakınız.*” ifadesi ile yine bize aynı mânâyı ihtar ediyor. Şöyle ki: Cenâb-ı Hak insana şah damarından daha yakındır. Yani daha insan kendisinden habersiz ve vücudunda olabilecek hâdiseler henüz vuku bulmamışken, Allah (celle celâluhu) ona ondan daha yakın, ilmiyle her şeyi bilmekte ve her şeyden haberdar bulunmaktadır. Ayrıca, mademki Cenâb-ı Hak insana şah damarından daha yakındır; öyle ise insandaki tasarruflarında O’nun hiçbir vesile ve vasıtaya ihtiyacı yoktur. Meleklerle gelince, yukarıda da söylediğimiz gibi, onlar sadece ilâhî icraatın alkışçıları ve nezaretçileri durumundadırlar.

Kur’ân, evvelâ insanın aklına gelebilecek her türlü şüphe ve tereddüt isini-pasını temizliyor; ardından da bize, meleklerle ait bu misyonu naklediyor:

“*İki melek, insanın sağında ve solunda durmakta.*” Öyle ki insanın hem fiili, hem sözü, hem davranışı, hatta hayalinden ge-

çenler, onun his dünyasına misafir olan düşünceler dahi bu iki melek tarafından kaydedilmekte.. insan abes olarak yaratılmış bir varlık değil ki, onun davranış ve fiilleri kayda alınmasın.

Evet, insana ait her şey iyi-kötü mutlaka ahirette değerlendirilmek üzere amel defterine tespit edilmektedir. Başka bir âyette de: *“Mükerrerem Kâtipler, yaptıklarınızı bilmekte.”*⁸⁷ buyrulmaktadır. Diğer bir âyette de bu hususta şöyle tahşidat yapılmaktadır: *“Yoksa Biz, onların sırlarını ve gizli konuşmalarını işitmez miyiz sanıyorlar? Hayır, işitiriz ve yanlarında bulunan elçilerimiz de (her yaptıklarını) yazarlar.”*⁸⁸

c. Melekler Amellerimizi Yazar ve Niyetlerimizi Bilirler

Kur’ân-ı Kerim meleklerin yazma işini çeşitli vesilelerle anlatır.⁸⁹ İmam Hasan ve İmam Katade, mübah şeylerin dahi melekler tarafından yazıldığını söylerler. Onlara göre, ağızımıza koyduğumuz her lokma dahi yazılmaktadır. Onun içindir ki seleften bazı zatlar, vücutlarını ayakta tutacak kadar yemek yer ve *“Lokmalar yazılıyor. Cenâb-ı Hakk’ın huzurunda defterlerin açıldığında durmadan yiyip içen bir kul olmaktan utanır, hayâ ederim.”* derlerdi.

Bazıları da, def-i hâcete fazla ihtiyaç duymamak için böyle davranırlardı; davranırlardı zira oraya her girişinin Cenâb-ı Hak’tan bir uzaklık olduğunu düşünürlerdi. Ayrıca, ihtiyacını gidermek için oraya giren bir insanın açılıp-saçılmasını da hesaba katarlardı. Böyle utanılacak bir şeyi sıkça yapmak ise

⁸⁷ İnfitar sûresi, 82/11-12.

⁸⁸ Zuhuf sûresi, 43/80.

⁸⁹ Bkz.: İnfitar sûresi, 82/10-12; Kehf sûresi, 18/49; İsrâ sûresi, 17/14.

onlar için bir ızdıraptı. Bunun için de onlar, buna sebep olabilecek şeyleri imkân ölçüsünde azaltmaya bakarlardı.

Mübahları terk etmek gerekir mi, gerekmez mi?

Bu, eskiden beri üzerinde konuşulagelen bir husustur. Bize göre insan, israfa meyletmemek şartıyla mübahlardan istifade etmelidir. Bunda bir mahzur yoktur. Ancak yine de bütün davranışların yazıldığı hesaba katılarak hareket edilmelidir. Cumhur, her şeyin kaydedildiğini söylerken İbn Abbas (radıyallâhu anh) sadece günah ve sevapların yazıldığını söylemektedir.

Ona göre bir amelin neticesi, günah veya sevap hükümlerinden birine giriyorsa, o amel, melekler tarafından yazılıp kaydedilmektedir. Yani insanın ibadetleri, orucu, zekâtı, hacı, namazı, duası, tesbihi ve dudaklarından sevap adına dökülen her şey mutlaka yazılmaktadır. Ve tabii insanın işlediği günahlar da yine melekler tarafından kaydedilmektedir.

İmam Malik, bir hastanın inleyişlerinin dahi yazılmakta olduğunu söylemektedir. Bir hadis-i kudsîde Cenâb-ı Hak, “*Ben hasta kulumun inlemelerinden hoşlanırım.*”⁹⁰ buyurmaktadır. Zira onun belâ ve musibetler altında inlemesi, Hz. Yakub’un *إِنَّمَا أَشْكُو بَيْنِي وَخُزْنِي إِلَى اللَّهِ* “*Ben sadece gam ve kederimi Allah’a arz ediyorum.*”⁹¹ demesi gibi, dağınıklık ve perişanîyetini Allah’a şikâyet etmesidir. Cenâb-ı Hak, kulunun bu tür eninlerinden, ulûhiyetine yakışır şekilde bir “lezzet-i mukaddese”si olduğunu ifade buyurur.⁹²

İmam Ahmed b. Hanbel ölüm döşeginde hasta yatıyordu. Hapishanede çektiği işkence ve zulüm vücudunu tama-

⁹⁰ Tabarânî, *el-Mu’cemü’l-kebir*, 8/166; Beyhakî, *Şuabü’l-ıman*, 7/145-149.

⁹¹ Yusuf sûresi, 12/86.

⁹² Beyhakî, *Şuabü’l-ıman*, 5/452; Ali el-Müttakî, *Kenzü’l-ummâl*, 3/311.

men eritmiş ve onu yatağa düşürmüştü. Bu bitkin hâlinde, bazen iniltileri duyuluyordu.

Bu arada akın akın kendisini ziyarete geliyorlardı. Bunların çoğu da onun talebeleriydi. Ahmed b. Hanbel'in talebeleri arasında, ileride Buhârîleri yetiştirecek çapta nadide insanlar vardı. Bunlardan biri bir gün İmam'a: "Tavus b. Keysan'dan, hastanın iniltilerinin kaydedildiğine dair bir hadis işittim." dedi. İmam, o güne kadar böyle bir hadis duymamıştı, o andan itibaren ruhu cesedinden ayrılacağı ana kadar bir daha da iniltisi işitilmedi. Bu iniltilerinin şikâyet adına kaydolabileceği endişesi, koca imamı inlemekten dahi vazgeçirmişti.

Âlimlerin ekserisi, meleklerin, insanın kalbinden geçen şeylere de muttali olduklarını söylerler. Bazı âlimler bunu kabul etmeyip kendi görüşlerini destekler mahiyette mürsel birkaç hadis rivayet etseler de, birinci görüşü savunanlar iddialarında haklı gibidirler. Zira Buhârî, Müslim ve Tirmizî'de meleklerin, insanın kalbinden geçen şeylere muttali olduklarına dair pek çok hadis vardır. Meselâ bu hadislerden birinde şöyle denilmektedir:

*"Aziz ve Celil olan Allah, meleklerine şöyle ferman eder: Kulum bir kötülük yapmak istediğinde onu yapıncaya kadar yazmayın. Yaptığında da sadece bir günah yazın. Eğer onu Benden dolayı terk ederse bir iyilik yazın. Eğer iyilik yapmak ister de yapamazsa bir sevap yazın. Eğer yaparsa, on mislin-den başlayarak yetmiş bin misline kadar sevap yazın."*⁹³

Demek oluyor ki, insanın niyetine, niyetindeki ihlâs ve samimiyet baremine göre sevaplar kat kat yazılıyor. Günahlara

⁹³ Buhârî, *rikâk* 31; *tevhid* 35; Müslim, *iman* 203, 204, 206, 207, 209; Tirmizî, *tefsir* (6) 10.

gelince, onlar, Cenâb-ı Hakk'ın merhametinin bir eseri olarak sadece işlenen kadar kaydedilir.

Bu mânâları ifade eden sayısız hadis vardır. İfadelerdeki farklılıklara rağmen aynı noktayı işaret etmelerinin mânâyaya kazandırdığı kuvvete dayanarak diyoruz ki, melekler insanların niyetlerini bilmektedirler. Ancak onlar kendi istedikleri gibi yazma-çizme hakkına sahip değillerdir. Niyetlerin iyi veya kötüsünün nasıl kaydedilmesi gerektiğine dair bizzat Cenâb-ı Hak'tan talimatları gelmektedir.

4. MELEKLERİN HZ. ÂDEM'E SECDE ETMESİNDEKİ SIR

Hiz. Âdem, zellesi sabit bir insandı ve melâike-i kiram bunu biliyordu. “*Sen, yeryüzünde fesat çıkarıp kan dökecekleri mi halife kılmak istiyorsun?*”⁹⁴ sorusuyla da âdemoğlunun yapacaklarını bildiklerini gösteriyorlardı. Âdemoğlu da daha sonra işlediği bunca cinayetlerle, dünyayı kana boğan canavarlıklarla, bütün insanlığı dâğidar eden anarşi ve bozgunculuklarla bir mânâda meleklerin masumiyetinde mütecellî bir keyfiyeti göstermektedir ki, bu mânâ az çok Hiz. Âdem'in mahiyetinde müşâhede ediliyordu.

Bununla beraber inanan insanların mükerrerem yüce bir tarafı vardır ki Cenâb-ı Hak o tarafına bakıyor ve meleklerle “*Âdem'e secde edin!*”⁹⁵ diye emrediyor. Melekler de bu emre kayıtsız şartsız itaat edip Âdem'e (aleyhisselâm) secde ediyorlar.

Niçin meleklerle böyle bir emir veriliyor? Hangi meziyettir ki, kan dökeceği, fesat çıkaracağı bilinen bir varlığı öne çı-

⁹⁴ Bakara sûresi, 2/30.

⁹⁵ Bakara sûresi, 2/34.

karıyor ve masumiyetleri âyetle sabit mükerrer varlıklar ona inkıyat inhinasında bulunuyorlar?

1. Cismaniyet ve ruhaniyete ait mânâ ancak onunla tebelür edecek, ilâhî maksatlar onunla anlaşılacaktır.
2. Hem madde hem de mânâ ile Cenâb-ı Hakk'ın isimlerine ayna olma, Âdem'le zuhur edecektir.
3. O, bütün isimlerin odak noktası olacaktır.
4. O, bütün varlığın mihrabı hâline gelecektir.
5. Bütün isim ve sıfatlar onda tecellî edecektir.
6. O, bütün kâinatın fihristidir. Âlemler onda pinhân, kevn u mekân onda matvîdir.
7. Ve Âdem, o Âdem'dir ki, benîâdem'in en şerefli, İnsanlığın İftihar Tablosu onun neslinden gelecektir.

İşte bunlar ve bunlara benzer hususiyetlerine binaen Allah (celle celâluhu), meleklerle Âdem'e secde etmelerini emretmiştir. Ancak bir sebep daha var ki, en az diğerleri kadar önemlidir. O da şudur:

Melekler mârifete âşık ve ilâhî isimleri öğrenmeye heveslidirler. Hâlbuki bütün esmâ Âdem'e öğretilmiştir. Onlar da bu ilme hürmeten Âdem'e secde etmişlerse, tabiat ve hilkatlerinin gereği bir hususla emredilmişler demektir.

5. MELEK VE İNSANDAKİ İRFAN FARKI

Biz, bazı melekleri isim ve icraatlarıyla tanıyoruz. Zira onlar hakkında hem Kur'ân-ı Kerim'de hem de İki Cihan Serveri'nin mübarek sözlerinde çeşitli vesilelerle söz edilmektedir. Bazı melekleri ise, onların hakkında herhangi bir bahis bulunmadığından ötürü, sadece gördükleri vazife ve hepsine birden verilen unvanla biliyoruz.

Melekler arasında da, insanlarda olduğu gibi derece farklılıkları vardır. Meselâ dört büyük melek diğerlerinden üstündür. Daha sonra ise sırasıyla Hamele-i Arş, Mele-i A'lâ, Nediyyi A'lâ, Refik-i A'lâ melekleri gelir. Bunları, Kerûbiyyûn, Müheyyemûn, Cennet'e nâzır Rıdvan ve Cehennem'e bakan Malik takip eder. Meseleyi daha umumî bir platformda ifade edecek olursak, zerreden sistemlere kadar her yerde müekkel (vazifeli) melekler vardır ve bunlar arasında derece farkı olması da gayet normaldir.

Bu kıyaslamayı insanlarla melekler arasında yaparsak, İbrahim Hakkı Hazretleri'nin de ifade ettiği gibi, karşımıza şöyle bir değerlendirme çıkar:

İnsanların havasları, yani nebler, meleklerin havaslarından; yine insanların avam kısmı da meleklerin avam kısmından üstündür. Ancak bu üstünlük, Cenâb-ı Hakk'ı bilme açısından değil, O'na ayna olma cihetiyledir.

Melekler Cenâb-ı Hakk'ın isim ve sıfatlarını anlama hususunda bizden çok ileridirler. Bize gelince, biz hem madde-miz hem de ruhumuzla O'na âyinedarlık ettiğimiz cihetle.. evet sadece bu yönümüzle belki onlardan ileri sayılabiliriz. Ama bu, hiçbir zaman mutlak üstünlük demek değildir. Hele irfanları yönüyle meleklerle ulaşmak âdetâ imkânsızdır. Efendimiz'in miraçta gördükleri ve gördüklerinden aktardıkları bize bu hakikati apaçık gösterir.

Allah Resûlü, bir beşerin çıkabileceği en zirve noktaya tırmanırken, her geçtiği yerde oraya ait melekler topluluğunu kullukla bütünleşmiş bir vaziyette müşâhede etti. Kimisi rükûda, kimisi secdede ve kimisi kıyamda olan bu melekler, yaratıldıkları günden beri hep aynı ibadet şekliyle Rablerine arz-ı ubûdiyet ediyorlardı. Hepsi de haşyet içindeydiler.

Efendimiz nice merhaleler katetti. Nebilerin ruhlarıyla görüştü ve öyle bir noktaya ulaştı ki, o noktada mazi ve istikbal tek çizgide birleşiyordu. Hatta öyle bir yere geldiler ki orada Cibril'i de gerilerde bıraktı... Evet, O Ferîd-i Kevn ü Zaman, bundan öte seyahatine tek başına devam edecekti. İşte O'nun terakki ve mazhariyeti buydu. Ancak bütün bunlara rağmen Allah Resûlü, Cenâb-ı Hakk'ın huzuruna vardığı an, Cibril'in "*Bir adım daha yaklaşırsam yanarım yâ Resûlallah!*" dediği o hengâmede Cibril'in tedbir, temkin ve edebini görmüş ve beşerle onun arasındaki irfan farkını da çok iyi müşâhede etmiştir.⁹⁶

Evet, meleklerin irfanı anlaşılmaz, idrak edilmez denecek kadar ileri seviyededir. Beşere gelince elbette onun da mazhariyetleri vardır. Ama o da bir yere kadardır. Allah (celle celâluhu) mülk erbabına işin bir yönünü, melekût erbabına da diğer bir yönünü lütfetmiştir. Beşerde ise her iki mânâ da vardır. Haddizatında o, bu iki mânânın kendisinde bulunmasıyla gerçek bir kıymet ifade etmektedir. Maddede boğulup kalan insan bu mânâyı kucaklayabilmekten çok uzak olsa bile, beşer arasından çıkan nice mânâ erleri, insana ait bu meziyeti hakkıyla temsil etmişlerdir ve edeceklerdir.

6. BAZI ÖZELLİKLERİ

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi meleklerde cinsiyet yoktur. Kur'ân, meleklerle dişilik isnadını, müşriklere ait bir söz olarak nakleder.

*"Rahmân'ın kulları olan melekleri dişî saydılar. Onların yaradılışlarına mı şahit oldular ki, (böyle hüküm veriyorlar?) Şahitlikleri yazılacak ve (dediklerinden) sorulacaklardır."*⁹⁷

⁹⁶ Aliyyü'l-kârî, *Şerhu'ş-Şifa*, 1/431, 434-435.

⁹⁷ Zuhurf sûresi, 43/19.

Onların yapıları nurdandır. Bu husus, bir hadis-i şerifte şöyle anlatılır: “*Melekler nurdan, cinler dumansız ateşten, insanlar ise Kur’ân’ın size anlattığı şeyden (yani kokuşmuş çamurdan) yaratıldı.*”⁹⁸

Cin ve insanın yaratılışında madde vardır. Melâikede ise nur esastır. Onun için onları tarif ederken de “Melâike; latîf, nura-nî, muhtelif suretlere girebilir kabiliyetinde bir kısım âli ruhlardır.” diyoruz.

Kur’ân-ı Kerim bize melekleri anlatırken, onların vasıflarından ve gördükleri vazifelerden de bahseder. “*Melekler ki, Allah’ın hiçbir emrine âsi olamazlar ve sürekli Allah’ın emirlerini yerine getirirler.*”⁹⁹

Meleklerden bazılarının vazifesi maddî-mânevî her türlü belâ ve musibete karşı insanları korumaktır. Kur’ân: “*Yemin olsun zecredenlere!*”¹⁰⁰ (Bağırıp sürenlere, insanları günahlardan veya şeytanları semavî haberlere uzanmaktan men edenlere.) ifadesiyle bu hakikate işaret eder.

Onlardan bazılarının vazifeleri de sırf bir nezarettir. Yani bunlar, “âyât-ı tekvîniye” ve “şeriat-ı fitriye” dediğimiz hâdiseler silsilesine ve kâinatta câri kanunlara gözcülük ederler.

Diğer bazılarının vazifeleri ise, yaratıldıkları andan itibaren Rabbilerinin önünde saf tutup durmaktır. Kur’ân onlardan bahsederken, “*Yemin olsun, saf saf duran meleklerle!*”¹⁰¹ der.

Allah Resûlü, “*Meleklerin, Rabbileri huzurunda yaptıkları gibi saf tutmalı değil misiniz?*” buyurur ve sahabeyi öyle durmaya teşvik eder. “*Melekler Rabbilerinin huzurunda nasıl saf tutarlar ey Allah’ın Resûlü?*” diye sorulunca da, Allah

⁹⁸ Müslim, *zühd* 60; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/153, 168.

⁹⁹ Tahrir sûresi, 66/6.

¹⁰⁰ Sâffât sûresi, 37/2.

¹⁰¹ Sâffât sûresi, 37/1.

Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) onlara şu cevabı verir: “Önce ilk safı doldururlar ve safları gayet sık tutarlar.”¹⁰²

Sahabe, kendi devirlerindeki saf tutma keyfiyetini Ebû Dâvûd’un Sünen’i ve Dârekutnî’de bize şöyle anlatır: “Omuzlarımız yanımızdakilerin omuzlarına, topuklarımız da yine yanımızdakilerin topuklarına değdi. (Öyle ki elbiselerimiz öncelikle omuzlardan eskimeye başladılar, safları o kadar sık tutardık.)”¹⁰³

Onlar, kurşunla perçinlenmiş bir duvar gibiydiler her hâllerile.. ve âdeta göklerdeki meleklerin benzeriydiler. Kur’ân, meleklerin kendilerini şöyle anlattıklarını nakleder: “Biziz o saf saf dizilenler biz. Ve biziz o tesbih edenler biz.”¹⁰⁴

Evet, kulluk, meleklerinkine benzetildiği ölçüde derinleşir.

7. MELEKLERDEKİ HAŞYET

a. Meleklerin Allah Korkusu: İclâl

Meleklerde müthiş denecek çapta ve bizim havsalamızın alamayacağı ölçüde bir haşyet ve Allah korkusu vardır. Kur’ân onların bu durumunu şöyle anlatır:

“Üstlerindeki Rabbilerinden korkarlar ve emredildikleri şeyi harfiyen yerine getirirler.”¹⁰⁵

Bu âyet bilhasa meleklerle ait havfı anlatır. Onun için evvelâ bu mânâda “havf” ile ilgili bazı mülâhazalarımızı arz etmekte yarar var.¹⁰⁶

¹⁰² Müslim, *salât* 119; Ebû Dâvûd, *salât* 93; Nesâî, *imâme* 28; İbn Mâce, *ikâme* 50.

¹⁰³ Ebû Dâvûd, *salât* 93; Dârekutnî, 1/282 (Bâbü’l-hass alâ istivâi’s-sufûf); Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/276. Ayrıca bkz.: Buhârî, *ezan* 76.

¹⁰⁴ Sâffât sûresi, 37/165-166.

¹⁰⁵ Nahl sûresi, 16/50.

¹⁰⁶ Havf ile alâkalı ayrıca bkz.: M. Fethullah Gülen, *Kalbin Zümrüt Tepeleri*, 1/58-64.

Havf (korku) çeşit çeşittir. Havf bazen günahattan olur. Mü'min, günahları karşısında irkilir, ürperir ve titrer. Nasıl olmasın ki, günah ebed yolunda insanın önünü kesmiş en büyük düşmanıdır. Ve her zaman onun varlık gayesini tehdit etmektedir. Allah'a kul olmak için yaratılmış olan insan, kendine bir vedâ ve emanet olarak verilen uzuvları, günah ve inhiraflarla Hakk'ın istemediği istikamette ve kendi hevesine göre kullanmakla emanete hıyanet ve kendine de zulmetmiş sayılır.

Evet, günah ki bir iç çöküntü, bir terslik ve fitratla zitlaşmaktır. Günaha giren kimse, kendini vicdanî azaplara ve kalbî sıkıntılara bırakmış bir tali'siz ve bütün ruhî meleke ve kabiliyetlerini şeytana teslim etmiş bir zavallıdır. Bir de o günahı işlemeye devam ederse, bütün bütün ipi elden geçirir ve artık ne bir irade, ne bir direnme, ne de kendini yenilemeye mecali kalır.

Günah, insana bahşedilen bilumum istidat ve yüce duyguları söndüren bir fırtına ve kalbî hayatı çepeçevre saran zehirli bir dumandır. Bu fırtınaya maruz kalan kurur; bu zehirli havayı teneffüs eden de ölür.

İnsan, günah içine bir kere girmeye dursun; girdi mi, artık ne ölçü, ne kıstas, ne de değer hükmü kalır. Bir uçağın, başaşağı yere inmesinde, yer çekiminin hesaba katılmaması ve fitrat kanunlarının affetmeyeceği çizgiye varılması ne ise, hikmet elinin koyduğu yasaklar atmosferine girmek de aynı şeydir.

Âdem (aleyhisselâm), şahsî hayatında açtığı böyle bir gediği, ceyhun ettiği gözyaşlarından meydana getirdiği ummanlar içinde yüze yüze aşabilmişti. Şeytan ise, başaşağı düştüğü o günah gayyasından kurtulamadı ve helâk olup gitti.

Ve daha "Nice servi revan canlar / Nice gül yüzlü sultanlar / Nice Hüsrev gibi hanlar / Ve nice tâcdarlar." böyle ilk bir

adım la günah deryasına yelken açtı, bir daha da geriye dönmeye muvaffak olamadılar...

Kur'ân bize şu duayı öğretiyor:

*“Rabbimiz! Bizi hidayete erdirdikten sonra kalblerimizi kaydırma. Bize katından bir rahmet ver, şüphesiz Sen, çok bağış yapansın.”*¹⁰⁷

Farkına varmadan insanın kalbi kayar, hayatı istikame-tini kaybeder, zevki-şevki söner, geceleri bir ölü'nün geceleri gibi geçer. Öyle ki gecesinin siyah zülüfleri üzerinde ne bir “âh” ne de iki damla gözyaşı bulunur. Çünkü kalbî ve ruhî hayat tamamen dumura uğramış ve bu mevzuda bir duraklama, donma ve humûdet başlamıştır.

İşte insan bu duruma düşmekten korkmalıdır. Kalbin dalâlete doğru çevrilmeye başlaması, ebedî hasretin ilk sinyalleridir. Çok kere bu hâle sebebiyet veren de yine işlenen herhangi bir günah olmaktadır. *Zira her bir günah içinden küfre giden bir yol vardır.* İşlenen her günah, her hata, insanı Allah'tan uzaklaştırıp, küfre yaklaştırır. Günah küfür demek değildir. Fakat her günah işleyen, bilmelidir ki, küfre doğru bir adım atmış ve Allah'tan da bir adım uzaklaşmıştır.

Bu mevzuda günahın en küçüğü dahi bir korku sebebi, bir korku vesilesidir. Ancak bütün bunlar beşere ait korkulardır. Meleklerle gelince onlar bu türlü korku ve endişelerden münezze ve müberradırlar. Ancak onlarda da bir korku vardır. Bu ise, Cenâb-ı Hakk'ın celâline karşı duyulan korku cinsindedir ki, buna “iclâl” denilir.

“İclâl”, Allah'ın azametini görme korkusudur. Resûl-i Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyuruyor ki:

¹⁰⁷ Âl-i İmrân sûresi, 3/8.

“Semada Cenâb-ı Hak bir emir ferman edeceği zaman semalar titrer ve tarrakalar çıkarır. Melâike-i kiram ne olduğunu hisseder ve hepsi secdeye kapanır. Başını ilk kaldıran Hz. Cibril olur. Başını kaldırır ve Rabbinden emir telakki eder. Daha sonra da diğer melekler başlarını kaldırır ve:

- Rabbimiz ne dedi yâ Cibril, derler. Cibril şu cevabı verir:

- Hak söylüyor Rabbimiz. Aliyy ve Kebir olan O’dur.”¹⁰⁸

Kenzü’l-ummâl’de Taberânî’nin rivayet ettiği bir başka hadislerinde de Resûl-i Ekrem şunu ifade buyuruyorlar:

“Yedi kat semada bir adım, bir karış, hatta bir avuç yer yoktur ki orada kıyama durmuş veya rükûa varmış veya secdeye kapanmış bir melek olmasın. Kıyamet günü de bütün melekler başlarını kaldırır, Rabb-i Kerimlerine doğru teveccüh eder, bakar ve ‘Sana hakkıyla kulluk yapamadık ey Mâbud!’ derler.”¹⁰⁹

Evet, bunu devamlı rükû, secde ve kıyamda bulunan melekler söylüyor ki, bu bir iclâl ve i’zam korkusudur.

İbn Kesir’in de işaret ettiği bu hadisler, yaratıldığı günden beri kıyamda, rükûda, secdede duran meleklerin varlığına delâlet etmektedir.¹¹⁰

Resûl-i Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem) anlatıyor:

“Miraç gecesi belli bir noktada, Hz. Cibril’i eskimiş bir elbisenin perişanlığında gördüm. (Âdeti o noktaya vardığında ayaklarının bağı çözüldü. Eskimiş bir elbise gibi yığıldı kaldı.) Allah korkusu onu bu hâle getirmişti. O zaman bir meleğin Cenâb-ı Hakk’ı nasıl bildiğini anladım. Bir ara Cibril’e döndüm ve ‘Hiç Rabbini gördün mü?’ diye sordum. Birdenbire irkildi,

¹⁰⁸ Heysemî, Mecmeu’z-zevâid, 7/94-95.

¹⁰⁹ Ali el-Müttakî, Kenzû’l-ummâl, 10/367.

¹¹⁰ İbn Kesir, el-Bidâye ve’n-nihâye, 1/38.

neredeysse yıkılacaktı. Ve bana şu cevabı verdi: ‘Nasıl olur yâ Muhammed? Rabbimle aramda nurdan 70 perde vardır. Bir lahza yaklaşısam, bir adım atsam yanar kül olurum.’”¹¹¹

Miraca gidilirken Cibril, Efendimiz’e bir binek getirmişti. Adı Burak idi bu bineğin. Ancak hem bineğin kendisi hem de ona nasıl binildiği bizce meçhuldür. Zaten gidilen ve gezilen yerler de meçhuldür. Sanki Efendimiz, bu bilinmez binekle, bilinmeyen âlemlere yelken açmıştır. Ancak Burak, neşvesinden dolayı biraz serkeşçedir. Bir ara Cibril ona yaklaşır ve kulağına eğilerek: “Ne yapıyorsun böyle? Sana şimdiye kadar böyle bir süvari binmemiştir!” der. Ve olan o esnada olur. Burak tepeden tırnağa ter içinde kalır.¹¹²

İşte, daha önce söylediğimiz, Efendimiz’in şevk ve iştiyak içinde, o ana kadar görmediği âlemleri müşâhede ettiği esnada Cibril’e “Rabbini hiç gördün mü?” sorusuna onun haşyet ve dehşet içinde verdiği cevap ve işte Burak’ın Efendimiz’in vasfını işitir işitmez takındığı hâl! Bunlar hep birer irfan ve hep birer haşyet örneğidir.

Bu bir melek haşyetidir. Cenâb-ı Hakk’ın azametine karşı meleğin duyduğu saygı budur. Hâlbuki onlar, hiçbir işlerinde isyan etmezler ve kendilerine ne emrolunursa onu da aynen yaparlar. Buna rağmen onların haşyeti böyle olursa, ya her hâli günah bizlerin hâli ve haşyeti nice olmalıdır! Zaten Efendimiz’in bu vak’aları nakletme hikmetlerinden biri de bize bu şuuru aşılama içindir.

Dünya ve ahirette meleğe enîs olmak isteyenler şimdiden karakterlerini melekleştirmelidirler. Bu da ancak onlar

¹¹¹ Aliyyü'l-Kârî, *Şerhu's-Şifa*, 1/434.

¹¹² Heysemî, *Mecmau'z-zevaid*, 1/328; Kâdî İyâz, *eş-Şifa*, 1/161.

gibi yaşamakla mümkündür. İçinde meleklerle benzer haşyet yaşamayanların ise bu hâli kazanması oldukça zordur.

b. Haşyette Melekleşenler

Dünyada korkanlar, ahirette korkudan emin olacaklardır. Onun içindir ki bir hadis-i kudsîde: *“İki emniyeti ve iki korkuyu bir arada toplamam.”*¹¹³ buyrulmaktadır. Bu mesele ile alâkalı olarak Buhârî ve Müslim’de Efendimiz tarafından şöyle bir hâdise nakledilir:

Geçmiş ümmetlerden birinde, ehlullahtan (Allah’ın veli kulu) bir zat vefat edeceği zaman çocuklarına vasiyette bulunur ve *“Ben öldüğümde cesedimi yakın, külünü de savurun!”* der. Adam ölünce evlâtları babalarının dediğini yaparlar. Cenâb-ı Hak bu kulu karşısına alır ve cesedini niçin yaktırdığını sorar. Kul: *“Senin korkundan yâ Rab!”* cevabını verir. Bunun üzerine Cenâb-ı Hak ona: *“Ben de seni affettim.”* karşılığında bulunur.¹¹⁴

Hz. Muaviye (radiyallâhu anh), Asr-ı Saadet’in en büyük siyasî dâhilerinden birisidir. İstenmeyen pek çok hâdiseye karışmıştır; ancak bu durumdan kendisi de memnun değildir.

Vefat edeceği an çocuklarını yanına çağırır. Kalbinin üzerinde sakladığı küçük bir keseyi çıkarır. İhtimamla açar. İçinde birkaç kıl ve birkaç tırnak vardır. Bunları çocuklarına gösterir ve şöyle der:

“Evlâtlarım! Ben, Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) ile beraber buldum. Ona sahabi olma şerefine erdim. Bir gün tıraş olurken herkes gibi ben de yere dökülen mübarek kıllarından ka-

¹¹³ İbn Hibbân, *es-Sahîh* 2/406; el-Beyhakî, *Şuabü’l-îmân* 1/483.

¹¹⁴ Buhârî, *tevhid* 35; Müslim, *tevbe* 25, 27.

pabildiğim kadar aldım. Tırnaklarını keseceği anı gözetledim ve yine onlardan birkaçını alma imkânına sahip oldum. Ömrüm boyunca bunları mukaddes bir emanet olarak sakladım. Şimdi ölümüm yaklaştı. Uzuularım birbirine veda etmek üzere. Vücut viranesi yıkılıyor. Felek adım adım sûra yaklaşıyor. Arş-ı emanimdan sûr sesi gelmeye başladı. Size vasiyetim şudur: ‘Beni kabrime koyarken bazı azalarımın üzerine bu mübarek kıl ve tırnaklardan yerleştirin. Öyle inanıyorum ki Rabbimin huzuruna bunlarla gidersem kurtulabilirim.’”¹¹⁵

İşte her sahabinin endişe ve korkusu! Hz. Muaviye ki, onun devrinde nice ülkeler fethedildi. İslâm ordusu İstanbul surlarına kadar dayandı. Kıbrıs o devrede İslâm diyarı oldu. “Türk’ün sahabisi” diyebileceğimiz Ebû Eyyub el-Ensârî Hazretleri İstanbul’a onun devrinde geldi. Ancak o bütün bu olanlara bel bağlamıyordu. Şefaatinin umduğu tek şey, Efendimiz’e ait mübarek tırnak ve tüylerin kendisiyle beraber bulunacak olmasıydı.

Bu bir anlayış meselesidir. Dinde yeri vardır-yoktur, burada onun münakaşasını yapacak değiliz. Belki bunlar şifreyi çözen davranışlardır. Rahmet, bu şifrenin çözülmesiyle ihtizaza gelecektir. Nitekim kendini yaktıran adam da şeriata göre amel etmiş değildir. Fakat onun korku ve endişe yüklü bu ameli kurtuluşuna sebebiyet vermiştir.

Melekler de, melekleşmiş insanlar da “haşyet” içindedirler. Çünkü onlar “Allah”ı bilmekte ve O’nu tanımaktadırlar. Bu mânâyâ işaret içindir ki Kur’ân’da “Allah’a karşı en çok haşyet içinde olanlar, Allah’ın âlim kullarıdır.”¹¹⁶ buyrulmaktadır. Allah’ı bilen, elbette O’na karşı haşyet içinde olacaktır.

¹¹⁵ İbn Esir, *Üsdü’l-gâbe*, 4/433-436; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/473.

¹¹⁶ Fâtır sûresi, 35/28.

B. DERECELERİNE GÖRE MELEKLER

1. HZ. CİBRİL (aleyhisselâm)

Meleklerle, Kur'ân ve Sünnet'te anlatılan vasıflarıyla inanmalı ve bu vasıflarla onlar tavsif edilmelidir. Aksi hâlde cahiliye devrinde olduğu gibi, bir kısım çarpıklıklara, aşırılıklara girilebilir. Nitekim bazıları onlara -hâşâ- “Allah'ın kızları” demişti.. Kur'ân, bu itikat inhırafinı tashih ederek meleklerin gerçek hüviyetlerini ortaya koymuştur.¹¹⁷ Sünnet'te de meleklerle ait birçok hususiyet ve keyfiyet zikredilmiştir. Melekler arasında bir kısım müşterekler olduğu gibi bir kısım mertebe farkları da vardır. Şimdi biz, en büyüklerinden bazılarını kısaca temas edelim:

Hız. Cibril, hayata mazhar. Gönülleri ihya, ona ait ulvî bir vasıf. Öyleki, onun nefhasıyla vücut bulan Hız. Mesih dahi -Allah'ın izniyle- ölüleri ihya edebiliyor; yani Hız. Mesih'e o cinsten mucizeler veriliyor.¹¹⁸ Cibril'in ayağını bastığı çamur bile, Samiri'nin buzağısına ses ilham ediyor.¹¹⁹ Bütün ilhamlar, kalb ve gönüllere gelen pek çok vâridât Cibril'in sesiyle-soluğuyla insanî idrak dalga boyuna ulaşıyor. Ve nihayet peygamberlere gelen vahiylerle yine o, “yed-i emin”lik ediyor.

Kâinatın Fahrı'na getirdiği son mesajlar ile o, bütün cihanı diriltecek bir hayat iksiri solukluyordu. Kupkuru bir dünya bu mesajlarla diriliyor ve bataklık hâline gelmiş bir cihan, gelen vahiylerle gülistana dönüyordu.

Allah Resûlü, Cibril'i çok severlerdi. Hatta ona karşı minnet duygularıyla dopdoluydu. Onunla öyle bütünleşmişti ki, âdeta

¹¹⁷ Bkz.: En'âm sûresi, 6/100; Nahl sûresi, 16/57; Enbiyâ sûresi, 21/26.

¹¹⁸ Bkz.: Âl-i İmrân sûresi, 3/49.

¹¹⁹ Bkz.: Tâhâ sûresi, 20/96.

onsuz edemiyordu. Onlar, birbirisiz olamayan ikiz kardeş gibiydiler. Bir yönüyle onlar her türlü teşbih ve benzetmenin ötesinde tıpkı ikizlerdi.. zira her ikisi de “Âlemlere rahmet olarak gönderilme” sırrına mazhardılar. Bazen Cibril’in gelmesi gecikirdi.. işte o zaman, Allah Resûlü’nün iştiyak ve beklentisi dayanılamayacak ölçüye varırdı. Bir defasında yine böyle bir gecikme olmuştu. Cibril geldiğinde Efendimiz’in ilk sözü şu oldu:

“Yâ Cibril! Bizi daha fazla ziyaret etmene mâni nedir?”¹²⁰

Sanki Efendimiz şöyle demek istiyordu:

Niçin bizi ihmal ediyorsun? Sen bir âlemde yaşıyorsun ki ben o âleme çıkamam. Hâlbuki benim yaşadığım yere sen çok rahatlıkla girebilirsin.

İbn Abbas diyor ki: Allah Resûlü, Cibril’in geleceği anı hep iştiyak içinde beklerdi. Zira Cibril, Cenâb-ı Hak’la O’nun arasındaki münasebeti temin ve tesis eden kader tayinli bir vasıtaydı.

Efendimiz’in Cibril’e bu sorusu karşısında hemen durumu tavzih eden şu âyet nazil oldu. Âyet, meleği konuşturuyor ve şöyle diyordu: “Biz ancak Rabbinin emriyle ineriz. Önümüzde, arkamızda ve bunlar arasında olan her şey O’na aittir. Rabbin asla unutkan değildir.”¹²¹

Buhârî ve Müslim bize şöyle bir hâdiseye daha nakledebilirler: Cibril’in gelmesi 40 gün kadar gecikmişti. Geldiğinde Efendimiz ona: “İnmedin ey Cibril, iştiyaktan dayanamaz hâle geldim!” der. Buna karşılık Cibril de:

“Belki ben sana, senin bana olan iştiyakından daha fazla iştiyaklıyım. (Âdeta seni göreceğim anı dört gözle bekliyo-

¹²⁰ Buhârî, *tefsir* (19) 2; *tevhid* 28; *bed’ü’l-halk* 6; Tirmizî, *tefsir* (19) 4.

¹²¹ Meryem sûresi, 19/64.

rum.) *Fakat elden ne gelir ki, ben sadece bir memurum. (Git denirse gider, gel denirse gelirim.)*"¹²² der.

Evet, meleklerin Allah'a en yakını olan Cibril ile bütün varlıkların Allah'a en yakını olan Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) arasında işte böyle bir iştîyak ve arzu vardı. *"Temizler temizleredir."*¹²³ âyetindeki nüktenin bir işareti de bu olsa gerek.

Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde rivayet ettiği bir hadis-i şerifte Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır:

*"Kul, Cenâb-ı Hakk'ın rızasını elde etmenin yoluna düştüğü (bütün işlerinde O'nun hoşnutluğunu gözettiği, safvet ve samimiyet içinde rıza-i ilâhiyeyi hedeflediği) zaman Cenâb-ı Hak, Cibril'e hitaben: 'Benim falanca kulum, durmadan beni razı etmeye çalışıyor. (Beni razı etmek için elinden gelen her şeyi yapıyor.) Dikkat edin, Benim rahmetim onun üzerindedir.' der. Cibril bunu duyar duymaz, bütün gök ehline seslenir: 'Allah'ın rahmeti, falan kişinin üzerindedir. Ben de onun yanındayım.' Bu ses gökte yankılanır ve bütün gök ehline de tekrarlanır."*¹²⁴

Buhârî ve Müslim'de ise vak'a şu şekilde ele alınır:

"Allah bir kulunu sevdi mi, Cibril'e 'Ben filanı seviyorum, sen de sev!' diye seslenir. Cibril de onu sever. Sonra sema ehline 'Allah (celle celâluhu) filanı seviyor, siz de sevin!' der. Sema ehli de bütünüyle onu sever. Ve bu kul için yeryüzünde kabul vaz'edilir. -Allahım, bizi onlardan kıl!-

Allah, bir kuluna da buğzetti mi, Cibril'e 'Ben filana buğzettim, sen de buğzet!' diye seslenir. Cibril de ona buğzeder.

¹²² Buhârî, *tefsir* (19) 2; *tevhid* 28; *bed'ü'l-halk* 6; Tirmizî, *tefsir* (19) 4.

¹²³ Nur sûresi, 24/26.

¹²⁴ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/279.

Sonra sema ehline ‘Allah filana buğzediyor, siz de buğzedin!’ der. Sonra da o kişi için yeryüzünde buğz (öfke ve nefret) vaz’-edilir.”¹²⁵ -Allahım, bizi öyle olmaktan korusun, muhafaza eyle!

Bu hadis, inanan insanların, sevgi veya nefretlerinin kaynağına ve planlandığı yere dikkat çekiyor. Allah’ın sevdiği bir insana mü’minlerin kalpleri sevgi ve muhabbetle dolup taşar. Yine Allah’ın buğzettiği bir insana da mü’minlerin kalbinde sadece buğz ve nefret bulunur. Bu tablonun bize ilham ettiği ayrı bir ölçü daha vardır. O da şudur:

Bir kâfirin, din düşmanının mü’minden nefret etmesi, onu sevmemesi, Allah huzurunda o mü’min için lehte şehadet olacak ve bir avantaj sayılacaktır. *Hasen* derecedeki bir hadiste buna işaret vardır. Hadis-i şerifte “Allah’ı o kadar çok hatırlayın, o kadar çok anın ki, neticede size deli desinler.”¹²⁶ buyrulmaktadır.

Mü’min, emniyet ve itminan insanıdır. O, umumî sulhü temin etmek için vardır. Dünya onunla bir Cennet iklimine dönüşecektir. Ondan hiç kimse hatta bir karınca bile zarar görmez, görmemiştir ve göremeyecektir. Fakat buna rağmen, yine de kundakçılık yapan, anarşiyi körükleyen, bozgunculuktan başka bir şey bilmeyen kâfir onu sevmez, sevmemiştir ve sevmeyecektir. Zira ki, mü’mine karşı nefret, kâfirin ve küfrün tabiatında vardır.

Bu açıdan diyoruz ki, kâfirler tarafından sevilen herhangi bir mü’min kendini ciddî bir kritiğe tâbi tutmalı ve akıbetinden daima endişe etmelidir. Çünkü bu sevgi normal değildir. Hatta mü’minde mevcut bir eksikliğin emare ve işareti olma ihtimali vardır. Burada “sevme” ile “beğenme” ve “takdir etme”yi de birbirinden ayırmak gerekir. Kâfir, bizdeki fazilet ve

¹²⁵ Buhârî, *bed’ü’l-halk* 6; *edeb* 41; *tevhid* 33; Müslim, *birr* 157.

¹²⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/68, 71.

meziyetlerden dolayı bizi beğenip takdir edebilir; ama asla sevmez. Kur'ân'ın "en büyük düşman"¹²⁷ diye tarif ettiği kâfir, mü'mini nasıl sevebilir ki?

2. HZ. MİKÂİL (aleyhisselâm)

Efendimiz'e kurbiyet ve yakınlığı olan bir başka mukarreb melek de Hz. Mikâil'dir (aleyhisselâm). Tirmizî'nin rivayet ettiği bir hadis-i şerifte Efendimiz şöyle buyururlar:

*"Muhakkak ki benim yer ehlinden iki vezirim, gök ehlinden de iki vezirim vardır. Yer ehlinden iki vezirim Ebû Bekir (radıyallâhu anh) ve Ömer (radıyallâhu anh), gök ehlindeki vezirim ise Cibril (aleyhisselâm) ve Mikâil'dir (aleyhisselâm)."*¹²⁸

Taberânî'de hadis şu ifadelerle nakledilir: *"Allah beni dört vezir ile teyit buyurdu. Bunlardan ikisi yer ehlinden, ikisi de gök ehlindedir."*¹²⁹

Şimdi bir de, bu hadis adesesıyla Efendimiz'in ulviyet, yücelik ve şânını görmeye çalışmalıyız.. evet meleklerin en büyükleri ona vezirlik yapıyor. Nebilerden sonra insanlığın en seçkini Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer de, yerde aynı makamı temsil ile Allah Resûlü'nün sağında ve solunda O'na iki sadık yardımcı oluyor.

Hz. Cibril ve Hz. Mikâil, melekler arasından seçilmişlerdir. Âyet: *"Allah meleklerden de insanlardan da elçiler seçer."*¹³⁰ demektedir. Bu seçkinliktir ki, onları Efendimiz'e vezir olma pâyesine yükseltmiştir. Nebilerden sonra insanlığın en

¹²⁷ Bakara sûresi, 2/98; Münafikûn sûresi, 63/3-4.

¹²⁸ Tirmizî, *menâkıb* 16; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 2/290.

¹²⁹ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebir*, 11/179.

¹³⁰ Hac sûresi, 22/75.

seçkini olan Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'e de aynı pâyenin verilmesi oldukça mânidardır. Sanki bu iki büyük sahabiden biri Cibrillîği, diğeri ise Mikâillîği temsil ediyor gibidirler.

Günümüzde beşer, İki Cihan Serveri'ni anlamada çok ya-ya bulunuyor. O'nu ancak kalb, ruh, duygu ve letâifini geliştirilenler; ilmini, irfanını ve bunlarla gelen ilhamları aştıktan sonra, kalb ve kafa vahdeti içinde ve ufku cihanları içine alacak şekilde engin olanlar anlayabilirler. Ruh yapısı itibarıyla melekleşememiş insanların, O, meleklerin kendisine nöbetarlık yaptığı zâtı tam anlaması, tanınması ve idrak etmesi mümkün değildir.

Buhârî ve Müslim, Sa'd b. Ebî Vakkas'tan naklediyor: *“Uhud'da (bir rivayete göre Bedir'de), Allah Resûlü'nün sağında ve solunda nöbet bekleyen beyaz sarıklı iki kişi gördüm. Muhtemel bir saldırıya karşı O'nu bekliyorlardı. Hâlbuki ben bu şahısları ilk defa görüyordum.”*¹³¹

Uhud'da bir başka hâdiseye daha şahit oluyoruz: Mus'ab b. Umeyr (radiyallâhu anh) şehit düşüyor ama Allah Resûlü'nün hemen önünde bir başka Mus'ab akşama kadar savaşıyor. Akşam üstü Allah Resûlü ona hitaben *“Mus'ab!”* diye seslenince, bu şahıs *“Yâ Resûlallah! Ben Mus'ab değilim!”* diyor.¹³² İş o zaman anlaşılıyor. Mus'ab melekleşince, o esnada bir melek de Mus'ablaşıyor.

Hiç şüphe yoktur ki, ister beşer arasında yakınlık kazanıp Allah Resûlü'ne hizmet edenler, isterse melekler arasında ünsiyetle O'na yakın olanlar, mutlaka Allah katında hususî bir şerefle taltif edilmişlerdir. Haddizatında Cibril ve Mikâil çok şerefli birer

¹³¹ Buhârî, *libâs* 24; *megâzi* 18; Müslim, *fezâil* 46, 47.

¹³² İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 3/121.

elçidirler; ancak, Allah Resûlü'yle beraber olma ve O'na hizmet etmeleri bu iki şerefli elçiye daha bir derinlik kazandırmıştır.

3. HZ. İSRAFİL (aleyhisselâm)

Hz. Cibril'in nasıl Allah Resûlü'yle münasebeti var, öyle de Hz. İsrail'in de ayrı makamı temsilen Efendimiz'le farklı bir münasebeti var. Zaten, hepsinin en ciddî münasebeti de neticede Allah ile...

Daha önce zikrettiğimiz hadiste de işaret edildiği gibi, Hz. İsrail (aleyhisselâm) yaratıldığı günden beri Cenâb-ı Hak'tan "Sûra üfle!" emrini intizar etmektedir. Elbette bu, İsrail'in (aleyhisselâm) dimdik ayakta beklediği ve başka hiçbir iş yapmadığı mânâsına gelmez. Belki o, ulvî ve yüce hakikatıyla, kulluğunu ilan ve ifade için, Cenâb-ı Hak'ın huzurunda böyle kıyamda dururken, aynı anda kendisine verilecek diğer mükellefiyetleri de beklemekte ve verilen her emri yerine getirmek üzere huzurda elpençe divan durmaktadır:

Ondaki mârifet de aynen "*Rabbimle aramda nurdan yetmiş veya yetmiş bin perde var, O'nu nasıl görebilirim. Ve ben bir adım daha atsam, yanar kül olurum!*" diyen Cibril'in mârifeti gibidir. Zira o da mukarrebdir ve Allah'a en yakın dört melekten biridir.

Efendimiz'den şöyle bir vak'a naklederler:

"Safa Tepesi'nde Cibril ile beraber oturuyorduk. -Demek ki hâdise, Efendimiz Mekke'de iken cereyan etmiş.- Ben Cibril'e az hâlimi arz ettim. 'Günler var ki Âl-i Muhammed'in evine bir avuç un veya kavut girmiş değildir!' dedim. Ben sözümü bitirmiştik ki, gökte kıyamet kopuyor gibi bir tarraka,

bir gürültü duyuldu. Sordum: ‘Yoksa kıyamet için emir mi verildi?’ Cibril: ‘Hayır, senin biraz evvelki sözlerin semada duyulunca, İsrâfil’e buraya gelmesi için emir verildi.’ dedi.

Ve derken İsrâfil yanımızda belirdi. Bana hitaben: ‘Yâ Resûlallah, Cenâb-ı Hak, senin biraz evvel söylediklerini duydu. Ve yerin bütün hazinelerinin anahtarlarıyla beni sana gönderdi. İstersen (Hz. Süleyman gibi) melik bir peygamber ol. İstersen tevazu içinde, bir kul peygamber olarak kal!’ dedi. O esnada Cibril’in yüzüne baktım. Bana ‘Rabbine karşı mütevazi ol!’ diye işaret ediyordu. Ben de Cibril’in dediğini tercih ile ‘Bir gün tok olup şükreden, diğer gün aç olup tazarruda bulunan bir kul peygamber olmak isterim.’ şeklinde İsrâfil’e cevap verdim.”¹³³

Görüldüğü gibi, nasıl Hz. Cibril, Allah Resûlü’nün bir vefadar dostuydu; öyle de İsrâfil (aleyhisselâm) O’nun sadık bir dostu ve sadık bir arkadaşıydı.

Kur’ân-ı Kerim, Allah Resûlü’nün bu vefadar dostu İsrâfil’den ve onun bütün cihanı ilgilendiren vazifesinden yer yer bahisler açar.

“Sûr’a üflendi, göklerde ve yerde olanlar (korkudan) düşüp bayıldılar. Ancak Allah’ın dilediği kaldı. Sonra ona bir daha üflendi, birden onlar kalktılar, bakıyorlar.”¹³⁴

Âyette “Ancak Allah’ın dilediği ayakta kalır.” denilmekte ve ihtimal mukarreb meleklerin vefat etmeyeceğine işaret buyrulmakta. Zaten, Cenâb-ı Hakk’a dayanan, varlığını O’nunla sürdüren ve mânâ-i harfî cihetiyle varlığını O’nun varlığından bilen şuur sahiplerinin bu mânâda ölümsüzlüğü de aşikârdır.

¹³³ Heysemî, *Mecmeu’z-zevâid*, 9/18-20; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/231.

¹³⁴ Zümer sûresi, 39/68.

İsrafil bir münadi, bir davetçidir. Onun için âyet şöyle demektedir: “*Dinle, o gün münadi (İsrafil) yakın bir yerden çağırır.*”¹³⁵ Herkes mezarında sessiz yatarken, zerrelere âleminde, bir mânâda darmadağınık vaziyette iken ve ruhlar kendilerine ait berzahta, maruz kaldıkları keyfiyetin koridorlarında dolaşırken hemen çok yakınlarında bir ses, bir soluk duyacaklar. Bu, onların kalkmaları gerektiğini haber veren İsrafil’in ses ve soluğudur. Bütün varlık bu ses ve solukla yeniden dirilecektir.

İsrafil bir “dâî”, bir çağırıcıdır ve insanları mahşerde toplanmaya çağıracaktır.

“*Öyleyse sen de onlardan yüz çevir; o çağırıcının görülmemiş, tanınmamış bir şeye çağırıldığı gün, gözleri düşkün düşkün (zillet içinde) kabirlerden çıkarlar; tıpkı yayılan çekirgeler gibidirler.*”¹³⁶

İşte böyle dehşetli bir günün davetçisi, çağırıcısı olarak, Cenâb-ı Hak’tan emir bekleyen bu şanı yüce melek, Allah Resûlü’yle olan irtibatı ve dostluğu adına elbette O’nun ümmetiyle de alâkadar ve ilgili bulunmaktadır. Kim bilir, ümmet-i Muhammed’in gaflet içinde bulunuşu, kıyamet sûrunu üfleyecek bu meleği ne kadar üzmette ve mahzun etmektedir. Belki o da, hâlimizin ıslahı için dua eden meleklerden biridir...

4. ... *Ve HZ. AZRAİL (aleyhisselâm)*

İnsan, hayata attığı ilk adımını -ki orası ana rahmidir- bir melek eşliğinde attığı gibi, bu hayattan ayrılık adına, ahiret âlemine doğru attığı ilk adımını da yine bir melek eşliğinde atar. İnsana bu son anında eşlik etme de melâikeye

¹³⁵ Kâf sûresi, 50/41.

¹³⁶ Kamer sûresi, 54/6-7.

ait vazifelerden biridir. Bu vazifeyi de en zirve noktada Hz. Azrail (aleyhisselâm) temsil etmektedir. Bu sebeptendir ki ona “Melekü’l-Meut” (Ölüm Meleği) adı verilir.¹³⁷

a. Hz. Azrail Bütün Ruhları Nasıl Kabzediyor?

Hz. Azrail’in bir fert olmasının, bütün ruhları kabzetmesine mâni bir yanı yoktur. Bulunduğu yerden bir şua gibi ak-sederek, istediği yere elini uzatabilir ve istenilen tasarrufta bulunabilir. (Meseleye daha önce aktardığımız bilgilerle yaklaşalım.) Ona, ne mesafelerin uzaklığı, ne de münasebet kurduğu şahısların çokluğu mâni olamaz. Güneşin bir tek şey olmasına rağmen, kendisine bağrını açan ayinelerin kabiliyetlerine göre, her yerde görülüp hissedildiği ve tesirine şahit olduğu gibi, tamamen nur ve nuranî olan melekler, evleviyetle her yerde görünebilir ve icraatta bulunabilirler.. hayat üfleyebilir ve ruhları kabzedebilirler.

Kaldı ki, can alan ve ruhları kabzedenden haddizatında Allah’tır (celle celâluhu). Azrail’e (aleyhisselâm) gelince, Hakk’ın her işinde bir kısım nezaretçi ve alkışçıları olduğu gibi, ruhların kabzedilmesi işinde de o, bir nezaretçi ve alkışçıdır. Her yerde hâzır ve nâzır olan Yaratıcı, akla, hayale gelmez ve hesap altına girmez pek çok işi birden yaptığı gibi, milyarlarca varlığı aynı anda hem var hem de yok edebilir.

İşte bu baş döndürücü kudret ve bütün eşyayı her an görüp bilen sonsuz ilimdir ki, bazıları akıldan uzak görseler bile, kâinatın zerrelere adedince işleri bir arada şaşırmadan görebilir ve her yerde ölenlerin ruhlarını da kabzedebilir.

Ayrıca, ruhları kabzetme işini ister Yüce Yaratıcı, isterse Azrail (aleyhisselâm) yapsın; her ruhu kabzedilecek zat, va-

¹³⁷ Secde sûresi, 32/11.

desi dolunca ona teveccüh eder ve ruhu kabzedilir. Bir fikir verebilmek için şöyle bir misal arz edebiliriz. Meselâ, aynı frekansta çalışan binlerce radyo gibi alıcılar düşünelim; bunların çalıştığı frekansta gönderme yapan bir “göndermeç” düğmesine dokunulduğu an, hepsine bir sinyal ve olursa mors alfabesinden bazı harfler duyulmaya başlar.

Aynen onun gibi acz, fakr ve ihtiyaç çehreleriyle, güçlü ve müstağni bir kapıya yüzleri dönük bulunan mahlukat, vade ve müddet bitimi düğmesiyle, hayat üfleyen ve hayat kabzededen Zât’a karşı ne zaman açılırsa, ya öldürücü veya öldürücü sinyalleri ruhunda duymaya başlar.

Âciz beşer, bir telsiz şarteli veya bir bilgisayar tuşlarıyla, kilometrelerce ötedeki cihazlarla oynayabilirse, neden bizim kayıtlı bulunduğumuz kusur ve noksanlıklardan uzak olan Zât, bir anda, canlı makinelerden ibaret olan insan ruhuyla münasebet kurmasın, istediği zaman onun ruhunu alıp ve istediği zaman da devam ettiremesin?

Ruhların kabzedilmesi hususunda farklı mütalâalar vardır:

1. Daha önce söylediğimiz gibi, her canlıya hayatı veren Allah’tır (celle celâluhu). Hayatı alan da yine O’dur. Buna göre Azrail’in (aleyhisselâm) vazifesi sadece bu muhteşem icraata nezaret ve bu icraatı alkışlamaktır.

2. Allah’ın emri ve izniyle her ruhu Azrail’in (aleyhisselâm) kabzetmesidir ki, bir ferdin tek başına bu kadar şeyi yapmasının mümkün olacağına dair bir kısım misaller verecek meseleyi daha önce aydınlatmaya çalışmıştık.

3. Kâinat çapında cereyan eden bütün işlere, bir temsilci başkanlığı altında pek çok melek nezaret ettiği gibi, ruhların kabzedilmesi vazifesinde de Hz. Azrail’e (aleyhisselâm) yar-

dımcı olacak birçok melâike vardır ve bunlar sınıf sınıftırlar. Bir kısmı incitmeden, telaşlandırmadan, usulcacık kabzediciler; bir diğer sınıf ise, aldıkları ruhu bulutlar gibi semalarda yüzerek Yüceler Yücesi'ne ulaştırıcıdırlar ki, Kur'ân bu sınıfların hepsine işaret eder.

“O yerinden koparan ve derinden daldırıp çekenlere ve usulcacık çekip alanlara ve yüzüp yüzüp gidenlere kasem olsun!”¹³⁸

Bu itibarla, ruhu kabzedilecek her ferde, ayrı ayrı gönderilecek pek çok melek vardır ve bunların hepsi Hz. Azrail'in (aleyhisselâm) kumandası altındadır. O, Allah'ın (celle celâluhu) emriyle, iyi ve kötü ruhlara göre değişik melekler gönderir ve ruhları kabzettirir.

Netice olarak diyebiliriz ki, tereddüte düşüp de *“Azrail bir tek olduğu hâlde bunca ruhu nasıl kabzediyor?”* sorusuna sebebiyet veren, evvelâ bir anlayış inhirafıdır. Oysaki yukarıdaki misallerden de anlaşıldığı üzere, melek ne yaradılışı itibarıyla, ne de mahiyetiyle asla insana benzememekte; insana benzemediği gibi, icraat itibarıyla da tamamen ondan farklı bir durum arz etmektedir. O, tıpkı insan ruhu gibi temessül eder, bir anda pek çok yerde bulunabilir ve pek çok şeyle münasebet kurabilir.

Günümüzde bir hayli yaygınlaşmış bulunan medyumluk, ruh çağırma ve görünmeyen varlıklarla münasebet kurma, hatta ispiritizma ve manyetizma gibi şeyler, fizik kanunlarını aşan ve onların ötesinde akıl almaz işler gören pek çok şuurlu ve müşahhas kanunların mevcudiyeti mevzuunda kanaat-i kat'ie verecek mahiyettedir. Binaenaleyh bu kabîl varlıkların benzerleri olan melâike, bunların kat kat üstünde vazife göre-

¹³⁸ Nâziât sûresi, 79/1-3.

bilir ve tasarrufta bulunabilir. Hele hele, ruhların kabzedilmesi gibi bir vazifede, her canlı, hayat müddetinin bitimiyle bu vazifelilerle aynı frekansa girerse... Bir de mükelleflerin bir tane değil de, sayılmayacak kadar çok olduğunu ve her vefat edecek zata gidebilecek bir meleğin mevcudiyetini düşünersek, tereddüte sebebiyet verecek bir hususun kalmadığını görürüz. Yine de her şeyin doğrusunu ancak Cenâb-ı Hak bilir...

Burada çokça sorulan bir soruya cevap vermek gerekiyor. Soruda şöyle deniliyor:

Azrail (aleyhisselâm) bir tane olduğu hâlde bir anda vefat eden bir sürü insanın ruhunu nasıl kabzediyor?

Önce bu soruda beşerî ölçü ve kıstasların bizleri yanılttığını görüyoruz. Meleğin insana benzetilmesi bir yanlışlık olduğu gibi, “nomen”i “fenomen”de görmek, ruhun fonksiyonunu cesette aramak da birer yanlışlıktır. Buna binaen, sualin ortaya çıkmasına sebebiyet veren anlayış inhiraflarını ve terminolojik hataları izah etmeden soruyu cevaplandırmak muvafık olmayacağından, evvelâ, inhiraf noktalarının aydınlatılmasına ihtiyaç var.

Melek, tâbi bulunduğu âlem itibarıyla, hilkat ve mahiyeti, mükellefiyet ve vazifeleriyle tamamen farklı bir varlıktır. Onu, kendi âlemine bakmadan, mahiyet ve vazifesini düşünmeden tahlil etmek, hakkında hükümler vermek, elbetteki hatalı olacaktır. Bu itibarla, evvelâ onun, bu yönleriyle tanınmasında zaruret var. Ayrıca soruya müstakil bir cevap teşkil etmesi açısından daha önce temas ettiğimiz bazı hususların tekrarı da gerekmektedir.

Melek, kuvvet demek olan “melk” den veya elçilik mânâsına gelen “mel’ek” den alınmıştır. Birincisi itibarıyla çok kuvvet-

li, belki ayn-ı kuvvet mânâsına; ikincisi itibarıyla da emr-i ilâhînin âhize ve nâkilesi (alıcı-verici) olarak elçilik mânâsına gelir.

Bu üstün vasıflar Cenâb-ı Hakk'ın yarattığı umum meleklerde bulunur. Bilhassa, vahyi getirmekle vazifelendirilenlerde bulunması zarurîdir. Bu üstün varlıklar, hayata-memata nezaret edenlerden alın da, Arş-ı İlâhî Hamelesi ve Hak divanının gözü hayret dolu vazifelilerine kadar geniş bir sahada, Allah'ın icraatına nezaret ve temâşâ ile mükelleftirler.

Makro âlemden mikro âleme kadar, bütün değişme ve tahavvüller, bütün terekküp (sentez) ve çözümler hep bu kuvvet ve elçilik temsilcisi meleklerin nezaretinde olduğu gibi, Allah'ın "Kelâm" sıfatından beşere gelen teşrîî emirler de, yine bu emin ve güçlü varlıklar tarafından temsil edilmektedir. Âlemşümul (evrensel) cazibe ve dafia (çekme ve itme) kanunlarından, elektronların çekirdek etrafındaki muntazam hareketlerine kadar, bu ağır ve ince işlere nezaret, ne müthiş bir kuvvet istemekte ve ne emin elçiliği gerektirmektedir!..

Melekler, o kadar eşya ve hâdiselerin o ölçüde içindedirler ki, onlarsız ne bir yağmur damlası, ne de bir gök gürültüsü düşünmek mümkün değildir. İşte şeriat-ı fitriyede (kâinatta cereyan eden kanunlar) bu şuurlu kuvvetler, her şeyi elinde tutan Hakk'ın sonsuz kuvvetinin -kabiliyet ve istidatlarına göre- onlardaki tecellîsinden ibaret olduğu gibi, bu büyük ve muhteşem tecellînin nokta-i mihrakiyesi olan, en değerli varlık insanoğlunun, hareket ve davranışlarını düzenlemek üzere, ilâhî âlemden esip esip gelen vahiy ve ilham meltemleri de, yine vahiy ve ilham sahibinin onlardaki tecellîsinden başka bir şey değildir.

Bu itibarla, Yaratan'la yaratık arasında vasıta olan ve Yaratıcı'nın muhteşem kudretine dayanarak, atomlardan ne-

bülözlere kadar geniş bir sahada, melekûtî güç ve kuvvetin nezaret ve tasarrufunun vazifelileri olan melekleri beşere benzetmek ve beşer için zarurî olan bir kısım kayıtları onlar için de vârid görmek, bir düşünce inhirafı ve bir cehalet ifadesidir.

Evet, eğer melek de insanlar gibi sırtında maddî bir ceset taşıyıp da çözüme ve dağılmaya maruz kalsa ve her canlı gibi zaman tarafından aşındırılsaydı, onun hakkında vereceğimiz hükümlerde, insanı bir ölçü, bir mikyas kabul etmek mümkün olurdu. Hâlbuki, bütün bu farklılıklar var; hem de iki sınıfın birbirine kıyas edilmesini imkânsız kılacak kadar var!..

Melekler, yaratılış itibarıyla da insandan farklıdırlar. Bu farklılık, onların çok geniş bir sahadaki mükellefiyetleriyle alâkalı bulunmaktadır. Yaradılışlarındaki bu duruluk ve nurluluk, onları daha nüfuzlu ve daha seyyal kılmaktadır. Bir anda pek çok ruha aksetme, pek çok göz tarafından görülme ve bir ken çokluk cilvesiyle tezahür etme gibi hususiyetlere malik bulunan melâike, Hz. Âişe'nin (radiyallâhu anhâ) naklettiği bir hadise göre nurdan yaratılmışlardır.¹³⁹ Bu itibarla da, nurun hususiyetlerine mazhardırlar.

Kaldı ki, mahiyetleri latîf olan melekler, güneş gibi maddî ve kesif şeylerden de çok farklıdırlar. Onların, değişik şekil ve suret almaları kabil olduğu gibi, bir anda değişik şekillerde görülmeleri de kabildir. Öteden beri dindarlar arasında, şimdi ise yaygınlaşmış şekliyle sosyete mahfillerinde, bu temesül keyfiyeti, o kadar bilinen bir mevzu hâline gelmiştir ki, erbabınca, tecrübeye dayalı neticeler kadar kat'îdir. Her gün, gazete ve mecmua haberlerinde, herhangi bir insan dublesi ve bir perispirinin, cismin bulunduğu yerden çok uzaklarda

¹³⁹ Müslim, *zühd* 60; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/153, 168.

bulunması ve bulunduğu yerlerde iktidar ve tasarruf izhar etmesinden bahsedilmektedir ki, meselenin aslı ne olursa olsun, ruh gibi latîf varlıkların cisme nispetle daha seyyal, daha aktif ve daha muktedir olduğunu göstermektedir.

Bu madde ötesi seyyaliyet ve cevvaliyet, cismin rağmına ikinci varlığın daha aktif olduğunu gösterdiği gibi, ruha nispeten daha cevval olan melâikenin tabiat kanunlarının üstündeki fonksiyonuna da işaret etmektedir.

Melâike ve ruhların temessülleri, öteden beri bilinen şeylerdir. Başta nebiler olarak pek çok gönül erbabı bu mevzudaki müşâhedelerini anlatmış ve avamdan pek çok kimseyi de buna şahit göstermişlerdir.

Cebraîl'in (aleyhisselâm) değişik suretlerde görünmesi ve hangi hâdiseye münasebetiyle gelmişse, o hâdiseye göre şekil alması; meselâ, vahiy esnasında elçilik vazifesine uygun bir şekilde¹⁴⁰; muharebe sırasında da bir muharip suretinde zuhur etmesi¹⁴¹ gibi durumlar, hep temessüle misal olabilecek şeylerdir. Meleğin temessülü hem çok hem de umum melekler için vâkidir. Cibril (aleyhisselâm) Hazreti Dıhye (radiyallâhu anh) suretinde görüldüğü¹⁴² gibi, ismini bilemediğimiz bir başka melek de "Uhud" harbinin en hareketli anında Mus'ab b. Umeyr şekline girerek Resûlullah'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) önünde akşama kadar harbeder.¹⁴³ Keza pek çok melekler, Zübeyr b. Avvam suretinde Bedir harbine iştirak ederek mü'minlerin kuvve-i mâneviyelerini takviyeye medar olurlar.¹⁴⁴

¹⁴⁰ Buhârî, *bed'ü'l-halk* 7; Müslim, *iman* 287.

¹⁴¹ Buhârî, *cihad* 18; Müslim, *cihad* 65.

¹⁴² Buhârî, *iman* 37; *tefsir* (31) 2; Müslim, *iman* 5, 7, 8; Ebû Dâvûd, *sünne* 16.

¹⁴³ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 3/121.

¹⁴⁴ Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 6/83.

Hak dostlarının, buna benzer şekilde, gayb âleminin erleriyle temasları sayılamayacak kadar çoktur. Hele, rüyalar vasıtasıyla umum halka tezahürü, meselemize, inkâra meydan bırakmayacak şekilde kuvvet kazandırmaktadır. Hemen hemen herkes bildiği ve tanıdığı ve kendisiyle yakından alâkadar görünen bir ruhun, rüyalar vasıtasıyla kendisine yol gösterdiğine, ışık tuttuğuna şahit olmuştur. Ne var ki, bir kısım kimseler rüyaların ancak bir kısmı için bahis mevzuu olan “*şuuraltı*” meselesini ta’min ederek bu işin de anlaşılmaz hâle getirilmesine çalışmaktadırlar. Veyl olsun cehalete!

Bu meselenin tamamını, melâike, temessül ve ruhlarla alâkalı hususların tafsilen anlatıldığı bölüm ve yerlere havale ederek, netice olarak diyebiliriz ki, her varlık aynalarda misaliyle görüldüğü gibi, melek de kendisine ayna olabilecek her yerde görünebilir, hem de maddî ve kesif cisimler gibi, sadece şekil olarak değil, aynıyla ve bütün fonksiyonlarıyla görülebilir...

b. Ruhları Kabzedен Meleklerin Farklı Görüntüleri

İster ruhları bizzat Hz. Azrail kabzetmiş olsun, isterse bu işi o, avene ve yardımcılara yaptırıyor bulunsun, netice değişmez ve her insan, amelinin durumuna göre temessül eden bir meleklerle karşı karşıya kalır ve son nefesini bu hâlet içinde verir.

Eğer vefat eden, mü’min ve salih amel sahibi bir insan ise, onun ruhunu almaya gelen melek “*Hemen çekip alanlara.*”¹⁴⁵ âyetinde işaret edildiği gibi neşe ve sürur dolu olarak gelir; huzur dolu bir atmosfer içinde o ruhu kabzeder. Ruhu kabzedilen insan, o hâlette iken bazen çok cüz’î bir acı his-

¹⁴⁵ Nâziât sûresi, 79/2.

setse bile ekseriyetle acı duymuş sayılmaz.. o, Mele-i A'lâ'nın müşâhedeyle kendinden geçer ve meleklerin teşyi ve karşılamalarıyla yüceler yücesi âleme doğru kanat çırpın ruhunu seyrederek. -Allahım, bize de böyle bir netice nasip eyle!-

Kâfirler ise kendi amelleri cinsinden korkunç yapılı meleklerle karşılaşır. Son anda açılan gözleriyle gidecekleri yeri müşâhede ederler ki, bu manzara onların içini korkuyla, endişeyle doldurur. “*Andolsun sökülüp çıkaranlara.*”¹⁴⁶ mealindeki âyette de buna işaret vardır.

Onların ruhu, su dolu büyük bir kovanın derin bir kuyudan çıkarılması gibi ağır ağır ve yine onların ruhu, diken üzerine atılmış ipekli bir kumaşın sökülüp alınması gibi parçalana parçalana kabzedilecektir. Onlar binbir çeşit ızdırabı ruhlarında yaşayacak ve kapkaranlık bir ruhla bu dünyadan göçüp gideceklerdir. -Allahım, bizi bu kötü akıbetten muhafaza eyle!-

Kâfirlerin bu son durumlarını Kur'ân şöyle dile getirir: “*Görseydin o inkâr edenleri; melekler onların canlarını alırken yüzlerine ve arkalarına vuruyorlar. ‘Haydi kavurucu azabı tadın!’ (diyorlardı.)*”¹⁴⁷

Bunun bir mânâsı da şudur; o anda kâfirlerin maruz kaldığı azabı tasavvur dahi edemezsin, öyle şedit ve öyle ızdırıp vericidir ki..!

Hâlbuki mü'minin ruhu kabzedilirken, nasıl neşe ve sürur havası eserse, daha sonra meleklerin elinde, solması istenmeyen bir demet gül gibi elden ele dolaşarak Mele-i A'lâ'ya yükselirken de aynı sürur ve neşe hissedilir. Ve uğradığı her yerde bu ruh, ilgi, alâka ve iltifat görür. Zaten o ölüm anında

¹⁴⁶ Nâziât sûresi, 79/1.

¹⁴⁷ Enfâl sûresi, 8/50.

da gözünün alabildiği ölçüde kalabalık bir melek topluluğu tarafından karşılanmıştır. Onun semaya doğru ilk kanat çırpışları nasıl başlamışsa kabirden haşre, haşirden sırata, oradan da Cennet'e uzanan yolculuğu yine aynı şekilde devam edecektir. Zira insan nasıl yaşarsa öyle ölür ve nasıl da ölürse öyle haşrolur.

c. Kabirde Sual Melekleri ve Mü'minin Durumu

Kabirde mü'min, sual meleklerine cevabını tam verir. Onların, "*Rabbin kim? Peygamberin kim? Dinin hangi din?*"¹⁴⁸ gibi sorularına mü'minin cevap vermesi çok kolay olur. Zira, "*Allah, inananları, dünya hayatında da ahirette de sağlam sözle tespit eder.*"¹⁴⁹ âyetinin de işaret ettiği gibi o, dünyada iken bir "*Kaul-i sâbit - Değişmeyen söz*" olan tevhidi tekrar etmiş durmuş ve bu ifadeler onun gönlüne ve şuuraltına iyice yerleşmiştir. Orada akli başına gelir gelmez de aynı şeyleri söyleyecektir. Çünkü o, dünyada iken kelime-i tevhidle bu derecede bütünleşmiştir.

Ben, nice inanan insan gördüm ki, ölüm anında, baygın ve kendinden geçmiş olduğu hâlde dili durmadan kelime-i tevhid çekiyor veya en kudsî söz olan "Allah" kelimesini yüzlerce, binlerce defa tekrar edip duruyor... Hele birisi var ki, sirozdan yatıyordu. Ağzında dili o kadar büyümüştü ki, zor dönüyordu. Ne var ki o hiç durmadan "Allah, Allah" diyordu. Zira bu kelime onun ruhuna, canına ve bütün varlığına sinmişti. Hayatını "Allah, Allah" söyleyerek geçirdiği için de öyle ölüyordu.

İmam Kurtubî diyor ki: "Ben birçok insan gördüm. Bunlardan kimisi ölüm anında, 'Sepeti getir, otu götür, samanı ver,

¹⁴⁸ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/287, 295.

¹⁴⁹ İbrahim sûresi, 14/27.

atı bağla!’ diyordu.. kimisi de cihad aşkı ve iştiağıyla tutuştuğundan, ‘Atımı getirin, kılıcımı bana verin, beni atıma bindirin, cihada gitmek, Allah’ın yüce ve yüksek adını yüceltmek istiyorum!’ diyordu. Herkesin ömrü, amelinin cinsine göre mühürlenip noktalanıyor ve herkes de bu son anında ameline yakışır bir meleğin temessülüyle karşılaşıyordu...”¹⁵⁰

İşte her insana ayrı bir keyfiyette görünme ve insanların ruhlarını bu görüntü ve keyfiyet içinde kabzetme de yine meleklerin vazifelerinden bir vazife, onların yüklendiği misyonlardan bir misyondur. Anlattığımız bu son husus da insan-melek münasebetine ait ayrı bir buud...

5. HAMELE-İ ARŞ

İsterseniz şimdi de, bir başka grup melâikeyi, “Hamele-i Arş” denilen Arş’ı yüklenmiş melekleri Kur’ân’dan takip edelim:

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ۖ رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

“Arş’ı taşıyanlar ve onun çevresinde bulunanlar Rabbilerini överek tesbih çekerler, onların Rabbileri hakkında kanatleri de pek kavîdir ve mü’minler için şöyle mağfiret dilerler: Rabbimiz, rahmet ve bilgi bakımından her şeyi kapladın. Tevbe edip Senin yoluna uyanları bağışla, onları Cehennem azabından koru. Rabbimiz, onları ve babalarından, eşlerinden, çocuklarından iyi olan kimseleri onlara söz verdiğin Adn Cennetlerine sok. Şüphesiz üstün olan, hikmet sahibi olan Sensin, Sen.”¹⁵¹

¹⁵⁰ Kurtubî, *et-Tezkira*, s. 35.

¹⁵¹ Mü’min sûresi, 40/7-8.

Arş-ı İlähî'yi taşıyan (taşıma keyfiyeti bizce meçhul), nazarları vücut âlemine müteveccih olan, rahmet semasının tercümanı bu nuranî kullar, bizimle doğrudan irtibatları bulunmadığı hâlde, en çok muhtaç olduğumuz bir meselede imdadımıza koşuyor ve Arş'ın etrafında pervaz ederken affımız için Rab'den bizim adımıza istiğfarda bulunuyorlar.

يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ “Rabbilerini överek tesbih ederler.”

Onlar Cenâb-ı Hakk'ın hem cemalinden haberdar hem de O'nun celâline karşı hayranlık ve hayret içindedirler. Yani “kurb” ve “bu'd”un âdâbına riayetini temsilcileridirler. “Bir adım daha yaklaşırsak mahvoluruz!” şuuru kurban; Cenâb-ı Hakk'ın ilim ve kudretinin ihatası dışında bir zerrenin dahi olmayacağı hakikatini bilmek de bu'dun bir tezahürüdür. Onun içindir ki, onlar, Cenâb-ı Hakk'ın esmâ, sıfât ve zâtî cilvelerinin yakınlığını gördükçe “hamd”, cemalinin cilvelerini uzaktan uzağa seyrettikçe de “tesbih” ederler.

وَيُؤْمِنُونَ بِهِ “Onların Rabbileri hakkında kanaatleri de pek kavîdir.”

Zaten böyle olmasa, “hususî kurb”e mazhariyetleri mümkün olmaz. Zira “kurb-i umumî”, herkesi ve her şeyi şemsiyesi altına almasına mukabil, “kurb-i hususî” imana dayanır ve hergün ayrı bir iman derinliği ile kıvrıla kıvrıla O'na uzanır.

وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا “Ve mü'minler için mağfiret dilerler.”

Demek ki onlar, bize daima şefkat ve merhamet nazarıyla bakıyorlar. Bizim amellerimiz, bizi onların her an müşâhede ettikleri celâlî tecellîlerden kurtarmaya yeterli değildir. Allah'ın çizdiği yola gitme ve durmadan hatalarımız için tevbe etme elimizdeki tek sermayedir. İşte Hamele-i Arş da, bizim elimizde bir çekirdek mesabesinde bulunan bu sermayenin mağfiret

sünbülü vermesini istiyor ve “*Teube edip Senin yoluna uyanları bağışla!*” diyerek bu vesile ile bizi Cehennem azabından korumasını Cenâb-ı Hak’tan talep ve niyaz ediyorlar.

Yukarıdaki hadiste¹⁵² Cibril’e muhatap olduğu bildirilen melekler “Hamele-i Arş’tır. Zira mukarreb dört melekten sonra Allah’a en çok yakın olan onlardır.

Arş’in taşıyıcıları mânâsına gelen “Hamele-i Arş”ın sayıları hakkında Kur’ân’da şu bilgi vardır: “*Melekler de onun kenarındadır. O gün Rabbinin tahtını üstlerinde sekiz melek taşır.*”¹⁵³

Belki bu sekiz melek sekiz sınıfı temsil etmektedir. Ancak hem temsil keyfiyeti hem de meleklerin bizzat kendi şekilleri bizce meçhuldür. Efendimiz de bu mevzuda bize fazla malumat vermez. Ebû Dâvûd’un rivayet ettiği bir hadiste şöyle denilir: “*Size Hamele-i Arş’tan bir meleği anlatmam üzere bana izin verildi. Onun kulak memesiyle boynu arasında yedi yüz senelik mesafe vardır.*”¹⁵⁴

Bu hadisten şu hususları öğreniyoruz:

Birincisi: Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) her bildiğini ve her müşâhede ettiğini bizlere aktarmış değildir. Zira öyle meseleler vardır ki, bizim dinî veya içtimaî hayatımızla hiçbir alâka ve irtibatı yoktur. Böyle meseleleri Efendimiz bizlere aktarmamış olabilir.

İkincisi: Efendimiz’in her söylediği ve anlattığı, Cenâb-ı Hakk’ın izin ve müsaadesine bağlıdır. Yani anlatılanlar vahiy bağlantılıdır. Müsaade edilmeyen hususlarda O’nun bize bir şeyler söylemiş olması söz konusu değildir.

¹⁵² Bkz.: Cibril bahsi.

¹⁵³ Hâkka sûresi, 69/17.

¹⁵⁴ Ebû Dâvûd, *sünne* 18.

Üçüncüsü: O'nun kendi şahsına bakan bir irfanı vardır ki, O, bu yönüyle Makam-ı Mahmud'a yükselmiştir. Bilinebilecek her şey, müşâhede edilebilecek her manzara O'nun irfanında erimiş ve O, bu irfan peykiyle semalara yürümüş ve mârifet gemisiyle, makamların en ulvîsi olan Makam-ı Mahmud sahiline demir atmıştır. Yani birçok malumat ve müşâhede -ki miraçta bunun sayısız örnekleri vardır- O'nunla beraber erimiş ve O'nunla bütünleşerek ahirete intikal etmiştir. Allah Resûlü bu sırlarını başka hiç kimseye fâşetmemiştir. Zira bir başka idrakin onları hazmetmesi imkân haricidir.

Dördüncüsü: Mademki bu melekler, bu şuurlu ilâhî kâinatın, bütün kâinatı kuşatmıştır, öyle ise bizim kalb ve gönül hayatımız da aynı kuşatma altındadır. Durum böyle olunca, bizim kalb itminanımız onlarla münasebet kurmaya, onların meydana getirdiği mânevî atmosferlerle rezonans olmaya bağlıdır. Bu münasebet ve rezonans temin ve tesis edildiği nispette de, Allah'tan bize nurlu ve bereketli haberler gelecektir. Bizim onlardan kopukluğumuz ise, aksi neticeleri doğuracak, kalb ve gönlümüz zulmanî haberlerin işgaline uğrayacaktır. Onun içindir ki, meleklerle bütünleşmek çok mühimdir. Onlarla bütünleşmek için de onları sevmek, sevmek için de onları bilmek şarttır.

O melekler ki -tabir caizse- bir elleri Arş'ta diğer elleri ise bizim kalb ve latîfelerimize kadar uzanmış durumdadır. Zaman ve mekân kaydından münezze ve melekût âleminin bu safî varlıkları, durmadan bizim his dünyamızı hallaç edip yoğurmaktadır. Onlar her an, her yerde Cenâb-ı Hakk'ın izin ve emriyle bulunabilirler.

İşte bu vasıflara sahip meleklerle münasebet kurma, insanı ulvî âlemlere uçuyor gibi bir mazhariyete erdirir. Bast hâli

dediğimiz hâl, bunun bir tezahürüdür. Yani insanın ruh dünyasındaki inkişafı, meleklerle ait âlemden gelen meltemlerin tesiriyledir. Bütün karamsarlık ve kötümserlikler ise, kabz hâlinin bir tezahürüdür ki, Cenâb-ı Hakk'ın "Kâbız" isminin tecellisiyle meydana gelmektedir. Yani karanlık âlemlerle münasebet kurma oranında bu isim, bu tür tezahüre sebebiyet verecek şekilde tecellî etmektedir.

Arş hakkındaki malumatımız âyet ve hadislerde anlatılanlarla sınırlı olduğu gibi, Hamele-i Arş hakkındaki malumatımız da yine âyet ve hadislerde anlatılanlarla sınırlıdır. Refik-i A'lâ, Nedi-yi A'lâ ve Mele-i A'lâ ile ilgili malumatımız da yine bu çerçeve içindedir.

6. MELE-İ A'LÂ VE MÜHEYYEMÛN MELEKLERİ

Öyle anlaşılıyor ki, âyet ve hadislerin bize Mele-i A'lâ hakkında söyledikleri malumat, kapasitemizin dışında bulunmaktadır. Biz bunların keyfiyetlerini değil, sadece varlıklarını biliyor ve buna iman ediyoruz.

Meselâ, "Mele-i A'lâ (Yüce Topluluk) tartışırken aralarında neler geçtiği hakkında bir bilgim yoktu."¹⁵⁵ âyetinde görüldüğü gibi, Efendimiz'den, Mele-i A'lâ'nın kendi aralarındaki tartışmadan haberi olmadığını söylemesi isteniyor. Hâlbuki, cihanın düzeni orada kararlaştırılıyor, kalemler orada oynuyor. Ama bütün bunlar nasıl oluyor, biz bunları bilemiyoruz.

Ve yine meselâ, Müheyyemûn melekleri var. Sessiz, tamamen lâhut ve vücub âleminde müstağrak bu melekler, kendilerinden geçmiş bir vaziyette kendilerinden bile haberleri olmayacak şekilde sadece Cenâb-ı Hakk'ı düşünürler. Aşk derdiyle

¹⁵⁵ Sâd sûresi, 38/69.

dertlidirler. Yeryüzündeki bütün aşk ve şevkleri, *Vedûd* isminin bir cilvesi olarak bu melekler temsil ederler. Bildikleri tek şey Allah'tır. Veli, seyr u sülûkunda o âleme ulaştığı zaman, o âlemin atmosferinin tesiriyle vahdet-i vücud sırrını vicdanında hisseder. "Sadece Allah var, başka şey yok." der.

Mevlâna'nın *Mesnevi*'sinde, insanın kendini de unuttuğunu ifade eden çok beyit vardır. Bu demde her şey birbirine karışır, "Ben" ve "O" farkı ortadan kalkar.

Azeri lehçesiyle söylenen şu mısralar bu hâlin ifadesidir:

Öyle bilmezdim ben kendimi
 O ben miyim, ya ben o mu
 Âşıkların budur demi
 Yandıkça yandım bir su ver.

(*Gedâî*)

Orada sağ-sola karışır, el-ayak birbirine girer, uzuvlar vazife değiştirir. Çünkü insan orada aslını idrak eder, aslına ulaşır. Bu bir makamdır ve bu makamı Cenâb-ı Hakk'ın huzurunda Müheyemûn melekleri temsil etmektedir.

Cenâb-ı Hakk'ın Arş'ının etrafında, emre âmâde, O'nun cemalini seyir aşkı ve iştiyakıyla yanıp tutuşan ve belki yaratıldıkları andan itibaren kendilerini dahi bilmeyen, bütün bilgilerini mârifet-i ilâhiyeye teksif eden bu mükerrem melekler hakkında da bizler, hadislerin anlattıklarından öte bir malumata sahip değiliz. Sadece bu meleklerin, bilginin son ufkuna ulaşmış olduklarını biliyoruz. Onlar ancak Allah'ı bilmekte ve O'nu tanımaktalar. Böylece de bizlere en önemli dersi vermektedirler. Keşke onlardan bu dersi istenen ölçüde alıp biz de sadece bilgimizi mârifet-i ilâhiyeye hasredip O'nu bilmenin dışındaki bütün malumatın faydasız olduğu şuuruna uyanabilseydik!

Evet, kâinatı bilmekten gaye, onu yaratana bilmektir. Eğer malumatımız bizi bu neticeye götürüyorsa bir mânâsı vardır. Yoksa, bizi O'ndan uzaklaştıran her malumat, hak-kımızda zarardır.

7. HÂZİN veya RIDVAN

Allah'a yakın mukarreb meleklerden biri de "Hâzin"dir. Hâzin, Cennet'i denetleyen, gözeten meleğin adıdır. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve selem) bir hadislerinde "Hâzin"den bahsetmekte ve şöyle buyurmaktadır:

"Cennet'in kapısına gelir ve açılmasını isterim. Hâzin sorar: 'Sen kimsin?' Cevap veririm: 'Ben Muhammed'im (sallallâhu aleyhi ve sellem).' Hâzin, sözüne şöyle devam eder: 'Ben bu kapıyı senden evvel hiç kimseye açmamaya emrolundum.'"¹⁵⁶

"Hâzin" in cemisi (çoğulu) "Hazene"dir. Kur'ân bu ifadeyi kullanarak Cennet bekçilerinden bahseder:

وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ

"Rabbilerinin azabından korunanlar da bölük bölük Cennet'e sevk edilirler. Kapıları daha önce açılmış bulunan Cennet'e vardıklarında onun hazenesi (bekçileri) onlara; 'Selâm size, (ne) hoşsunuz, ebedî kalmak üzere buraya girin!' dediler."¹⁵⁷

İttika edenler, takva dairesine giren mü'minler zümre zümre, grup grup Cennet'e sevk olunurlar. Cennet'e geldiklerinde kapıları ardına kadar açık bulurlar. Her grup, dünya-

¹⁵⁶ Müslim, iman 333; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 3/136.

¹⁵⁷ Zümer sûresi, 39/73.

da kazandığı kurbiyete göre kendilerine ait kapıdan rıdvan yurdu olan Cennet'e, Cenâb-ı Hakk'ın cemalini seyretmek üzere girerler.

Cennet nedir? Orada Cenâb-ı Hakk'ın cemal ve kemali nasıl seyredilir? Bütün bunlar bizim ölçü ve kıstaslarımızla ölçülüp tartılamayacak şeylerdir.

Cennet'e girerken mü'minler, meleklerden selâm alacaklar. Melekler *"Ne güzel yaşadınız, ne güzel şeyler yaptınız, yaptınız da Rabbinizi hoşnut ettiniz!"*¹⁵⁸ diyecekler.

Âyette geçen طَيِّبٌ kelimesi, aynı zamanda insana "kelime-i tayyibe"yi hatırlatır. Kur'ân "kelime-i tayyibe"yi, "şecere-i tayyibe"ye, yani güzel bir ağaca benzetir.¹⁵⁹ Kökü sabit, dalları ise semadadır. Bu ağaç her mevsim meyve verir. Mü'minin ameli de böyle nuranî ağaç gibidir. Mü'min böylece kısacık dünya hayatına amellerindeki bereket ve yümünle ebediyet mührü vurmuştur. Çünkü onun niyeti ebedî kulluktur. Şimdi de o, bu niyetinin mükâfatını ebedî Cennet kazanmakla elde etmiş olacaktır.

İnsan ki fânidir. İnsan ki, cismaniyet yönüyle herhangisi bir varlıktan farksızdır. Hâlbuki o böyle geçici bir hayatı, ebedî yapmasını bilmiştir. Yani o, Hâlık'ın vücudunun gölgesinden ibaret olan ebediyet mefhumunu öğrenmiştir. İşte bu büyük mânâyı idrakin mükâfatı olarak, Cennet kapısında karşılanmakta ve Cennet bekçileri ona ve onun gibi olanlara; *"Selâm size! Siz ne güzel şeyler yaptınız; ebedî olarak şimdi girin Cennet'e!"*¹⁶⁰ demektedirler. O Cennet ki orası bütünüyle güzellerin ve güzelliklerin yurdudur. O Cennet ki, bü-

¹⁵⁸ Zümer sûresi, 39/73.

¹⁵⁹ İbrahim sûresi, 14/24-25.

¹⁶⁰ Zümer sûresi, 39/73.

tün güzeller ve güzellikler cemalinin birer cilvesi olan Ezelî ve Ebedî Güzel orada müşâhede edilecektir.

Bazı hadislerde, Cennet muhafızlarının başında bulunan meleğe “Hâzin”¹⁶¹ bazı hadislerde de “Rıdvan”¹⁶² denilmektedir. Rıdvan, Cenâb-ı Hakk’ın insanlara verdiği nimetlerin ufuk noktasıdır.

Kur’ân-ı Kerim’de bu hakikate şöyle işaret edilir:

“Mü’min erkek ve kadınlara altlarından ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları Cennetler ve Adn Cennetlerinde güzel meskenler vaadedilmiştir. Allah’ın razı olması ise hepsinden büyüktür. İşte büyük başarı budur.”¹⁶³

Cehennem’den kurtulur, Cennet’e girer, Cenâb-ı Hakk’ın cemalini seyreder, peygamberlerin gül yüzlerini görüp kendinizden geçer ve hilkatın gayesini, fıtratın neticesini bütün çıplaklığı ile idrak edersiniz. Ama bütün bunların sonunda, her an sizin için gadab-ı ilâhî söz konusu ise, Cennet’le birlikte kavuştuğunuz her nimet, acı bir azap hissi de uyarabilir. Dolayısıyla da siz, böyle bir atmosfer ve iklim içinde, Cennet’ten dahi istenen ölçüde zevk alamaz ve yine istenen ölçüde sevinemezsiniz. Zira her an nimetlerin nikmete (azap) dönüşmesi mümkündür. Bu imkân ve ihtimal ise başka değil ancak ızdırap ve acı yüküdür. Acı ve ızdırabın zerresi dahi bulunan yere Cennet denemez. Öyle ise, kendi mânâsıyla Cennet, Cenâb-ı Hakk’ın gadab ihtimalinin dahi kalkmasıyla gerçekleşecektir.

Zaten, ilâhî gadabın devam ettiği bir yere Cennet demek de mümkün değildir. Zira gadab-ı ilâhî dünyada belâ ve mu-

¹⁶¹ Müslim, *iman* 333; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/136.

¹⁶² Kudâî, *Müsnedü’ş-şihab*, 2/130.

¹⁶³ Tevbe sûresi, 9/72.

sibet olarak tecellî ettiği gibi, ahirette de Cehennem olarak tecellî edecektir. Onun içindir ki, bir hadis-i şerifte, Cenâb-ı Hakk'ın Cennet ehline: “*Bundan böyle ebediyen gadaplanmayacağım!*”¹⁶⁴ diyeceği rivayet edilir ki, bu nokta çok mühimdir. Yani Cennet ehli için ilâhî gadab söz konusu değildir. Nasıl olur ki, Cenâb-ı Hakk'ın rıza ve hoşnutluğu kuşatmıştır Cennet'i. Ve Rabbin rızasını elde etmiştir Cennet ehli. Rıza ki, bütün nimetlerin en büyüğü, en değerlisi, en kıymetlisi.. ve Cennet nimetlerinin de sonu, nihayeti, neticesidir...

Cennet'e girecek insanlara yapılan hitapta da “rıza” mânâsına özellikle işaret edilmiştir. *Mutmainne* olmuş nefse, “*Dön Rabbine, O senden, sen de O'ndan razı olarak.*”¹⁶⁵ denilmektedir. Bundan da anlaşılıyor ki, Cennet, bütünüyle bir “rıza” otağıdır. Cenâb-ı Hak rızasıyla oraya tecellî etmekte, oraya girecekler de Rabbilerinden razı olarak oraya girmekte ve Cennet'e “rıza” mânâsına “Rıdvan” bekçilik etmekte.. ve âdeta Cennet gergefinde hep “rıza” mekiği işlenmekte. Dünyada iken Cenâb-ı Hakk'ın rızasını kazanmış olanlar, Cennet'te, Cennet bekçileri ve onlara nezaret eden “Rıdvan” tarafından karşılanırlar. Bu karşılama, kişinin ameliyle doğru orantılı olarak ayrı bir ihtişam kazanır.

Şehit ise, melekler tarafından çepeçevre kuşatılır. Kur'ân, Uhud'da şehit düşenler ve bilhassa Mus'ab b. Umeyr hakkında nazil olan âyette şöyle buyurur: “*Melekler de her kapıdan (onların) yanlarına varırlar.*”¹⁶⁶ Yani aziz şehit, güller, demetler arasında Cennet'e götürülüyor. Cennet'e ait bü-

¹⁶⁴ Buhârî, *rikâk* 51; *tevhid* 38; Müslim, *cennet* 9; Tirmizî, *cennet* 18.

¹⁶⁵ Fecr sûresi, 89/27-28.

¹⁶⁶ Ra'd sûresi, 13/23.

tün menfezlerden melekler başlarını uzatarak ona “Hoş geldin!” mânâsına *سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ* “Sabretmenize karşılık size selâmlar, selâmetler!”¹⁶⁷ diyorlar. Bazı melekler ise ona yaklaşma pâyesini elde ediyor, yanına kadar varıp ona tebrikte bulunuyorlar. Selâm verip ona ait makamla gözleri kamaşmış gibi “*Ne güzel yurt, ne güzel yuva!*”¹⁶⁸ sözleriyle durmadan hayret solukluyorlar.

8. MALİK

İnsanlarla alâkası olan mukarreb meleklerden bir diğeri de “Malik”tir. Malik, Cehennem’e nezaret eden melektir.

Müslim’in rivayet ettiği bir hadiste Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem): “Namaz kılmış oturuyordum. Birden bir ses duydum. Bana: ‘Malik, (Cehennem’e nezaret eden melek) durmuş senden bir selâm bekliyor!’ diyordu. Ben dönüp selâm vereyim, dedim. Fakat o beni bastırdı ve benden önce selâm verdi.”¹⁶⁹ buyurarak bize “Malik”le münasebeti hakkında malumat vermektedir.

Malik, Cehennem’e nezaret eden bütün meleklerin başıdır. Nasıl Cennet’e nezaret edenlerin başında “Rıdvan” bulunmakta, öyle de Cehennem’e nezaret eden meleklerin başında da “Malik” bulunmaktadır. Kur’ân-ı Kerim Cehennem’de vazifeli bu melekleri de bize şöyle tanıtmaktadır:

“İnkâr edenler bölük bölük Cehennem’e sürüldüler. Oraya geldikleri zaman Cehennem’in kapıları açıldı, Cehennem’in bekçileri onlara şöyle dedi: ‘Kendi aranızdan, Rabbinizin âyetlerini size okuyan ve sizi bu günümüzde karşılaşa-

¹⁶⁷ Ra’d sûresi, 13/24.

¹⁶⁸ Ra’d sûresi, 13/24.

¹⁶⁹ Müslim, iman 278.

cağınız şeyler hakkında uyarın elçiler gelmedi mi?’ ‘Evet, geldi.’ dediler. Ama, kâfirlere azap sözü hak olmuştu. O hâlde, içinde ebedî kalmak üzere Cehennem’in kapılarından girin. Kibirlenenlerin yeri ne kötüymüş, denildi.”¹⁷⁰

Yine bu çizgide başka bir sûrede, Cehennem ehli ile melekler arasındaki konuşma şöyledir:

“Ateşte bulunanlar Cehennem bekçilerine: ‘Rabbimize dua edin, bizden, bir gün olsun azabı hafifletsin!’ diyecekler. (Bekçiler) ‘Size peygamberleriniz açık açık deliller getirmediler mi?’ derler. Onlar da: ‘Getirdiler.’ cevabını verirler. (Bekçiler ise) ‘O hâlde kendiniz yalvarın.’ derler. Hâlbuki kâfirlerin yalvarması boşunadır.”¹⁷¹

Zuhruf sûresinde de Cehennem ehli, Malik’ten, Allah’ın kendilerini öldürmesini talep ederler:

“Şüphesiz suçlular Cehennem azabında devamlı kalacaklar, azapları hafifletilmeyecektir. Onlar azap içinde kurtuluştan ümit kesmişlerdir. Biz onlara zulmetmedik, fakat onlar kendileri zalim kimselerdir. ‘Ey Malik! Rabbin bizim işimizi bitirsin!’ diye seslenirler. Malik de: ‘Siz böyle kalacaksınız!’ der.”¹⁷²

Kâfirler... Kalblerini köreltenler... Selim fitratlarını muhafaza edemeyenler... Gönüllerindeki sevgi ve irfan istidadını işletemeyenler... Dünyaya geldikleri zamanki safvetlerini korumayı beceremeyenler... Sağdan-soldan esen muhalif rüzgârlara kapılıp gidenler... Ruhlarının güç ve kuvvetini küfür ve tuğyan bataklığında eritenler...

İşte bunlar öbek öbek, bölük bölük Cehennem’e sevk edilecekler. Cehennem’de vazifeli olan melekler karşılayacak

¹⁷⁰ Zümer sûresi, 39/71-72.

¹⁷¹ Mü’min sûresi, 40/49-50.

¹⁷² Zuhruf sûresi, 43/74-77.

onları. Ve soracaklar: “Size, kendi aranızdan, Rabbinizin âyetlerini okuyan uyarıcı elçiler, peygamberler gelmedi mi?” Onlar “Geldi.” diyecekler. Zaten başka türlü demeleri de mümkün değil. Bu müthiş itiraf, âyetlerde şöyle anlatılır:

“Her topluluk onun içine (Cehennem’e) atıldıkça onun bekçileri, onlara: ‘Size bir uyarıcı gelmedi mi?’ diye sorarlar. Onlar da: ‘Evet, bize uyarıcı geldi ama biz yalanladık ve ‘Allah hiçbir şey indirmede, siz ancak büyük sapıklık içindesiniz.’ dedik.’ Ve derler ki: ‘Eğer biz (onların dediklerini) dinleseydik, yahut düşünüp anlasaydık, şu çılgın ateşin halkı arasında bulunmazdık!.’ Onlar, günahlarını itiraf ettiler. Zaten o çılgın ateş halkına (Allah’ın rahmetinden) uzak olup ezilmek yaraşır.”¹⁷³

Evet, herkese olduğu gibi onlara da Allah’ın elçileri, peygamberler geldi. Onları uyardı ve ikaz ettiler. Nitekim Kur’ân bu hususa da işaret eder: “Her millet içinde mutlaka bir uyarıcı (peygamber) gelip geçmiştir.”¹⁷⁴

Büyük-küçük her millet ve topluluğun içinde mutlaka bir nebi, vahiy ve ilham yüklü bir peygamber zuhur etmiştir. Hangi memleketin taşını, toprağını dinleseniz mutlaka oradan bir nebi izine rastlar, bir resûl sadâsı iştirsiniz.

Fakat içi pas bağlamış kâfir, gelen her peygamberi yalanlayıp tekzip etmiştir. Allah tarafından kalblerine, kendi işledikleri sebebiyle mühür vurulan bu sefil güruhun artık iman etmesi mümkün değildir. Zira Kur’ân’ın ifadesiyle onların gönül dünyaları tamamen matlaşmış durumdadır. Onlar bu hâlleriyle ahirete gidip Cehennem kapısına dayandıklarında, artık hata, günah ve isyanlarını itiraftan başka ellerinden bir şey gelmeyecektir.

¹⁷³ Mülk sûresi, 67/8-11.

¹⁷⁴ Fâtır sûresi, 35/24.

Cennet'teki meleklerin, insanın içine inşirah salmasına mukabil, Cehennem zebanileri, hadisin ifadesiyle “kötü bir manzara”¹⁷⁵ sergileyecekler ve durumlarıyla insanların içlerine korku ve dehşet salacaklardır.

Şu da kat'iyen unutulmamalıdır ki, ahirette melekleri kendisine enîs ve dost bulmak isteyen, mutlaka dünyada iken onlara enîs ve dost olmaya çalışmalıdır. Tanışma burada olursa dostluk orada devam eder. Fakat iman gibi bir irtibat bağıyla bugün onlarla münasebete geçemeyenler, ahirette onlardan kat'iyen alâka görmeyeceklerdir. Zaten buna hakları da yoktur.

Ahiret, dünya hayatının, başka bir âlemde, başka bir keyfiyette devamı olduğu gibi, meleklerle oradaki dostluk da dünyadaki dostluğun devamından başka bir şey değildir. Burada, namazda verdiği selâmlarla, sağ ve solundaki meleklerle selâmlaşıp duran insan, elbette ahirette onları, selâmlaşacağı dostlar olarak bulacaktır. Tabiî artık, selâm verme sırası onlardadır. “Selâmün aleyküm”ü evvelâ onlar söyleyeceklerdir ki, çeşitli âyetlerde, muhtelif vesilelerle bu nükteye de işaret edilmiştir.¹⁷⁶

9. KÂTİP MELEKLER (KİRAMEN KÂTİBÎN)

İnfitar sûresinde “Kiramen Kâtibîn” adıyla sözü edilen melekler bunlardır: “Şunu iyi bilin ki üzerinizde bekçiler, değerli yazıcılar (Kiramen Kâtibîn) vardır, onlar, yapmakta olduklarınızı bilirler.”¹⁷⁷

Kâf sûresinde ise şu şekilde anlatılırlar: “İki melek (insanın) sağında ve solunda oturarak yaptıklarını yazmaktadırlar.

¹⁷⁵ Buhârî, *tabir* 48; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/8.

¹⁷⁶ Bkz.: Ra'd sûresi, 13/23-24; Nahl sûresi, 16/32; Zümer sûresi, 39/73.

¹⁷⁷ İnfitar sûresi, 82/10-12.

İnsan hiçbir söz söylemez ki, yanında gözetleyen yazmaya hazır bir melek bulunmasın."¹⁷⁸

Hadislerden de anlaşıldığı üzere, insanın sağında ve solunda bulunan meleklerden sağda bulunan, Cenâb-ı Hakk'ın rahmâniyet ve rahîmiyetinin temsilcisi melek, solda bulunan ve Cenâb-ı Hakk'ın izzet ve azametini korumakla vazifeli meleğe durmadan iltimasta bulunur. Kul günah işlediğinde, soldaki melek bunu derhal kaydetmek ister. Sağdaki melek vaziyete müdahale ederek ona, biraz daha beklemesini, belki tevbe edip pişman olacağını, belki bir hasene işleyip günahını örteceğini söyler. Nitekim böyle olabileceğini anlatan hadisler de vardır. Bir yerde Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: "*Nerede olursan ol, Allah'tan kork! Kötülüğe daima iyilik ekle ki onu silsin. Ve insanlar arasında iyi ahlâkla yaşa.*"¹⁷⁹

Evet, günah kirinden temizlenmenin yolu iyilik suyu ile yıkanmaktır. "Seyyie" ancak "hasene" ile bertaraf edilir. Evet, o şerefli melekler, yapılan her şeyi yazıp çizip, tespit etmektedirler. Yazılmadık, tespit edilmedik hiçbir şey yoktur. Peki ama niçin yapılıyor bütün bunlar? Cenâb-ı Hak Allâmü'l-Guyûb olduğuna, bütün gaybı bildiğine göre insanların amelleri neden kaydediliyor?

Elbette ki, Cenâb-ı Hak her şeyi (buna bizim amellerimiz de dahil) biliyor. Ancak insanın leh veya aleyhinde şahadet etsin diye her insanın amelini ayrıca kaydettiriyor. Böylece her insan yaptıklarını ahirette hem şahit olarak hem de netice olarak hazır bulacaktır ki, bir âyette şöyle denilmektedir:

¹⁷⁸ Kâf sûresi, 50/17-18. Ayrıca bkz.: Zuhruf sûresi, 43/80; Ra'd sûresi, 13/11.

¹⁷⁹ Tirmizî, *birr* 55; Dârimî, *rikâk* 74.

“O gün her nefis, yaptığı her hayrı hazır bulacaktır; işlediği her kötülüğü de; o kötülükle kendisi arasında (şimdi) uzak bir mesafe bulunmasını ister. Allah sizi kendisin(in emrine karşı gelmek)den sakındırıyor. Allah kullarına Raûf’tur, şefkatlidir.”¹⁸⁰

Bir diğer âyet de bu hususu şöyle teyit etmektedir:

“Her insanın amel kuşunu (defterini) boynuna yaftaladık. Kıyamet günü onun için, açılmış olarak bulacağı bir kitap çıkarırız. ‘Kitabını oku, bugün nefsin sana hesapçı olarak yeter!’ (deriz.)”¹⁸¹

Yani, oku kitabını ve hükmünü ver. Davranışlarında sen nasıl bir hayat nescettin? Nasıl bir hayat şeridi meydana getirdin? Verilen rolü nasıl oynadın? İşte al kitabını ve bütün bunları kendi kitabında gör!

Kitap nedir? Neşir keyfiyeti nasıldır? Ameller o kitaba nasıl yazılmıştır? Bu kitap nasıl okunacaktır? O kitabı yazan kalem nasıl bir kalemdir? Ve yazılar nasıl bir mürekkeple yazılmaktadır?

Bütün bunlar hiç önemli değildir. Önemli olan, vak’anın biz-zat kendisidir. Ortaya bir kitap konacaktır. Bu kitapta, bizim bütün bir hayat serüvenimiz bulunacaktır. Duyulduğunda bizi memnun ve mesrur edecek haberlerle bizi mahcup edecek haberler, iç içe bize takdim edilen bu kitapta hepsi mevcuttur.

“İşledikleri her şey kitaplarda mevcuttur. Küçük büyük hepsi satır satır (o kitapta) yazılmıştır.”¹⁸² âyetleri de bu hakikati ihtar etmektedir.

Herkes işlediğini, zerre zerre ahirette görecektir. Kur’ân “Artık kim zerre ağırlığınca hayır yapmışsa onu görür. Ve kim zerre ağırlığınca şer yapmışsa onu görür.”¹⁸³ demektedir.

¹⁸⁰ Âl-i İmrân sûresi, 3/30.

¹⁸¹ İsrâ sûresi, 17/13-14.

¹⁸² Kamer sûresi, 54/52-53.

¹⁸³ Zilzâl sûresi, 99/7-8.

Ve o gün bazıları defterini sağdan alıp sevinir; bazıları da soldan alır üzülür. Kur'ân ahirete ait bu tasa ve sevinç tablosunu bize şöyle anlatır:

“Kitabı sağından verilen: ‘Alın, kitabımı okuyun!’ der. ‘Ben hesabımla karşılaşacağımı sezmiştim (bilmiştim) zaten.’ Artık o memnun edici bir hayat içindedir. Yüksek bir bahçede. Ki devşirmesi kolay (meyvelere yakın). ‘Geçmiş günlerde yaptığınız işlerden ötürü afiyetle yiyin, için!’ Kitabı sol tarafından verilen ise der ki: ‘Keşke bana kitabım verilmeseydi!’”¹⁸⁴

Kim bilir bu zavallı orada kaç defa “Keşke anam beni doğurmasaydı!” diyecek ve yaptıklarına bin pişman olacaktır. Fakat oradaki pişmanlığın, feryat ve figanın, hatta yanıp-yakılmanın insana zerre kadar faydası yoktur. Zira ahiret, burada iken kazanılması gereken bir yerdir. Amel defteri kapandıktan sonra denilip yapılacakların faydalı olması söz konusu değildir.

Hâlbuki defterini sağdan alanların sevinç ve süruru sonsuzdur. Onların yüzleri bişaret ve gülücüklerin cümbüş yeri gibidir. Bir tarafta abûs çehreler, diğer tarafta gülücüklerinden güller açılan yüzler ve orada uçuşup duran defterler.. kimisi elindeki defteriyle iki büklüm, hacil ve kaçacak yer aramakta.. kimisi de yollara dökülmüş önüne gelene defterini okutmakta.. ve bu son manzara lâhut âleminin sakinleri tarafından da memnunlukla seyredilmekte.. melekleşmiş insanın sevincini seyretme onları da sevindirmekte.. Kur'ân bu tabloyu anlatırken de şöyle demekte:

“Hayır, ebrar (iyiler)in kitabı ‘İllyiûn’ (yüceler)dedir. Biliyor musun ‘İllyiûn’ nedir? (Yazılmış bir kitapları “Siccîn”de olmasına mukabil, ebrarın kitabı ‘İllyiûn’ nedir?) Yazılmış

¹⁸⁴ Hâkka sûresi, 69/19-25.

bir kitaptır. Onu ancak “mukarreb” (Allah’a yakın) olanlar görürler.”¹⁸⁵

Facirlerin kitapları “Siccîn”de olmasına mukabil, ebrarın kitabı “İlliyyûn”dadır. Ama illiyyûn nedir? O nasıl bilinecektir? Orası öyle yüce bir yerdir ki, Yüceler Yücesi bildirmedikçe “İlliyyûn”u bilmek mümkün değildir.

“Kitab-ı merkûm”dur illiyyûn. Temiz duygularla yaşamış ulvî bir hayatın sinema şeridine takılıp ulvî ve yüce bir kısım nazarlara arz edildiği bir güzellikler armonisidir. Allah’a yakın olan “mukarreb”ler müşâhede edebilirler ancak bu şanlı kitapta olanları. Senin tesbihlerini, tekbirlerini, şükürlerini, hamdlerini, kulluğunu, iç derinliğini, başını secdeye koyup inleyişlerini Cenâb-ı Hak oraya aksettirecek ve mukarreb melekler bir film seyrediyor gibi seni seyredecekler. İşte bunun içindir tespitleri ve işlenenleri kaydetmeleri.

Yaptığınız her şey, yüceler yücesi âlemde bir kısım yüce nazarlara arz ediliyor. Öyle ise: Adım atarken dikkat gerek! El uzatırken ihtimam ister! Bakışınıza hedef seçerken titizlik lâzımdır! Kulağınıza girecek sese soluğa ne kadar dikkat edilse değer.! Dudaklarınızdan dökülecek her söze, bir çekirdek atıyor gibi sonsuza fırlattığınız her kelimeye ne ölçüde hassasiyet gösterilse azdır! Konuştuğunuz şeylerin nereye gittiğini hesap edip öyle konuşmak lâzımdır. Amellerinizin nerelerde ve kimler tarafından seyredileceğini düşünüp yaptıklarınızı, yapacaklarınızı ona göre ayarlayın! Seviyenize göre, kalbî meyillerinizden, hayallerinize ait gafletlerden dahi hesaba çekileceğiniz endişesini sinenizde daima bir kor gibi taşınmalı ve latifelerimize ona göre çekidüzen vermelisiniz!

Gizli açık her şeyi Cenâb-ı Hak bilmektedir. Fakat mi-zanda bize lehte veya aleyhte şahadet etsin diye amellerimi-

¹⁸⁵ Mutaffifin sûresi, 83/18-21.

zi, mükerrer meleklerine kaydettirmektedir. Beratımıza veya mahkûmiyetimize amellerimizin yazıldığı bu defterlerin şehadetıyla hüküm verilecektir.

Mü'min müjdeye gark olacaktır defteriyle.. herkes görecektir kelime-i tevhid nasıl ağır basarmış mizanda böylece. Ayrıca kâfirin bütün bir ömür boyu söyleyemediğini, münafığın bir türlü içine sindiremediği kelime-i tevhidin ağır basışını ispat içindir yazılan bu defterler bir de...

10. KORUYUCU MELEKLER (HAFAZA)

Meleklerin yüklendikleri bir başka misyon da insanları her türlü belâ ve musibete karşı korumaktır. Nitekim daha önce onların bu misyonlarına dikkat çekmiş ve kısaca temas-ta bulunmuştuk.

*“Hiç kimse yoktur ki üzerinde bir koruyucu, bir denetleyici (melek) bulunmasın.”*¹⁸⁶ âyetinde ifade edildiği gibi herkes için bir koruyucu melek mukadderdir.

Taberânî'nin rivayet ettiği bir hadis-i şerifte her insana 360 meleğin nezaret ettiği ve insanı koruma altına aldıkları kaydedilmektedir.¹⁸⁷ Âyette ise bu husus şöyle anlatılmaktadır:

*“Her birini (her bir insanı) önünden ve arkasından izleyen melekler vardır. Onu Allah'ın emrinden (veya Allah'ın emriyle) korurlar.”*¹⁸⁸

Hem Efendimiz'in hadisinden hem de bu âyet-i kerime-den anlaşılıyor ki, sinekler gibi insanın üzerine üşüşen belâ ve musibetler, insanı çepeçevre kuşatan melekler tarafından çok defa geri çevrilmekte ve insan böylece öldürücü bin bir hâ-

¹⁸⁶ Tânk sûresi, 86/4.

¹⁸⁷ Suyûtî, *ed-Dürü'l-mensûr*, 4/48; Zebidi, *İthâfû's-sâde*, 7/288.

¹⁸⁸ Ra'd sûresi, 13/11.

dise altında ezilip gitmekten korunabilmektedir. Elbette ki bu muhafaza, meşîet-i ilâhiyenin o şekilde tecellî etmiş olmasına bağlıdır. Zaten her meselede ilâhî murad, ilâhî dileme ve meşîet esastır. “Allah’ın olmasını dilediği şey olur; olmamasını dilediği şey de olmaz.”¹⁸⁹ hakikati da bize bunu anlatmaktadır. Binaenaleyh, belâ ve musibetler meleklerce uzaklaştırılır; fakat meşîet-i ilâhiye o şekilde tecellî etmişse...

Buna vesile olabilecek şeylere gelince, biz onları bilemiyor, sınırlandıramıyoruz. Bazen insanın hoş bir tavır, rahmet-i ilâhiyenin harekete geçmesine vesile olur ve Cenâb-ı Hak onun hakkında onu memnun edecek bir hüküm verir. Bazen de tam tersine, insanın münasebetsiz bir davranışı, ilâhî gazabı galeyana getirir ve verilecek hüküm o şahsın aleyhinde olur. Verilen hüküm karşısında meleklerin yapabileceği hiçbir şey yoktur.

Ne var ki, onlar enîs ve celîslerimiz (her zaman beraber olduğumuz arkadaşlarımız) olarak bizim başımızın üzerinde pervaz eder dururlar ve gelmesi muhtemel belâları savmak için bize kanat gerer, kalkanlık yaparlar. Zira bu, onlara ait bir vazifedir. Bu meleklerin ruhanî haz ve lezzetleri, yaptıkları bu vazifenin içine dercedilmiştir. Yani melekler bizi koruma vazifesini, müthiş bir zevk, heyecan ve coşkunlukla yerine getirirler.

11. SEYYAR (GEZGİNCİ) MELEKLER

Diğer taraftan bir kısım melekler de vardır ki, sürekli insanların ibadet ve zikir meclislerini takip eder dururlar. Bu da onlara ait bir misyon ve bir vazifedir. İbn Mâce’nin rivayet ettiği bir hadis-i şerifte Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem)

¹⁸⁹ Ebû Dâvûd, *sünnet* 6.

şöyle ferman eder: “Cuma günleri bana çokça salavat getirin. Zira o, meleklerin hazır buldukları bir gündür...”¹⁹⁰

Demek oluyor ki, bir de bizim salât ve selâmlarımızı seyretmek, onları Resûl-i Ekrem’in mübarek ruhuna ulaştırmak ve sonra onun bize gönderdiği mukabil selâmları kalbimize üfleme vazifesiyle vazifeli melekler var.

Allah, peygamberlerin cesetlerini toprakta çürütmez.¹⁹¹ Resûl-i Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem), ehl-i keşfin ifadeyle kabrinde “hayy”dır ve şehitlerin hayatını yaşamaktadır. O, ümmetin pek çok durumundan her zaman haberdardır. Binlerce yerden kendisine giden salât ve selâmı duyar ve biz-zat mukabelede bulunur.

Öyle ise, sen de “es-Salâtu ve’s-selâmu aleyke yâ Resûlallah!” derken bunu, dizlerini O Sultan-ı Zîşân’ın dizlerine vermiş, doğrudan doğruya huzurunda, O’nu tebci ve tazim ediyor gibi söyle. Unutma! Biraz daha kendinden geçersen, dizlerinin dizlerine değdiğini bile hissedebilirsin.. ve böyle cân u gönülden kurbiyet temin ettiğin zaman O’nun mübarek ruhunun hemen orada temessülüne de şahit olabilirsin...

Ve yine Allah Resûlü, müttetekun aleyh (Buhârî ve Müslim’in beraber rivayet ettikleri) bir hadis-i şerifte şöyle ferman eder:

“İmam, غَيْرِ الْمَنْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ deyince siz ‘Âmin’ deyin. Zira her kimin ‘Âmin’ deyişi meleğin ‘Âmin’ deyişine denk gelirse (meleğin sesine karışır da Mele-i A’lâ’ya yükselirse) Allah onun geçmiş günahlarını mağfiret eder.”¹⁹²

Bir başka hadiste şöyle ferman edilir:

¹⁹⁰ İbn Mâce, cenâiz 65.

¹⁹¹ Bkz.: İbn Mâce, cenâiz 65.

¹⁹² Buhârî, ezan 111, 112; daavât 64; Müslim, salât 72; Tirmizî, salât 71.

“İmam, *اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ* deyince siz de *سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ* deyin. Kimin sözü meleklerin sözüne denk gelirse onun geçmiş günahları affolur.”¹⁹³

Görüldüğü üzere, insanların ibadetlerine iştirak eden bu melekler, daima onlarla beraber tahmidat ve tesbihatta bulunmakta ve onların bu iştirakleri bazı günahların affına vesile olmaktadır.

Meleklerin bu dostluğu kişinin ölümüne kadar devam eder. Zayıf bir rivayet bize bundan sonrası hakkında da şu malumatı verir: *Vefat eden insanın kabrinin başında iki melek durur. Bu melekler, sevabı kabir sahibinin hasenat defterine kaydedilmek üzere durmadan istiğfar ederler. Onların bu istiğfarı da kıyamete dek sürer.*¹⁹⁴

Meleklerden bir grup daha vardır ki, bunlar da nöbetleşerek mü'min kulların ibadet enginliklerini Cenâb-ı Hakk'a arz ederler. Hadiste anlatıldığı şekliyle:

“Cenâb-ı Hak, huzuruna gelen bu meleklere sorar:

- Nereden geliyorsunuz? Cevap verirler:

- Kullarının yanından.

- Kullarımı ne hâlde bıraktınız?

- Gittik namaz kılıyorlardı, döndük yine namaz kılıyorlardı.”¹⁹⁵

Şu melek mürüvvetine bakın, dostluklarının hakkını nasıl da en güzel şekilde eda ediyorlar! Onlar vazifeyi sabah vakti devralmışlardır. O esnada mü'minler sabah namazı kılmaktadırlar. İkinci vaktinde nöbet değişikliği yapılmıştır. O esnada da ikinci namazı eda edilmektedir.

¹⁹³ Buhârî, *ezan* 125; *bed'ü'l-halk* 7.

¹⁹⁴ Bkz.: Beyhakî, *Şuabü'l-iman*, 7/184.

¹⁹⁵ Buhârî, *mevâkîtu's-salât* 16; *bed'ü'l-halk* 6; *tevhid* 23, 33; Müslim, *mesâcid* 210.

Dudakları dua ile süslü, içleri Cenâb-ı Hakk'ı anmakla dolup taşan, hissiyatları alabildiğine gelişmiş mü'minler hakkında meleklerin verdikleri rapor işte böyle bir mahiyet arz etmektedir. Ve bu raporun takdimi her gün tekerrür edip durmaktadır.

Nerede Allah anılıyor, nerede konuşmalar O'ndan bahisler etrafında dönüp duruyor, nerede gönüller Allah aşkıyla yanıyor ve diller bu aşka tercüman olma peşinde, nerede tefekkürün merkezinde lâhûtî muhteva bulunuyor ve ilâhî tecellilere ait tefekkür dalga dalga göğe yükseliyor, nerede "Allah Allah" zikirleriyle sema lertzeye geliyor, mutlaka orada bu melekler hazır dırlar ve melekleşmeye azmetmiş insanları temâşâ içindedirler. Sanki zikir meclisi, ana arının konduğu bir dal gibidir ve bu meleklerle, melekleşmiş insanlar da orada mârifet peteği örmektedirler. Zikir tamamlandıktan sonra da bu melekler, tekrar geldikleri yer olan Cenâb-ı Hakk'ın huzuruna dönerler.

İsterseniz hâdisenin bundan sonrasını da başka bir hadis-i şeriften takip edelim. Melekler huzura varınca bütün gaybın anahtarı yanında olan Allâmü'l-Guyûb onlara sorar:

- *Nereden geliyorsunuz? Melekler cevap verirler:*
- *Seni anan kullarının yanından yâ Rabbi!*
- *Peki onlar ne diyorlardı?*
- *Seni tesbih, tahmid ve temcid ediyorlardı. (Senin büyüklüğünü, azametini ve yüceliğini ilan ile meşgul oluyorlardı.)*
- *Onlar Beni gördüler mi?*
- *Hayır, Rabbimiz, görmediler.*
- *Ya görselerdi?.. (Yani Bana karşı aklın almadığı bir kul-luk arz edeceklerdi!)*
- *Onlar ne istiyorlardı?*
- *Cennet'ini istiyorlardı Rabbimiz.*

- Onlar Cennet'i gördüler mi?

- Hayır, görmediler.

- Ya görselerdi? (Evet görselerdi bir başka iştihakla isteyeceklerdi!.)

- Neden istiaze ediyorlardı?

- Cehennem'inden, Allahım.

- Onlar Cehennem'i gördüler mi?

- Hayır, görmediler.

- Ya görselerdi? (Her hâlde görselerdi, mutlaka daha şiddetli onları Cehennem'den korumamı isteyeceklerdi.)

Bunun üzerine Cenâb-ı Hak şöyle buyurur:

- Meleklerim, siz şahit olun, Ben o kullarımı affettim.

Melek döner ve şöyle der:

- Yâ Rabbi, onların içinde birisi vardı ki, esas gayesi Seni anmak değildi. O oraya dünyevî bir gaye için gelmişti.

Ve lütfu engin Rab şöyle ferman eder:

- Onlar öyle bir toplumdur ki, onların arasında bulunan (niyeti çok hâlis olmasa da) onlara verilenden mahrum edilemez.¹⁹⁶

(Biz de zaten Cenâb-ı Hakk'ın bu vaadine itimat edip ona bel bağlamış bulunuyoruz. Öyle inanıyoruz ki, cemaat hâlinde açılan eller istek ve talepleri itibarıyla mahrum bırakılmayacaktır. Ellerimizi bu niyetle açıyor, dualarımızı bu niyetle cemaatin duasına katmaya çalışıyor ve çalı, diken yetiştirmeye mahsus bir zeminde gül yetiştirmeye gayret ediyoruz. Böyle bir zeminde çamura batmadan, kirlenmeden bir hayat yaşamak nerede ise imkânsız...

¹⁹⁶ Buhârî, daavât 66; Tirmizî, daavât 129. Ayrıca bkz.: Müslim, zikr 25.

Günahlarımız çok; fakat O'nun rahmeti günahlarımızdan daha geniş. Bunu bilerek O'nun kapısına geliyor, O'ndan af dileniyor, bizim dualarımızı da, kabul gören dualar arasına katmasını niyaz ediyoruz.)

Bir hadislerinde Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadırlar:

“Yeryüzünde seyyar (gezginçi) melekler vardır. Bunlar zikir meclislerini dolaşırlar. Böyle bir meclis bulduklarında orayı kuşatır ve doldururlar. Sonra da ellerini açar şöyle derler: ‘Yâ Rabbi, şu anda Senin kullarından bazılarının yanındayız. Onlar, Senin kitabını okumakta, Senin peygamberine salavat getirmekte ve Senin yüceliğini müzakere edip durmaktadır.’ Bunun üzerine Cenâb-ı Hak ferman eder: ‘Onları rahmetimle çepeçevre kuşatın, onların arasında bulunan asla tali’siz olmaz.’”¹⁹⁷

Zikir meclisleri, melekleri yeryüzüne çeken cazibe... Allah'ın anlatıldığı, tecellileri içinde O'nun azametinin söz konusu edildiği, Habib'inin hak peygamber olduğuna dair delillerin tekrar edilip durduğu ve sonunda, salât u selâmların sohbetlere hitam-ı misk yapıldığı, buhur buhur mâneviyat kokan ve öbek öbek lâhut taşıyan kutlu yerler ışık evler...

Abdullah b. Revâha, dili kadar kılıcı, kılıcı kadar da dili keskin şanlı bir sahabyidi. O bazen yakın arkadaşlarından birine *“Gel seninle bir saat iman edelim!”* derdi. Onu tanıyanlar niyetini ve ondaki iç derinliğini bildiklerinden bir şey demez ve itiraz da etmezlerdi. Fakat bir gün niyetini kavrayamayan bir sahabi gitti onun bu sözünü İki Cihan Serveri'ne ilettili. Bu sahabi *“Biz zaten iman etmedik mi? Gel seninle bir saat iman edelim!”* ne demek diyor ve bunu şikâyet konusu yapıyordu.

¹⁹⁷ Buhârî, *daavât* 66; Tirmizî, *daavât* 129. Ayrıca bkz.: Müslim, *zikr* 25; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, 2/251, 382.

Ancak Allah Resûlü, İbn Revâha'yı herkesten iyi tanıyordu. O, boş söz sarfedecek bir insan değildi. Onda ayrı bir enginlik, ayrı bir derinlik vardı. İki Cihan Serveri şöyle buyurdu:

*“Allah, İbn Revâha'ya merhamet etsin! O, (meleklerin iftiharla bahsedecekleri) meclislerden lezzet alır, öyle meclisleri sever.”*¹⁹⁸

İşte Abdullah b. Revâha, her biri gökteki yıldızları andıran dostlarını imana davet ederken, aslında onlara şöyle bir teklifte bulunuyordu:

Gelin bir meclis kuralım. Oraya gökten bölük bölük melek insin ve meclisimize alkış tutsunlar. Mukarrebûn, Kerûbiyyûn melekleri, Mele-i A'lâ ve Nediy-yi A'lâ sakinleri nazarlarını bize çevirsinler ve bakışlarını bizden ayırmassınlar, lâhut âleminden gelen ilhamlarla gönüllerimiz coştukça coşsun, imanımız artsın ve bizler kevn ü mekâna sığmaz hâle gelelim. Zira ki, Cenâb-ı Hakk'a ait mânâ ve hakikatlerin müzakere edildiği meclislere melâike-i kiram enîstir. Kalbin dudakları ötelere ötesine müteveccih olduğu müddetçe, bu kutlu dostlar o dudaklardan dökülenleri dinlemeye teşnedir. Bizim iç dünyamız, o uhrevî âlemlere dönük olduğu müddetçe o âlemlerin sakinlerinin yüzleri de bize dönük olacaktır. Yağmur taneleri gibi onlar da bizim çevremize yağıp duracaktır.

Bu gezginci melekler ehl-i ilimle de bir münasebet içindedirler. İlim yoluna girenlerin Cenâb-ı Hak katında ayrı bir değeri, ayrı bir kıymeti vardır. Elbette ki bu ilim Allah yolunda ve O'nun hesabına olmalıdır. Bu tür ilim ve ilim adamları sayısız hadis-i şeriflerde ve birçok âyet-i kerimelerde tebci ve tebrik edilmiştir.

¹⁹⁸ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/230; 2/132; 3/265.

Meselâ Ebû Hüreyre'nin (radiyallâhu anh) rivayet ettiği bir hadiste şöyle deniliyor:

*“Kim ilim tahsili adına bir yola girerse, Allah onun için Cennet’e giden yolları kolaylaştırır.”*¹⁹⁹

İlimden maksat Allah’ı bilmektir. O’nun mârifetine yardımcı olmayan ilme gelince, o, faydasız bir malumat yığının-dan başka bir şey değildir.

İnsan, “mârifet-i Sâni” dediğimiz şu kâinatın muhteşem Sa-natkârını bilme adına kanaatini kuvvetlendirmek, irfanına yeni yeni tefekkür hüzmeleri katmak ve bir arı gibi her gün bir mâ-rifet peteğine ayrı bir şuur usâresiyle dönmek için bir yola gire-bildiği takdirde Allah (celle celâluhu) Cennet’e giden yolu ona kolaylaştıracaktır.

Namaz artık onun için bir dinlenme, bir tenezzüh; hatta bundan da öte namaz onun şiddetli bir arzusu hâline gelecektir. İslâm’ı bir bütün olarak yaşadığı vakit kalbi mutluluk-tan güvercinler gibi kanat çırpacak ve İslâmî emirlerden birini ihmale uğratsa, gırtlığı derin bir pençe tarafından sıkılıyorrsa-sına ızdırıp duyacaktır.

Bu mârifet erlerinin bir araya gelişleri de ayrı bir cazi-be atmosferi meydana getirir. Nitekim hadis-i şerifte şöyle denilmektedir:

وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَيَتَدَارَسُونَ بِهِمْ إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَعَشِيَتْهُمْ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمْ الْمَلَائِكَةُ وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ

“Bir topluluk Allah evlerinden bir evde (ki biz onlara ışık evler diyoruz) oturur ve orada mârifet-i ilâhiye adına dersler yaparsa, kesinlikle orayı melekler kuşatır, üzerlerine sekîne

¹⁹⁹ Buhârî, *ilim* 10; Müslim, *zıkr* 38; Ebû Dâvûd, *ilim* 1; Tirmizî, *Kur’ân* 10; *ilim* 19; İbn Mâce, *mukaddime* 17.

iner ve Cenâb-ı Hak orada bulunanları kendi yanında bulunanlara anlatır ha anlatır.”²⁰⁰

Hadiste anlatılan evler hiç şüphe yok ki, mescitlerden ayrı olarak mütalâa edilmelidir. Zira biraz sonra da işaret edileceği üzere bu evler doğrudan doğruya بَيْتٌ ifadesiyle anlatılıyor ve cem’i (çoğulu) بُيُوتٌ deniliyor. بَيْتٌ bilindiği üzere “Ev” demektir. بُيُوتٌ ise evler, demek olur. Kur’ân’da ve hadislerde mescit için de bu kelime kullanılır ancak Kâbe mânâsı kastedildiğinde kelimenin başına lâm-ı ta’rif getirilir ve اَلْبَيْتُ denilir. Durum böyle olunca Kur’ân-ı Kerim’de ve hadis-i şerifte vasıflarıyla anlatılan bu evler, mescitler değil, belki belli bir devrede mescit misyonunu da yüklenen evlerdir.

Hadisin kelimelerine kısa bir göz gezdirecek olursak, zannediyorum hadisten kastedilen mânâlar daha iyi anlaşılacaktır:

قَوْمٌ cemaat ve toplum demektir. O evdeki insanlar Kur’ân ve Sünnette işaret buyrulan cemaatleşme şuuruna sahiptirler: Amel ve fiillerinde kolektiflik hâkimdir. Zaten bir araya gelişleri de böyle bir gaye ve ideale matuftur.

اجْتَمَعَ Bu şuurlu bir araya gelişini anlatmaktadır.

بَيْتٌ Yukarıda da ifade edildiği üzere evdir. Allah davasına hasredilmiş bu evlere hadiste بَيْتُ اللَّهِ denilmiştir.

O evlerde kitaplar alınıp okunmakta ve o kitaplardaki hakikatlerin incelikleri, bilenlerce bilmeyenlere anlatılmaktadır. Bilmeyenler de öğrenmeye arzu ve isteklidirler. Her meseleyi sorar ve her meseleyi öğrenmeye çalışırlar.

Onlar bu denli ulvî bir gaye için bir araya gelince, melekler de bu meclise karışır, çepeçevre orayı sarar.. ve tedarik devam ettiği müddetçe de orayı terk etmezler. Zira ki, böyle bir meclis-

²⁰⁰ Müslim, zikr 38; Ebû Dâvûd, vitr 14; İbn Mâce, mukaddime 17.

te bulunmama bir haybettir, bir hüsrandır. Melekler ise bu türlü akıbetten korunmuş varlıklardır. Onlar daima yümün ve bereket soluklar, yümün ve bereket ikliminin içinde bulunurlar.

Bir de onların üzerine “sekîne” iner. Devrin ve dehrin hâdiseleri onları yıldırılmaz, ürkütemez, korkutamaz. Durmadan düşer kalkarlar ama, yine de yürürler. Bütün çarklar aleyhlerinde dönse de asla ümitsizliğe düşmez, bir gün o çarkların çark edeceğini bilir ve kendi lehlerine dönecek devran çarkını sabırla beklerler.

Hem onlar öyle korkusuz birer yiğittirler ki, cellatlar gelip kapılarına dayansa, yine paniğe kapılmaz, derslerine devam eder ve faydası olacağına kanaat getirirlerse, cellatlarını da aynı derslerin nur havzından istifade ettirmeye çalışırlar. Çünkü onlar itminan dolu bir hayat yaşamaktadırlar. Ve onlar bu evlerdeki tedrisi, hayatlarının gayesi hâline getirmişlerdir. Tarassutlar, sürgünler, hapisler, istintaklar onları bu davadan vazgeçiremez. Onların o yüce otağlarında panik iflas etmiştir. Zira onlar “sekîne”den birer âbide hâline gelmişlerdir.

“Ve Allah onları kendi yanında olanlar arasında anlatır ha anlatır.”

Cenâb-ı Hakk’ın huzurunda nazarları kevn ü fesada müteveccih olan melekler vardır. Bazen bu melekler yüzlerini imkân âlemine döndürür ve insanları temâşâ ederler. İşte bu meleklerle Cenâb-ı Hak, kendi davası uğruna bir araya gelen kullarını anlatır, der ki: *“Sizin, hâllerine tam muttali olmadığınız Benim bazı kullarım var. Onlar şu anda Benim kitabımın içinde mevcut hakikatleri öğrenmek ile meşguldürler.”*

Ve daha nice vasıflarıyla Cenâb-ı Hak yerdeki kullarını gök ehli yanında dile getirir, anlatır... Bu da yine insanlarla melekler arasında ayrı bir irtibat ve münasebet bağıdır.

Işık evler, çevrelerindeki bina yığınları itibarıyla, tıpkı hâle içinde yıldızlar topluluğuna nur âyetini tefsir eden bir mehtap veya ebedî nur, ebedî huzur arayanları firdevslere ulaştırma yolunda kurulmuş birer han gibidirler.. dikkatle bakanlar için her zaman, bu ışık yalılarının iç yapıları ve derinliklerinde “Allah onların (diğer binalardan daha ziyade) yükseltilmelerine ve (her şeyden yüksek, yüce) isminin oralarda anılmasına (dört bir yanda gürleyen yasak velvelelerine rağmen) izin verdi.. içlerinde sabah-akşam O’nu tesbihlerle yâd eden öyle yiğitler var ki ne ticaret (ve ticaretteki kazanç cazibesi) ne de alım-satım, Allah’ı zikirden, namazlarını dosdoğru yerine getirmekten ve zekâtlarını bihakkın eda etmekten onları alıkoymaz; (zira) onlar kalblerin (mehâfetle), gözlerin (hayret ve dehşetle) döneceği gündend korkar (ve tir tir titrerler).”²⁰¹ hakikatinin nümâyân olduğu hissedilir.

Bu evlerde, imanı, ibadeti, duayı, zikri, fikri, uhuvveti, vefayı ötelere ait derinlikleri ile duyup yaşama bahtiyarlığına erenler, âdeta her an yeniden doğar, baharlar gibi duygularıyla yeşerir, derken çeşit çeşit vâridâtla dolgunlaşan o kendilerine has hava, bütün gönüllerini bir saadet vaadiyle kaplar ve çok defa onların, hayra açık sinelerinde Cennet yaylalarının ferahlatıcı esintileri duyulur.

Evet, bugün büyüğüyle-küçüğüyle ışık evler, yıllar ve yıllar imana, imandaki huzur ve itminana susamış gönüllere, rahmet yüklü bulutlar gibi, gönderdiği bol bol “âb-ı hayat” ve insanımızın gönül tepelerine saldıgı mârifet, muhabbet, ruhanî zevk şualarıyla diriliş üfleyen bir İsrail sûru ve vicdanlarını şahlandıran Cebrail solukları olmuştur.

²⁰¹ Nur sûresi, 24/36-37.

Evet, onlara uğrayanlarda pek çok menfî hisler silinmiş, inat ve karşı koyma düşünceleri kırılmış, müdavimleri de kendilerini, Cennet koridorlarında temâşâdan temâşâyaya koşan seyyahlar gibi görmeye, hissetmeye başlamışlardır. Başkalarının eğlenceye, zevke, sefaya giderken duydukları keyfi, neşeyi, sevinci, tiryakiliği, kudsîler, hem de kat katıyla ışık evlere uzanan yollarda duymuş ve yaşamışlardır. Onlar, bu ışıktan yollarda ve yolların gerçek değerinin teminatı olan bu kutlu yuvalarda düşünülen, söylenen, okunan şeyleri, öte-lerden gelmiş ilham esintileri gibi karşılamış, gökleri aşıp gelen soluklar gibi dinlemişlerdir...

Ve yine onlar bu evlerde bugün hâlâ çoklarının akıl erdiremedikleri, bilemedikleri sırlarla tanışır, sema kapılarının aralandığını hisseder gibi olur, kapı aralarından sızıp geldiğine inandıkları vâridâtla bütün bütün uhrevîleşir, kendilerinden geçer ve yerlere serilirler.

Evet, kalblerinin balansını imana, Kur'ân'a, iman ve Kur'ân'ın gönüllere boşalttığı irfana göre ayarlayamamış tali'sizler, ne bu ufku kavrayabilir, ne de gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve beşer tasavvurlarını aşan bu derûnî hazları idrak edebilirler.

C. MELEKLERLE BÜTÜNLEŞMEK İÇİN

1. MELEKLERE MİHMANDAR OLMAK

Melek kendine ait misyonu eda ederken, insan da melekleşme gayretine hız vermeli ki aralarında bir bütünleşme meydana gelsin. Evvelâ insan, meleğin inebileceği zemini hazırlamalı, sonra da o zemini koruyup muhafaza etmeli ki, melekût âleminden içinde bulunduğumuz âleme doğru bir

kayma, bir meyil, bir arzu ve iştihak hâsıl olsun. Bu sebepledir ki, meleklerle ait misyonun eda edilebilmesi, bir yönüyle insanın bizzat kendisiyle de alâkalı bulunmaktadır.

İnsan kendine düşeni yerine getirdiği sürece melek de kendisiyle alâkalı vazifesini bihakkın eda edecektir. Ancak insan herhangi bir hata ile onların geleceği yolu tıkar, onların gireceği menfeze set çekerse, geliş ve gidişleri belli daire ve prensiplere bağlı o melekût âleminin kutlu sakinleri, artık gelmez olur ve ayaklarını keserler.

Neticenin böyle bir hüsrarla noktalanmaması için, bulunduğumuz zaman ve zeminin yümün, bereket ve sağanak sağanak yağacak rahmetten mahrum kalmaması, beşerin kendine düşen vazifeyi yerine getirmesiyle çok ciddî şekilde ve yakından alâkalıdır. Onun için biz de sözün burasında, yer yer onun vazifelerine dikkat çekerek mevzuu hem meleklerle hem de bize ait yönleriyle terkipleyip takdime çalışacağız.

İnsan şu meşhergâh-ı âlem ve enâmda (varlığın sergilendiği âlem), Cenâb-ı Hakk'ın sanatlarını müşâhede ederken, kalb gözü açık olarak yaşamalı, bir arı gibi dolaşmalı, konduğu her çiçekten bir hüزمة almalı ve onunla bir mârifet peteği örmeye çalışmalıdır. O ancak böyle yaptığı takdirde ahiret saadetinin temelini daha dünyada iken atmış olacaktır. İşte bunun içindir ki Abdullah b. Revâha, yakın dostlarının elinden tutup: “*Gel biraz iman edelim!*”²⁰² diyordu.

Sen de, kalbin Allah'tan uzaklaştığı, kuruduğu, donduğu ve yozlaştığı dakikalara hatırladıkça, kalbi hüşyâr bir mü'minin elinden tut, “*Gel kardeşim, gel camiye gidelim de, biraz iman edelim!*” Yani, Rabbimizi hoşnut edelim. Mürde gönümüze hayat üfleyelim. Sönmüş, pörsümüş hissiyatımızı, duy-

²⁰² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/230; 2/132; 3/265.

gularımızı yeniden canlandırırım. Ta o, ilham-ı ilâhiye olarak gelen esintilere, mârifet ve muhabbet-i ilâhiye deryasından gelen dalgalara mâkes ve sahil olabilsin.

Sen hazır olacaksın ki, gelen gelsin ve orada hüsnü kabul görsün. Senin daima, Hak'tan gelen tecellileri misafir edecek, onlara mihmandar olabilecek bir gönlün yoksa, gaflet anında ve kalbinin Hak'tan uzak kaldığı hengâmda, rahmet-i ilâhiye gelir de geriye döner. Sen, Allah'a imanının tam olduğunu sanırsın ama, heyhât! Haybet ve hüsrân içinde gönlün ölüdür de haberin yok. Evet, müteyakkız olacaksın. Hem de hudutta nöbet bekleyen bir insan gibi, bir lahza gözünü kırpmadan hep zuhur bekleyecek ve tecellî avlayacaksın...

Resûl-i Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem), müteyakkız gönüllerin, uyanık duyguların, duyan, bilen, hisseden, her şeyden mânâ çıkaran kafaların temsilcisi olarak hayatını uyanıklık içinde geçirmişti. Gündüzleri O, zaten hep hüşyâr. Gece basıp da “Uykunuzu dinlenme yaptık.”²⁰³ âyeti gereğince uyku onu sardığı zaman, derin derin düşünmeyi temsilen elini başının altına koyar ve “Rabbim, ötesini Sana havale ediyorum, şu kalbimin tek lahza Senden gafletine tahammülü yoktur ama, geldi bastırıldı şu uyku!” düşünce ve mülâhazasıyla, bilinen bazı duaları okur ve yatağına öyle girerdi.

Sen de hayatını İki Cihan Serveri'nin hayat-ı seniyyelerine göre tanzim ederek, her anında Cenâb-ı Hakk'a teslim ile ömrünün dakikalarına yümün ve bereket akmasını temin edebilirsin. Onun için de bir lahza gözünü kapamamalısın ki, Mele-i A'lâ'dan gelenler uyanık ve kapısı açık bir mihmandar bulabilsinler.

²⁰³ Nebe sûresi, 78/9.

Dikkat et! Senin kalbine her an misafir olmaya gelen Allah'ın rahmeti, bu kalbin hazır olup olmadığına bakan da yine bizzat Cenâb-ı Hakk'ın kendisidir. Gafil bir kalbe O misafir olmaz. Sen hüşyâr olursan, Mele-i A'lâ senin gönlünün etrafını metaf yapar da Kâbe'nin etrafında dönüyor gibi senin etrafında döner. Bu hakikate işaret eden bir hadis-i şerifte Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur:

*“Bir insan ıssız bir yerde (su bulursa) abdest alıp, (bulamazsa) teyemmüm edip namaza durursa, onun namaz kıldığı meydanı dolduracak sayıda melek iner ve o insanın arkasında namaz kılar.”*²⁰⁴

Demek ki yerine göre sen, meleklerin önüne geçebiliyorsun; geçebiliyorsun da onlar senin arkanda namaz kılmayı şeref sayıyorlar. Acaba cismaniyet ve beşeriyete ait onca hususiyeti sırtında taşıyan, yani şehvet, kin, nefret ve daha bir sürü şeytana ait duygularla -tabî belli hikmetler için- meşbu ve dopdolmuş bulunan beşer bütün bunları nasıl aşıyor, aşıyor da muallâ insanî mevkie ve yüce bir ufka ulaşıyor?

İşte melek buna hayret ediyor ve gelip namaz kılan insanın ardında el pençe divan durarak ve âdeta, “Sen imamsın, ben de cemaatim.” diyor; bunu itirafı da kendisi için bir şeref biliyor.

Nasıl bir sahrada namaz kılanın arkasında kalabalık bir melek topluluğu namaza duruyor ve onun namazında hazır bulunuyor; öyle de her fert, nerede namaz kılsa kılsın, namazında mutlaka melekler hazır bulunuyor ve onun bazı ifadelerine iştirak ediyorlar. Meselâ, tahiyatta, “*Selâm, bizim ve Allah'ın salih kullarının üzerine olsun!*” ifadesini, namaz kılanın sağına-soluna selâm verirken, sağ ve soldaki mevcut

²⁰⁴ Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 1/405, 406.

melekleri niyet edebildiği takdirde onun selâmını alarak mukabelede bulunurlar. Ancak burada da görüldüğü gibi birinci vazife, yani melekleri o zemine çekme misyonu insana düşmektedir. Önce insan namaz kılacak, selâmında melekleri niyet edecek ki, melekler onun yanında hazır bulunsun ve onun bazı ifadelerine iştirakla yapılan bu güzel işi alkışlasınlar...

2. MELEKLERİN PERVANE OLDUĞU RUHLAR

Kişinin amelinin keyfiyet ve durumuna göre meleklerin tahşidatı artar. Bu hususa işaret eden pek çok hadis-i şerif vardır. Bu hadislerde, tergîb ve teşvik esasına dayanılarak özetle şöyle denilmektedir:

“Namazda ilk safta duranların, saflarını sık ve düzgün tutanların ve namazdan sonra tesbihatlarını hudû ve huşû içinde Allah’a takdim edenlerin, seherlerde kalkıp Allah karşısında el pençe divan duranların etrafında melekler pervaz ederler.”

Seherler ki, o vakitlerde Cenâb-ı Hak, rahmetiyle dünya semasına nüzul buyurur. “*Yok mu tevbe eden, tevbesini kabul edeyim? Yok mu dua eden, duasına icabette bulunayım?*”²⁰⁵ diyerek rahmetinin enginliğini vicdanlara duyurur. O dakikalardadır ki her yanda bir bâd-ı tecellî eser. Bu tecellînin uğradığı her yer anber kokar, gül kokar ve her gönül huzur ve saadet yudumlar dolaşır. Evet, sineler bir başka coşkuyla dolar taşar seherlerde. Öyle ise:

*Ey dîde nedir uyku, gel uyan gecelerde,
Kevkeplerin et seyrini seyran gecelerde.*

²⁰⁵ Buhârî, *tevhid* 35; *teheccüd* 14; *daavât* 13; Müslim, *müsafrın* 166; Muvatta, *Kur’ân* 30; Tirmizî, *daavât* 80; Ebû Dâvûd, *salât* 311.

*Bak hey'et-i âlemde, bu hikmetleri seyret,
Bul Sâni'ini, ol âna mihman gecelerde.*

*Çün gündüz olursun nice ağyâr ile gafil,
Ko gafleti dildârdan utan gecelerde.
Gafletle uyumak ne reva abd-i hakîre,
Şefkatle nida eyleye Rahmân gecelerde.*

*Cümle geceyi uyuma, Kayyûm'u seversen,
Ta hayy olasın Hayy ile ey cân gecelerde.
Âşıklar uyumaz gece, hem sen uyuma kim,
Gönlün gözüne görüne, Cânân gecelerde.*

*Dil, beyt-i Hudâ'dır, onu pâk eyle sivâdan,
Kasrına nüzul eyler ol Sultan gecelerde.
Az ye, az uyu, hayrete var, fâni ol andan,
Bul cân-ı bekâ, ol âna mihman gecelerde.*

*Allah için ol halka mukarin gece gündüz,
Ey Hakkı, nihân aşk oduna yan gecelerde.*

diyen İbrahim Hakkı'ya kulak verelim.

Âlem gaflet içinde ve döşek üzerinde geceyi ve ömrünü tüketirken, sen değişik ağırlıkların altından sıyrılarak her şeyin üstesinden gelmeye çalış ve her zaman Rabbinin karşısında el pençe divan dur. Kur'ân: "Yanlarını yataklardan uzaklaştırır, korkarak ve umarak Rabbilerine dua ederler."²⁰⁶ diyor ve teheccüt namazı kılanları tebrik ve tebci ediyor. Sen de bu tebrik ve tebcile mazhar olmaya çalış!

Kat'iyen bil ki, berzah azabından kurtulmanın bir tek yolu vardır; o da geceyi ihya etmektir. Şayet kabirden ötesi hayatına nur saçmak, ayağın herhangi bir yere takılmadan, köstek-

²⁰⁶ Secde sûresi, 32/16.

lenmeden dümdüz sırat-ı müstakîm erbabı olarak burada ve ötede yürümek istiyorsan, gecenin kara zülüfleri üzerine nurlar saçarak hiç olmazsa iki rekât namaz kılmalısın. Evet, dört kıl, altı kıl, sekiz kıl; hiç olmazsa ahd ü peymâna sadakatın ifadesi olarak iki rekât namaz kıl ki, berzah hayatın aydınlansın!.

Abdullah b. Ömer (radıyallâhu anh) anlatıyor: “Herkes gelir Allah Resûlü’ne rüyasını anlatır, O (sallallâhu aleyhi ve sellem) da tabir buyururdu. Ben de hep, ‘Keşke bir rüya da ben görsem de gelip Allah Resûlü’ne anlatsam.’ diye içimden geçirirdim. Bir gün bir rüya gördüm. Tanımadığım bazı kişiler beni ellerimden tutup zorla bir istikamete doğru sürüklüyorlardı. Beni bu hâlde sürükleye sürükleye derince bir çukurun yanına kadar getirdiler. Çukur alev alev kaynıyordu. Bana buranın Cehennem olduğunu söylediler. Onlar beni orada tutuyorlardı. Ben de kan revan içinde tir tir titriyordum ki, ‘Buraya atılmayacaksn. Senin için tasa ve endişe yoktur!’ dendi.”

(Evet, bu rüyayı gören Hz. Ömer’in oğlu Abdullah’tı. Bu, her yönüyle babasıyla atbaşı giden nadide bir insandı.. düşünün ki, babasından sonra onu, -hem de o günün insanları- başlarında halife görmek istiyorlardı. Eğer Hz. Ömer, bizat buna mâni olup “Bir evden bir kurban yeter!” demeseydi, belki de ümmet onu halife seçecekti. O, hem bir ilim okyanusu hem de takva ve zühdün zirvesinde bir insandı... İşte bu rüyayı o görüyordu.)

Sonra sözlerine şöyle devam etti: “Ben gördüğüm bu rüyayı ablam Hafsa’ya anlattım. O da Efendimiz’e intikal ettirmiş. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) rüyayı dinledikten sonra şöyle buyurmuşlar: “İbn Ömer ne güzel insandır! Keşke bir de teheccüt kılsaydı!”²⁰⁷

²⁰⁷ Buhârî, *teheccüd* 2; *fezâilü ashabi’n-Nebi* 19; *tabir* 36; İbn Mâce, *rüya* 10.

Zira Cehennem şeklinde onun nazarına arz edilen, berzah azabına ait bir tablodur. O tablo ile gösterilen belâyaya maruz kalmamanın tek yolu ise, gecenin teheccütle aydınlatılmasıdır. İbn Ömer diyor ki: “Ben, Allah Resûlü’nden bunu duyduktan sonra artık bir defa bile teheccüdü terk etmedim.”

Aynı hassasiyet ifadesini Hz. Ali’den de duyuyoruz. Şöyle buyuruyor: “Ben Resûl-i Ekrem’den önemli bir dua ile alâkalı fermanı duyduktan sonra, onu okumayı hiç mi hiç bırakmadım.” Bunu duyan yardımcısı soruyor: “Sıffin gecesinde de mi?” Hz. Ali cevap veriyor: “Evet, o gece de terketmedim.”²⁰⁸

Mevlâna İkbâl şöyle diyor: “Allah’a hamd ederim ki senelerce İngiltere’nin o loş, karanlık, isli ve pis havası altında kalmama rağmen bir tek gece bile teheccüdümü terk etmedim.”

Teheccüt vakti, meleklerin nüzul ettiği an olması itibarıyla çok önemlidir. Teheccüt kılan insanın arkasında melekler saf saf olur durur ve onun rikkat kazanmış his dünyasına ilham esintileri üflerler. Bu da yine meleklerle ait vazifelerden biridir. Onların bu vazifeyi yerine getirebilmesi için de insanın o vakti kulluk ve dua ile değerlendirmesi gerektir.

İnsan, her anını nurlu yaşamaya alışmalıdır. Zira İmam Rabbânî Hazretleri’nin de dediği gibi: “Bir ân-ı seyyâle vücud-u enver, binlerce sene vücud-u ebtere müreccahtır.”

Nurlu anlar, insanların meleklerle, ruhanîlerle sarmaş-dolaş olduğu anlar ve zamanlardır. Böyle anlarda, insanın sağna-soluna bölük bölük melek ve ruhanî iner ve onu çepeçevre kuşatırlar. Hatta o insan, basacak yer bulamaz: Adımını nereye ve hangi noktaya atsa mutlaka bir melek kanadı ona eşlik eder. Nifaklarından endişe duyup da ağlaya ağlaya

²⁰⁸ Buhârî, nafakât 7; Müslim, zikr 80.

Allah Resûlü'nün yanına gelen iki şanlı sahabe Hz. Ebû Bekir ve Hz. Hanzala'ya İki Cihan Serveri'nin söyledikleri, bu hakikate parmak basması bakımından oldukça önemlidir. Vak'a şöyle cereyan eder:

Hz. Ebû Bekir, Hz. Hanzala'nın hıçkırma hıçkırma ağladığını görür. Ona niçin ağladığını sorar. Aldığı cevap onu da ağlatır. Zira Hz. Hanzala özet olarak şöyle demektedir:

“Yâ Ebâ Bekir, Hanzala münafık oldu! Zira ben, Resûl-i Ekrem'in yanında bulunduğum andaki hâli, evime döndüğümde bulamıyorum. Allah Resûlü'nün huzurunda bütünüyle iman kesiliyor, ayrılınca ise o hâli kaybediyorum. Bana, bu bir nifak alâmeti gibi geliyor. Ve onun için de ağlıyorum.”

Hz. Ebû Bekir bunları duyunca o da ağlamaya başlar. *“Vallahi, der, aynı hâl bende de var!”*

Beraberce Allah Resûlü'ne giderler. Her ikisi de ağlamak-tadır. Efendimiz onlara niçin ağladıklarını sorar. Onlar da durumu, olduğu gibi Allah Resûlü'ne aktarırlar. Bunun üzerine Efendimiz, mealen onlara şu cevabî karşılıkta bulunur:

“Eğer her zaman benim yanımda bulunduğunuz hâli muhafaza etseydiniz, Allah'a yemin ederim, melekler gelir sizinle musafaha ederlerdi. Siz çarşıda pazarda hep onlarla içli dışlı olurdunuz. Ama yâ Hanzala! Bu işin esası şudur: Bir müddet Rabbe kulluk, bir müddet de dünya için çalışma.. ve dünya için çalışırken de Rabbi unutmama...”²⁰⁹

İşte bütün mesele burada. Huzurda, Rabbe kulluğun hakkını verme.. çarşıda, pazarda ve evde de onlara ait hakları gözetme.. hiçbir zaman istikameti terk etmeme ve daima Cenâb-ı Hakk'ın murâkabesi altında bulunduğu şuuruyla hareket etmeye çalışma.

²⁰⁹ Müslim, *tevbe* 12,13; Tirmizî, *kıyame* 59; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/178, 346.

Böyle davranılırsa kalb, rikkat ve inceliğini korur. Kalb rikkatini muhafaza ettiği sürece de, melekler gelir o insana musafaha etmeye durur. Ne var ki, kalbe rikkat kazandırma ve bu rikkati koruma da ancak geceleri ihya ile olur. Gecelerini ihya edemeyenlerin kalb rikkatini muhafaza etmeleri çok zordur.

Allah'a sığınalım kasvet dolu kalbten..

Allah'a sığınalım yaşarmayan gözden..

Allah'a sığınalım fayda vermeyen ilimden

Ve Allah'a sığınalım faydasız geçen ömürden.

Bunlar birbiriyle iç içe ve birbiriyle sebep-netice bütünlüğünde olan durumlardır ki, Allah Resûlü'nün dualarında peşi peşine zikredilirler. Kalbte kasvet varsa, gözde yaş olmaz; göz yaşarmıyorsa, o insanın kalbinde rikkat bulunmaz; bunların olmadığı yerde ise elde edilen bütün malumat ahiret adına hiçbir işe yaramaz. Faydasız geçen bir ömrün ise hesabı çok çetindir. Böyle bir ömür yaşamaktansa, bir an evvel ölmek daha yeğdir. Ölümü kendisine tercih ettirecek ömür ise sırtta bir yük, omuzda bir bâr demektir. Böyle bir ömürden Cenâb-ı Hakk'a sığınmak gerektir.

Melek, aşk ve cûşîş insanıyla beraber bulunmaktan ayrı bir haz, ledünnî bir zevk alır. Evet, onunla el ele, dudak dudak, gönül gönüle vermek ve bütünleşip yek vücut hâline gelmek melek için ayrı bir seçkinlik pâyesi sayılır.

Meleklerle insanlar arasındaki irtibatı anlatan hadislerden biri de şudur:

“Kim ilim yoluna sülûk ederse, Allah ona Cennet'e giden yolu kolaylaştırır. Melekler işittikleri şeylerden hoşnut oldukları için kanatlarını ilim talibinin ayakları altına sererler.”²¹⁰

²¹⁰ Ebû Dâvûd, *ilim* 1; Tirmizî, *ilim* 19; İbn Mâce, *mukaddime* 17.

Nasıl olur bu? Melekler, ilim yolcularının gelip geçecekleri yollara nasıl kanatlarını sererler?

Bizce keyfiyeti meçhul. Fakat bilinen bir gerçek var ki o da, sayıları çok az bu seçkinler, meleklerce koruma altındadırlar. Çünkü onlar nebilerin vârisleridir. “Allah seni koruyacaktır.”²¹¹ hakikati onlar hakkında da böyle tecellî etmektedir. Allah ve Resûlü onlardan hoşnut ve razıdır. Böyle olunca da melekler onlardan hoşnut ve razı olmak durumundadır.

Bu durum melekler için ayrı bir haz ve ruhanî bir zevk kaynağıdır. Zira kanatlarını ayaklarının altına serdikleri ilim yolcuları, mârifet-i ilâhiye ile meşbû ve dopdolu kimselerdir. Onlardır ki, kevn ü mekânın ve bütün mevcudatın -buna melekler de dahil- mânâsını keşfedip açma misyonunu yüklenmişlerdir. Eğer onların bu cehdi olmasaydı ve bu mânâda Allah Resûlü’nden istifade ve istifaza sağlanmasaydı kâinatın mahiyetini anlamak, kavramak asla mümkün olmayacaktı.

Ehl-i ilimdir ki, Efendimiz’in derslerine en birinci muhaptaplardır. Ehl-i ilimdir ki, varlık âleminde tecellî eden “Esmâ”yı anlama adına kurulan ders halkasında en birinci safı teşkil ederler. Evet, onlarla varlık abesiyet, eşya ve hâdiseler başıbozukluktan kurtulmuş olur. Bundan dolayıdır ki, melekler onlara ayrı bir önem, ayrı bir ehemmiyet vermekte ve kanatlarını onların ayaklarının altına sermektedirler.

Meleklerin insanlara olan bu tazimi, sırf Allah içindir. Bu sebeple de onlar yaptıkları bu hizmeti, döndüklerinde Rablerine bir armağan, bir hediye gibi takdim ederler. Melekleri ilim ehline hizmet etmeye sevk eden sırta gelince: Meleklerde sonsuz denecek ölçüde bir ilim ve irfan aşkı vardır. Allah’ı bilmek,

²¹¹ Mâide sûresi, 5/67.

O'nu tanımak ve O'nun mârifetine ermek meleklerin yaradılış gayesi ve biricik hedefleridir. Buna vesile oldukları için de onlar, ilim erbabına hep hizmet etmek isterler.

Yoksa Allah'ı bilmeye, Resûl-i Ekrem'i tanıtmaya götürmeyen, Kur'ânî hakikatlere nüfuza merdiven teşkil etmeyen ilimler kat'iyen melekleri cezbedecek ve onları yeryüzüne indirecek şeyler değildir. Zaten biz öyle bir ilim de tanımıyoruz. Zira fizik, kimya, matematik, astronomi ve daha ne kadar ilim dalı varsa, bunların hepsi kendi sahalarında, her zaman beşerin elinden tutar ve onu mârifet semasına yükseltirler.

Bu ilimleri bir kısım kendini bilmezler ve ruhen şeytan istilasına uğramış bir kısım sarhoşlar, Allah'ı inkârda kullanıyorlarsa, bu, onların kıstaslarının inhirafı, kafalarının dönmesi, bakışlarının bulanması neticesidir. Onlar meleklerden, melekler de onlardan fersah fersah uzaktır. Hâlbuki diğer ilim erbabı önünde melekler, tevazu duygu ve düşüncesiyle kanatlarını seriyor ve onlara tazimde bulunuyorlar. Hz. Âdem'e melâike-i kiramın secdesinde -Allahu a'lem- bu mânânın büyük bir tesiri vardır.

3. İNSAN - MELEK MÜNASEBETİNİ ZEDELEYEN HUSUSLAR

İnsana ait bazı davranışlar, insanla melek arasındaki bu ciddî ve çok buudlu münasebeti zedeler ve bazı durumlarda da kesintiye uğratar. Zira insan o esnada meleklerin hoşlanmayacağı, onların kerih ve çirkin görecekları bir durum sergilemektedir. Bu noktaya işaret eden ve bu hususta tahşidat yapan pek çok hadis-i şerif vardır. Bu hadisler insan-melek münasebetini zedeleyen davranışları engelleme gayreti-

ne matuf söylenmiş öğretici hadislerdir. İnsan onlara uyduğu nispette, meleklerle olan münasebetlerini devam ettirir.

Meselâ, bir hadis-i şeriflerinde Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem): “Kim soğan, sarımsak, pırasa gibi kerih kokulu şeyler yerse, mescidimize gelmesin. Zira melekler kerih kokulardan hoşlanmazlar.”²¹² buyurmaktadır. Biz günümüzdeki yaygın bir illeti de buna ekleyip “sigara içenler” de diyebiliriz. Zira hükmün menâtı “kerih koku”dur ki, sigara da en az diğerleri kadar insanı rahatsız edecek kerih bir kokuya sahiptir. Elbette kişi bu kokuları izale edici müdahalelerde bulunabilirse, mescide gelmeyi engelleyen hüküm de ortadan kalkar. Zira burada esas olan, kerih ve çirkin kokunun giderilmiş olmasıdır. Yoksa gaye, insanları mescitten menetmek değildir.

Meleklerin münasebetini kesintiye uğratan bir başka sebebe de Allah Resûlü şöyle işaret buyurur: “İçinde suret ve köpek bulunan bir eve melekler girmez.”²¹³

Bir başka hadiste de bu husus teyit edilmektedir. Şöyle ki, Efendimiz, Cibril’le buluşacaktır. Vakit geldiği hâlde Cibril bir türlü gelmemektedir. Efendimiz bundan ciddî şekilde tedirgin olur. Acaba Cibril niçin gelmemiştir? Gelmesine mâni nedir?

Daha sonra Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) evin içini araştırır. Divan gibi bir şeyin altında torunları Hz. Hasan ve Hüseyin’e ait küçük bir köpek yavrusu bulur. Onu dışarıya çıkarır. Hemen Cibril gelir. Efendimiz niçin geciktiğini sorar. Cibril cevap verir: “Biz melekler topluluğu, resim ve köpeğin bulunduğu yere girmeyiz...”²¹⁴

²¹² Müslim, *mesâcid* 72. Ayrıca bkz.: Buhârî, *ezan* 160; *et’ime* 49; *i’tisam* 24; Tirmizî, *et’ime* 13; Ebû Dâvûd, *et’ime* 40.

²¹³ Buhârî, *bed’ü’l-halk* 7, 17; *megâzî* 12; *libâs* 88, 94; Müslim, *libâs* 81, 82, 83, 84; Ebû Dâvûd, *tahâret* 89; *libâs* 45; Tirmizî, *edeb* 44.

²¹⁴ Tirmizî, *edeb* 44. Ayrıca bkz.: Müslim, *libâs* 81, 82, 83, 84; Buhârî, *bed’ü’l-halk* 7; *libâs* 94; Ebû Dâvûd, *libâs* 45.

Bütün bunlardan da anlaşılıyor ki, insanla melek arasındaki münasebetin devamı için, belli bir zemin ve belli bir atmosfer şartı söz konusudur. Böyle bir zemin temin edildiği sürece melekler insanı çepeçevre kuşatırlar. Bu temin edilmediği zaman ise insanı şeytanyla baş başa bırakırlar.

Cenâb-ı Hak'tan niyazımız, bizi hep meleklerle enîs ve celîs etmesidir. Onlarla dost olup, onlarla oturup kalkalım... Ahirette de yine "Kişi sevdiğiyle, dostuyla beraberdir."²¹⁵ fehvâsınca onlarla beraber olmaya hak kazanalım...

Mevzuu, meleklerin temessül etmesiyle alâkalı Kur'ân ve hadis kaynaklı müşahhas bazı misallerle bitirmek istiyorum.

D. MELEKLERİN TEMESSÜLÜ

1. KUR'ÂN'DA MELEKLERİN TEMESSÜLÜ

Temessül, Arapça bir kelime olup, bir şeyin belli şekil ve surete bürünmesi mânâsına gelir. Meleklerin temessülü ise, onların cismanî bir şekil alarak bizlere görünmesi demektir. İşte bu mânâda meleklerin temessül ettiğine dair pek çok misal vardır.

Kur'ân, çeşitli vesilelerle bize bu türlü temessülleri haber verir. Meselâ, Hz. İbrahim'e melekler insan suretinde gelip misafir olmuşlardır. Kur'ân'da bu hâdise şöyle anlatılır:

"İbrahim'in ikram gören konuklarının haberi sana geldi mi? Bir zaman onun yanına girmişler 'Selâm!' demişlerdi. 'Selâm, siz tanınmamış bir topluluksunuz.' dedi (ve konuklarına yemek hazırlamak için) gizlice ailesinin yanına gitti, semiz bir buzağı getirdi. Onu önlerine yaklaştırdı, 'Yemez misiniz?' dedi. (Yemediklerini görünce) onlardan içine bir korku

²¹⁵ Buhârî, edeb 96; Müslim, birr 165; Tirmizî, zühd 50; daavât 98.

düştü. ‘Korkma!’ dediler ve ona ‘Bilge’ bir oğlu olacağını müjdelediler. Karısı (Sâre), çığlık içinde geldi. (Hayretten elini) yüzüne vurarak: ‘(Ben) kısır kocakarı(yım, benden nasıl çocuk olur?)’ dedi. Dediler ki: ‘Rabbin böyle dedi. O hüküm ve hikmet sahibi Alîm’dir.’”²¹⁶

Aynı hâdise bir başka yerde şu şekilde anlatılır:

“Elçilerimiz İbrahim’e müjde getirdikleri zaman ‘Selâm!’ dediler. O da ‘Selâm!’ dedi; çok durmadan, hemen kızarmış bir buzağı getirdi. Ellerin buzağıya uzanmadığını görünce durumlarını beğenmedi ve onlardan ötürü içine bir korku düştü. ‘Korkma, dediler, biz Lut kavmine gönderildik.’ Ayakta durmakta olan karısı güldü. Biz de ona İshak’ı müjdeledik. İshak’ın ardından da (torun) Yakub’u. (İbrahim’in karısı); ‘Vay, dedi, ben bir kocakarı, bu koca da bir pîr iken doğuracak mıyım? Bu, cidden şaşılacak bir şey!’ (Elçi melekler) dediler ki: ‘Allah’ın işine mi şaşıyorsunuz? Allah’ın rahmeti ve bereketleri sizin üzerinizde ey ev halkı! O, övülmeye lâyıktır. İyiliği boldur.’”²¹⁷

Hâdisenin devamını Kur’ân bize şöyle anlatır:

“İbrahim’den korku gidip kendisine sevinç gelince, Lut kavmi hakkında bizimle mücadele etmeye başladı. (Elçilerimize onlardan azabı kaldırmalarını veya hafifletmelerini rica ediyordu.) Çünkü İbrahim, gerçekten halimdir, içlidir, Allah’a dönüp yalvarandır. (Melekler): ‘Ey İbrahim, dediler, bundan vazgeç. (Boşuna uğraşma) Zira Rabbinin emri gelmiştir. Mutlaka onlara, geri çevrilmez azap gelecektir.’”²¹⁸

Hâdisenin başka bir kesiti de Ankebût sûresinde şöyle anlatılır:

²¹⁶ Zâriyât sûresi, 51/24-30.

²¹⁷ Hud sûresi, 11/69-73.

²¹⁸ Hud sûresi, 11/74-76.

“(İbrahim): ‘Ama orada Lut var!’ dedi. ‘Biz orada kimin bulunduğunu daha iyi biliriz. Onu ve ailesini kurtaracağız. Yalnız karısı (azapta) kalacaklardır.’”²¹⁹

Melekler Hz. Lut’a gelirler. Hepsi de göz kamaştırarak kadar güzel birer delikanlı şeklindedir. Hz. Lut onların gelişinden ve kavminin ahlâksızlıkları sebebiyle onu mahcup edecek davranış sergileyeceğinden ciddi şekilde endişe duyar ve içi daralır. Hâdiseyi Kur’ân’dan takip edelim:

“Elçilerimiz Lut’a gelince, onlar yüzünden kaygılandı, (çünkü elçiler genç delikanlı şeklinde gelmişlerdi) onlar için içi daraldı, ‘Bu çetin bir gündür!’ dedi. Daha önce de kötü işler yapmakta olan kavmi koşarak ona geldiler. Lut: ‘Ey kavmim, işte kızlarım onlar sizin için daha (güzel, daha) temiz! Allah’tan korkun, konuklarım içinde beni rezil etmeyin! İçinizde akli başında bir adam yok mu sizin?’ dedi.

Dediler ki: ‘Senin kızlarında bizim bir hakkımız olmadığını bilirsin. Ve sen bizim ne istediğimizi de pekâlâ bilirsin!’ (Lut:) ‘Keşke size karşı dayanacak bir gücüm olsaydı. Yahut da çok sarp bir kaleye sığınabilseydim!’ dedi. Melekler dediler ki; ‘Ey Lut! Biz senin Rabbinin elçileriyiz. Onlar sana asla dokunamazlar. Gecenin bir kısmında aileni yürüt; içinizden, karından başka hiç kimse geri kalmasın. Çünkü ötekilerine erişen azap ona da erişecektir. Onlara vaad edilen azap zamanı sabah vaktidir. Sabah yakın değil mi?’”²²⁰

Hz. Meryem’e melek, kusursuz bir insan suretinde temesül etmiştir. Kur’ân bu hâdiseyi de şöyle kısaca etmektedir:

²¹⁹ Ankebût sûresi, 29/32.

²²⁰ Hud sûresi, 11/77-81.

“Kitapta Meryem’i de an. Bir zaman o ailesinden ayrı-
lıp doğu yönüne bir yere çekilmişti. Onlarla kendi arasına bir
perde çekmişti. Biz de ruhumuzu (Cebrail’i) ona gönderdik.
O, ona kusursuz bir insan şeklinde temessül etti.

Meryem: ‘Ben senden Rahmân’a sığınırım. Eğer Allah’tan
korkuyorsan (bana dokunma)!’ dedi.

(Ruh): ‘Ben, dedi, sadece Rabbinin elçisiyim. Sana tertemiz
bir erkek çocuğu hediye edeyim diye (geldim.)’

(Meryem): ‘Benim nasıl oğlum olur, dedi, bana bir insan
dokunmadı ve ben bir kahpe de değilim.’

(Ruh): ‘Öyledir, dedi, Rabbin: ‘Bana kolaydır. Onu insan-
lara bir mucize ve bizden bir rahmet kılmak için (bunu yapa-
cağız)’ dedi.’ Ve iş olup bitti.”²²¹

Bu misallerde hep meleğin veya meleklerin temessüllerin-
den bahsedilmektedir. Melekler öyle bir şekle girip, surete bü-
rünmektedirler ki, muhatapları onları aynen bir insan gibi görüp
hissetmektedir. Onun içindir ki, Hz. İbrahim, gelen misafirlerine
ziyafet hazırlamış ve yine onun içindir ki, Hz. Lut misafirlerine
karşı mahcup olmamak için çırpınıp durmuştur. Hâlbuki gelen-
ler melektir. Yemez, içmezler ve onlarda erkeklik-dişilik yoktur.
Biz bu âyetlerin işaretinden anlıyoruz ki, temessül, ayniyete ya-
kın bir misliyet çerçevesi içinde vuku bulmaktadır.

2. HADİSLERDE MELEKLERİN TEMESSÜLÜ

a. Dıhyeleşen Cibril (aleyhisselâm)

Birçok hadis ve müşâhede de bu hususu teyit eder mahi-
yettedir. Şimdi de bunlardan bazılarını nakledelim:

²²¹ Meryem sûresi, 19/16-21.

Müttefakun aleyh bir hadis-i şerifte Hz. Ömer (radiyallâhu anh) şunları anlatıyor:

“Allah Resûlü’nün huzurunda oturuyorduk. Beyaz elbiseler içinde tanımadığımız bir yabancı geldi. Üzerinde yolculuk alâmeti de yoktu. Efendimiz’den izin istedi. ‘Yaklaşabilir miyim yâ Resûlallah?’ dedi. Ve bu ifadesini üç defa tekrar etti. Her izin alıfta Allah Resûlü’ne biraz daha yaklaşıyordu. Sonra ellerini dizlerine koydu ve Efendimiz’e soru sormaya başladı:

- ‘İman nedir?’ Allah Resûlü cevap verdi:

‘İman, senin Allah’a, meleklerle, kitaplarına, peygamberlerine, kadere, hayır ve şerrin Allah’tan geldiğine ve ahiret gününe inanmandır.’

- ‘İslâm nedir?’

- ‘Allah’tan başka ilâh olmadığına şehadet getirmen, namaz kılman, oruç tutman, zekât vermen ve hacca gitmen.’

- ‘İhsan nedir?’

- ‘Senin Allah’ı görüyor gibi kulluk etmen. Sen O’nu görmesen de O seni görmektedir.’

Allah Resûlü’nün verdiği her cevaptan sonra yabancı *صَدَّقْتُ* ‘Doğru söyledin!’ diyor ve Allah Resûlü’nü tasdik ediyordu. Biz ise olanları hayret içinde seyrediyorduk. Ve içimizden, ‘Hem soruyor hem de tasdik ediyor!’ diye geçiriyorduk. Son olarak da kıyamet ile ilgili bir soru sordu:

‘Kıyamet ne zaman kopacak?’ dedi. Efendimiz bu soruya: ‘Şu anda kendisine soru sorulan, sorandan fazla bir şey bilmiyor.’ cevabını verdi. Ardından da kıyamete ait bazı alâmetleri saydı.

Adam bunu da dinledikten sonra kalktı ve gitti. Birkaç kişi arkasından çıkıp baktı, fakat yolcu ortada görünmüyordu.

Allah Resûlü bize, bu gelenin kim olduğunu bilip bilmediğimizi sordu. 'Allah ve Resûlü bilir.' diye cevap verdik. Ve şöyle buyurdu: 'O, Cibril'di. Size dininizi öğretmek için geldi.' ”²²²

Cibril bazı kere vahiy insan suretine bürünerek getirirdi. Bu vahiy şekli, Efendimiz'e de en hafif geleniydi. Sahabe onu Dıhyetü'l-Kelbî'ye benzetirdi. Hâlbuki o anda Dıhyeleşen Cibril'di...

b. Meleklerle Hemdem Olan Sahabiler

Üseyd b. Hudayr (radiyallâhu anh) anlatıyor:

Vakit geceydi. Kur'ân okuyordum. Atım kişnemeye başladı. Öyle ki, yakınında uyumakta olan oğlum Yahya'ya zarar verecek diye korktum ve sustum. Ben susunca atın kişnemesi durdu. Ben tekrar Kur'ân okumaya başladım, at da kişnemeye başladı.. ben susunca da durdu ve bu durum birkaç kere tekrar etti. Kur'ân okumayı bıraktım, zira at Yahya'ya zarar verecekti.

Tam bu esnada başım yukarıya doğru çevrildi; bulutsu bir ışık kümesinin yukarıya doğru çıktığını gördüm! Çıktı çıktı ve gözden kayboldu. Sabah gelip gördüklerimi ve başımdan geçen hâdiseyi Allah Resûlü'ne anlattım. Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) de, "Kur'ân okumaya devam etseydin, onlar da orada bekler ve seni dinlerlerdi." ”²²³ buyurdular.

Sahabe-i kiramdan Hanzala henüz evlenmişti. Ve Uhud'a da yıkanamadan çıkmıştı.. derken Uhud'da şehit oldu. İslâm ordusu geri dönünce hanımı gelip Allah Resûlü'ne durumu sordu. İki Cihan Serveri cevap verdi: "Birinci kat semada te-

²²² Buhârî, iman 37; tefsir (31) 2; Müslim, iman 5, 7; Nesâî, iman 5, 6; İbn Mâce, mukaddime 9.

²²³ Buhârî, fezâilü'l-Kur'ân 15; Müslim, müsafirin 242; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 3/81.

neşir tahtası kuruldu.. ve Hanzala'nın nâşî orada melekler tarafından yıkandı..."²²⁴

Hanzala ki, cihad emrini duyunca hanımını yatakta bırakıp koşmuştu. Yıkılmaya dahi vakit bulamamıştı. Evet, Allah Resûlü'nün emrine itaatte bu zirveyi tutanlara Cenâb-ı Hak ayrı bir teveccühte bulunuyor ve Hanzala'nın nâşî meleklerce yıkanıyordu.

Sa'd b. Muaz, ensarın ulularındandı. Mus'ab dergâhında gelip iman etmiş ve ardından da Müslümanlığı en kâmil mânâda temsile koyulmuştu.

Hendek'te, Allah Resûlü'nün önünde göğsünü siper etmiş, savaşırken tali'siz bir ok gelip şahdamarına saplanmıştı ve o gün çok kan kaybetmişti. Allah Resûlü Sa'd b. Muaz'a ayrı bir önem veriyordu. Hastalığı esnasında onu birçok defalar ziyaret etti. Gel gör ki, Sa'd b. Muaz aldığı bu derin ve onulmaz yara sebebiyle her gün ahirete biraz daha yaklaşıyordu.

Acı haberi Cibril ulaştırdı. "*Sa'd b. Muaz'ın vefatıyla Arş lerceye geldi!*" dedi. Allah Resûlü yerinden fırladığı gibi koşmaya başladı. Sahabe de ardından koşuyordu.. kimisinin rıdası düşüyor, kimisinin takunyası ayağından fırlıyordu. Allah Resûlü'ne yetişmek âdeta mümkün olmuyordu. "*Bizi yordun yâ Resûlallah!*" dediler. Niçin bu kadar acele edildiğini bilemediklerinden böyle diyorlardı.

Allah Resûlü acelesinin sebebini izah etti: "*Melekler bizden önce yetişir, Hanzala'yı yıkadıkları gibi Sa'd'ın cenazesini de yıkarlar ve biz bu pâyeden mahrum kalırız diye korktum ve onun için acele ettim.*" dedi. Cenaze namazında Allah Resûlü ayaklarının ucuna basarak yürüyordu. Sebebini so-

²²⁴ Hâkim, *Müstedrek*, 3/225.

ranlara, “O kadar çok melek var ki, adım atacak yer bulamıyorum.” diyordu.²²⁵

c. Melekler Ordusu

Hendek muharebesinde İslâm ordusu, düşmanlar tarafından çepeçevre kuşatılmıştır. Önde Kureyş müşrikleri arada ise her an kötülük yapmaları muhtemel çeşitli Yahudi kabileleri.. savaş bütün şiddetiyle devam ediyor. Bir ara Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem): “İçinizde, Ebû Süfyan tarafına geçip onların durumundan bize haber getirecek birisi yok mu?” buyurdu. Fakat şahıs açıkça belirlenmediği için Allah Resûlü’nün teklifine kimse cevap vermedi. Belki de hiç kimsenin yerinden kalkacak dermanı yoktu.

Bunun üzerine Efendimiz, Huzeyfe’ye (radiyallâhu anh) ismiyle seslendi: “Kalk, git. Ebû Süfyan ve ordusu hakkında bize haber getir!” dedi. Ardından da “Sakın gidip gelirken herhangi bir hâdiseye sebebiyet verme ve onlara görünme!” diye tenbihte bulundu.²²⁶

Hâdisenin gerisini bizzat bu şanlı sahabiden dinleyelim:

“Ben hemen yerimden fırlayıp kalktım. Sanki o yorgun-argın insan ben değilmişim gibiydi.. öyle zindelenmiş, öyle canlanmışım. Yola koyulduğumda hava gül gülistandı. Âdeta güneş başımı yakıyordu. Hâlbuki karşı tarafa geçtiğimde bir de ne göreyim, ortalık kızıl kıyamet. Fırtına her şeyi önüne almış sürüklüyor.. kazanlar devriliyor, çadırlar uçuşuyor, insanlar oraya-buraya koşuşuyor.. bu arada Ebû Süfyan’ın se-

²²⁵ Buhârî, *menâkıbu'l-ensar* 12; Müslim, *fezâilu's-sahabe* 123, 124, 125; Tirmizî, *menâkıb* 50; Heysemî, *Mecmeu'z-zevaid*, 9/308-310; İbn Esir, *Üsdü'l-gâbe*, 2/221-225; Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 1/287, 294.

²²⁶ İbn Kesir, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 4/115; İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 3/242, 243.

sini duydum, ordusuna şöyle bağıryordu: “*Muhkem bir yerde değilsiniz. Göçe hazırlanın. Ben göç ediyorum!*”

Bir ara Ebû Süfyan’ı karşımda buldum. Sırtı bana dönüktü. O anda içimden Allah Resûlü’nün bu amansız düşmanını öldürmek geçti... Tam elimi sadağıma atmış idim ki, Efendimiz’in “*Sakın bir hâdiseye sebebiyet verme!*” sözü aklıma geldi ve niyetimden vazgeçtim.

İş anlaşılmıştı. Kureys, büyük bir bozgun içinde ric’ata hazırlanıyordu. Bu durumu Allah Resûlü’ne müjdelemek için hemen geriye döndüm. Yolda, atlarını belli bir istikamete doğru mahmuzlamış giden sarıklı süvariler gördüm. Hiçbirini de tanıımıyordum. Bana “*Sahibine selâm söyle, müşriklerin haklarından geldik!*” dediler ve yanımdan geçip gittiler.

Allah Resûlü merakla beni bekliyordu. Durumu olduğu gibi aktardım. Beni bir battaniyeye sarıp ısıttılar. Zira soğuk iliklerime işlemişti. Hâlbuki bu tarafta hava yine gül gülistandı. İki Cihan Serveri getirdiğim habere çok sevindi. Hemen iki rekât şükür namazı kıldı. Melekler kâfirlerin altını üstüne getirmiş ve onları perişan etmişlerdi... Benimle selâm gönderen süvariler de onlardı...”²²⁷

Hz. Âişe Validemiz anlatıyor:

Hendek muharebesinden dönülmüştü. O esnada ben hücremde bulunuyordum. Dışarıda bir ses duydum. Allah Resûlü tam kapının önünde birisiyle konuşuyor ve eliyle karşısındaki şahsın üzerindeki tozu toprağı siliyordu. Muhatabı, Allah Resûlü’ne:

“*Yâ Resûlallah, silâhınızı bıraktınız mı? Ama biz melekler topluluğu henüz silâhlarımızı bırakmadık. Allah (celle ce-*

²²⁷ İbn Kesir, *el-Bidâye ve’n-nihâye*, 4/115.

lâluhu) Sana, Kurayzaoğulları üzerine yürümeni emir buyuyor.” dedi.²²⁸

Allah Resûlü içeriye girince sordum: “Yâ Resûlallah, kiminle konuşuyordun?” “Cibril’le.” buyurdu. “Rabbimin emrini tebliğ gelmişti...”

Sahabi öbek öbek Benî Kurayza’ya doğru giderken, yağız bir delikanlı görürler. O da atını mahmuzlamış ve Benî Kurayza’ya doğru gitmektedir. İpek kadifeden eyeri olan beyaz bir katırın üstündedir. Görenler onu ilk önce Dihye’ye (radiyallâhu anh) benzetmiştir. Durumu Allah Resûlü’ne söylerler.

Şöyle cevap verir: “O, Cibril’di.. bizden önce gidip Benî Kurayza’nın kalbine korku ve panik saldı.. onların mâneviyatlarını sarstı, ümitlerini bitirip tüketti...”²²⁹

d. Sarıklı Süvariler

Bir sahabi heyecanla, Bedir’de başından geçen bir hâdiseyi Allah Resûlü’ne (sallallâhu aleyhi ve sellem) anlatıyor: “Yâ Resûlallah, bir ara alt edemeyeceğim kadar güçlü bir kâfir beni önüne katmış kovalıyordu. Tam bana yetişecekti ki, أَفْذَمَّ حَيْرُومَ ‘Hayzum, ilerle!’ diye bir ses, sonra da müthiş bir kamçı şakırtısı duydum. Arkama döndüğümde bir de ne göreyim! Kâfir upuzun yerde yatıyor. Başında bir kamçı yarası vardı. Fakat o ses ve kamçının sahibi ortalıkta görünmüyordu.”

Allah Resûlü bu sahabinin anlattıklarını dinledikten sonra şöyle buyurdu: “O, Cibril’di. Hayzum onun atının adıdır. Uhud’a, mü’minlerin imdadına koşmak için gelmişti...”²³⁰

²²⁸ İbn Hişam, *es-Sîratü’n-nebeviyye*, 3/244-245; İbn Kesir, *el-Bidâye ve’n-nihâye*, 4/118-128.

²²⁹ Beyhakî, *Şüabu’l-ıman*, 5/175; İbn Hişam, *es-Sîratü’n-nebeviyye*, 3/244-245.

²³⁰ Müslim, *cihad* 58; Said b. Mansur, *Kitabu’s-sünen*, 2/359.

Ebû Râfi anlatıyor: Mekke müşrikleri, Bedir'den hezimetle geri dönmüştü. Ben Zemzem kuyusunun kıyısında Müslümanların kullanacakları oklara temren yapıyordum. Bir ara Ebû Leheb geldi, sırtı bana dönük oturdu. Çok heyecanlıydı. Ebû Süfyan'ı görünce hemen yanına çağırıldı: “Yeğenim, *hele anlat nasıl oldu?*” dedi. Ebû Süfyan anlatmaya başladı:

“Vallahi amca, dedi, ben Ficar savaşlarında da bulundum, fakat Bedir’de gördüklerimi hiçbir yerde görmedim... Biz onlara boyunlarımızı uzatıverdik... Onlar da istediklerini öldürdü, istediklerini de esir ettiler. Zira bizim karşı koyacak dermanımız yoktu... Gökle yer arasını beyaz elbiseli, sarı sarıklı yağız gençler, atak süvariler doldurmuştu. Bunlara ne ok, ne kılıç işliyordu...”

Ben, Ebû Süfyan'ın dediklerini duyunca saklandığım yerden fırladım ve *“Vallahi bunlar meleklerdir!”* dedim. Ebû Leheb zaten burnundan soluyordu... O sinirle üzerime saldırdı ve bana bir tokat vurdu. Ümmü Fazl, hâdiseyi görmüştü. Hemen yanımıza geldi ve Ebû Leheb'e *“Efendisi burada yok diye suçsuz bir adamı dövüyorsun öyle mi?”* dedi ve elindeki yayı Ebû Leheb'in kafasına geçiriverdi. Ebû Leheb aldığı bu yara ile kanlar içinde evine döndü, ertesi gün hastalandı ve bir hafta sonra da öldü...²³¹ Belki de onu Bedir hezimetinin kederi öldürmüştü.

Zübeyr b. Avvam, Allah Resûlü'nün *“Havarim”* dediği yiğit sahabi... Bedir'de başına sarı bir sarık dolamıştı. O gün Cibril de aynı kıyafete bürünmüştü... Bir ara Efendimiz'in yanına geldi ve bütün meleklerin bugün Zübeyr gibi başla-

²³¹ Bkz.: el-Bezzâr, *el-Müsned* 9/317; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* 1/308; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* 4/73.

rına sarı sarık doladıklarını söyledi.. âdeta, gök yer o gün Zübeyrlerle doluvermişti.²³²

Bedir'de, Uhud'da, Huneyn'de çok açık ve seçik olarak melekler bizzat göründükleri gibi, Çanakkale'de, Kıbrıs'ta, Afganistan'da ve İslâm'ın yüce adının yükseltilmesi için kavga verilen daha nice yerlerde melekler görülmüş ve müşâhede edilmiştir. Bu çeşit melâikeye ait temessüller sayılamayacak kadar çoktur. Bütün mesele, meleklerin bulunabilecekleri zemini, bizlerin hazır hâle getirmesidir. Bu yapıldığı takdirde melekler yine gelir, içimizde arz-ı endam eder ve bizlere de görünürler.

²³² İbn Sad, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 3/103; İbn Esir, *Üsdü'l-gâbe*, 2/97-100; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/555; Bezzar, *el-Müsned*, 6/328.

Üçüncü Bölüm

CİN VE ŞEYTAN

Giriş

Daha önceki bölümlerde de yer yer temas ettiğimiz gibi günümüz insanı tamamen maddecilik anlayışı içinde bocala-
yıp durmakta. Maalesef Batı, Hz. Mesih gibi her yönüyle ruh-
la örülmüş bir peygamberin arkasında yer almasına rağmen
çok katı bir maddecilik anlayışına sahiptir. Doğuda bir nifak
şebekesi, ömrü çok kısa sürmesine rağmen maddeciliği bir
sistem hâline getirmiş ve bir baştan bir başa cihanın şark ve
garbını bu fersûde düşünce ile sarmıştır. Artık, bu dünyada
mânâ ve mânâyâ ait mehfumlar hafife alınmakta, ruh ve vic-
danî değerler gibi her şey tezyif edilmektedir.

Ne acıdır ki, İslâm âlemi de bu umumî hastalıktan nasibi-
ni aldı ve sarsıldı. Evet, bir hadiste işaret edildiği gibi, mater-
yalizm vebasının Müslümanlar üzerinde de “zükâm” (nezle)
tesiri oldu. Bu sebeptir ki, Ezher’e varıncaya kadar İslâm âle-
minin gözbebeği sayılan ilim yuvalarında dahi, mânâyâ karşı
kör insanlar yetişti. Bu insanlar, o koca koca unvan ve şöhret-
lerinin gücüne dayanarak ne büyük tahribatlar yaptılar!

Önce mucizeleri tevil ile işe başladılar. Ardından melek-
cin-şeytan gibi madde ve fizik ötesi varlıkları bazı tabiat ka-
nunlarıyla izaha kalkıştılar. Ve bilhassa “Cinler”i “mikroplar”
olarak yorumladılar ve şeytanı, varlığı yokluğu belirsiz hâle
getirdiler. Oysaki onların bu inkârları da şeytanın bir oyu-

nuydu.. evet şeytan, kendini ve varlığını inkâr ettirerek onlara son çelmesini atıyordu.

Cin ve şeytan nasıl inkâr edilebilir veya bazılarının dediği gibi tabiat kanunları veya mikroplar olarak değerlendirilebilirdi ki? Cenâb-ı Hak, Kur'ân-ı Kerim'de onları muhatap alıyor ve onlara emir ve tebliğlerde bulunuyor... Şuur ve akıl sahibi varlıkların konu alındığı açıkça belli bu konuşmaları, sırf madde ve fizik ötesi varlıkları inkâr hatırına, görmezlikten ve duymazlıktan gelmek ve onları, hiç olmayacak şeylerle yorumlayıp tefsire tâbi tutmak cidden anlaşılır gibi değildir. Ne var ki, birçok İslâm âlimi bu "zükkâm"a tutulmuştur ve bunlar zannedildiğinden de çarpık sayılırlar.

Hâlbuki diğer bölümlerde kat'î ispat edildiği gibi varlık dediğimiz şey, sadece bizim his ve duygularımızın ihata kabiliyetiyle sınırlı değildir. Madde ve fizik ötesi varlıklar, maddî varlıklardan hem daha çok hem de varlıkları daha kesindir. İşte cin de bu varlıklardandır. (Şeytan da yapı itibarıyla cinlerdendir.)

Cin ve şeytanın varlığına itiraz edenlerin neye itiraz ettiklerini anlamak zordur. Acaba, insanlar mevcut olan her şeyi görüyorlar mı ki, cinleri görmedikleri için ona itiraz ediyorlar? Oysaki biz, görme âlemi olarak nazarımıza arz edilen şeylerin ancak milyonda 4-5'ini görebiliyoruz. Yani, milyon çeşit mahluk varsa, biz bunların sadece dördünü veya beşini görebiliyoruz; diğerlerini ne görebiliyor ne de sezebiliyoruz. Meselâ, makro âleme müteallik olanları teleskopla, mikro âleme ait olanları mikroskopla, diğer bir kısmını da X ve benzeri ışınlarla tespit ediyoruz ama tespit imkânlarımızın dışında kalanların sayısını Allah bilir... Belki ileride daha pek çok şeyi, yeni cihaz ve yeni vasıtalarla insanlığın nazarına arz etme imkânları da doğacaktır!..

Bu arada, bir ilim adamının dediği gibi, her keşfedilen şey, keşfedilmemiş koskoca bir âlemi karşımıza çıkarmaktadır. Binaenaleyh şu âlem-i şهادet, görünmeyen gayb âleminin üzerinde tenteneli bir perdedir. Cinler, melekler, ruhanîler de o perdenin arkasındadır. Vasıtalı-vasıtasız oraya ıttılamız ölçüsünde, perde arkası o varlıklarla tanışma imkânı olacaktır.

A. CİN

1. “CİN” KELİMESİ ÜZERİNE

Madde ve fizik ötesi varlıklardan biri de “cin”lerdir. Cin (جِنٌّ) Arapça bir kelime olup lügat mânâsı itibarıyla örtülü ve kapalı mânâsına gelir. Aynı kökten istikak etmiş (türemiş) daha pek çok kelime mevcuttur. Bu cümleden olarak:

1. جِنَانٌ gece demektir. Gece, karanlığı ile her şeyi örttüğünden ona bu isim verilmiştir. “Üzerine gece basınca (İbrahim) bir yıldız gördü...”²³³ âyetindeki جِنٌّ fiili, bu mânâyaya gelmektedir ki, “Karanlık bastı” demektir.

2. جَنَنْ Bu kelime de Arapça’da kabir ve kefen mânâsına gelir. Ölüyü örtmeleri sebebiyle onlara bu isim verilmiştir.

3. جَنَانٌ kalb demektir. Nice mânâlar onda ve o da cesette gizlendiğinden dolayı kalbe de جَنَانٌ denir.

4. الْمَجْنُ كalkan demektir. O da جِنٌّ kökünden gelen bir kelimedir. Sahibini örttüğü için kalkana الْمَجْنُ denilmiştir.

5. الْجِنَّةُ sütre mânâsındadır. Sütre ise örtü demektir.

6. جِنَانٌ insanı örten elbise mânâsına da gelir.

7. اِجْتِنَانٌ istitar, yani örtünme demektir.

8. جِنَانٌ her gizli işe verilen bir isimdir. Emr-i hafî, gizli iş demektir.

9. الْجِنَّةُ kelimesinin bir mânâsı da zırhtır. İnsanı koruyan her şeye bu isim verilir. Kadının başını yüzüyle beraber örttüğü örtüye de الْجِنَّةُ denilir. Bu mânâdandır ki, hadiste الصَّوْمُ الْجِنَّةُ “Oruç koruyucudur.”²³⁴ denilmiştir. Oruçta insanı şehvete

²³³ En’âm sûresi, 6/76.

²³⁴ Buhârî, *saum* 2; *tevhid* 35; Müslim, *sıyâm* 161, 162; Ebû Dâvûd, *saum* 25; Tirmizî, *cuma* 79; *saum* 54; *iman* 8; Nesâî, *sıyâm* 42.

karşı koruyan bir özellik söz konusudur. Yine bu mânâ kastedilerek “İmam koruyucudur.”²³⁵ denilmiştir. Zira imam, kendisine tâbi olanları dünyevî-uhrevî felâketlerden korumakta ve muhafaza etmektedir.

10. *الْحِجَّةُ* kelimesi de yine aynı kökten gelen bir kelimedir. Cennet, ağaçları boy boy bahçeye denir. Eğer bahçede ağaç yoksa oranın adı Arapça’da *حَدِيقَةٌ* ’dür. Bu yönüyle Cennet’e bu ismin verilmesi, ağaçların sıklığı ve dalların birbirine girmesi ile bir örtü meydana getirmesi sebebiyledir. Diğer taraftan ebedî âleme ait Cennet’in şu anda bizim zâhirî duygularımıza kapalı olması hikmetine dayalı olarak da Cennet’e bu isim verilmiştir.

11. Son olarak aynı kökten gelen bir başka kelimeye daha dikkatlerinizi çekelim: *مَجْنُونٌ* ism-i mef’ul kalıbında bir kelimedir ve *جَنٌّ* kökünden gelir. *مَجْنُونٌ* aklını bir şeye kaptırmış ve bu yönüyle de aklı örtülü insan demektir.²³⁶

2. CİNLERİN MEVCUDİYETİ

Cin taifesinin mevcudiyeti, insanın varlık âlemine intikalden öncelere dayanır. Abdullah b. Amr b. Âs’dan gelen bir rivayette, Hz. Âdem’in yaratılmasından 2000 sene önce cinlerin yeryüzünde bulunduğuna işaret edilmektedir.²³⁷

Abdullah b. Amr ki, her sözünü kılı kırk yararak söyleyen şerefli bir sahabidir. Şüphesiz o bu mevzuda, Efendimiz’den (sallâllâhu aleyhi ve sellem) bir şeyler duymuş ve söylediklerini de bu ölçüler içinde söylemiştir. Ancak, bütün bunlara rağmen

²³⁵ Müslim, *salât* 88; *imâret* 43; Buhârî, *cihad* 109; Ebû Dâvûd, *cihad* 151.

²³⁶ İsfehânî, *Müfredat*, s. 203; İbn Manzur, *Lisanü’l-arab*, 13/93-100.

²³⁷ İbn Kesir, *Tefsiru’l-Kur’âni’l-azim*, 1/101.

yukarıdaki ifadeyi hadis kriterleri bakımından Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) dayandırmak oldukça zordur.

Evet biz, büyük sahabi Abdullah b. Amr b. Âs'ın (radiyallâhu anh) söylediklerinin isabetine kanaat getirmekle beraber, bu 2000 senenin miktarı hususunda kesin bir şey söyleyemeyiz; söyleyemeyiz zira bu seneler bizim ölçülerimize göre olan 365 günden ibaret seneler mi, yoksa her biri 1000²³⁸ veya 50.000²³⁹ seneden müteşekkil Kur'ân günlerinden ibaret olan seneler midir, bilemiyoruz.

İbn Abbas'ın (radiyallâhu anh) konu ile ilgili değerlendirmesi ise şöyle: *“Allah (celle celâluhu), yeryüzünün zimamını önceleri cin taifesine vermişti.. (Evet, ilk önceleri Cenâb-ı Hakk'ın isimlerine ayna olma ve ilâhî icraatı alkışlama işini onlar yapıyordu.) Fakat onlar, isyan edip peygamberlerini öldürdüler. Daha sonra gökten melekler geldi ki, aralarında cinlerin kendi cinslerinden olan İblis de vardı, bu isyankârları yeryüzünden sürdüler. Onlar da denizlere kaçtı ve oralara taht kurdular...”*²⁴⁰

Yukarıda da arz ettiğimiz gibi hadis kriterleri açısından bu ve benzeri ifadeleri Resûl-i Ekrem'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) isnat etmek zordur. Bununla beraber, İbn Abbas (radiyallâhu anh) gibi ümmetin en büyük âlimlerinden olan bir sahabinin, bunu Efendimiz'den (sallallâhu aleyhi ve sellem) duymuş olması da muhtemeldir. Onun için bu tür ifadelerin mânâlarını anlamasak bile, hakikatini kabul ve tasdik etmekte bir mahzur olmasa gerek.

²³⁸ Bkz.: Hac sûresi, 22/47; Secde sûresi, 32/5.

²³⁹ Bkz.: Meâric sûresi, 70/4.

²⁴⁰ Taberî, *Câmiu'l-beyan*, 1/199, 201; İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-azîm*, 1/101; *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 1/50.

Cinlerin, bizlerden önce yaratılmış olduğu ise Kur'ân ve hadislerde ifade edilen bir gerçektir. Kemmî ve keyfî buudlarını bilemediğimiz bu gerçeği, en azından bu şekliyle kabullenme ise bir mü'minlik şîârıdır.

Hız. Âdem (aleyhisselâm), daha toprak ile su arasında iken, Esmâ-i İlâhiyenin cilvelerine âyinedarlıkta bulunan cinlerdi ve bizim gibi sorumlulukları vardı. Bu sebeptendir ki melekler, insanın halife kılınacağını duydukları zaman: “*Orada bozgunculuk yapacak, kan dökcek birisini mi halife kılacaksın?*”²⁴¹ demişlerdi. Zira cinler, bu mevzuda bir misal teşkil ediyordu ve insan da bir mânâda bunlarla aynı tabiatı paylaşıyordu.

Cinler, yeryüzünde bozgunculuk yapmış ve kan dökmüşlerdi. Öyle ise, yeni halife olacak insan da aynı şeyleri yapabiliyordu. Melekler doğru söylüyorlardı; zira beşer fıtrati, peygamberlerin getirdiği nurla kendini bulmaz ve ona göre tabiatını şekillendirmezse, hemen anarşiye meyledebilir, kan döker ve değişik haksızlıklar irtikâp edebilirdi. Nitekim daha sonra meydana gelen binlerce hâdise, bir mânâda meleklerin endişelerini doğrular mahiyette cereyan etmişti.

Tabîî bu arada, aynı beşer içinde, kendisini ve Rabbini bilen, fıtratını vahiy ile şekillendiren ve tam anlamıyla halifelîği temsil edenler de az değildi. Meleklerin o anda bilemedikleri ve perde arkasına muttali olamadıkları husus da mesele- nin işte bu yönüydü ki, Cenâb-ı Hak meleklerle: “*Ben sizin bilmediğinizi bilirim.*”²⁴² ikazında bulunmuştu. Bu ikazla da melekler, hemen kendilerine gelmiş ve: “*Sen yücesin. Bizim, Senin bize öğrettiğinden başka bir bilgimiz yoktur. Şüphesiz*

²⁴¹ Bakara sûresi, 2/30.

²⁴² Bakara sûresi, 2/30.

Sen Alîm'sin, Hakîm'sin."²⁴³ demişlerdir ki, bu onlar için bir tevbe ve yenilenme demektir.

Cinlerin mevcudiyetini ve karakterlerini dolaylı yoldan anlatan meleklerin ifadelerinden de anlıyoruz ki cinler, daha insanlar yokken yaratılmışlar, yeryüzünde bozgunculuk yaparak kan dökmüş ve anarşinin temelini atmışlardı.

3. CİNLERİN MAHIYETİ

a. Cinler Hâlis Ateşten Yaratılmışlardır

Kur'ân-ı Kerim'in pek çok âyetinde, cinler ve insanlar yaratılış itibarıyla eşit tutulmuş ve her iki taife de hilkatleri itibarıyla ayrı ayrı tafsil edilmişlerdir. Şimdi, bu âyetlerden bazıları beraberce mütalâa edelim:

*"(Allah) İnsanı kiremit gibi pişmiş çamurdan yarattı. Cinni de hâlis ateşten yarattı."*²⁴⁴

Buradaki "hâlis ateş", zihne yaklaştırma esprisi olarak zikredilmiştir. Bu itibarla da o, radyasyonların terkihi veya bir iyon çorbası olabileceği gibi, antimadde veya partiküllerden meydana gelen bir bulamaç da olabilir.. olabilir ama bunlardan herhangi biri olduğuna dair hüküm vermemiz mümkün değildir. Zira biz, "mâric" ve "nâr"ın ne olduğunu kesin olarak bilemiyoruz ki, böyle bir hükme varabilelim. Ancak şurası da bir gerçektir ki, melekler nasıl nurdan yaratılmış ve istediklerinde temessül edip görülebilmektedirler; aynen öyle de cin taifesi de "nâr"dan yaratılmış ve temessül edip görülebilmektedirler.

Bu konuda başka bir âyette de şöyle buyrulmaktadır:

²⁴³ Bakara sûresi, 2/32.

²⁴⁴ Rahmân sûresi, 55/14-15.

*“Andolsun Biz, insanı pişmemiş çamurdan, değişmiş cıvık balçıktan yarattık. Cinne gelince onu da (insandan) daha önce, nüfuz eden kavurucu ateşten yarattık.”*²⁴⁵

İnsan, mahiyeti itibarıyla bir protein çorbasından; cin de “nâr-ı semûm”dan yaratılmıştır. “Nâr-ı semûm”, “vücudun bütün gözeneklerine giren ateş” mânâsına geldiği gibi “zehirleyen ateş” mânâsına da gelir. Ancak bizim için böyle bir ateşin keyfiyeti meçhuldür.. meçhuldür zira bugün için mevcut laboratuvarlarımız böyle bir ateşi tahlile yeterli değildir.

Cinler de aynen insanlar gibi kulluk için yaratılmışlardır. Nitekim bir âyet-i kerimede Allah Teâlâ: *“Ben cinleri ve insanları ancak Bana kulluk etsinler diye yarattım.”*²⁴⁶ buyurmaktadır. “Cin” kelimesinin “ins”den önce zikredilmesi de cinlerin insanlardan önce yaratıldığına dair bir işaret olabilir. Onlarda da “mârifet-i ilâhiye” şuuru vardır. Zira kulluk ancak böyle bir şuurla olur.

Yukarıda da görüldüğü gibi bu ve benzeri âyetler, cin ile insanı beraber ele almaktadır. Evet, cinler de aynen insanlar gibi Allah’a muhatap olan iradeli varlıklardır. Onlara da emir ve nehiyleri ihtiva eden ilâhî mesajlar gelmiştir. Dolayısıyla onlar da bu mesajlara karşı mesul ve mükelleftirler.. onlar da yaptıkları iyi şeylerin mükâfatını ve işledikleri kötülüklerin cezasını görme müjde ve tehdidi altındadırlar.

Cinler görülmeyen varlıklardır. Bizim, asıl mahiyet ve hüviyetleriyle onları görmemiz imkânsızdır. Bizler tarafından görülen, onların temessül etmiş şekilleridir. Zaten yukarıda da izah ettiğimiz gibi “cin” kelimesinin kökünde mânâ olarak bir

²⁴⁵ Hicr sûresi, 15/26-27.

²⁴⁶ Zâriyât sûresi, 51/56.

kapalılık vardır. Dolayısıyla cinler gözle görülemeyen latîf yapıya varlıklardır. Bu husus, cinden, şeytandan bahsedilen bir âyette şöyle anlatılmaktadır: “Çünkü o ve kabilesi, sizin onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler.”²⁴⁷

Bu hakikatten dolayıdır ki, cin taifesi ve şeytanlar, bizim onları göremediğimiz noktalardan bizi görürler. Hiç beklemediğimiz yerden, hiç beklemediğimiz anda ve hiç ihtimal vermediğimiz oyunlarla karşımıza çıkar ve zehirli oklarını sinele-rimize saplarlar.

Bazen onların bir bakışı batırır bizi; bazen bir lokma, bir söz, bir işaret ve bir başka pozisyon. Bir “dane”de yıkılıp giden nice selvi boylar, nice Herkül endamlar vardır. Onun için insan, daima ihtiyatlı davranmalı ve tetikte olmalıdır. Zira şeytan, insanın içine girip her zaman onu avlamak için hep tarassut hâlinde ve fırsat kollamaktadır.

Ayrıca, cinlerin temessülünü de anlatan pek çok âyet ve hadis-i şerif vardır.. ve bunların temessül keyfiyetleri de çeşit çeşittir. Bazen bir insan, bazen de herhangi bir hayvan şeklinde görülebilirler.

Bazı müfessirler, zikrettiğimiz âyete dayanarak cinlerin asla görülemeyeceğini söylerlerse de cinler yapıları latîf olmaları sebebiyle tıpkı melekler gibi temessül edebilirler. Bu açıdan cinlerin aslî hüviyetlerini olmasa bile, temessül etmiş hâllerini her zaman görmemiz mümkün ve de vâkidir.

b. Cin Şuurlu Bir Kanundur

Cin, ruh nev’indedir ve şuurlu bir kanundur; kütleler ve küreler arasındaki cazibe (çekim) kanunu gibi bir kanun...

²⁴⁷ A’raf sûresi, 7/27.

Bu kanunla güneş, dünyayı etrafında döndürüyor. Dünya da elektronların dönüşü gibi onun çevresinde dönüyor. Dünya, güneş etrafında dönerken, güneş tarafından çekiliyor. Bu ile'l-merkez (merkezçek) çekime karşılık, bir de ani'l-merkez (merkezkaç) kuvveti var. İşte bütün bunlar birer kanundur; izafî, itibarî değerleri olan kanunlar...

Şimdi, "Ortada hiçbir şey yok; yani o da kütle, bu da kütle; biri diğèrinin etrafında dönmekte vs." deseniz, demagoji yapmış olursunuz. Evet, şayet ortada bir şey yoksa, bu durum nasıl izah edilecek? Bu ister Nevton'a göre câzibe, ister Einstein'e göre hayyiz olsun, netice değışmez.

Hem meselâ, bir tohumu ele aldığımızda, onda bir "ukde-i hayatiye"nin var olduğunu görüyoruz. Bir de bakıyorsunuz, hemen bir yerden rüşeym başını çıkarıyor, filiz oluyor, ot oluyor, ağaç oluyor; ama mutlaka kendi cinsinden bir şey oluyor. Bunda bir büyüme, gelişme kanunu var. Bu da yine itibarî, izafî bir kanun... Ama bu kanun olmadan neşv ü nemayı da düşünemiyoruz. Meselâ, taşı bir yere diktiğimiz zaman, bu kanun olmadığı için bir büyüme ve gelişme de söz konusu olmuyor.

İşte bütün bunlar, Allah'ın birer kanunudurlar; cin ve ruh dediğimiz şeyler de bu kabîl kanunlardandır. Aradaki fark şudur: Cazibe kanununun akli, iradesi, şuuru yoktur. Ama bu cin kanununun, ruh kanununun, melek kanununun akli, şuuru idraki olduğu gibi, ayrıca izafî, itibarî ve nispî olmayıp hakikî birer mahiyete sahiptirler. Onun için Asrın Dev Mütefekkiri, şimdiye kadar görebildiğimiz tariflerin en câmîini, en şümüllüsünü en veciz şekilde şöyle ortaya koyar:

"Ruh, zîhayat, zîşuur, nûrânî vücud-u hâricî giydirilmiş, câmî, hakikatdar, külliyyet kesbetmeye müstaid bir kanun-u

emrîdir."²⁴⁸ "Eğer envâdaki kanunlara Kudret-i Hâlık, vücud-u hâricî giydirse, herbiri bir ruh olur. Eğer ruh, vücut libâsını çıkarsa, başından da şuuru indirse, yine lâyemut bir kanun olur."²⁴⁹

Aslında, işte bu tariflerle her şey anlatılmıştır. Ruh, bizim en küçük âlemden en büyük âleme kadar hemen hepsinde kabul ettiğimiz kanunlar gibi bir kanundur; tabii şuurlu bir kanun. Kaldı ki, bazı ilim adamlarının iddialarına göre, otlar bile büyürken bir şuurculuk emaresi gösterir, bir kısım mesajlara, tenbihlere cevaplar verir; çevre ile tanışma, kaynaşma veya yadırgama gibi münasebetleri olur. Ağaçlarda da öyle... Bir dergide mevzuyla alakalı kaleme alınmış bir yazının hulâsası aynen şöyle. Yazar diyor ki:

"Benim kanaatim, buğday ve arpa gibi şeylerin başaklarının şuurlu olduğu merkezindedir. Çünkü yapılan hareketler o kadar akıllıcadır ki, arpa, buğday vs.de bir şuur, bir akıl, bir idrak düşünmeden, bu hareketleri izah etmeye imkân yoktur."

Meselâ, buğday henüz bir rüşeym ve filiz iken başını topraktan dışarıya çıkarır, etrafına bakar; şayet etrafı iki tane sap çıkarmaya müsait ve şartlar da elverişli ise, bu durumda iki tane sap çıkarır. Şayet havalar iyi gidiyor, rutubet kâfi, güneş şuaları da besleyici ise, o iki filize karar verir. Hatta şartlar müsait olursa, üç tane bile çıkarabilir. Hatta üç adet sap çıkınca, biz de şartların onları beslemeye yeterli olduğunu anlarız. Eğer şartlar müsait görülmezse, o zaman bir başak çıkar. Sanki *"Ben ancak bir tane besleyebilirim."* der gibidir.

²⁴⁸ Bediüzzaman, *Sözler*, s. 696. (29. Söz, 2. Maksat)

²⁴⁹ Bediüzzaman, *Sözler*, s. 976. (Lemeât)

Diğer bir misal: Bir ağaç hastalandığı zaman, kendini kurtarmak için, meyvelerini döküverir. Ziraatle uğraşan çiftçi ne zannederse etsin, hastalanan meyve değil, ağaçtır. Yani, ağaç hâl diliyle; “Ben meyvelere bakamayacağım, kusura kalmayın. Şu durumum itibarıyla kendime bakmak mecburiyetindeyim. Şimdi, ben bana lâzımım.” demektedir. İşte bütün bunlar, Allah’ın kanunlarıdır.

Zaten hücrenin içinde DNA molekülüne aynı şeyler atfediliyor ve deniyor ki, DNA şifre gönderir, RNA da bir mühendis ve bir kimyager gibi aldığı şifrelere göre çalışır.

Bize göre şuurlu mahluk sadece cin ve insandır. Hayvanat ise hisle, sevk-i ilâhî ile hareket eder. Fakat onların bu şuurlu hareketlerinin verâsında yine Allah’ın (celle celâluhu) iradesi vardır. Evet, her şeyi belli bir noktaya sevk eden, her şeyi belli bir istikamette geliştiren Allah’tır. Ama ortada, inkâr edemeyeceğimiz, Allah’ın koymuş olduğu bir de kanunlar vardır. Bu kanunlar, o kadar müthiş ve hükümfermâdır ki, insan bu kanunlara uzaktan baktığı zaman onlara “şuur” diyesi gelir...

Şimdi bazı kimseler, etraflarında bunlar olup biterken, cinleri niye inkâr ederler, insan buna cevap bulamıyor ve cini inkâr edenlere “Galiba cinnet geçirmişler!” diyesi geliyor.

c. Kur’ân’da Cin Kavramı

Kâinat içinde cereyan eden yüzlerce, binlerce kanun var. Ve bunların hepsi daha önceki bölümlerde bahsini ettiğimiz cin kanunu gibi cereyan etmekte. Bu açıdan da denebilir ki, cinlerin varlığı meselesinde şüphe yok.

Kur’ân-ı Kerim’de Allah (celle celâluhu) “Cinni, mâric ve nâr (ateş)dan yarattık.”²⁵⁰ diyor. Bu ifade foton ve partikülleri

²⁵⁰ Rahmân sûresi, 55/15.

aklımıza getiriyor. Ama cinler ne foton ne de partikül; mâric ve nârdan yaratılmış, insan gibi mükellef, nimlatif (yarı nuranî) varlıklardır... Bu türlü varlıkların olmaması için hiçbir sebep yok. Olmamasını iddia etmek, bir bakıma mükâbere ve mantıksızca bir iddiadır.

Esasen, bu mevzuda asıl söz Kur'ân'a aittir ve Kur'ân-ı Kerim'in dediklerinin bilinmesinde yarar var. Kur'ân-ı Kerim, insanı ele aldığı hemen her yerde, arkadan, bir ümmet, bir millet olarak cin taifesinin yaratılışını da anlatmaktadır. Meselâ, insanın "fahhar" gibi "salsal"dan yaratıldığını anlattıktan sonra²⁵¹, cin taifesinin üzerinde durur ve "*Cinni Biz mâric ve nâr (ateş)dan yarattık.*"²⁵² ferman eder.

Bir çeşit ateşten yaratılmış ama; bu ateş, ne bir şua, ne parıldayıp yanan bir ateş, ne de sadece kömür gibi siyah bir duman. Demek cinler, maddenin esaslarından olup etrafa şerareler saçan bir ateşten yaratılmıştır. Kur'ân-ı Kerim, cinlerin mahiyeti mevzuunda sadece bu kadar malumat verir.

Nebiler dahil, ehl-i keşf ve sahabe-i kiram arasında cinlerle görüşenler ise, büyük ölçüde onların temessülleriyle görüşüyor ve münasebet kuruyorlardı. Çünkü cinler, latîf bir madde ile zîşuur bir ruha sahip bulunup, bu iki unsurun bir araya gelmesiyle hâsıl olan ayrı bir buudu ihraz ederek buudlarının hususiyetine göre temessülen ortaya çıkarlar. Bu arada aynaların kabiliyetlerinin, değişik temessüllere şart-ı âdi olması keyfiyeti de gözardı edilmemelidir.

Öte yandan cinler, madde âlemine ait "nâr ve mâric"ten birtakım varlıklar olmakla beraber, tıpkı bizim gibi, madde-

²⁵¹ Rahmân sûresi, 55/14.

²⁵² Rahmân sûresi, 55/15.

ye kumanda eden bir ruha sahiptirler ve zîşuurdurlar. Zîşuur olmaları yönüyle camid ve (bitki, hayvan gibi) diğer canlılardan ayrılıp, tıpkı bizim gibi şuurular, idrak sahibi mükellefler sırasına girerler.

Cinler de bizim gibi Allah'a inanmak, namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermekle mükelleftir. Yalnız, mâric ve nârdan yaratılan cinler, birçok hususlarda bizim gibi olmanın yanında, temessül de ederler.

Cinler, rüyalarda bir kısım insanların hususî âlemlerine girdikleri gibi, rüya dışında da temessül eder ve insanların yaşadığı âlemi onlarla paylaşabilirler. Sen, babanı, amcanı, dedeni, nineni rüyanda gördüğün, onların temessülâtına şahit olduğun ve berzah âleminde bir kısım tabloları müşâhede ettiğin gibi, cin âlemi de, daima temessül edip yeryüzünde insanlara görünebilir. Fakat bu, onların asıl hüviyetleri değildir; göründükleri insanların mir'ât-ı ruhlarına (ruh aynalarına) aksediş şekilleridir. Yani alıcının kabiliyet ve istidadına göre bir aksediştir.

Onun için cinleri, Hz. Ömer (radıyallâhu anh) başka, Ebû Hüreyre (radıyallâhu anh) başka, Ebû Zerr (radıyallâhu anh) de başka şekilde müşâhede etmişlerdir. Meselâ, İbn Mesud onları Resûlullah'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) yanında bir gölge şeklinde müşâhede eder. Hz. Ömer, zaif, nahif bir insan şeklinde, Ebû Zerr ise daha başka surette... Bütün bu müşâhedeler göstermektedir ki, cinlerin temessül keyfiyetleri başka başkadır...

Diğer taraftan cinler de tıpkı insanlar gibi doğar, büyür, yaşar, yaşlanır ve ölür. Yer, içer, evlenirler ve çoğalırlar. Erkeklik ve dişilik onlar için de söz konusudur.

Efendimiz bir dualarında Cenâb-ı Hakk'a yalvarmış ve bu yakarışlarını şöyle dile getirmişlerdi:

“Allahım, Senin izzetine sığınıyorum. Senden başka ilâh yoktur. Sen beni doğru yoldan saptırma. Sen öyle bir ‘Hayy’sın ki, asla ölmezsin. Hâlbuki insanlar da cinler de ölürler.”²⁵³

Allah Resûlü’nün bu ifadeleri de gösteriyor ki, cinler de insanlar gibi ölümlüdürler. Bunu teyit eden âyet-i kerimeler de vardır. Meselâ bir âyette şöyle denilmektedir: “Allah (celâluhu) buyurdu: Sizden önce geçen cin ve insan toplulukları ile beraber ateşin içine girin!”²⁵⁴

Aynı hakikati ifade eden bir başka âyette ise şöyle denmektedir: “Kendilerinden önce gelip geçmiş olan cin ve insan toplulukları içinde (uygulanan) o söz, kendilerine de geçerli oldu. (Bunlar da azabı hak ettiler.) Çünkü hep hüsranda idiler.”²⁵⁵

Bu ve benzeri âyetler bize cinlerin de aynen insanlar gibi bu dünyada bir müddet yaşadktan sonra vefat edip ahirete gideceklerini veya gittiklerini anlatıyor. Ayrıca âyetlerde onların erkeklik ve dişiliklerinden de bahsediliyor. Zira cinlerde de neslin devamı tenasül ve evlenmekle gerçekleşmekte.

Kur’ân’ın bu tür âyetlerini daima birer hakikat olarak ele alıp öyle değerlendirmek iktiza eder ve inanırken de cinlerin hakikatine bu şekilde inanmak gerekir. Evet, şimdi onlara vehim ve hayal diyenlere soralım:

Doğup-büyüyen, yaşayıp-vefat eden, erkeklik ve dişilik taşıyan, nasıl vehim ve hayal olabilir? Veya sorumuzu şu şekilde ifade edelim: Bu gibi hâssalar vehim ve hayalde nasıl tasavvur edilebilir?

²⁵³ Buhârî, *tevhid* 7; Müslim, *zıkr* 68; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, 1/302.

²⁵⁴ A’râf sûresi, 7/38.

²⁵⁵ Fussilet sûresi, 41/25.

d. Cinler Mikrop mu?

Bundan önceki bölümde, cinleri vehim ve hayal diye nitelendirenlerin görüşlerinin yanlış olduğunu, âyet, hadis ve hâdiseler ışığında inceleyerek, gerçeği intikal ettirmeye çalışmıştık. Şimdi de cinleri “mikrop” olarak yorumlayanlara bir-iki söz etmek istiyorum:

Bunlar nasıl mikroplardır ki, Cenâb-ı Hak onlara namaz, oruç, zekât ve hac gibi mükellefiyetler yüklemiştir! Ve yine bunlar nasıl mikroplardır ki, insanlar gibi onların da ölecekleri ve bütün yaptıklarından ahirette hesap verecekleri kendilerine ihtar edilmektedir!

Öte yandan cinleri insana ait, şehvet ve gazap gibi bazı duygular olarak kabul edenlere ne demeli? Allah bizi bırakıp, duygularımızı muhatap ediniyor; ediniyor da emir ve nehiylerini onlara veriyor! Böyle düşünenlere “Allah insaf versin!” demekten başka insanın elinden ne gelir ki!..

Hem bunlar nasıl mikrop veya vehimlerdir ki, Hz. Süleyman (aleyhisselâm) bunları emri altında çalıştırıyor ve onlara nice işler gördürüyor.

Belkıs’ın tahtını çok uzak mesafeden getirme mevzuunda cinlerden bir İfrit, Hz. Süleyman’a: “*Sen makamından kalkmadan ben onun tahtını sana getiririm.*”²⁵⁶ diyor.

Bir başka âyette de cinlerin yaptıklarından şöyle bahsediliyor:

“... Rabbinin izni ile cinlerin bir kısmı onun önünde çalışırdı. Onlardan kim buyruğumuzdan çıksa ona alevli bir azabı tattırırdık. Ona dilediği gibi kaleler, heykeller, havuzlar kadar geniş leğenler, sabit kazanlar yaparlardı...”²⁵⁷

²⁵⁶ Neml sûresi, 27/39.

²⁵⁷ Sebe sûresi, 34/12-13.

Ve şimdi farklı düşünönlere soralım: Bütün bunları ve himler ve mikroplar mı yapıyorlardı? Bunu bu şekilde ifade, acaba Kur'ân'a ait bir hakikati inkâr olmaz mı?

Onun için biz diyoruz ki, cin ve şeytan ile ilgili âyetler, mutlak surette Kur'ân'ın anlattığı, hadislerin şerh ve izah ettiği birer hakikat olarak ele alınıp öyle değerlendirilmelidir. Aksi hâlde hakikatten uzaklaşmış olunur ki, bu da ancak dalâlet ve sapıklığı netice verir. Aman Allahım, din adına bir şeyler söylerken dinden çıkmak ne kötü akıbet!..

4. CİNLERİN TEMESSÜLÜ

Günümüzde cinlerle alâkalı birtakım çalışmalar yapılmaktadır. Ancak cinler, metafizik varlıklar olduklarından gerçek hüviyetleri hakkında bugüne kadar sağlam bir bilgi elde edilememiştir. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, bazılarınca sadece “enerjidir”, “ışıktır..” vb. ifadeler kullanılarak yorumlanmaya çalışılmıştır.

Ne olursa olsun, onlar da birer ruha sahip varlıklardır. Ve bir kısım hususiyetlerinin bulunduğunda şüphe yoktur. Kur'ân-ı Kerim'in ifadesiyle dumansız ateşten yaratılan cinler, insan gibi fizikî bir bedene sahip değil; aksine şeffaf bir varlık olup değişik şekillerde temessül edebilmektedirler ki, buna çokları şahit olmuştur. Hadis kitaplarında da bu gibi rivayetlere rastlamak mümkündür. Meselâ, Ebû Hüreyre (radıyallâhu anh) anlatıyor:

“Ben zekât mallarını bekliyordum. Bir gece, birinin gelip bu malları karıştırdığını gördüm.. gördüm ve yakaladım. Ona, ‘Seni Resûlallah'a götüreceğim.’ dedim. O ise kendisinin, ihtiyaç sahibi olup aile fertlerine başka bakan kimsenin

olmadığını, bundan dolayı da kendisini serbest bırakmamı istedi. Ben de bu hâline acıyıp onu serbest bıraktım.

Ertesi gün Allah Resûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) yanına geldim. Ben daha bir şey söylemeden Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem): 'Yâ Ebâ Hüreyre! Dünkü esiri ne yaptın?' diye bana o geceki macerayı sordu. Ben de 'Yâ Resûlallah! Onu size getirecektim; ancak kendisinin fakir olduğunu ve ailesine bakacak kimsesinin olmadığını söyleyince ben de vazgeçtim.' deyince, Allah Resûlü, 'Yalan söylüyor, o yine gelecektir.' buyurdular.

O akşam ben yine nöbet tuttum. Aynı şahıs yine geldi ama bu sefer kararım kesindi; ne kadar yalvarıp dil dökse de dinlemeyecek, onu tutup Allah Resûlü'ne götürcektim. O da, bu kararlı tavrımı görünce: 'Şimdiye kadar söylediklerimin hepsi yalandı. Eğer beni bırakırsan sana, okuduğun zaman ben ve emsalimin şerrinden korunabileceğin bir dua öğretirim.' diyerek kendisinin yalancı olduğunu itirafla Allah Resûlü'nü tasdik etmişti. Ben ise söyleyeceği duanın ne olduğunu merakla onu hemen bırakıverip dinlemeye başladım.

Bunun üzerine o bana, 'Ayetü'l-Kürsi'yi okumaya devam ettiğin müddetçe, bütün insî ve cinnî şeytanların şerrinden emin olursun.' dedi. Ben de sabah Allah Resûlü'nün huzuruna geldim ve Efendimiz yine: 'Esirine ne yaptın?' diye sordu. Ben de olup-bitenleri anlattım. Sözümü bitirince de: 'Yalancı ama, sana doğruyu söylemiş.' buyurdular. Ardından: 'Onun kim olduğunu biliyor musun?' diye sordu. Ben, 'Hayır, yâ Resûlallah!' dedim. Bana, onun şeytan olduğunu haber verdi.²⁵⁸

Bu, hayret edilecek bir durumdu! Şeytanın zekât ve sadaka mallarıyla ne işi vardı ve onun ihtiyacı bu değilken niçin

²⁵⁸ Buhârî, vekâlet 10; Tirmizî, sevabu'l-Kur'ân 3; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 5/423.

gelmişti?.. Belki de onun bereketine müdahale etmek istiyor veya şirretle onu kirlletmeye çalışıyordu. Daha başka mülâhazalar da söz konusu olabilirdi. Ama o mutlaka kendi fitratının gereği şeytanlık adına bir şeyler yapıyordu.

Bu tür vak'alar, Muaz b. Cebel, Übey b. Ka'b, Ebû Eyyub el-Ensârî...²⁵⁹ gibi seçkin sahabe efendilerimiz tarafından da zaman zaman müşâhede edilmiştir. Bu da cin veya şeytanların temessülünün tevatüre yakın bir keyfiyetle nakledilmesi demektir ki, o da bu hususu şüphe vermeyecek derecede gözler önüne sermektedir.

Cinler, insan suretinde temessül ettikleri gibi, diğer canlılar şeklinde de temessül etme kabiliyetine sahiptirler. Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem), değişik hadislerinde evlerde görülen yılanlara evvelâ: "*Cin isen çık!*" denilmesini tavsiye etmesi, eğer çıkmazsa bunun üzerine öldürülmelerini emir buyurmaları, bu gerçeğe ışık tutan başka bir ifadedir.²⁶⁰

Bütün bunlardan anlıyoruz ki, cinler, bazen insan, bazen yılan veya başka bir haşerat şeklinde temessül edip, onların şekillerine girebilirler. Hatta bazen de bu canlıların içlerine girip, âdeta onların damarlarındaki kan gibi dolaşarak onları ifsat ve istedikleri istikamete sevk edebilirler.

5. CİNLER VE TEMSİLCİLERİ

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), âlemsümül bir peygamber olması yönüyle, hem insanların hem de cinlerin peygamberidir. Onun içindir ki O'na, "*Resûlü's-sakaleyn*" (cin ve ins peygamberi) denir. Bu itibarla Efendimiz (sallallâhu aleyhi

²⁵⁹ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir*, 20/51; İbn Hibban, *es-Sahih*, 3/63.

²⁶⁰ Müslim, *selâm* 139-141; Ebû Dâvûd, *edeb* 161-162; Tirmizî, *sayd* 15; Muvatta, *i'tisam* 33.

ve sellem), keyfiyeti ne olursa olsun, çeşitli vesilelerle cinlerle görüşmüş ve onları irşad etmiştir. Yine O'nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) döneminde şeytanın çeşitli şekillerde temessül edip insanları kandırmaya çalıştığı da bilinen bir gerçektir.

Nitekim, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) hicretlerine tekaddüm eden günlerde, "Dâru'n-Nedve" denilen kulüpte toplanan Mekke müşriklerinin arasında, Necidli bir ihtiyar kılığında şeytanın bulunduğu da rivayet edilir. Bu da, insî ve cinnî şeytanların birleşerek, Allah Resûlü'ne (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir komplo kurmaya çalıştıklarını gösterir. Zaten İslâm'ın zuhurundan sonra da "Dâru'n-Nedve", daima İslâm'ı imha planlarının yapıldığı bir yer olmuş; küfür sistematiği hep orada idare edilmiş ve yapılmak istenen şeyler orada planlanmıştır. Aslında bu paralelde olarak, yirminci asrın cahiliyesinin "Dâru'n-Nedve"leri, değişik ad ve unvanlarla yeniden ihya edilmeye çalışılmaktadır.

Günümüzde dünyanın birçok yerinde sayılamayacak kadar çok "Nedve" teşkilâtları, aralıksız bir şekilde, İslâm aleyhinde planlar yapmaktadırlar. Bir devrede ardı arkası gelmez seferler hazırlayan aynı güç odaklarının, bu karanlık faaliyetleri hep devam edeceğe benzer.

İşte o gün de Dâru'n-Nedve'de Resûl-i Ekrem'i ve ashabını imha için bir plan yapmak üzere Mekke müşrikleri bir araya gelmişlerdi.. ve şeytan da onların aralarında bulunuyordu. İhtimal müşrikler, işin idaresini ellerinden kaçırdıklarını anlamaya başlamış ve âdeta panik içindeydiler. Acaba ne yapmalıydılar? Evet işte onları bir araya getiren gündemin ana maddesi buydu.

Şeytan, ileri gelenlere görüşlerini sordu. Bu arada geleceğin büyük sahabisi Hişam b. Amr söz aldı ve "O'nu, bir ata

bindirip çöle götürelim. Daha sonra da bir daha Mekke'ye dönmemesi için tenbihte bulunalım. O bizim, biz de O'nun şerrinden emin oluruz.” dedi. (Hâşâ ki, O'nda şer olsun. O, bütünüyle hayırdır ve yeryüzünü hayırla doldurmakla vazifelidir. Bizim hikâye yoluyla dahi olsa O'na şer isnadına gönlümüz razı değildir. Fakat o gün henüz İslâm nurundan mahrum olan Hişam böyle diyordu.)

Ancak şeytan bu görüşü beğenmemiş ve: “Siz, bu kadar tesirli bir insanı ıssız bir çöle dahi salsanız, mutlaka O, bir güçlü ses ve soluk olarak geri gelir.. gelir ve sizi burada teslim alır.” dedi.

Bunun üzerine orada bulunan bir başkası şöyle bir görüş ileri sürdü: “O'nu bir hücreye kapatalım. Sadece hava alacağı bir delik bırakalım. Ekmeğini, suyunu verelim ve ölünceye kadar orada tutalım...”

Necidli ihtiyar bu görüşü de beğenmedi ve: “O'nu uzun süre orada tutamazsınız. Kavim ve kabilesi, O'na inananları da yanına alır ve ne yapar yapar O'nu oradan çıkarırlar.” dedi.

Üçüncü görüş, şeytana üstadlık yapan Ebû Cehil'e aitti ve: “Her kabileden birer ikişer genç seçelim. Onları organize edelim. O'nun üzerine hep beraber saldırınsınlar ve O'nu hep beraber öldürsünler. Böyle yaparsak Hâşimoğulları kan iddia edemezler. Bütün kavim ve kabilelerle savaşmayı da göze alamazlar.” teklifinde bulundu.

Şeytan bu görüşü çok beğenmiş ve karar da Ebû Cehil'in görüşüne göre verilmişti...²⁶¹ verilmişti ama, onların bu zalimane kararı semayı ihtizaza getirmiş ve Allah Teâlâ, Resûlü'ne şu âyetleri inzal buyurmuştur:

²⁶¹ İbn Hişam, es-Sıratü'n-nebeviyye, 2/124-127.

“İnkâr edenler seni tutup bağlamaları, öldürmeleri ya da (yurtlarından) çıkarmaları için sana tuzak kuruyorlardı. Onlar tuzak kurarlarken Allah da tuzak kuruyordu. Allah tuzak kuranların en iyisidir. (O, Kendisine karşı tuzak kuranların tuzaklarını başlarına geçirir.)”²⁶²

Sanki bu âyet Allah Resûlü’ne şöyle seslenmektedir:

“Ey Habibim! Seni bitirip tüketmek, seni bir yere bağlayarak veya hapsederek sesini ve soluğunu kesmek isteyecekler. Bunu yapamazlarsa, seni öldürecek veya Mekke’den sürgün edecekler; edecekler de bir garip olarak ortada kalacak ve hiç kimse tarafından himaye görmeyeceksin. Onlar bunu istiyor ve planlarını buna göre yapıyorlar. Hâlbuki farkında değiller; Allah da bir plan kuruyor ve onların hilelerine mukabelede bulunuyor. Onun içindir ki, onların bütün oyunları fiyasko ile neticelenecek; yaptıkları hiçbir tedbir, İslâm’ın nurunun yayılmasına mâni olamayacaktır.”

Bu haberden sonra Cenâb-ı Hak, Habibi’ne hicret emri vermiş ve o andan itibaren Müslümanlara hicret farz olmuştur. Allah Resûlü’nün yatağına Hz. Ali (radiyallâhu anh) yatar. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), gizlice evden çıkıp Hz. Ebû Bekir’le bir mağaraya sığınmış, Mekke müşrikleri kararlaştırdıkları vakitte gelip eve girdiklerinde yataktaki Hz. Ali’yi görüp kalakalmışlardı. Böyle bir durumda Hz. Ali’ye bir şey yapmayı da göze alamazlardı.

Hâsılı, ilâhî mekir karşısında şeytan ve şeytanlaşmış insanların kurduğu her türlü hile ve oyun iflas etmiş, onlar istemeseler de Allah nurunu tamamlamıştı.

Hicrete tekaddüm eden günlerde insî ve cinnî şeytanların Efendimiz’e (sallallâhu aleyhi ve sellem) kurduğu tuzaklar-

²⁶² Enfâl sûresi, 8/30.

dan ve bugüne gelinceye kadar da Dâru'n-Nedvelerin İslâm düşüncesi adına birer imha karargâhı olduklarından az önce bahsetmiştik. Bütün bu sıkıntılı dönemlerden sonra, tamamen ilâhî bir imtihan olan, Cenâb-ı Hakk'ın, Efendimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) hicret emrini vermesiyle, artık farklı bir döneme girilmiş olmaktadır. Bu yönüyle de hicret, ayrı bir konu ve ayrı bir destandır. Evet o, İslâm'ın Medine'sine atılan ilk adım ve dehayı mucizeleştiren bir aksiyondur.

O gün gerektiğinde en büyük zorluğu bile gülerек karşılayabilecek bir nesil yetiştirmedikçe hicreti de, hicrete terettüp eden semereleri de elde etmek oldukça zordu. İşte Hz. Ali! Hicret esnasında fedailiği temsil eden bu yiğit!... Evet, nasıl o, henüz yaşı “on” bile değilken, Allah Resûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem): “*Bu davada bana yardımcı olan yok mu?*” beklentisi karşısında hiç tereddüt etmeden, “*Ben varım yâ Resûlallah!*”²⁶³ demiş ve bu bezme girivermişse; sinesinden yediği hançerle yere düşüp şehit olacağı ana kadar da bu anlayışından zerre kadar taviz vermemiş ve hayatın bütün safhalarında kendisinden beklenen misyonu mutlaka eda etmiştir.

Hicret günü, kendisinden ölüm döşeğine girmesi istendiğinde, damarlarında hayat fışkıran bu genç, hiç tereddüt etmeden, Cennet'e buyur edilmişçesine yatağın içine girmiş ve bu davaya baş koyup canından dahi vazgeçtiğini bir kez daha ispat etmiştir. Zira Allah Resûlü'ne en yakın olanlardan biri oydu ve O'na en yakın olmanın bedeli de işte buydu.

Evet o, bir taraftan Nebiler Serveri'nin amcasının oğlu, diğer taraftan da, o yaşa kadar bakımını-görümünü üstlenen Hz. Peygamber'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) mânevî oğlu konu-

²⁶³ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/159; Heysemî, *Mecmeu'z-zevaid*, 8/302, 303.

mundaydı. Daha sonraki dönem itibarıyla, Efendimiz'in (sal-lallâhu aleyhi ve sellem) biricik kızı, Cennet kadınlarının efendisi Hz. Fatıma'yı ona nikâhlanması da, onun bu yakınlığı ve bu misyonun sahibi olması bakımından çok önemliydi. İşte bu vasıflarla muttasıf Hz. Ali, canını dahi feda edecek bir fedainin gerektiği yerde, ön plana çıkıyor veya çıkartılıyordu.

Dünden bugüne uğruna nice fedakârlıklara katlanıldığı ve Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali (radiyallâhu anhüm) ve daha nicelerinin omuzlayarak bugünlere taşıdığı İslâm, ilelebet devam edecektir. Allah (celle celâluhu), “Allah seni insanlardan koruyacaktır.”²⁶⁴ ifadesiyle, Efendimiz'le beraber O'nun o yüce davasını da koruyup muhafaza edeceğini teminat altına almıştır. Bu teminat sayesinde O'na karşı olan sevgi, her an gönüllerde kendini daha bir hissettirecek ve bunu silmeye de kimsenin gücü yetmeyecektir.

Şeytanın, Mekke müşriklerini idlâl için kurduğu planlar o gün için boşa çıkmıştı ama, onun bu mevzudaki cehd ve gayreti hiç mi hiç eksilmemişti. Nitekim Bedir Savaşı sırasında insan kılığında temessül ederek, kâfirlerin saflarına katıldığını, müşriklere moral vermeye ve destek olmaya çalıştığını Kur'ân şöyle anlatmaktadır:

“O zaman şeytan onlara yaptıkları şeyleri süsleyip güzel göstermiş: ‘Bugün insanlardan sizi yenecek kimse yoktur. Ben sizin yanınızdayım.’ demişti. Fakat iki topluluk birbirini görünce, şeytan ardına dönüp: ‘Ben sizden uzağım, ben sizin görmediğinizi görüyorum. Ben, Allah’tan korkarım, zira Allah’ın cezası çetindir.’ demişti.”²⁶⁵

²⁶⁴ Mâide sûresi, 5/67.

²⁶⁵ Enfâl sûresi, 8/48.

Bazı müfessirlerin ifadelerine göre şeytan burada, Sürâka b. Mâlik kılığında görülmüştü.²⁶⁶ Çünkü Sürâka cesur bir süvari olup hicret esnasında Allah Resûlü'nü takip ettiğinden dolayı, Mekkeli müşrikler tarafından sevilen, sayılan bir insandı.²⁶⁷

İşte şeytan Mekkeli müşriklerin kuvve-i mâneviyelerini takviye için bu yola başvurup, Sürâka şeklinde temessül etmişti. Ancak iki ordu karşılaştıkça, biraz önce galibiyet vaad eden şeytan, "... Ben sizin görmediklerinizi görüyorum." deyip tabana kuvvet, gerisin geriye kaçmaya başlamıştı. Çünkü diğer tarafta sahabe kılığında girmiş (Zübeyr b. Avvam gibi) binlerce nişanlı melek saf tutmuş, çarpışmak için âdeta emir bekliyor...²⁶⁸ Demek ki Allah (celle celâluhu), yerdeki bir avuç askerini gökteki melekleriyle her zaman teyit ediyor.

Evet, bütün din düşmanları bir araya gelse ve İblis ordularıyla seferber de olsa bu ordunun karşısında durup mukavemet edemeyecek, aksine hezimete maruz kalacaklar. Bunu çok iyi bilen İblis de mecburen yerinde duramamış, arkasına bakmadan kaçmaya başlamıştı.

6. CİNLER SORUMLU VARLIKLARDIR

a. Âyet ve Hadislerde Cinlerin Sorumluluğu

Cinler de bizim gibi Allah karşısında sorumlu varlıklardır. Cenâb-ı Hak, ahirette insanlarla beraber cinleri de huzuruna alıp: "*Ey cin ve insan topluluğu! İçinizden size âyetlerimi anlatan ve bu günle karşılaşacağımıza dair sizi uyarıcı elçiler*

²⁶⁶ Vâkıdî, *Meğâzi*, 1/71; İbn Hişam, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 2/263, 319.

²⁶⁷ Bkz.: İbn Hişam, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 2/134-135.

²⁶⁸ Vâkıdî, *Meğâzi*, 1/71; İbn Esir, *Üsdü'l-ğabe*, 2/250-251.

*gelmedi mi?*²⁶⁹ mealindeki âyetiyle onların bu sorumluluklarını açıklamaktadır.

Bu soru karşısında her iki topluluğun şaşırıp kalacağı ve kendi aleyhlerinde şahitlik edeceği de âyetin devamında şöyle ifade edilmektedir: *“Evet (geldi) kendi aleyhimize şahitlik ediyoruz, dediler. Dünya hayatı kendilerini aldattı ve kendilerinin kâfir olduklarına şahitlik ettiler.”*²⁷⁰

Âyetin mazmunundan hem cinlere hem de insanlara kendi içlerinden peygamber gelip, “Hak din”i onlara tebliğ ettiği anlaşılmaktadır. Son olarak Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) ise, insanlarla beraber cinlere de gönderilen âlemsümül bir peygamberdir. *“Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.”*²⁷¹ âyeti de bu hakikati ifade etmektedir.

Bu itibarla, en az insanlar kadar cinlerin de Efendimiz’e karşı merbutiyet ve medyuniyetleri söz konusudur. Zira O, cihan çapında bir davetle zuhur edip, hutbesini bütün varlığa dinlettirme konumunda bir “Söz Sultanı”dır. O, mihrabı Kâbe, minberi Medine olan koskoca yeryüzü mescidinin biricik imamıdır; cemaati de, arz ve semayı dolduran bütün varlıklardır. Herkes ve her şey O’nun arkasında ve O’nun tekliflerine “Evet!” demektedir. Zira O Sultan-ı Sekaleyn’in dudaklarından dökülen her söz arz, sema ve bütün varlığı alâkadar etmektedir. Gönüller bütününüyle O’nu duymakta, O’nunla dolup taşmakta ve âdeta kâinatta başka bir ses, başka bir soluk duyulmamaktadır.

O’nun ilk zuhuru, hem yerlerin hem de göklerin en önemli hâdisesidir. Bu zuhurla, cinlerin devamlı gidip-geldikleri ve

²⁶⁹ En’âm sûresi, 6/130.

²⁷⁰ En’âm sûresi, 6/130.

²⁷¹ Enbiyâ sûresi, 21/107.

kulak hırsızlığı yaptıkları sema kapıları artık onlara açılmaz olmuş ve âdeta yüzlerine kapanmıştı. Bunun, onlar tarafından mutlaka bir izahı olmalıydı ve onu bulmalıydılar. Bu sebeple de karış karış her tarafı dolaşıp, duydukları en küçük haberleri dahi araştırmaya koyuldular. Derken bir grup cin, Batnü'n-Nahle'ye uğramış ve Allah Resûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem), ashabına namaz kıldırıldığını görmüş ve Kur'ân dinlemişlerdi..²⁷² dinlemiş ve o büyük sırrı bir ölçüde keşfedivermişlerdi. Kur'ân bu vak'ayı bize şöyle nakleder:

“Bir zaman cinlerden bir topluluğu, Kur'ân dinlemek üzere sana yöneltmiştik. Onlar geldiklerinde (birbirlerine) ‘Susun (dinleyin)!’ demişlerdi. (Okuma) bitirilince de uyarıcılar olarak kavimlerine dönmüş ve şöyle demişlerdi: ‘Ey kavmimiz! Biz, Musa’dan sonra indirilen, kendinden öncekini doğrulayan, hakka ve doğru yola götüren bir kitap dinledik. Ey kavmimiz! Allah’ın davetçisine uyun ve O’na inanın ki, (Allah başıslanacak) günahlarınızı başıslasın ve sizi bir acı azaptan korusun.’”²⁷³

Kur'ân burada sanki şöyle diyor: “Onlar Kur'ân'a kulak verip onu dinlesinler diye, onları köşe köşe, bucak bucak dolaştırıp Mekke'ye biz çektik. Onlar, seni duyunca, ciddî bir kulluk anlayışı içinde, âdeta arkanda divan durup saf bağladı ve birbirlerine: “Sesinizi kesin, dinleyin!” dediler.”

Böylece önemli bir hususun altını çiziyor ki, o da, Kur'ân'a karşı edebli olmaktır. Çünkü Kur'ân'ı dinleyip, gönüllere sindirmek için, evvelâ ona karşı edepli olmak gerekir. Zira Kur'ân, çehresindeki esrar perdesini ancak ona edeplince yaklaşanlara aralar ve sırlarla köpüren ilhamlarını onların kalblerine boşaltır. İşte bu durum, cinler için de aynıyla geçerlidir.

²⁷² Buhârî, ezan 105; tefsir (72) 1; Müslim, salât 149; Tirmizî, tefsir (72) 2; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 1/252.

²⁷³ Ahkâf sûresi, 46/29-31.

Evet, cinler, Kur'ân'ı ilk duyduklarında, onu edeple dinleyip âdeta onunla bütünleşivermişlerdi.. dahası, yıllardan beri ondaki sırâ vâkıfımsı gibi bir safvet ve duruluğa ermişlerdi. Daha sonra da onlardan her biri kendi mesuliyetini hissedip, Kur'ân uğrunda irşada koyulmuş ve Kur'ân'dan sinelerine akseden ilhamları hemcinslerinin gönlüne ulaştırmanın telaşına düşmüşlerdi.

İhtimal bunlar, Hz. Musa'ya inen Yahudi cinlerdi. Zira Kur'ân'ı dinler dinlemez, onun "Kelâmullah" olduğunu anlamış ve Allah Resûlü'ne iman etmişlerdi. Ve arkasından da ondaki sır, istidatlarındaki meknî hizmet düşüncesinin neşv ü nema bulmasını, onların heyecanla şahlanmalarını ve vazifelerinin şuuruna varmalarını sağlamıştı.

Daha sonraki dönemlerde yine Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), pek çok defa cinlerle görüşüp, onlara dinin emir ve yasaklarını aktararak irşadda bulunmuş ve devamlı onların hizmet aktivitelerini canlı tutmalarına yardımcı olmuştu. Bu hususla alâkalı İbn Mesud, Ebû Zerr, Muaz b. Cebel ve Hz. Enes'in (radıyallâhu anhüm) bizlere kadar ulaşan pek çok müşâhedeleri vardır;²⁷⁴ vardır ama Efendimiz'in cinlerle münasebetini gösteren bu hâdiselerin tamamını burada zikretmemiz mümkün değildir.

Sûre-i Rahmân'da cinler, daha önce de ifade edildiği gibi, insanlarla beraber ele alınmakta ve her iki grup aynı ifadelere muhatap kılınmaktadır. Bir rivayette Allah Rasûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), bu sûreyi önce cin taifesine, sonra da gelip kendi ashabına okumuştur. Ashab, onu sessiz bir şekilde dinledikleri hâlde cinler, "Rabbimizin hangi nimetini ya-

²⁷⁴ Müslim, *salât* 150; Ebû Dâvûd, *tahâret* 42; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir*, 20/51.

*lanlıyorsunuz?”*²⁷⁵ âyetini işitince: “*Rabbimizin hiçbir nimetini inkâr etmiyoruz. Hamd Sanadır yâ Rab!*” hitabıyla karşılık vermiş ve Allah Resûlü’nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) takdirine mazhar olmuşlardır. O, cinlerin bu hâlini ashaba örnek gösterip ve: “*Rabbimizin hangi nimetlerini inkâr ediyorsunuz?”* âyeti okunduğunda sizler hiçbir şey demediniz; oysa ki onlar: “*Rabbimizin hiçbir âyetini inkâr etmiyoruz. Hamd Sanadır yâ Rab!*” karşılığını vermişlerdi, diyerek cinlerden övgüyle bahsetmişlerdi.²⁷⁶

Esasen Rahmân sûresi, insanlarla cinlerin yaratılış, sorumluluk, mükâfat ve ceza gibi pek çok müşterek yanlarından bahsetmektedir. Evet, o sûrede, koca kâinatın işleyişi, Allah tarafından gökte ve yerde vaz’edilen “mizan”, bu “mizan”la beraber kanunlar, namuslar, tabiattaki şartlar dile getirilip, her şeyin zimamdarının Cenâb-ı Hak olduğu vurgulanmaktadır. Bütün bunlardan sonra da cin ve insanın yaratılışına geçilip; bu iki taifenin vazife, sorumluluk ve akıbetleri dile getirilmektedir.

Vücut (var olma) nimeti, nimetlerin en büyüğüdür. Zira diğer nimetler, vücutla bilinip takdir edilmekte ve neyin ne olduğunun farkına varılmaktadır. Bundan dolayıdır ki sık sık her iki taifeye: “*İşte Rabbimizin hangi nimetlerini inkâr ediyorsunuz?”* sorusu sorulmaktadır.. sorulmakta ve bu soruya muhatap olan herkes, kendisine bahşedilen nimetler karşısında şükre ve tefekküre sevk edilmektedir.

Yine bu sûrede insan ve cin taifelerinin hayat şartları farklı olduğundan ötürü, her iki taifenin kendi buudlarına gö-

²⁷⁵ Rahmân sûresi, 55/13.

²⁷⁶ İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur’âni'l-azim*, 7/285; Hâkim, *Müstedrek*, 2/515; Beyhakî, *Şuabü'l-ıman*, 4/101.

re “iki mağrib ve iki meşrik”ın tanzim edildiği ifade edilmektedir.²⁷⁷ Bir diğer husus da, *doğu ve batı* tabirlerinin her iki grup için ayrı ayrı mânâya geldiği keyfiyetidir. Yapılarındaki farklılığa rağmen, mekân hususiyeti aynı olsaydı, bu gruplardan birine mutlaka zulüm olurdu ve cin taifesi insana ait bu udlarda gezip dolaşamazdı.

Öyle ise, her iki grubun kendi buud farklılıkları göz önüne alınarak, uygun mekânlar tahsis edilmesi, onlar için ayrı bir nimet buudu demektir.

Rahmân sûresi, nimetlerin tâdâdı ve nankörlerin tehdidi açısından âyet âyet her-iki taifeyi de kâh inşirahtan inşiraha sevk etmekte, kâh başları döndürüp bakışları bulandırmaktadır. Evet, her ikisi de hususî yaratılmış ve O’na kullukla serfiraz kılınmışlardır. Tabii ki, bu mükellefiyeti idrak edip ve yaratılış gayesine uygun hareket edenler mükâfatlandırılacak, fitratlarını bozup kulluktan ayrılanlar da cezalandırılacaklardır.

Rahmân sûresinde: “*Rabbin makamından (hesap vermek üzere durulan yerden) korkan kimseye iki Cennet vardır.*”²⁷⁸ denilerek bu iki taifeden mehâfet ve mehâbet ehline, iç içe cennetlerin vaad edildiği dile getirilmektedir.

Aynı sûrede hûrilerden bahsedilirken “*Onlara (Cennetlerde), bakışları münhasıran (kocalarına bakan) öyle dilberler vardır ki, bunlardan önce onlara ne insan ne de cin dokunmuştur.*”²⁷⁹ buyrulurken cismanî zevkin bir başka buuduna dikkat çekilmektedir. Demek ki, cinler de bizler gibi ya mükâfat görüp Cennet’e gidecek ya da ikaba maruz kalıp Cehennem’e sürükleneceklerdir. Böyle bir şey ise, ancak mükellef ve mesul bulunmanın gereği olabilir.

²⁷⁷ Rahmân sûresi, 55/17.

²⁷⁸ Rahmân sûresi, 55/46.

²⁷⁹ Rahmân sûresi, 55/56.

Cinlerin mesuliyeti hususunda pek çok delil vardır. Onlardan birini daha hatırlatalım:

*“Şimdi onlar da kendilerine (azap) sözü gerekli olmuş kimselerdir. Kendilerinden önce geçen cin ve insan toplulukları arasında (azabın içinde) bulunacaklardır. Gerçekten onlar ziyana uğrayanlardır.”*²⁸⁰

Bu âyet, gayet açık olarak, her iki grubun da burada yapıp ettikleri şeylerin mutlaka ya mükâfatını ya da cezasını göreceklerini anlatmaktadır. Evet, kimileri bir şeyler yapmanın huzuru içinde, yüzünde güller açarak Rabbin huzuruna girecek, kimileri de yaptıkları çirkefliklerin yüzlerine akseden kara lekeleriyle...

Ancak İslâm âlimleri arasında bu konu biraz ihtilaflıdır. Bazı önemli imamlara göre cinlerin diğer bir kısım canlılar gibi toprak olacakları söz konusudur. Bunun yanında İbn Ebî Leylâ, İmam Malik, İmam Şafîî, Evzai ve Hanefi mezhebi imamlarından Ebû Yusuf gibi âlimler ise: “İnsanlar gibi cinler de mükelleftir. Dolayısıyla sevaba mazhar olacak ve ikaba maruz kalacaklardır.. evet, sefil ve alçak olanlar Cehennem’e, ulvî ve yüce olanlar da Cennet’e gidecekler.” demişlerdir.²⁸¹

Yukarıdaki âyetler de bu görüşü teyit eder mahiyettedir. Şayet Cenâb-ı Hak, onları muhatap kabul edip sorumluluk yüklemeseydi, onlara herhangi bir karşılık vermesi de söz konusu olmazdı. Mademki onlara sorumluluk yüklemiş, o hâlde neticede karşılığını da verecektir.

Rahmân sûresinde ele alınan konulardan bir diğeri, deniz sularının birbirine karışmamasıdır. Kur’ân bunu şu âyetle anlatır:

²⁸⁰ Ahkâf sûresi, 46/18.

²⁸¹ Nevevî, *Sahih-i Müslim bişerhi’ n-Nevevî*, 4/169; Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmi’l-Kur’ân*, 7/85-88.

“İki denizi birbirine kavuşturmak üzere salıvermiştir. (Fakat) aralarında bir engel vardır; engeli aşır birbirine karışmazlar.”²⁸²

Böylece her deniz kendi bünyesindeki canlıyı korumakta ve kendi zenginliklerini muhafaza etmektedir. Geçimlerini denizden sağlayanlar için bu ne büyük bir nimettir! Yine insanların büyük değer ve kıymet verdikleri inci, mercan... gibi şeyler de oralardan çıkarılmaktadır.

Demek ki, denizlerle canlılar arasında böyle sırlı bir irtibat var. Bu irtibatı kurup, ihtiyaçla nimeti dengeli hâle getiren ise Allah'tır (celle celâluhu).

Nihayet bu fâni dünya kapanıp, bâki bir âleme kapı açılacak ve bütün bekâ buudlu eşya, bekâ damgası ile mühürlenecektir. Bu olgu, ebedî nimetlere kavuşturacak bir şeyse şayet, dünyanın fena bulması da inkâr edilemeyecek ayrı bir nimettir.

O bâki âlemde, göklerde ve yerde olanlar hesaba çekilip, Cennetlik ve Cehennemlikler ayırt edilecek ve yokluğa göre Cehennem de bir nimet hâlini alacaktır.

Nimetlerin en büyüğü olan Cemalullahı temâşâ ise, ancak Cennet'te elde edilecektir. Bütün bunların olması kesin iken, O'nun hangi nimetleri inkâr edilebilir ki! O'nun ismi, şânı ne yücedir..!

İşte bütün bunlara karşı O'na şükretmek gerekmez mi?

b. Cinlere de Peygamber Gönderilmiştir

Daha önceki bölümlerde “cinlerin de birer sorumlu varlık olduğunu” bildirmiş ve “*Ey cin ve insan topluluğu! İcinizden size âyetlerimizi anlatan ve bugününüzle karşılaşacağınıza dair sizi uyarıcı elçiler gelmedi mi? (denilince) ‘Kendi aleyhimize*

²⁸² Rahmân sûresi, 55/19-20.

*de olsa şahitlik ederiz. ' dediler. Dünya hayatı kendilerini aldat-
tı ve kendilerinin kâfir olduklarına şahitlik ettiler.*"²⁸³ âyetinin
bu hususu açıklayıcı bir delil olduğunu ifade etmiştik.

Dikkat edilecek olursa, aynı âyet, yine onlara (ister kendi
içlerinden, isterse insanlara gönderilen peygamberlerin onla-
ra da peygamberlik etmesi şekliyle) peygamberlerin gönderil-
diği hususunu da gayet açık ve net olarak ifade etmektedir.

Cenâb-ı Hak bu âyetiyle cinlerin sorumluluklarını açıkla-
makla beraber, sanki onlara şöyle demektedir:

"Ey ins ve cin topluluğu, sizdeki bu derbederlik, başıbo-
zukluk, ailevî ve içtimaî hayatınızdaki âhenksizlik, kalbî ve
ruhî hayatınızdaki karışıklık ve behîmî arzularınıza takılıp kal-
manızın sebebi nedir? Yoksa size, nezd-i ulûhiyetimden Re-
sûllerle açıklanan âyetlerim gelmedi mi? Niçin onlara ittiba
edip yaratılış gayenize uygun hareket etmediniz; etmediniz
de böyle esfel-i sâfilinde kaldınız? Hâlbuki size gelen o âyet-
ler, böyle bir encamdan sizleri sakındırmışlardı."

Cinler, bu hakikati tamamen kabullenmişliğin ifadesi ola-
rak, "Her ne kadar aleyhimizde şahitlik olsa bile, böyle bir
günde hakkı itiraf etmekten başka çaremiz yoktur. Evet, Hz.
Musa, Senin emirlerini getirip bize tebliğde bulundu, Hz. Me-
sih, o engin esrarını ruhlarımıza üfledi.. ve en son ferdiyetin
mazharı Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) geldi
ve bize hak ve hakikatin ifadesi olan İslâm'ı tebliğ etti. Ne var
ki, biz bunlara kulak asmadık, kendi heva ve hevesimize uy-
duk. Neticede de bu hâllere maruz kaldık." diyeceklerdir.

Evet, cinlerin de ifadelerinden anlaşıldığı gibi, ne yazık
ki pek çok ins ve cinni, şu kısacık dünya hayatı aldatmıştır.

²⁸³ En'âm sûresi, 6/130.

Onlar, dünyayı ebedî zannedip onun aldaticılığına kanmış ve neticede de bütün bütün kaybetmişlerdir. Mutlak Cemal'in tecellîlerinin temâşâsıyla alacakları ruhanî hazları unutarak fâni ve geçici zevklerle oyalanmış, sonra da Cenâb-ı Hakk'ın: “Kendi aleyhlerinde şهادette bulundular. Kâfir olduklarını itiraf ettiler.”²⁸⁴ âyetinin muhatabı olmuşlardır.

Oysa her şey açık ve seçikti. Kâinat, hemen her yanıyla, insanı irfan ufkuna ulaştıracak âyetlerle doluydu. Mele-i A'lâ'dan, bizim irfan ufkumuza kadar uzanan varlık kitabına ait sayfa ve o sayfalardaki nakış nakış işlenmiş satırlar hep “Allah!” diyor ve yine binlerce delil ve burhan âdetâ tarra-kalarla O'nun mevcudiyetini ilan ediyordu. Fen ilimleri, laboratuvarlarıyla; astronomi, teleskoplarıyla hemen her ilim, kâinatta keşfettikleri o baş döndürücü, göz kamaştırıcı nura-niyetin diliyle “Lâ ilâhe illallah” hakikatini haykırıyordu.

Ne var ki, bütün bu olup-biten şeylere rağmen onların itirafı şuydu:

“Ama biz, gözümüzü tamamen kapayıp, ayağımıza kadar gelen bu nimetleri teptik ve tıpkı körler gibi yaşadık; yaşadık ve bin bir dille söylenen bu hakikatlere kulak asmadık.. şimdi de kendi aleyhimizde şahitlik ediyoruz. Hatta bundan dola-yı kendimizi, mevsimi geçmiş olsa da sorguluyoruz. Birazcık olsun kendi irademizle bu kudsî çağrıya icabet edebilseydik, Allah'ın içimizde hidayet meşalesini yakması söz konusu ola-bilirdi. Ne var ki biz, zifiri karanlıklarda kalmak için direnip durduk ve nur hüzmelerinin düşünce dünyamıza sızmasına fırsat vermedik; hatta ruhumuza ait bütün menfezleri kapattık ve karanlıkta kalmaya razı olduk...”

²⁸⁴ En'âm sûresi, 6/130.

Bu âyet, ahirette cin ve ins taifesine karşı yapılacak olan tevbih ve kınamayı, en çarpıcı şekliyle, hem de daha dünyada iken bizlere haber vermekle, düşmemiz muhtemel olan vahim bir durumdan bizleri sakındırmaktadır.

Bu âyetten istinbat edilen bir diğer mânâ ise, ins ve cinne ayrı ayrı peygamberlerin gönderildiği hakikatidir. Dinler tarihinin de şehadetiyle biz, zaten insanlara peygamberlerin geldiğini biliyor ve kabul ediyoruz. En ücra yerlerdeki vahşi kavimlere bile -salt akılla ulaşmaları mümkün olmayan tevhid ufkuna ulaşabilmeleri için- sürekli peygamber gönderilmiştir ki, bu hakikati gösteren yüzlerce delil mevcuttur. Şayet, çoğu destan ve efsanelerin arkası, ilmî araştırmalarla kurcalanırsa, hemen hepsinin arkasında peygamberlik hakikatlerinin mevcelendiği görülecektir. Medeniyet görmemiş en vahşi zannedilen insanların arasında dolaşıldığında dahi “*Her millet içinde mutlaka bir uyarıcı geçmiştir.*”²⁸⁵ âyeti gözlerimizi kamaştırırcasına tülenecektir.

Evet, zamanın hemen her diliminde, küreiarzın her yerinde şuur sahiplerini, kötü ve eğri yolun encamından sakındırıp, onların nazarlarını ulvî âlemlere çeviren peygamberin zuhur etmediği tek bir zaman dilimi ve tek bir ümmet yoktur. Cenâb-ı Hak, her yere ve her topluluğa, o topluluğun genel keyfiyetine göre mutlaka bir uyarıcı göndermiştir. Bu uyarıcıları, gönderildikleri ümmetlere -bunlar insan, cin veya diğer ruhanî varlıklar olabilir- rehberlik etmiş, onların nazarlarını buldukları süflî âlemden, ulvî ve nuranî âlemlere çevirerek onları aydınlatmışlardır. Bu, aksine ihtimal verilmeyecek derecede kat’î bir hakikattir.

²⁸⁵ Fâtır sûresi, 35/24.

Ancak, eskiden beri İslâm âlimlerince farklı mütalâa edilen bir mevzu vardır ki, o da, cinlerin de kendi içlerinden, kendilerine hitap eden peygamberlerin gelip gelmediği hususudur. Acaba insanlar, Hz. Âdem'le (aleyhisselâm) başlayıp Efendimiz'le (sallallâhu aleyhi ve sellem) sona eren bir peygamberler silsilesi ile aydınlanıp, onların ruhanî iklimlerinde hayatlarını sürdürürken, cinler de aynı peygamberlerin nuruyla mı aydınlanıyor, yoksa onlara da kendi içlerinden birer peygamber mi gönderiliyordu?.

Bu hususla alâkalı olarak geçmişten günümüze âlimlerin değerlendirmeleri biraz farklı olmuştur. Başta İbn Abbas, Mücahid, Kelbî, İbn Münzir, Ebû Ubeyd gibi ilk müfessirler -ki bu aynı zamanda cumhurun da görüşüdür- “İnsanlara gönderilen peygamberler, aynı zamanda cin taifesinin de peygamberidir. Onlar insanların arasında iken zaman zaman gidip cinleri de irşad etmişlerdir.” demişlerdir.²⁸⁶ Yani Hz. Âdem, Hz. Nuh, Hz. İbrahim... (aleyhimüsselâm) insanların peygamberi oldukları gibi cin taifesinin de peygamberleriydi; insanlığa getirmiş oldukları aynı hakikatleri onlara da anlatıyorlardı.

Ancak Dahhak, İbn Abbas'tan başka bir rivayet daha nakleder ki, bu görüşe göre, Cenâb-ı Hak cinlere ayrı, insanlara ayrı peygamberler göndermiştir. İbn Abbas'la beraber bu görüşü paylaşanlar, “Ey cin ve insanlar topluluğu! Size içinizden peygamberler gelmedi mi?”²⁸⁷ âyetini delil olarak gösterirler.²⁸⁸ Yani “Mademki, burada cinler ve insanlar ayrı ayrı Cenâb-ı Hakk'a muhatap oluyor ve her iki gruba da, kendi içlerinden peygamberlerin gelip gelmediği soruluyor;

²⁸⁶ İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-azîm*, 3/332-333; 7/468; Suyûtî, *ed-Dürrü'l-mensûr*, 3/359.

²⁸⁷ En'âm sûresi, 6/130.

²⁸⁸ Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmi'l-Kur'ân*, 7/85, 86.

öyle ise, her iki taifeye de kendi içlerinden peygamber gelmiş olması gerekir; aksi takdirde böyle bir suale muhatap kalmaları mâkul sayılmayabilir.” demişlerdir.

Ve yine, “Allah O’dur ki, yedi göğü ve yerden de o kadarını yarattı.”²⁸⁹ âyetinin tefsirinde İbn Abbas’tan bir rivayete göre Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), “Başka âlemlerde sizin Âdeminiz gibi Âdem, Nuhunuz gibi Nuh, Musanız gibi Musa, İsanız gibi İsa vardır.”²⁹⁰ buyurmuşlardır.

Efendimiz’in bu tefsiri de göstermektedir ki, her âleme, o âleme mahsus peygamberler gönderilmiştir. Cinlerin de, kendi başlarına bir âlem oldukları düşünülecek olursa, onlara da kendi içlerinden birer peygamberin gönderilmiş olması gayet mantikî olsa gerek...

İbn Abbas, bir başka rivayette de şunları söyler:

“Cinler, Allah’ın dumansız ateşten yarattığı kullarıdır. Henüz dünyada insanın isminden dahi eser yokken, Cenâb-ı Hak cinleri yaratmış ve dünyanın imarını onlara yaptırmıştır. Fakat onlar daha sonraları yeryüzünde fesat çıkarıp ilk babaları olan Cân’la gönderilen ilâhî ahkâmı unutup şirazedden çıkınca, Allah (celle celâluhu) da, tekrar Yusuf isminde bir peygamber gönderdi; ama onu da şehit ettiler. Bunun üzerine cinler, göklerin sakinleri tarafından yeryüzünden uzaklaştırılıp denizlere sürüldüler...”²⁹¹

“Her millet içinde mutlaka bir uyarıcı gelmiştir.”²⁹² “Biz, Resûl göndermedikçe (hiçbir kavme) azap edecek değiliz.”²⁹³

²⁸⁹ Talak sûresi, 65/12.

²⁹⁰ Münâvi, Feyzü’l-kadir, 3/365.

²⁹¹ Mutahhar b. Tahir el-Makdisi, el-Bed’ ve’t-tarih, s. 82; İbn Kesir, el-Bidâye ve’n-nihâye, 1/49, 50.

²⁹² Fâtır sûresi, 35/24.

²⁹³ İsrâ sûresi, 17/15.

âyetleri onlara da, “birini doğru yola sokmak için uğraşan” mânâsında bir “uyarıcı” ve “hakki, hakikati tebliğ eden” mânâsında da bir “resûl” gönderildiğini haber vermektedir.

Baştan buraya kadar naklettiklerimiz, açık veya kapalı söyledikleri her sözü Efendimiz’e dayandıran, tefekkür ufukları nübüvvet meltemi ile müteessir büyüklerimizin tefsir adına söylediklerinden ibaretti. Naklettiğimiz bütün bu sözlerden anlaşılıyor ki, cinlere, insanlardan peygamber geldiği gibi kendi içlerinden de peygamber gelmiş olabilir...

Bu hususu, önümüzdeki bölümde biraz daha açmak istiyoruz.

c. Rivayetlerin Ortak Değerlendirilmesi

Daha önceki bölümde de ifade ettiğimiz gibi, selef-i salihinden bazıları, insanlara gönderilen peygamberlerin cinlere de gönderildiğini söylerken -ki bu cumhurun görüşüdür- kimileri de cinlere ayrı peygamberlerin gönderildiğini söylemiş ve bu görüşlerini çeşitli delillerle ortaya koymaya çalışmışlardır. Bu hususta, fakirin görüşlerine gelince, bu iki görüşün telifi istikametindedir:

1. İnsanlar henüz yaratılmadan önce gelip geçen cin taifesinin, o devrede yeryüzünün halifesi olması itibarıyla, onlara kendi içlerinden peygamberlerin gönderilmiş olması ve bu peygamberlerin, kendilerine yüklenen irşad ve tebliğ vazifesini ifa etmeleri, o dönem itibarıyla gayet tabiiydi. Zira cinlerin mükellef olmaları bunu gerektiriyordu ki, daha önce zikrettiğimiz âyet ve hadisler de bu hususu desteklemektedir.

2. Hz. Âdem’in (aleyhisselâm) yaratılıp halife kılınmasından sonra ise, cinler insanlara tâbi varlıklar hâline getirildiklerinden,

bu dönemden sonra insanlara gönderilen peygamberler, aynı zamanda cinlere de gönderilmiş olabilirler. Zaten, İslâm âlimlerinin büyük çoğunluğu da bu görüşü savunmaktadır.

3. Her iki görüşü telif edecek önemli bir nokta da ben-çe şu olmaktadır: Allah (celle celâluhu) gönderdiği her peygambere, o peygambere has bir şeriat vermemiştir. Kur'ân-ı Kerim'den öğrendiğimize göre, sadece dört semavî kitap vardır ve bazı peygamberlere de sadece bazı sahifeler verilmiştir. Hâlbuki bir hadiste ifade edildiği üzere onca nebinin yanında, bir de 313 mürsel peygamber gönderilmiştir.²⁹⁴ Ve bu peygamberlerin hepsi de, risaletle görevlendirildiklerine dair Cenâb-ı Hak'tan emir almışlardır. Bu emri aldıktan sonra da behemehal irşad ve tebliğde bulunmuşlardır ki, peygamberliğin mânâsı da işte budur.

O hâlde, elinde ne bir hususî kitap ne de hususî bir şeriat mevcut olan bu elçiler, kendilerine kitap verilen peygamberlere tâbi olmuşlardır. Meselâ, Hz. Musa (aleyhisselâm) yolunda belki yüzü aşkın peygamber gelmiştir. Ama bunların hepsi de Tevrat'ın hükmü ile amel etmişlerdir. Hz. Davud (aleyhisselâm) gibi cihan çapında bir saltanat sahibi peygamber dahi-saltanatı, misyonunun bir buudunun tezahürüydü- bunlardan biridir. Hz. Davud'a verilen "Zebur", evrâd ü ezkâr, zühd ve rekâik gibi hususları ihtiva ediyordu. Yine Hz. İbrahim (aleyhisselâm) döneminde birçok peygamber vardı. Hz. İsmail ve yeğeni Hz. Lut (aleyhisselâm) bunlardandı... O dönemde câri olan ahkâm ise, Hz. İbrahim'e (aleyhisselâm) verilen "sahifeler"den ibaretti.

Hz. Mesih döneminde, İncil'in ahkâmıyla amel eden nebi bilmiyoruz. Hz. Zekeriya (aleyhisselâm) ve Hz. Yahya (aley-

²⁹⁴ Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 9/4; *Şuabü'l-iman*, 1/149.

hisselâm) gibi bu döneme ait peygamberler de ihtimal ki Tevrat'la amel ediyorlardı.

Bunlardan başka ehl-i keşfin istihracı ve zayıf kabul edilen bir hadisin işaretiyle Halid b. Sinan adında, kendisine kitap ve şeriat verilmeyen bir peygamber daha vardır ki, onun Hz. Mesih'le Efendimiz arasında gelip vazife yaptığı söylenmektedir.²⁹⁵

Bütün bunlar gösteriyor ki, kendisine kitap veya şeriat verilen peygamberler, kendilerine bağlı olan diğer peygamberleri, Cenâb-ı Hakk'ın emirlerini esas alarak onları tavzif edebilmekte ve irşad adına onları yönlendirmektedirler. İhtimal bu peygamberler kendilerine inanan cinlerin bazılarını da istihdam ediyor ve onları cin taifelerini irşad etmede vazifelendiriyorlardı.

Bunun açık örneğini Efendimiz'in hayat-ı seniyyelerinde çok bariz olarak görmekteyiz. Şöyle ki, cinler, "Nahle" denilen yerde Efendimiz'i dinleyip, ardından da kendi kavim ve kabilelerini irşada gitmişlerdi²⁹⁶ ki, bu topluluk, Kur'ân'da, "Münzirîn" (Uyarıcılar) ismiyle anılmaktadır. Haddizatında bu sıfat, Kur'ân-ı Kerim'de sadece peygamberler için kullanılan bir tabirdir. Âyette: "*Bir zaman cinlerden bir topluluğu, Kur'ân dinlemek üzere sana yönelmiştik. O'na gittiklerinde birbirlerine 'Susun!' dediler. (Okuma) Bitince de 'uyarıcılar' olarak kavimlerine döndüler.*"²⁹⁷ şeklinde buyrulur.

Hulâsa, insanoğlu yaratıldıktan sonra, artık cinlerden peygamber gönderilmemiş gibi bir anlayış güçlü gibi görün-

²⁹⁵ Bkz.: Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 11/298, 441; Hâkim, *Müstedrek*, 2/654, 655; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, 1/296; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 1/466; İbn Esir, *Üsdü'l-ğâbe*, 2/99.

²⁹⁶ Buhârî, *ezan* 105; *tefsir* (72) 1; Müslim, *salât* 149; Tirmizî, *tefsir* (72) 2; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/252.

²⁹⁷ Ahkâf sûresi, 46/29.

mektedir. Kur'ân'ın "Münzir" dediği cin taifesine, illâ da peygamber denilecekse, "peygamberler tarafından tavzif olunan" mânâsında peygamber demek olur ki, böyle bir tesmiye yerinde olmasa gerek.

d. Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem) İns ve Cinnin Peygamberidir

Peygamber Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), hem insanlara, hem de cinlere gönderilmiş son peygamberdir. O'nunla peygamberlik kapısı bir daha açılmamak üzere ebediyen kapanmıştır. O'nun bu mânâda âlemşümul bir peygamber olduğunu ifade eden pek çok âyet ve hadis vardır. Bunlar teker teker ele alınıp incelendiğinde, Efendimiz'in bu özelliği çok daha bariz bir şekilde ortaya çıkacaktır.

O ki, peygamberlik şiiirinin kâfiyesidir. Kendisinden önce peygamberlikle alâkalı söylenen sözleri, O bağlayıp vahdete irca etmiştir. Öyle olması yönüyle de, eşsiz bir Söz Sultanı'dır; O konuşurken herkes susacak, O'nu dinleyecektir. Nitekim öyle de olmuştur; insanlar, cinler hatta bütün ruhanîler, O'nun getirmiş olduğu, her biri bîhemtâ altın kıymetinde olan hakikatleri dinlemiş.. dinlemiş ve tasdik etmişlerdir.

Cin sûresi, baştan başa bu hakikati anlatan bir destandır. Bu destan, O'nun eşsiz üslûbunun ruhanîler arasında da dinlenip, o Fem-i Güher'den çıkan fermanların tasdik edildiğinin destanıdır... Fakat biz, bu konuyla alâkalı örnekleri bir sonraki bölüme bırakıyor, burada Efendimiz'in, kendi hususiyetleriyle alâkalı ifade buyurdıkları bir hadis-i şerifi zikretmek istiyoruz.

O (sallallâhu aleyhi ve sellem), "*Bana, benden evvel hiç kimseye verilmedik beş şey verilmiştir: Bir aylık (gibi uzun)*

bir mesafeden (düşmanın kalbine) korku salmakla (ilâhî) nusrete mazhar oldum. Yeryüzü bana namazgâh ve sebab-i tahâret kılındı. Bu itibarla, ümmetimden namaz vaktini idrak eden herkes (bulunduğu yerde) namaz kılsın. Ganimet, benden evvel kimseye helâl sayılmadığı hâlde bana helâl kılındı. Ve bana şefaât (hakkı da) verildi. (Yine benden evvel) her peygamber sadece kendi kavmine gönderiliyordu; ben ise bütün insanlığa elçi olarak gönderildim.²⁹⁸ buyurmaktadır.

Allah'ın küllî mânâda herkese, hususî mânâda da her ümmet ve her nebiye ayrı bir lütfu, ayrı bir ihsanı olmuştur; Hz. Âdem ve evlâdına safvet ve esmâya (isimlere) mazhariyet; Hz. Nuh'a, mücadele, kararlılık ve azimet; Hz. İbrahim'e, pek çok nebiye baba olma mazhariyeti, tevhid aşkı ve hillet; Hz. Musa'ya talim, terbiye, içtimâî ilimler ve içtimaiyatta dirayet; Hz. İsa'ya beşerî münasebetlerde yumuşaklık, sabr u tahammül, müsamaha, şefkat ve muhabbet; zaman ve mekânın efendisi Hz. Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve O'nun şahsında ümmetine ise, enbiyâ-i sâlifeye lütfedilen hususlara ilâve olarak irade, hikmet, muvazene, telif, terkip gibi mükemmellik ve cihanşümül olmanın özellikleri bahşedilmişti.

Bu itibarla O'nun getirmiş olduğu mesajın, diğerlerine nisbeten daha külfetli, daha mesuliyetli olmasına karşılık, daha latîf, daha yüksek, daha bereketli ve daha beşerî olduğu söylenebilir. Bu da, Efendimiz'in cihanşümül hususiyetlerinden biri sayılır.

Ayrıca bu hadis-i şeriften, herhangi bir tekellüfe girmeden O'na ait şu hususiyetlerin istinbat edilmesi de mümkündür:

²⁹⁸ Buhârî, *teyemmüm* 1; *salât* 56; Müslim, *mesâcid* 3, 5.

* Bu beş hususiyet, tamamen mazhariyet-i Muhammediye'dir. O'ndan başka hiçbir peygamber, bu vasıflarla serfiraz kılınmamıştır.

* İbadetlerin mâbedlere ve din adamlarına bağlı olmayışı, O'nun getirmiş olduğu mesajın cihanşümul bir buudunu teşkil ettiği gibi, her yerde, her zaman, Hâlık-mahluk alâkasıyla, Mâbud'la münasebete geçme kolaylığını da ifade etmektedir.

* Ganimetler, zatında haram olmadığı, o mevzudaki yasağın zamanla alâkalı bir imtihan olduğu, Efendimiz döneminde ise, yasağa esas teşkil edecek hususların aşıldığı veya ortadan kalktığı anlatılmaktadır.

* Şefaatin hak olduğu, ancak şümulü, ihatası ve keyfiyeti itibarıyla bir ölçüde herkesi alâkadar eden şefaati uzmanın (ahiretteki büyük şefaati) sadece Efendimiz'e lütfedildiği açıklanmaktadır.

* Önceki peygamberlerin dar dairede, kavim ve kabilelerine, Peygamberler Sultanı'nın ise, topyekün insanlığa, hatta bütün varlığa elçi olarak gönderilmesi, dolayısıyla da değişik cemaat ve kabilelere gönderilen peygamberlerin elçiliklerinin, o cemaat ve kabilelerin devamıyla kayıtlı olmasına karşılık, bütün varlığı alâkadar eden bu büyük risaletin dünya durdukça sürüp gideceğine işaret buyrulmaktadır.

Yine bu hususla alâkalı başka bir hadis-i şeriflerinde ise Efendimiz'in, "*Diğer peygamberler sadece kendi kavim ve kabilelerine gönderildiği hâlde ben, cin ve insanlara gönderildim.*"²⁹⁹ ifadesi, O'nun bu özelliğini daha açık bir şekilde ifade etmektedir. Kur'ân ise, başka hiçbir açıklamaya ihtiyaç

²⁹⁹ Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 2/433.

birakmayacak derecede kısa ve net bir ifadeyle; “Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.”³⁰⁰ buyurmakta ve O’nun bütün hususiyetlerini farklı bir buuddan tek cümleyle ifade etmektedir.

e. Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Birçok Defa Cinleri İrşad Etmiştir

Cinler, Cin sûresinde anlatılan şekliyle uyarıcılar (Münzîrîn) olarak kendi kavimlerine gittikten sonra, heyetler hâlinde tekrar Efendimiz’e gelerek O’nu dinledikleri de rivayet edilmektedir.

Meselâ, İbn Mesud: “Efendimiz elimden tuttu, beni dağların verâsına götürdü. Bulduğumuz yerin tepeleri çok geride kalmıştı. Efendimiz, etrafıma bir çizgi çizerek, ‘Bunun içinde dur ve ben gelinceye kadar ayrılma!’ diyerek benden uzaklaştı. -Zayıf bir rivayette ‘Ben dağlardan aşağıya koşuyor gibi, birçok karaltının Efendimiz’in etrafında hızla bir halka meydana getirdiğini gördüm.’ ifadesi de vardır. - Bir aralık ‘Acaba Resûl-i Ekrem, Havazin’in hücumuna mı uğradı? Hiç olmazsa kılıcımı çekip onlarla savaşıyım.’ diye düşündüm. Fakat O’nun bana ‘Yerinden ayrılma!’ fermanı ağır bastı ve yerimde kalmaya karar verdim. Şafak sökünçeye kadar da orada bekledim. Etrafta gürültüler, tarrakalar oluyordu.. sanki ben başka bir âlemde gibiydim. Efendimiz tekrar yanıma döndüğünde beni dimdik ayakta gördü ve ‘Hâlâ bekliyor musun?’ buyurdu. Ben de: ‘Yâ Resûlallah, üç ay daha beklemem gerekseydi, senin için yine beklerdim.’ deyince şöyle ferman ettiler: ‘Eğer bir lahza yerinden ayrılıydın kıyamete kadar bir daha beni bulamazdın.’ ”³⁰¹

Yine İbn Mesud Hazretleri, Medine’de cereyan eden bir başka vak’ayı da şöyle nakleder:

³⁰⁰ Enbiyâ sûresi, 21/107.

³⁰¹ İbn Kesir, *Tefsiru’l-Kur’âni’l-azim*, 7/283-284.

“Ashab-ı Suffa olarak bizler mescidin suffasında, halk tarafından yemeğe götürülmeyi bekliyorduk. Evrâd ü ezkâr-la meşgul olduğum için, herkes götürülmüş, ben unutulmuşum. Allah Resûlü, yanımdan geçerken beni gördü ve ‘Kimsin sen?’ dedi. Ben de ‘İbn Mesud, yâ Resûlallah!’ dedim. ‘Gel benimle, galiba seni unuttular!’ ferman etti ve beni aldı, Ümmü Seleme’nin evine götürdü. Kapıya varınca bana: ‘Burada bekle, varsa sana bir şeyler hazırlayayım.’ buyurdular. Bir hayli zaman geçmiş olmasına rağmen dışarıya çıkmadı. Neden sonra hizmetçi bir kadın! ‘Resûl-i Ekrem evde bir şey bulamadı ve senin tekrar mescide gitmeni istedi.’ emrini getirince, ben de dönüp mescide geldim.

Tam evrâd ü ezkâra yeniden başlamıştım ki, bir sahabi gelip, Allah Resûlü’nün, tekrar beni istediğini haber verdi. Yanına girdiğimde Allah Resûlü, elindeki hurma salkımı ile göğsüme dokunarak: ‘Bu gece benimle beraber geleceksin!’ dedi. Beraberce Medine’nin ‘Baki-i Gargad’ mezarlığına gittik. Bana ‘Sen burada kal!’ deyip benden uzaklaştı. O anda yine karaltıların sağdan-soldan Efendimiz’in etrafını sardığını gördüm. Başları sanki bulutlarla bütünleşmiş uzun boylu, beyaz elbiseler içindeki bu siyah varlıklar, âdeta heyulalar gibi gözlerimin önünden geçiyordu. (Belki de kendi keyfiyetleri ile zuhur ediyorlardı.) Ve Efendimiz sabaha kadar, etrafını saran bu garib mahluklara Kur’ân okudu. Sonra da yanıma geldi ve Medine’ye döndük.”³⁰²

Bir başka hâdiseyi yine İbn Mesud şöyle nakleder: “Allah Resûlü ile beraber bulunuyordum. Yanımızda birdenbire iki şekil belirdi ve O’na bunların kim olduğunu sordum.

³⁰² İbn Kesir, *et-Tefsiru'l-Kur’âni'l-azîm*, 7/283-284. Ayrıca bkz.: Kurtubî, *el-Câmiu li ah-kâmi'l-Kur’ân*, 16/210-213.

Efendimiz: ‘Cin taifesi namaz kıldı. Bu ikisi ise, ille de senin arkanda namaz kılacağız diye beklediler.’ dedi. Ve bana ‘Yanında abdest almaya yetecek kadar su var mı?’ diye sordu. Ben de ‘Üzüm veya hurma üsaresi var.’ dedim. ‘Temizdir.’ buyurdular. Ve ondan abdest alıp arkasındaki iki gölgeye namaz kıldırdı.”³⁰³

Bu tür hâdiseler, Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) peygamberlik hayatı boyunca birçok defa cereyan etmişti. Hatta Ebû Nuaym, vahyin başlamasıyla, Efendimiz’in Taif’e gidip tebliğ ve irşadda bulunduğunu, oradaki insanların kabul etmemesiyle mahzun ve mükedder olarak geri döndüğünü haber verdikten sonra, Efendimiz’in bir yerde istirahat için oturunca, bir anda etrafının karartılarla sarıldığını haber verir ki, bunlar üç yüz kadar bir cin taifesiydi ve O’na biat için gelmişlerdi!³⁰⁴ Sanki beşer, Allah Resûlü’ne kapılarını kapatınca, Allah (celle celâluhu), melekût âleminin kapılarını O’na açıyor ve başka taifelerle O’nu teselli ediyordu.

Bu konuya delâlet eden bir hadisi daha zikrettikten sonra konuyu noktalamak istiyorum. Yine İbn Mesud anlatıyor:

“Cin taifesi gelerek Allah Resûlü’ne biat etmişlerdi. Onlar gittikten sonra Efendimiz bana: ‘Abdullah! Rabbim, bana ins ve cinnin iman edeceğini vaad etti. Şu anda her ikisi de oldu. Demek ki, vazifem bitti ve ölüm vakti yaklaştı.’ iş’arında bulundu.

(Evet, eğer O’nun vazifesi bitti ise, bir an önce bu ten cenderesinden kurtulup, “er-Refîku’l-A’lâ”ya ulaşacaktı. O’nun bu ifadesiyle irkilip, içimde bir burkuntu hissettim.)

³⁰³ Beyhaki, *es-Sünenü’l-kübrâ*, 1/9.

³⁰⁴ Bkz.: İsmail Hakkı Bursevî, *Tefsiru Ruhü’l-Beyan*, 8/486-489; Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmi’l-Kur’an*, 16/210-213.

‘Yâ Resûlallah! Yerinize bir halife seçseniz!’ dedim. ‘Kimi?’ deyince de ‘Ebû Bekir’i’ dedim. Sükut buyurdular. Sonra aynı sözü tekrar edip, her soruşunda da Hz. Ömer ve Osman’ı zikrettim. Hepsinde susmuşlardı. En sonunda ‘Hz. Ali’yi’ deyince, ‘Ali’ye itaat edenler kurtulur.’ buyurdular.”³⁰⁵

(Demek, halifeliği döneminde Hz. Ali’ye itaat etmek çok zor olacaktı. Zira onun devrinde hak-bâtıl birbirine karışacak, herkes Hakk’ın müdafii olduğunu iddia edecekti, ama iş şirazedden çıkacaktı. Bunu bildiğinden dolayı Efendimiz, ona itaat edenin kurtulacağını haber vermişti...)

Bütün bu vak’alar, Efendimiz’in müteaddit defa cinlerin davetine icabetle, onlarla görüşüp irşad ve tebliğde bulunduğunu ifade etmektedir. Zira O, âlemlerin sultanı, ins ve cinnin peygamberidir.

7. CİNLERDE SAHABİLİK

Mü’min olarak Efendimiz’i (sallallâhu aleyhi ve sellem) görüp O’nun sohbetinde bulunan kimselerin “sahabi” kabul edilmesi gibi, O’nu gören her cin de “sahabi” kabul edilmiş ve aralarında hiçbir fark gözetilmemiştir.

Hatta müfessirler, “Cinlerden bir grubu sana yönelttiğimizde...”³⁰⁶ âyetinde anlatılan cinleri isim isim saymış ve onların, cin taifesinin en büyük “sahabileri” olduklarını söylemişlerdir.³⁰⁷ Bizim tespitimize göre de, sayıları yedi veya dokuz olarak kabul edilen bu cinler, tıpkı Ashab-ı Bedir, Ashab-ı Uhud’un sıyanetleri gibi, şer ve şerirlere karşı kendileriyle tevessül edildiğinde koruyuculuk yaparlar ki, onlar, -Kur’ân’da

³⁰⁵ İbn Ebî Âsım, *es-Sünne*, 2/563.

³⁰⁶ Ahkâf sûresi, 46/29.

³⁰⁷ Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmi'l-Kur’ân*, 16/213-217; İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur’âni'l-azim*, 7/280.

anlatılan şekliyle- Allah Resûlü'nü ilk defa görüp dinleyen, ardından da kavim ve kabilelerine birer "Münzir" olarak dönen cinlerdir. Binaenaleyh, bu yönüyle de onları, onlar arasındaki sahabenin ileri gelenlerinden kabul edebiliriz.

Süheylî, Ömer b. Abdülaziz'le alâkalı bir vak'ayı anlatırken, bu cinlerden de bahseder. Vak'a şöyledir:

Ömer b. Abdülaziz, bir gün kırdan dolaşırken, ölü bir yılan görür. Atından iner ve mendiline sararak o ölüyü toprağa defnedir. (İhtimal o büyük insan, gayb-âşinâ gözleriyle bu meyyitin bir cin olduğunu keşfetmiştir.) O esnada etraftan bir ses: "Saraka öldü, Saraka öldü..." diye etrafı çınlatır. Ömer b. Abdülaziz, bu ses sahibinin kim olduğunu sorar. Bu soru üzerine o ses: " 'Bir zaman cinlerden bir topluluğu, Kur'ân dinlemek üzere sana yönelmişti...'³⁰⁸ âyetinde anlatılan cinlerden biriyim." der ve sözlerine şöyle devam eder:

"O gün Allah Resûlü'nü dinleyip kavmine 'uyarıcı' olarak dönenlerden hayatta sadece Saraka ile ben kalmıştım. Bugün kâfirlerle harp ederken, Saraka da şehit oldu. Şu anda, sadece ben varım.. sana müjdeler olsun ey mü'minlerin emiri! Zira biz Allah Resûlü'nün huzurunda iken, bir aralık dönüp: 'Sizlerden Saraka bir yerde şehit olacak. Onu ümmetimin en hayırlılarından biri kefenleyip defnedecek.' buyurdular. İşte o haber bugün aynen cereyan etti. Ne mutlu sana ki, sen O'nun müjdelediği o hayırlı insansın!"³⁰⁹

Hız. Âişe Validemiz anlatıyor: "Bilmeyerek, evde dolaşan bir canlıyı (muhtemelen bir yılanı kastediyor) öldürmüştüm. O gece rüyamda beni yüksek bir mahkemeye çağırdılar

³⁰⁸ Ahkâf sûresi, 46/29.

³⁰⁹ Kurtubî, el-Câmiu li ahkâmi'l-Kur'ân, 16/214.

ve benim cinayet işlediğimi söylediler. ‘Hayır, ben kimseyi öldürmedim...’ dediysem de, ısrarlarından gündüz öldürdüğüm canlıyı kastettiklerini anlamıştım. Meğer o bir cinnî imiş. Kendimi müdafaa için: ‘O niçin eve gelip beni gözetliyor?’ deyince: ‘Hayır, o asla sana bakmak için gelmezdi. Hele saçın-başın açıkken, kat’iyen odana girmezdi. Fakat o, bir Kur’ân aşığı idi. Resûlullah’tan ilk dinlediği Kur’ân zevki, onu o kadar sarmıştı ki, Allah Resûlü’nden sonra o mânevî zevki, hep senin Kur’ân’ında arardı. Evine gelişi de işte bu sebepleydi...’ dediler.”

Hız. Âişe Validemiz diyor ki: “Uyandığımda rüyanın dehşetinden kan ter içinde kalmıştım. Hatamı affettirmek için de, sadaka dağıtıp, bazı köleleri hürriyete kavuşturdum...”³¹⁰

Evet, anlaşılan, Kur’ân dinlemek için o eve gelen, cinlerden bir sahabi idi ve Hız. Âişe Validemiz, yanlışlıkla böyle bir sahabiyi katletmişti ve bundan dolayı da mânevî bir mahkeme hesabına çekilmişti.

Görülüyor ki, kim İki Cihan Serveri’yle irtibata geçse, hemen evc-i kemale yükseliyor. Nasıl ki insanlar, O’na dilbeste olup gönülden bağlanmakla bir anda O’nun arkadaşları oluyor ve “sahabe olma” şerefiyle serfiraz kınıyorlar; öyle de, O’nun getirmiş olduğu o kutlu mesaja kulak veren cinler de aynı noktaya ulaşabiliyorlar.

İşte bu noktadan hareketle diyebiliriz ki, şayet onlar da bizim gibi bir ümmet ise, bizim Ashab-ı Bedir, Ashab-ı Uhud’umuz olduğu gibi, onların da Ashab-ı Bedir ve Ashab-ı Uhud’u vardır. Bizim Aşere-i Mübeşşere’miz; hatta üçlerimiz, yedilerimiz, kırklarımız olduğu gibi, onların da Aşere-i Mübeşşere’si, üçleri, yedileri, kırkları olduğu söylenebilir.

³¹⁰ Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmi’l-Kur’ân*, 16/214, 215.

8. CİNLER İNSANLARA TÂBİDİR

Elimizdeki nasslara bir bütünlük içinde baktığımızda görürüz ki, cinle ins arasında esas itibarıyla ciddî bir fark yoktur. Onlar da bizim gibi yer, içer, evlenir, çoğalır ve hayatlarını devam ettirirler.

Hayat tarzı olarak böyle olduğu gibi, düşünce ve fikir açısından da her zaman bir paralellik söz konusudur. Cin sûresinde, onların bu durumu, kendi ifadeleri içinde şöyle anlatılır:

*“Bize gelince, bizden iyiler de var, böyle olmayan (kötüler) da var. Biz çeşitli yollara ayrıldık.”*³¹¹

“Biz çeşitli yollara ayrıldık.” ifadesinin tefsiri sadedinde İmam Süddî’den şu değerlendirme nakledilir: *“Her zaman cinler içinde, tıpkı beşerde olduğu gibi, Kaderiyye, Mürcie, Müşebbihe... vardır.”*³¹²

(Hâliyle Yahudi, Nasrani, Mecusi, putperest... de var demektir. Hatta bunu Müslümanlar arasında zuhur eden hak ve bâtil meslek, meşrep ve mezheplere teşmil etmek de mümkündür. Evet, bunların kimisi Cebriye mezhebindedir, “İnsanın iradesi yoktur.” der.. kimisi, “Allah, insanın işine karışmaz; kul fiilini kendi yaratır.” der, Mutezile mezhebini temsil eder.. kimisi “Mürcie”dir, amelînin tesiri mevzuunda belli bir saplantıyı mırdandır.. kimisi de “Müşebbihe”dir, Allah’ı (celle celâluhu) başka şeylere benzetip, O’na mekân ve hayyiz isnat eder.)

İmam Süddî Hazretleri, tâbîinden bir zattır. Onun devrinde, cinler arasında bu kadar tefrika ve ayrılık söz konusu ise, kim bilir o iftiraklar bugün ne hâldedir! İhtimal, bugün insanlar

³¹¹ Cin sûresi, 72/11.

³¹² Esbehâni, *el-Azame*, 5/1689; Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmi'l-Kur’ân*, 19/15.

arasında mevcut bütün doktrin ve düşünce farklılıkları, cinler arasında da mevcuttur. Zira onlar, insanlara tâbi varlıklardır.

Durum böyle olunca, eğer beşer kendinden beklenen seviyede, Allah Resûlü'nün arkasında çizgisini koruyabilse, cin ve ruhanîler de onun arkasında istikamete yürüyeceklerdir. Bizdeki iniş ve çıkışlar, onlarda da iniş ve çıkışlar meydana getirmektedir, çünkü bizim Peygamberimiz, onların da peygamberidir. Ve bizler, onlar için uyulması gereken örnek ve önderler durumundayız.

Böyle olduğu için, ümmet-i Muhammed'in sevinci, onların da sevinci olacak; hüznü, onları da hüzne gark edecektir. Burada şunu da söyleyebiliriz: Bizlerin, kurtuluş için yeni bir çalışmaya girmesi, onları da kurtuluş adına aksiyona sevk edecektir.

Öyle ise, bizim çalışmalarımız sadece bizimle sınırlı kalmamakta; cinler âlemine de tesir etmektedir. Bir bakıma bizler nasıl olursak, onlar da öyle olma durumundadırlar. Cin sûresinde, onların bizimle aynı şeyleri paylaştıkları gayet veciz olarak şöyle anlatılır:

*“Bizden Müslümanlar da var, Hak yoldan sapanlar da. Kimler Müslüman olursa, işte onlar doğru yolu aramışlardır. Yoldan sapanlar da Cehennem'e odun olmuşlardır.”*³¹³

Bu âyetlerde de açıkça görülmektedir ki, cinlerin de, tıpkı bizim gibi, bir kısım mülhid, muannid ve mütemerridleri olduğu misülli, dupduru, saf ve muhlis olanları da var.

9. HZ. SÜLEYMAN VE CİNLERİ İSTİHDAMI

İnsanlarla cinler arasındaki hayat ve fikir benzerliğinin yanında, bu iki tür varlık arasında, zaman ve mekân buudu ba-

³¹³ Cin sûresi, 72/14-15.

kımından ciddî bir farklılığın olduğu da bir gerçek. Şüphesiz bu farklılıklardan biri, insanoğlunun ulaşamadığı bazı noktalarda, onların istihdam edilebilmeleridir. Kur'ân-ı Kerim'in haber verdiği üzere, Hz. Süleyman (aleyhisselâm) döneminde bu iş, peygamber eliyle yapılıyordu. O günden bu yana da insanlar, sürekli cinlerden istifade yollarını araştırmaktadırlar. Günümüzde bu çalışmalar ferdî gayretleri aşarak bazı devletlerin meşguliyet alanlarından biri hâline gelmiştir.

Evet, günümüzde bu konuda ciddî çalışmalar yapılmaktadır. Görülen odur ki, istikbalin süper devletleri, birbirlerine karşı verdikleri kavga ve mücadelede cinleri kullanacak ve böylece başarı oranlarını artırmaya çalışacaklardır.

Aslında, bu bir teshîr ve istihdam meselesi olduğundan, şartlar yerine getirildiğinde cinler, her zaman insanlara mu-sahhar hâle gelebilir ve en ağır işlerde bile istihdam edilebilirler. Kur'ân-ı Kerim, Hz. Süleyman'a (aleyhisselâm) ait mucizeleri nazara vererek bu hususa, açık-kapalı pek çok işaretilerde bulunur ve onları en verimli, en ileri seviyede kullanma yollarını öğretir. Kur'ân'ı dinleyen ve onun dediklerini pratikte tatbik eden kim olursa olsun, bu neticeyi elde edebilir. İşte bu âyetlerden bazıları:

*“Onun (Süleyman) için denize dalan ve bundan başka işler yapan bazı şeytanları da emrine vermiştik. Hepsini de gözeten Bizdik.”*³¹⁴

Evet, Hz. Süleyman (aleyhisselâm), kendisine verilen bir mucize olarak cinleri istihdam ediyordu. Bu cinlerden bir kısmı -ki Kur'ân onlara şeytan demektedir- dalgıçlık işinde fevkalâde mahirdiler. Bu dalgıç cinler, Hz. Süleyman hesabına çalışıyor

³¹⁴ Enbiyâ sûresi, 21/82.

ve insanların ulaşmaları çok zor derinliklere dalıp, denizlerin zenginliklerini çıkarıyorlardı.

Telepatinin bu işle alâkası var veya yok onu bilemeyiz, fakat bu âyet bize çok önemli bir noktayı işaret etmektedir ki, o da, ileride -Belki de Jülicher'in hayallerinin tahakkuk ettiği zamanlarda- çok uzun süre deniz altında kalma, orada müreffeh bir hayat yaşama ve bu hayatı devam ettirme imkânı doğacak demektir.

Cinler, dalgıçlığın ötesinde, akıl almaz işler de becerebilmektedirler... Evet, onları daha başka işlerde istihdam etme imkânı da vardır. Meselâ, devletler arası haberleşme alanında cinleri kullanmak, hem daha süratli, hem de daha emin bir yol olabilir. Bilhassa bir kısım gizli haberleşmelerde telsiz, telgraf veya telefonların şifre ve kodlarının çalınma ihtimaline karşılık, cinlerin kullanılmasında böyle bir riziko söz konusu olmayacaktır. Bu yönüyle cinler, ileriki zamanın belki de en emin ulakları olacaklardır. Yarınlar kim bilir daha nice harikalar karşımıza çıkaracaktır.

Ancak cinleri bu şekilde istihdam ederken, insanın aklına: "Acaba sırlarımızı tevdi edip, cinleri ulak olarak kullanırken, onlara tam itimat edebilir miyiz?.. hem onlar şuurlu, iradeli varlıklar olduklarından bir gün canları sıkılıp bu kadar istihdamın intikamını bizden almazlar mı?" sorusu gelebilir.

Ancak Kur'ân-ı Kerim, bu soruya cevap mahiyetinde: "Biz onları onun emrinde tutuyorduk." buyurmaktadır. Yani onlar, isteseler de Hz. Süleyman'ın (aleyhisselâm) emrinden dışarı çıkamıyor ve ona ihanet edemiyorlardı. Âdetâ, ister-istemez ona itaat etme mecburiyetinde idiler. Demek ki, onları elde tutacak, itaate kodlayacak bir şifre vardı. Nebide o,

bir mucize idi.. bizde maharet ve ledünniyata açılma olabilir. O elde edildiğinde, cinler mûti birer nefer hâline gelebilirler. İhtimal, geleceğin insanını en çok meşgul eden husus, bu şifreyi elde etmek olacaktır.

Yukarıda arz ettiğimiz üzere cinler, Allah'ın izin ve emriyle Hz. Süleyman'a (aleyhisselâm) hizmet ediyorlardı. Ona karşı isyanları söz konusu değildi. Zira bu takdirde başlarına gelecek cezayı biliyorlardı.

Her nebi, Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinden birine, diğer es-mâya nisbeten a'zam derecede mazhardır. Diğer bir ifade ile, her nebi kendi isminin mazhardır. Muhyiddin İbn Arabî'nin dediği gibi, "Süleyman" isminde, "şehadet ve gayb âleminde saltanat sürme, görünen ve görünmeyen âlemlerin emrine musahhar kılınması" mânâları vardır.

İşte bu isme mazhariyeti sebebiyledir ki Hz. Süleyman'a (aleyhisselâm), Cenâb-ı Hak tarafından her iki âleme hükmetme yetkisi verilmişti. O, bir eli hep şehadet âleminde, diğer eli de gayb âleminde iş görüyordu. Yani o, –Allah'ın izniyle– her iki âlemde de tasarrufta bulunuyordu. Yanındaki insanlarla konuştuğu gibi, gaybın sekaneleri ile de konuşup-görüşebiliyordu. Bu durum, diğer peygamberlerde de mucize kabîlinden yer yer söz konusu olsa da Hz. Süleyman'ın (aleyhisselâm) günlük yaşantısı âdeta hep böyle devam ediyordu. O, "Ona dilediği gibi kaleler, heykeller, havuzlar kadar (geniş) leğenler, sabit kazanlar yaparlardı."³¹⁵ âyetinde işaret edildiği gibi, istediği her şeyi cinlere yaptırabiliyordu.

Ben bu âyetlerin bir de, "Güzel Sanatlar Tarihi" açısından incelenmesi gerektiği lüzumuna inanıyorum: Cinlerin bu

³¹⁵ Sebe sûresi, 34/13.

maharetlerinin, dünyevî ve maddî işlerde olduğu gibi, insanların sanat anlayışlarında da büyük etkisinin olduğu söylenebilir. Maddeye sırtını çevirerek mânâya dönen ve daima kendini dinleyen; kadını kadınlığı, erkeği erkekliği içinde ele alan *romantizm* akımı, belki de beşere ilk defa cin taifesinin armağanıdır. Bunu, romantizmin her sahası için düşünmek mümkündür. Yine, edebiyat ve felsefede de böyle olmaması düşünülemez.

Bizim kanaatimiz odur ki, bu sahada son sözü, cinleri kendilerine musahhar eden büyük düşünür ve sanatkârlar söyleyecektir. Bu binaya son taşı onlar koyacak.. akliyatta en ileri düşünce onlardan gelecek, edebiyatın her türünde en verimli ve beğenilen eserler, onların eliyle hazırlanacaktır. Kur'ân'ın âyetlerinde, bütün bunlara bazı işaretler bulmak mümkündür. Melekler ve ruhanîler, böyle bir teshîrden âzâde oldukları için, onlar, Allah'ın emriyle ümmetin salih olanlarına rehberlik yapıp yol gösterecekler de, cinlerle alâkalı teshîr ve istihdam onlar için kat'iyen söz konusu değildir.

Şimdi yeniden sadede dönüyoruz. Nasıl ki, Cenâb-ı Hak kadri yüce nebisine cinleri musahhar kılmış, ona, onları istediği şekilde ve istediği alanda kullanma imkânı vermiş, öyle de ileriki zamanlarda, çok geniş çapta ve ileri seviyede onlardan istifade yollarını açacak demektir. O yolu bulabilen herkesin, bu taifeden istifadesi mümkün olacaktır. Yeter ki, onların şerlerinden korunup onların oyuncağı olunmasın!

10. CİNLERİN SULTASI

a. Cinlerin Sultasına Girenler

İnsanların, cin taifesini kendi emrine alıp kullanabilmeleri mümkün olduğu gibi, bazen de cinlerin insanın emrinde

gibi görünüp, onu oyuncak ve maskara hâline getirmeleri de mümkün ve vâkidir. Mazide bunun birçok örneğine şahit olduğumuz gibi, bugün de buna ait pek çok örnekler gösterebiliriz. Şeytanın en büyük hilesi, kendisini kendi tâbilerine inkâr ettirmesidir. O, topyekün beşer üzerinde bir hükümrانlık kursa bile, “Beşeri yine beşer idare ediyor.” der ve insanları buna inandırıp, kendisini inkâr ettirebilir.

Ehl-i keşfin müşâhedelerine göre, eskiden şeytanın hükümrانlığı, direkt inkâr-ı ulûhiyet adına olurdu. Şimdi ise bu husus, dolaylı yollardan ve materyalizm, komünizm vb. bâtil sistemlerin vesayetinde gerçekleşmektedir. Bu açıdan, bu sistemler hayatta kaldıkları müddetçe, şeytanın hükümrانlığı devam ediyor demektir. Bu sistemler uğrunda çaba veren insanlara gelince; onlar, ruhları şeytan işgaline uğramış ve melekî yönleri sıfırlanmış kimselerdir. Böylesi kişiler, şeytana oyuncak ve mel’abe olmuşlardır ama işin farkında değillerdir.

Evet, günümüzde birçok zavallı insan, gurur ve kibrin birer heykeli, müstehcenlik ve fuhşun âzât kabul etmez kölesi, hayvanları çok geride bırakacak denaetin en çirkeflerine gömülmüş olmasına rağmen, yine de kendisini bir nezahet kahramanı görmekte ve bu nezaheti kimseye bırakmamaktadır.

Aslında bütün bunlar, şeytanın bir hükümrانlığı ve kendini inkâr ettirerek insan üzerinde saltanat kurmasının ifadesidir. O, böyle bir saltanat uğruna dünyanın dört bir yanında devletler kurdukmakta ve bu devletler vasıtasıyla yine insanlığın huzuru, saadeti adına milyonlarca insanı katlettirmekte ve bütün bunları meşru göstermektedir. Oysa yeryüzünde, böylesine bir tenakuz ve canavarlığın başka bir örneği görülmemiştir.

Hâsılı, cinler ve şeytanlar, tesir altına aldıkları insanlara fert veya sistem adına her âdiliği yaptırabilir ve bunları yap-

tırırken de suret-i haktan görünerek insanları yaptıkları şeyle-
rin güzelliğine ikna edebilirler.

Yer yer ulûhiyeti inkâr edip -hâşâ- ilâhlık iddiasında bulun-
nan, nebileri inkâr ederek peygamberlik taslayan, mânâyı in-
kâr ile maddeciliği ikame etmeye çalışan insanların varlığına
şahit oluruz. Aslında bunlar, zımnî olarak her şeyin kendi emir
ve sultanları altında olduğuna inanırlar. Oysa onlar, cinlerin ve
şeytanların elinde oyuncak hâline gelmiş bir kısım habislerdir
ki, yapmak istedikleri her şeyi onlar vasıtasıyla ve onların reh-
berliğinde yaparlar, ama bunun farkında değillerdir.

Ebû Bekir el-Kureşî anlatıyor: Abbas b. Mirdas (radiyâl-
lâhu anh), halim, selim, temiz kalbli, ufku geniş bir insandı.
Cahiliye devrinde bile pırl pırl bir hayat yaşamıştı. Ashab
içinde sanki ikinci bir Ebû Bekir'di. Daha sonra gelip Allah
Resûlü'ne Müslüman olduğunu bildirip teslim olan bu saha-
bi, başından geçen bir hâdiseyi bize şöyle nakletmişti:

*“Bir öğle vaktiydi. Kapımın önünde duruyordum. Birdenbire
karşımda devekuşu gibi bir şey belirdi. Evet, karşımda üzerinde
bembeyaz elbiseler içinde birisi vardı. Bana: ‘Galip b. Fihri ev-
lâdından biri, Mekke’de önemli bir misyonla zuhur etti!’ dedi.
Bu söz üzerine ben âdeta şaşkına dönmüştüm. Moralim altüst
olmuştu. Hemen kabilemizin putu olan ‘Dimar’ın karşısına va-
rıp, yüzünü-gözünü öptüm ve ona gerekli tazimi gösterdim. O
anda bir çığlık duydum. Sanki bu çığlık karşımdaki puttan geli-
yor gibiydi.. evet, sanki o konuşuyordu. Kulağımı dolduran se-
sin içinden şunları seçebildim: ‘Dimar helâk oldu! Bundan son-
ra Dimar yoktur! Mescit ehli, Dimar’a galebe çaldı...’*

*Ben iyice yıkılmışım. Oradan ayrılarak bitkin bir va-
ziyette kaumimin yanına geldim. Neden sonra anladım ki,*

artık Dimar'ın söyleyecek sözü kalmamıştı. Demek ki, asıl Söz Sultanı çıkmış ve şu anda Medine'de bulunuyordu. Bu mülâhazayla kavimimden bazı insanlarla bineklerimize binip Medine'ye doğru yola koyulduk. Geldiğimizde Allah Resûlü'nün mescitte olduğunu öğrendik. Ve mescide vardığımızda O'nu kapının önünde bulduk.. O, bize tebessüm ediyordu. Bana isimle hitap ederek: 'Yâ Abbas, başından geçenleri bize de anlatır mısınız?' dedi. Olanları Allah Resûlü'ne ve ahabına birer birer anlattım."³¹⁶

"Dimar" zaten yıkılıp giden demektir. Onun akıbeti esasen yeryüzünde çeşitli ad ve unvanlarla ayakta durmaya çalışan bütün "Dimar"ların da akıbetidir. Artık hak gelmiş, bâtil da zail olmuştur.. ve zaten bâtil, ömrü ne kadar olursa olsun, mutlaka bir gün yıkılıp gitmeye mahkûmdur.³¹⁷ Bizim burada işaret etmek istediğimiz husus, bütün bu yıkılıp gitmeye mahkûm Dimarların içinde bir şeytan veya cinnin bulunma keyfiyetidir. İnsanları bu mevzuda saptıran mutlaka bir cinnin veya şeytanın var olduğu hiçbir zaman kulakardı edilmemelidir.

b. Cinlerin Sultasından Korunmanın Yolları

Cin ve şeytanların sultasından korunmanın tek çaresi, mânevî donanım ve iç-dış bütünlüğüne ermektir. Böyle bir donanımı gerçekleştiremeyen ve böyle bir bütünlüğe eremeyenlerin bir yanları mutlaka şeytanların hâkimiyeti altındadır ve o insan eksiktir. Dış ve iç bütünlüğünün mânâsı, bir anlamda kalb ve davranış birliği ile çok ciddî alâkalıdır. İnsan, inandığını tam yaşadığı zaman bu vahdete kavuşmuş olur. Zaten Vâhid ve Ehad olan Allah'a (celle celâluhu) kulluk da, böyle bir vahdeti gerektirmektedir.

³¹⁶ Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid*, 8/246-247; el-Esbehâni, *Delâilü'n-nübüvve*, 1/139.

³¹⁷ Bkz.: İsrâ sûresi, 17/81.

Evet, tevhid-i kible ve teveccüh-ü tâm ile O'na yönelenler, cin ve şeytanların sultasına karşı kesinlikle muhafaza altına alınmış sayılırlar. Dual yaşayan ikiyüzlüler ise, böyle bir garantiden mahrumdurlar.

Cin ve şeytanların sultasından korunmak için, dilden dua eksik edilmemelidir. Kalb, Rabb'in zikriyle itminana ulaştırılırken, kafa da, hep ilâhî cilve ve tecellileri düşünmeli.. girdaba düşmekten kaçınmalı.. ve insanın tek emeli, "*başkalarını kurtarmak*" olmalı.. olmalı ve hep taze gül kokulu bir iklim ve bir atmosfer meydana getirmelidir. "Gül, gül içinde bitter." felsefesiyle hareket edip, ferdî mânâda da daima "isti-aze" süllemiyle (merdiveniyle) Yüceler Yücesi'nin sığınağına ulaşma gayreti içinde bulunmalıdır. Çünkü şeytan ve habis cinler oraya giremez ve o kudsî otağa ulaşamazlar.

"Eûzü", Allah'a karşı bir yönelme ve bir dehalettir. Evet, o, her şeyi, yine onun seviyesine göre terbiye eden Âlemlerin Rabbi'ne bir iltica ve bir sığınma demektir, zira O, Rab'dir, her şeyin hakkından geldiği gibi, şerir cin ve şeytanların hakkından da gelir. Şeytanlar, sığınılması gereken her şeyden *أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ* "*Mahlukatının şerrinden Allah'ın tastamam kelimelerine sığınırım.*"³¹⁸ diyerek Rabb'e sığınan insana ulaşamaz ve ona zarar veremezler.

Bu, Allah Resûlü'nün bir duasıdır ve o, sığınılması gereken her şeyden, kendi kerem ve cömertliğine şâyeste şekilde kendisini koruması ve muhafaza etmesi için Rabb'ine böyle yalvarmıştır.

Bu mevzuda diğer bir düstur da Âyetü'l-Kürsî'yi³¹⁹ okumayı âdet edinmektir. O da ilâhî bir kalkandır ve insanı cinle-

³¹⁸ Müslim, *zikir* 54-55; Tirmizî, *daavât* 40; İbn Mâce, *tıb* 46; Dârimî, *isti'zan* 48.

³¹⁹ Bakara sûresi, 2/255.

rin, şeytanların şerrine karşı korur ve muhafaza eder. Aslında, bu âyette anlatılan vasıflarla muttasıf o Rabb-i Rahîm'e yönelme, insanın his ve duygularını tatmin eder ve teminat altına alır.. alır da, artık onun gözlerine yabancı hayaller giremeyeceği gibi kalbini ve gönlünü de şeytan işgal edemez. Yeter ki o, iradesinin hakkını versin ve elinden geldiğince istikamet içinde yaşamaya gayret etsin.

Ne var ki insan, her zaman bu gerilimini muhafaza edemez. Bazen geçici de olsa ufkunu gaflet bulutları sarabilir. Bu gibi durumlarda onu uyku basar ve âdeta iradesi devreden çıkar. İşte o zaman insan da, uyumayan ve asla uyuklamayan Allah'a yönelir, O'na sığınır.. sığınır da, artık şeytan, onun ruhuna yol bulup giremez. Zira Âyetü'l-Kürsî, koruyucu bir atmosfer gibi onun ruhunu sarmıştır ki, böyle bir mahfuz yere cin, şeytan giremez.

Ne dediğini duyarak ve sürekli içine doğru derinleşerek; derinleşip bütün beşerî hislerini aşarak Âyetü'l-Kürsî'yi vird edip Allah'a iltica etmek, bir bakıma, "Ey Rabbim! Ben kendimi Sana emanet ediyorum." demektir ki, böyle bir iltica, dua ve yalvarış Arş-ı Rahmet'e ulaştınca gök ehli o kişinin etrafını sarıp âdeta onun çevresinde pervane kesilir. Hangi şeytan ve şerir cinnin haddine ki, böyle bir nur hâlesini aşabilsin ve ışık hüzmeleriyle sarılı bulunan nezih ruhlara dokunup onları soldurabilsin? Hayır, bu mümkün değildir. Zira onu, artık emri her şeye galip olan Rabb'i himaye etmektedir ve o, Âyetü'l-Kürsî'nin okunduğu eve cin ve şeytanın girmesine müsaade etmeyecektir.

Son olarak, cin ve şeytanların sultasından korunma için, iç ve dış bütünlüğüne kavuşulması; dilden duanın eksik olmaması ve Âyetü'l-Kürsî'nin okunmasının âdet edinilmesi gibi bir kısım prensiplerden bahsetmiştik. Şimdi de -müsaadenizle- bu düsturları yaşayarak onların şer ve sultalarından

uzak kalabilmiş kişilerin hayatlarından misaller vermek suretiyle mevzuumuzu biraz daha tavzih edelim.

1. İbn Ebi'd-Dünya naklediyor:

Urve b. Zübeyr (radiyallâhu anh) diyor ki:

“Bahçemde oturuyordum. Derken çardağın etrafını bazı karartıların sardığını gördüm. Çardağın üstünden bir ses yükseliyordu. Bu Ses: ‘Urve’nin hakkından gelecek kimse yok mu?’ diyordu. İçlerinden biri ileri atıldı ve ‘Ben varım, ben onun hakkından gelirim!’ dedi. Biraz sonra mahzun, mükedder, boynu bükük geri döndü. Ona niçin bir şey yapamadığını sordular. Cevap verdi: ‘Sabah-akşam okuduğu dua ona yaklaşmama mâni oldu...’ ”³²⁰

Urve b. Zübeyr (radiyallâhu anh), sabah-akşam şu dua-yı okuyordu:

أَمَنْتُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ وَكَفَرْتُ بِالْجِنِّ وَالطَّاغُوتِ وَأَسْتَمْسِكُ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى
لَا انفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

“Azîm olan Allah’a inandım. Ne kadar sanem ve put varsa hepsini inkâr ettim. Ve ben, kopmayan ipe (Kur’ân’a) sarıldım. Allah her şeyi işitir, bilir.”³²¹

İşte sabah-akşam bu şekilde ahd ü peymânını yenileyen ve okuduklarını yaşayan insanlara, kötü niyetli cin ve şeytanların yaklaşımları ve onlara herhangi bir zarar vermele-ri mümkün değildir. Zira bu dua onların korunmaları için bir vesile teşkil etmektedir.

Bütün insî ve cinnî şeytanların deryalar dolusu şerleri olsa dahi, bu şerlerin kendilerine ulaşamayacağı nice yüce ve

³²⁰ Münziri, *et-Tergib ve't-terhib*, 1/262-263. (İbn Ebi'd-Dünya'nın *Mekâyidüş-şeytan* isimli eserinden naklen.)

³²¹ Münziri, *et-Tergib ve't-terhib*, 1/263.

yüksek kametler vardır! Zaten bizi teselli eden ve en kötü durumlarda, gönüllerimizde itminan vesilesi olan da budur.

2. Ebû Musa el-Eş'arî (radıyallâhu anh) anlatıyor:

“Hz. Ömer devrinde Basra’da vali olarak bulunuyordum. Aylar geçip gitmiş olmasına rağmen halifeden en küçük bir haber alamamıştım. Onun durumunu merak ediyordum. Cin işleriyle uğraşan birisine gittim. Cinleri vasıtasıyla bana halifeden bir haber getirmesini istedim.

(Bu, gaybı bilmek değildir. Cinler gayet süratli varlıklar oldukları için, çok uzak mesafelere çok kısa zamanda gidip gelebilirler ve gittikleri yerlere ait bazı haberleri normal olarak getirebilirler. Bu açıdan da buna dense dense cinleri haber toplamada kullanma denebilir.)

Cinin Yemen’de olduğunu ve biraz sonra geleceğini söyledi. Derken cin geldi. Ona Ömer (radıyallâhu anh) hakkında malumat istediğimi tekrar ettim. ‘Acaba şimdi nerededir ve ne yapıyordur?’ dedim. Cin, biraz düşündükten sonra şu cevabı verdi: ‘Vallahi biz, Ömer’in yanına sokulamaz, ondan bir haber alamayız. Çünkü o, nasiyesinde Ruhü’l-Kudüs’ten bir nur taşıyor. Onu gören şeytan dahi olsa emrine râm olur ve Ömer’e itaat eder hâle gelir.’ (Evet Ömer, İslâm’a girdikten sonra hiçbir şeytan ona yaklaşmamıştır.) Cin bunları söyledi ve Ömer’den herhangi bir haber getirmesinin mümkün olmadığını gayet açık bir dille itiraf etti...”

Evet, biz yeniden bir Hz. Ömer neslini, mescit, mektep ve ev üçlüsünde İslâm ruhunu örgüleyen aydınlık çehre, yavru güneşler intizar ediyoruz. Gözlerimiz ufukta, eteklerine yirminci asrın tozu, toprağı ve eracifi bulaşmamış, melek yapılı, melek karakterli insanların geleceğı günü bekliyoruz.

İnşâallah şeytan, onların yanına da sokulamayacak ve temizler de temiz ruhlarını kirletip bulandırmayacaktır.

Ve işte bu nesil, bütün dünyaya ümit ve güven kaynağı olacaktır. Onlar, 14 asır önceki saadet dolu günleri yeniden günümüze çekip getirecektir ki, insanlık, şayet yeni bir dirilişe erecekse işte bunlarla erecektir. Yeter ki bizler, temsil keyfiyetimizle bu işe mâni olmayalım; olmayalım ve arkadan gelecek nesl-i cedidin önünü tıkamayalım.

Hayatlarındaki istikamet ve Rabb'e yönelişleri sayesinde cin ve şeytanların sultasından korunan şahıslardan misaller vermeye devam ediyoruz. Aslında bir iki misal daha arz ederek bu faslı da noktalama niyetindeyiz.

3. Aşere-i Mübeşşere'den olan, Hz. Ömer'in (radiyallâhu anh), vefat edeceği anda yanında bulunanlara “*Keşke Ebû Ubeyde hayatta olsaydı da yerime onu bırakıp Rabbimin huzuruna öyle gitseydim!*”³²² dediği, Amvas'ta vebaya yakalanarak orada şehit düşen şanlı sahabi Ebû Ubeyde b. Cerrah (radiyallâhu anh) ile karıştırdıkları Ebû Ubeyd'dir (radiyallâhu anh). Ebû Ubeyd (radiyallâhu anh), tâbiünden olup genç yaşta İslâm ordusunun başına kumandan olarak tayin edilmiş cesur bir askerdir.

Hz. Ömer (radiyallâhu anh), Sasanilere karşı bir ordu göndermek istiyordu ancak, ordunun başına kumandan tayininde zorlanıyordu. Çünkü askerlerin büyük çoğunluğu Hz. Halid'le birlikte savaşmak istiyorlardı. Hâlbuki Halid (radiyallâhu anh), o sıralarda Bizans'a karşı savaşıyordu. İşte bu kritik anda Ebû Ubeyd, ileriye atıldı ve bu kumandanlığı kabul edebileceğini söyledi. Onun bu davranışı Hz. Ömer'i çok se-

³²² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/18.

vindirmişti. İçinde pek çok sahabinin de bulunduğu orduya bu 20-21 yaşlarındaki delikanlı kumanda edecekti.

Ebû Ubeyd (radiyallâhu anh), ordusuyla Sasanilerin üzerine yürüdü ve çok zorlu bir savaş oldu. Bir ara kumandan atından düştü ve fillerin ayakları altında kaldı. Filler, onu çiğneyip geçerken o bütün gücüyle ric'at içindeki askerlerine şöyle sesleniyordu: “Askerlerim, gitmeyin, ben buradayım, ben buradayım!” Ve onları belli ölçüde de olsa geri çevirmeye muvaffak oluyordu.

Ebû Ubeyd, orada şehit düşmüştü. Diğer taraftan Halife, Medine’de Ebû Ubeyd’den haber bekliyordu. Nihayet Taif tarafından birisi geldi ve Halifeye şu haberi getirdi: “Bir vadi-den geçiyordum. Kadın-erkek, genç-ihtiyar toplanmış feryat içinde ağlıyorlar ve şöyle diyorlardı: ‘Kahramanca savaştılar. Cansiperane kauga verdiler. Allah için öldüler ve niyetlerine göre de Cenâb-ı Hakk’ın huzuruna ulaştılar!’ Söзlerinin sonunda da, her bir ağızdan: ‘Vah Ebû Ubeyd, vah Ebû Ubeyd!’ çığlıkları yükseliyordu.”

Hız. Ömer (radiyallâhu anh), işi anlamıştı. Vadiyi dolduran ve feryat ile ağlayan, Müslüman cinlerdi. İslâm ordusu için gözyaşı döküyor ve şanlı kumandan için ağıt yakıyorlardı. Nitekim birkaç gün sonra bir ulak geldi. Ve olanları bir bir halifeye nakletti. Ebû Ubeyd, fillerin ayakları altında can vererek şehit olmuştu...³²³

Evet, cin ve şeytanların şerrinden korunmak için Ebû Ubeyd şuuruna sahip olmak gerekir. Bu da, her hâlde cihad ruhuyla bütünleşme, dava uğruna candan, cânândan geçme

³²³ Bkz.: Taberî, *Tarih*, 2/366-368; İbn Kesir, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 7/28.

şuurudur ki, öyle olanlar bu amellerinin mükâfatını, cin ve şeytan iğvasına karşı korunmuş olmakla görürler. Zira cihad aşkıyla yanıp tutuşan bir insanı, ne insî ne de cinnî şeytanlar asla kandıramaz.

Cinler ve şeytanlar, insanların günahlarıyla açtıkları menfezlerden girer.. girer ve insanı çepeçevre kuşatırlar. Bu menfezler kapanmalıdır ki, onlar içeri giremesinler ve insan da, onların şerrinden korunmuş olsun.

Ehl-i keşfin müşâhedesiyle cin ve şeytanların mü'minlere musallat olmaları, daha ziyade onların bazı mânevî yönlerden açık ve zayıf olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu da; cünüplük, hayız, nifas hâlleri, abdestsizlik, suiedep içinde gafilane davranışlar sergileme gibi durumlardır ki, ruh bozuklukları ve fizyolojik olmayan cinnetler, ekseriyetle böyle boşlukların ardından insana arız olurlar. Eğer bunlarda cin ve şeytanın parmağı varsa -ki vardır- onlar, mü'minin içine mutlaka, onun bir günahından yol bulup girmişlerdir.

Evet, eğer sen bir kale gibi isen, bu kalenin kapıları açık olursa ezeli düşmanın elbette o kapılardan girecek ve senin vücut kaleni teslim almaya çalışacaktır. Eğer böyle bir akıbette düşmek, maruz kalmak istemiyorsan, mutlaka günahlardan kaçınmalı, dikkatli bir hayat yaşamalı ve kalenin içten fethedileceğini de asla unutmamalısın...

Habis cinler ve şeytanlar her çeşit günahı alet olarak kullanırlar. İçki, kumar ve fuhuş, onların sıkça kullandıkları aletlerdir. Bu günahları irtikâp edenler, şeytan tuzağına düşmüş sayılırlar.

4. Abdullah İbn Abbas'ın (radiyallâhu anh) talebelerinden Katade b. Diame (radiyallâhu anh) anlatıyor:

“Şeytan, Allah tarafından tardedilip huzurdan kovulunca sordu:

- Şimdi ben ne yapacağım?

Cenâb-ı Hak, hikmet diliyle cevap verdi:

- *Sihir yapacaksın!* (İnsanları büyüleyecek, bakışlarını bulandıracak, kalb ve kafalarını dumura uğratacaksın. Böylece onların muvazene ve dengeleri bozulacak. Akılları hükmünü tam icra edemeyecek. Ve kalblerinin Allah’la olan alâkası kesilecek ve tesirsiz kalacak.)

- *Ben ne okuyacağım?*

- *Şiir.* (Yani dil dökerek, edebiyatı bu işte kullanarak, fuhşa ait kitap ve dergi neşretmeyi insanların kafasına sokarak onları büyülemeye çalışacaksın.)

- *Ne yiyeceğim ben?*

- *Bütün murdar şeyleri.* (Hem yiyecek, hem de sana tâbi olanlara yedireceksin. Besmelesiz etler, murdar tavuklar, doğrudan doğruya eti haram kılınmış hayvanlar, helâl-haram demeden çeşitli spekülasyonlarla kazanılan ticarî gelirler, faizler, rüşvetler...)

- *Ben ne içeceğim?*

- *Sekir (sarhoşluk) veren her şeyi.* (Şarap içeceksin veya şarabın adını değiştirecek, ona başka bir isim bulacak ve onu içeceksin. ‘Alkolsüz bira’ diyecek ve su yerine onu içeceksin. Diğer taraftan yeni yeni uyuşturucular icat edecek ve onları kullanacaksın. Afyon, morfin, kokain, kafein... vb. İşte sen bunları içeceksin.)

- *Benim yurdum neresi?*

- *Hamamlar.* (Çırlıçiplak, hayâ ve edepten mahrum yıkılan yerler, saunalar, plajlar...)

- Benim meclisim neresi?
- Çarşılar, pazarlar, sokaklar.
- Benim münadım kimdir?
- Davullar, zurnalar ve ruhî heyecan uyardıran her şey.
- Benim silahım nedir?
- Fuhşiyat.³²⁴

Evet, şeytan huzurdan kovulunca bunları soruyor ve ona Cenâb-ı Hak'tan bu cevaplar geliyor.

Madde madde bu hususları izaha gerek var mı bilemiyorum? Dünyanın hâline ve hâssaten İslâm âleminin yürekler acısı vaziyetine bakıldığında Katade b. Diame'nin naklettiği bu sözlerin haklılık derecesi daha iyi anlaşılacaktır. Bunun için isterseniz gözümüzün önünden film şeridi gibi Müslümanların utandırıcı hâllerini geçirebilirsiniz.. geçirin ve düşünün, cin ve şeytanların, günah menfezlerinden ta nerelere kadar girdiğini anlamaya çalışın!. Sonra bir de yüzünüzü Batı dünyasına çevirin. İnsanların ekseriyetinin ruhen dengesiz olduklarına bakın. İntihar olaylarının her geçen gün nasıl korkunç buudlara ulaştığını görün.. görün ve ürperin.

Bugün insanlar, sırf düşünmemek için ne çarelere başvurmakta Batı hayatında... Öyleki, hiç adı sanı duyulmadık kumar çeşitlerinin sergilendiği kumar masalarında ömrünü bitirip tüketen insanlar var. Batı hayatında bunların pek çoğu kendilerinden kaçmak için bu gibi illetlere sığınmakta.. ve bu yerlerde başka değil ancak şeytan saltanatı hükümferma.

Bu ülkelerde insanlar, bütünüyle mefistoya yenik düşmüşlerdir. Şeytan önce onların dengelerini bozmuş, sonra da

³²⁴ Beyhakî, Şuabü'l-ıman, 4/277.

yanlış çarelerle onları iyice sersemleştirmiştir. Bu da şeytanın en klasik oyunu ve en eski hilesidir. Zira feodalizm, kapitalizm ve komünizmin hepsinin altında, şeytanın bu hilesi ve oyunları vardır. Evvelâ o, insanları tatmin olamayacakları noktalara sürüklemiş, ardından da çeşitli isimler altında (işçi hareketi, proletarya diktatörlüğü vs. gibi) hortlattığı insanlara, yanlış çareler takdim etmiş ve onları büsbütün şirazeden çıkarmıştır. Gerek Marks'ın ve gerekse Engels'in eliyle insanlığa takdim edilen çareler, hep şeytana ait birer hile ve oyundan ibarettir. Nitekim bu oyunun sona erişini bizimle beraber şimdi bütün dünya da seyretmektedir. Cin ve şeytanın bu tür iğva ve oyununa düşmemek için inanan bir dünyanın kurulması şarttır. Çünkü iman, insanlığı kurtaracak tek çaredir.

B. ŞEYTAN

1. ŞEYTANIN YARATILIŞ HİKMETİ

Buraya kadar cinlerden ve kısmen de bazı icraatleri itibarıyla Şeytandan bahsettik. Şimdi Őeytanlarla alâkalı bir parantez daha açmak istiyoruz.

Şeytan, ya Őَطَنَ ya da, Őَاطَ fiilinden iŐtikak etmiş (türemiş) olup, birinciye göre “uzak olan”; ikinciye göre ise, “bâtil olan” mânâlarına gelir.³²⁵ Salâh ve hayırdan uzaklığına ve her zaman haktan yüz çevirmesiyle butlanla içli-dışlı bulunması kastedilerek ona “Şeytan” denilmiştir.

Şahsına ait yanları itibarıyla hiçbir zatî değer ve kıymeti olmayan bu menhus ve melun varlığın, neticeye ve Yaratıcı’sına bakan cihetiyle pek çok hikmete mebni yaratıldığında Şüphe yoktur. Hiç kuşkusuz, bu hikmetlerden biri, belki de en birincisi, onun cin ve insin terakki ve tedennisi adına oynadığı roldür. Bir kısım istidat ve kabiliyetler, ona karşı verdikleri mücadele ve mücahededeki muvaffakiyetleri neticesinde inkişaf edip Cennet’e ehil hâle gelmelerine mukabil, Allah’ın kendilerine verdiği istidat ve imkânları kullanamayan bir kısım kim-seler de Cehennem’e yuvarlanmaktadır.

Değer ve kıymet, keyfiyete bağlı olması; kemmiyetin kıymet ve değer ölçüsünde tercih ettirici bir fonksiyon ve tesiri bulunmaması esasına binaen, Cenâb-ı Hak Şeytanın varlığına izin vermiştir.. ve bu, hiçbir zaman O’nun o engin rahmet ve Őefkatine zıt değildir. Aksine O’nun rahmet ve merhame-ti, hikmetine mukarin olarak Şeytanın yaratılmasını iktiza etmektedir. Zira ancak bu sayededir ki, cin ve insin yaratılışı bir

³²⁵ İsfehâni, *Müfredat*, Ő-T-N maddesi.

mânâ derinliğine daha ulaşacak ve âli ruhlar ile sefil ruhlar birbirinden ayrılacaktır. Ayrıca Cennet ve Cehennem'in varlığının bir hikmeti ve hatta bir illeti olan iradî ve ihtiyarî amel ve fiiller de ancak bu sayede bir değer kazanacaktır.

Şeytanın yaratılışı cebrî olmasına karşılık, şeytanlaşması kendi irade ve hatasıyla olmuştur. Zira Allah'ın secde emrini dinlemeyip isyan etmiş, daha sonra da bu temerrüdünü hep sürdürmüştür.

Şeytan, mantıksızlık mantığı diyebileceğimiz bir mugalâta ile Cenâb-ı Hak'ın "*Sana emrettiğim hâlde, seni secde-den alıkoyan nedir?*" sorusunu: "*Ben ondan hayırlıyım. Beni ateşten, onu çamurdan yarattın.*" küstahlığı ile cevaplandırmıştır.³²⁶ Esasen bu cevabî ifadede, doğru ile yanlış yan yana getirip onlardan bir hüküm çıkarmaya kalkışmak gibi aldanmışlık vardır ki, şeytanın o büyük fiyaskosu işte bu mugalâta saklıdır.

İlim ile cehaleti, yalan ile doğruyu, hayır ile şerri, kibir ile tevazuu, aldatma ile aldanmayı birbirine karıştırıp, hayırlı olmayı hayra mâni bir husus gibi gösterme gayret ve cehdi böyle bir haktan uzaklaşma ve gidip bâtila saplanmadan başka ne ile izah edilebilir ki!.. Zaten onun her sözünde mutlaka bir şeytanlık nümâyandır.

Şeytan, melekler arasında nasıl bulunabildi?

İhtimal, şeytan, secde ile emrolununcaya kadar, Cenâb-ı Hak ona, onun hissiyatına dokunacak hiçbir teklifte bulunmamış ve âdeta hâdiseler bir istidraç olarak hep onun arzu ve isteklerine muvafık cereyan etmiş, dolayısıyla da o, melek-

³²⁶ A'râf sûresi, 7/12.

ler arasında uzun zaman kalabilmişti. Daha doğrusu, onun melekler arasında bulunması, kendi irade ve ihtiyarıyla yaptığı bir mücadele ve mücahede neticesinde değildi. Bu durum kendisi için test sayılabilecek herhangi bir imtihan ve teklifle karşılaşmaması sayesinde gerçekleşmişti.

Hâl böyle olunca, şeytanın daha evvel melekler arasında bulunması kat'iyen -muvakkaten dahi olsa- onun değer ve faziletine delil sayılamaz. Ne var ki o, Hz. Âdem (aleyhisselâm) ile imtihan olduktan sonradır ki, hakikî hüviyetiyle ortaya çıkıvermiştir.

Daha önceki vâkıalar kendi arzu ve hevesine muvafık olması sebebiyle, onun, o güne kadar itaat etmekte olduğu Cenâb-ı Hak mıdır, yoksa yine kendi nefsi midir, aslında bu da belli değildir. Fakat ilk imtihanda gösterdiği bu tuğyan, onun daha evvel de nefsinin kulu ve zebunu olduğunun önemli bir göstergesidir.

Şeytan secde etmiş olsaydı yine şeytan mı olacaktı?

Kadere ait ince bir sırrı içine alan bu suale kısaca şöyle bir cevap vermek mümkündür:

Kader, sebep ile neticeye aynı noktadan bakar. Sebebin olmamasını kabul etmek, kaderin taalluk etmemesini kabul etmekle aynı mânâyâ gelir. Dolayısıyla biz, Ehl-i Sünnet düşüncesiyle, “*Neticeyi ancak Cenâb-ı Hak bilir.*” der, gerisine karışmayız. Cenâb-ı Hak, melekler içinde bulunurken de İblis’in şeytan olacağını biliyordu. Ancak, onu şeytanlaştıran, Cenâb-ı Hakk’ın bilmesi değil, kendi irade ve ihtiyarıyla yapacağı fiileri seçmesiydi. Zira “İlim maluma tâbidir; malum ilme tâbi değildir.” sözü kaderle alâkalı önemli bir düsturdur.

2. İNSÎ VE CİNNÎ ŞEYTANLAR

Şeytanlar, insî ve cinnî olmak üzere iki kısımda mütalâa edilmiştir ki, *وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ* “Böylece her nebi için ins ve cin şeytanlardan düşmanlar var ettik.”³²⁷ âyeti, bu hakikati ifade eder. Âyette geçen *شَيَاطِينَ* (şeytanlar) kelimesinin mânâsında iki rivayet söz konusudur. Ulemâ arasında her iki rivayeti de destekleyen bir hayli insan vardır.

Birincisi: Bu kelimededen maksat, insan ve cinlerin azgın ve sapkınlarıdır ki, İbn Abbas (radiyallâhu anh) bu görüştedir. Bir rivayete göre Atâ, Mücahid, Hasan ve Katade gibi büyük imamlar da bu görüşü paylaşırlar.³²⁸ Onlara göre hem cinlerden hem de insanlardan şeytanlar vardır. Cinnî şeytanlar, mü’min insanları kendilerine uyduramayınca insî şeytanlara giderler ve bunları o mü’minler üzerine salarlar. Bu hususu teyit eden şöyle bir hâdiseden bahsederler:

Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), Ebû Zerr’e (radiyallâhu anh) sorar: “İnsî ve cinnî şeytanların şerrinden Allah’a sığındın mı?” Hz. Ebû Zerr de bu suale, yine bir soru ile karşılık verdi: “İnsanlardan da şeytan var mı?” Allah Resûlü cevabında: “Evet, hem de onlar cinnî şeytanlardan daha da şerirdirler.” buyurur.³²⁹

İkincisi: *شَيَاطِينَ* (Şeyâtîn), insî ve cinnî şeytanlardır ve bunlar İblis’in evlâtlarıdır. İblis, evlâtlarını iki gruba ayırmış, bunlardan bir kısmını insanlara karşı, diğer kısmını da cinlere karşı vazifelendirmiştir ki, bunlar vazifeli oldukları saha itibarıyla bu ismi almışlardır.³³⁰

³²⁷ En’âm sûresi, 6/112.

³²⁸ Fahreddin Râzî, *Mefâtihu’l-gayb*, 13/154; Âlûsî, *Ruhu’l-meânî*, 8/5.

³²⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/178.

³³⁰ Fahreddin Râzî, *Mefâtihu’l-gayb*, 13/154; Âlûsî, *Ruhu’l-meânî*, 8/5.

Aslında bu iki mânâ arasında ciddî ve neticeye tesir eden bir ayrılık olmamakla beraber, birinci rivayet her hâlde âyetin zâhirî mânâsına daha uygun düşmektedir ki, âlimlerin ekserisi bu birinci mânâyı tercih etmişlerdir. Ayrıca bu hususu teyit eden, Efendimiz'den (sallallâhu aleyhi ve sellem) mervi birçok rivayet de mevcuttur. Bu cümleden olarak, Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bir hadis-i şeriflerinde: “Sizden biriniz namaz kılariken, önünden herhangi bir kimsenin geçmesine müsaade etmesin, gücü yettiği nispette ve en uygun şekilde ona mâni olmaya çalışsın. Yine de inat edip önünüzden geçmek isterse onunla dövüşsün, çünkü o Şeytan’dır.”³³¹ buyururlar.

Bir başka defasında Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), sokakta bir güvercin arkasından koşup duran birisini görür ve şöyle buyurur: “Bir şeytan, diğer bir şeytanın peşine ne düşmüş!..”³³²

İşte bunlar gibi daha pek çok rivayetlerde Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bazı şahıslara, hatta daha başka varlıklara bazı hareketlerinden dolayı, doğrudan doğruya “Şeytan” demiştir.

Yukarıda da temas edildiği gibi, aslında her iki mânâ arasında neticeye tesir edecek ciddî bir ayrılık yoktur. Zira birinci görüşte olanlar, kalb ve kalıbı birden ifade ile insana şeytan derken, ikinci mânâyı tercih edenler, kalb ile kalıbı birbirinden ayırmış ve “Kalıbıyla insan, fakat kalbiyle şeytan.” demek istemişlerdir. Bunu destekleyen bir rivayet de vardır:

Huzeyfe (radiyallâhu anh) anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü'ne, “Yâ Resûlallah! Bizler şer içindeydik, Cenâb-ı Hak biz-

³³¹ Buhârî, *salât* 100; *bed'ü'l-halk* 11; Müslim, *salât* 258, 259, 260; Ebû Dâvûd, *salât* 107; Nesâî, *kasâme* 48.

³³² İbn Mâce, *edeb* 44; Ebû Dâvûd, *edeb* 57; Ahmed b. Hanbele, *el-Müsned*, 2/345.

lere hayır ihsan etti ve şimdi hayır içinde bulunuyoruz. Acaba bu hayırdan sonra tekrar şer gelecek mi?” diye sordum. Allah Resûlü de: “Evet.” dedi. Ben de: “Acaba o şerden sonra tekrar hayır olacak mı?” diye sordum, yine “Evet.” dedi. Ben: “Peki bu hayırdan sonra tekrar şer gelecek mi?” diye sordum, yine “Evet.” dedi. Bunun üzerine ben, “O nasıl olacak?” deyince Allah Resûlü de:

“Benden sonra bir kısım devlet adamları gelecek ki, benim yolumu ve benim Sünnetimi takip etmeyecekler. Hatta onlardan öyleleri idareye vaziyet edecek ki, beden ve cesetleri insan cesedi ama, içlerinde taşıdıkları kalb, şeytan kalbi!..” cevabını verdi. Allah Resûlü’nün bu izahı üzerine, “O zaman ben nasıl hareket edeyim?” diye sorunca da: “Dinle ve itaat et! Sırtına vurulsa, malın elinden alınsa, yine dinle ve itaat et!..” buyurdu.³³³

3. HZ. ÂDEM VE ŞEYTAN

Hiz. Âdem yaratılacağı ana kadar, şeytanın içindeki küfür açığa çıkmamıştı. Onun içindeki nifakın, bütün çirkinliği ile dışarıya aksetmesi için bir sebep lâzımdı. Hiz. Âdem’e secde emri, söz konusu olunca, şeytanın şeytanlığı da su yüzüne çıktı. Şeytan, neyi hakir gördüğünün farkında değildi. Çünkü toprak ilâhî isimlerin tecellî ettiği bir yerdi.

Evet, Cenâb-ı Hakk’ın isimleri, büyük ölçüde toprakta tecellî etmektedir.. tecellî etmektedir ve mağrur şeytan, böyle mukaddes bir tecelligâhı hakir görmektedir. Tabî Cenâb-ı Hakk’ın dergâhından kovulunca da bütün bütün muvazenesini kaybedecek ve hayırla şerri birbirine karıştıracaktır.

³³³ Müslim, imâre 52.

Hız. Âdem daha iskelet hâlinde iken şeytan, belli bir in-siyakla onun kendisine rakip olacağını sezmişti.. sezmiş ve onun ağzından girip arkasından çıkmış sonra da: “Ben bunu mağlup edebilirim. Bunda çok boşluklar var.” demişti.³³⁴ İşte onun ilk aktif düşmanlığı bu noktadan başlar ve gün geçtikçe de artar. Kur’ân-ı Kerim; “Derken şeytan onları oradan kaydırdı.”³³⁵ ifadesiyle yer yer bu büyük hasma dikkat çeker.

Şeytanın bütün işi, insanı Cennet’ten ve Cennet’e giden yoldan uzaklaştırmaktır. İnsan, ilâhî ilhamların uğrak yeri olan gönlüyle, Allah’a yöneldiği anda, şeytan da var gücüyle onu o hâlden uzaklaştırmak ister. Meselâ, namazda esneterek insanın içine gaflet atar. Onun içindir ki, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), esnemeyi şeytandan sayar ve şöyle buyurur: “Esnemek şeytandandır. Sizden herhangi biriniz esnemeye maruz kaldığında, gücü yettiğinde onu önlemeye çalışsın!”³³⁶

Mü’minin en ciddî olması gereken yer, mescitler ve camilerdir. Eğer şeytan, oralarda dahi bir mü’mine rehavet veriyorsa, o işini tamamlamış, onun tesirinde kalan mü’minin de işi bitmiş demektir.

Hız. Âdem’in kime ne zararı vardı? O, Cennet’te, Cenâb-ı Hakk’ın cemalinin cilvelerini müşâhede içinde, hep mest ve sermest dolaşıyordu. Ama onun teslimiyeti, Rab karşısında saygı ile el pençe divan durup Allah’a kullukta bulunması şeytanı şirazeden çıkarıyor ve âdeta deli ediyordu. Değil mi ki o, onun yüzünden huzurdan kovulmuştu. Mutlaka Âdem de aynı cezaya çarptırılmalı ve Cennet’ten kovulmalıydı.

³³⁴ Bkz.: Müslim, *birr* 111.

³³⁵ Bakara sûresi, 2/36.

³³⁶ Buhârî, *bed’ü’l-halk* 11; *edeb* 125, 128; Müslim, *zühd* 56; Tirmizî, *salât* 156; *edeb* 7.

Bunun için de şeytan, sürekli Hz. Âdem'in en zayıf tarafını aradı ve buldu. Cenâb-ı Hak ona ve eşine bir ağaç göstermiş ve “*Sakın buna dokunmayın!*”³³⁷ demişti. Hâlbuki bu ağaca dokunma, Hz. Âdem'in tabiatının buudlarından biriydi. Evet, Âdem neslinin şeceresi, ancak böylece inkişaf edip geliştirecekti. Ama yine de ortada bir imtihan vardı.. ve Âdem, Rabbinin emrettiğini yapmak zorundaydı.

Sonunda şeytan, çeşitli oyunlarla onu ve eşini sürçtürdü. Derken, memnu (yasak) meyveye (hayat arkadaşına) el uzattı. Ancak, onun bu zelle vetiresi uzun sürmedi. O, kendine geldi ve en kısa zamanda yeniden kendi çizgisini buldu. Hatasını anlayıp, Rabbi karşısında kötü duruma düştüğü idrakıyla: “*Rabbinden birtakım kelimeler aldı. (Onlarla amel edip Rabbine yalvardı.)*”³³⁸ Yani o, “*Allahım, bana demem gerekeni ilham et. Ta ki, Senin kapını o sözlerle çalayım ve huzurunda bir kere daha kabul göreyim. Ben bir kere ettim, ama bir daha etmeyeyim.*” dedi.

Hz. Âdem'in, bu samimî arzusu ve yönelişi, sema-i rahmeti harekete geçirdi. Âdem yerde olduğuna göre bu, gökten gelen ilham ve vahiy esintileriydi. Zaten Rabb'i de onun tevbesini kabul etmişti. Hadisin ifadesiyle “*Tevbe eden, sanki o günahı hiç işlememiş gibidir.*”³³⁹ Öyleyse Hz. Âdem'e, bundan böyle zelle isnat etmek de doğru değildir. Zira o, tevbenin en makbulü ile tevbe etmiştir. İnsan belli bir hikmete mebni hâdiseleri nakledebilir ancak, ulu orta Hz. Âdem gibi bir Safiyyullah'a zelle isnat etmek en azından suidedptir.

³³⁷ Bakara sûresi, 2/35.

³³⁸ Bakara sûresi, 2/37.

³³⁹ İbn Mâce, *zühd* 30.

Evet, Hz. Âdem, zellesinin hemen ardından kendine gelip Rabbine yönelmesine karşılık şeytan, temerrüdünde devam etmiştir. İşte burada, sürçüp düşen ile, bilerek başkaldıran birbirinden ayrılır. Biri, Cennet'ten çıkarılacağı sırada dahi kalbî teveccühünü devam ettirir, Rabbiyle münasebetlerini tamamlamaya çalışır. Ne var ki, onun yere inip, Hz. Muhammed (aleyhisselâm) gibi bir meyve vermesi, bunun ardından da, bütün evlâtlarını arkasına alıp yeniden Cennet'e yönelmesi gibi bir seyr u sülûku söz konusudur. Şeytan ise, mütemadi bir inişe geçmiştir. Her geçen dakika onu biraz daha gayyalara indirmektedir.

Hz. Âdem'in öğrendiği kelimeler hususunda pek çok rivayet vardır. Bize göre en kuvvetlisi, Kur'ân'da geçen şu cümlelerdir:

قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ

“Dediler: Rabbimiz, biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen muhakkak ziyana uğrayanlardan oluruz.”³⁴⁰

Bunlar, bütün mü'minlerin dilinde her zaman vird-i zeban olan sözlerdir. Sanki babamız Hz. Âdem ile anamız Hz. Havva tek bir dil olmuş, biz yavrularına ve gönül meyvelerine bu duayı öğretmişlerdir.

“Rabbimiz, biz kendimize zulmettik, olanlar hep bizim hatamızdan kaynaklandı. Seni dinlememe bir zulümdür; bir zulümdür ama biz bu zulmü işledik. Sen ise bize hep iyilik ettin. Bizi yoktan yarattın, vücut nimetini tattırdın. Sonra bize

³⁴⁰ A'râf sûresi, 7/23.

Cennet gibi bir yuva bahşettin ve bu yuvada bizi birbirimizi enîs ve dost yaptın. Aramıza sevgi ve muhabbet koydun. Beraberce Cennet'in güzelliklerini ve Senin cemalini seyretme arzusu ile içimizi donattın ve çoşturdun. Ne var ki biz, bütün bunların kıymetini bilemedik. Geçici de olsa hata ettik ve fasit bir dairenin içine girerek şeytanı hoşnut ettik. Hâlbuki onun amansız ve apaçık bir düşman olduğunu Sen bize önceden haber vermiştin; bir hata daha ederek bunu da unuttuk.. unuttuk ve memnu meyveye el uzattık.

Bütün bunlar oldu, ama neticede başkalarına değil, biz kendimize zulmettik. Zaten her günahın acı kaderi de budur. Günahkâr, ancak kendine zulmetmiş bir zavallıdır. İşte biz de, şimdi böyle bir zavallı durumundayız. Eğer mağfiretin imdadımıza yetişmezse, biz hepten hüsrana uğrar ve kaybedenlerden oluruz.”

Diğer bir rivayet, onların öğrendiği kelimeleri şöyle anlatır: “*Seni tesbih ve takdis ederim Allahım. (Kurbiyetin noktasından) Sana hamd ederim. (Ben uzağım, Sen yakınsın) Senin ismin çok yücedir. Senden başka ilâh yoktur. Ben nefsimi zulmettim. Beni affet, günahları ancak Sen affedersin.*”³⁴¹ (Senden başka kim günah affedebilir ki, ben onun kapısına gideyim. Benim onulmaz yaralarım kim çare bulabilir ki, ona müracaat edeyim. Afûv Sensin, Gafûr Sensin, beni düştükten sonra a'lâ-yı illiyyîne çıkaracak yegâne Rab de yine Sensin.)

Ayrı bir rivayet de İbn Abbas'tan şöyle nakledilir: Hz. Âdem zellesi neticesinde ihtar alınca, Cenâb-ı Hak ile arasını da şöyle bir konuşma cereyan eder. Söze Hz. Âdem başlar:

³⁴¹ Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmi'l-Kur'ân*, 1/324.

– “Rabbim, beni Kendi elinle (kudretinle) yaratıp bana Kendi ruhundan üflemedin mi?”

– Evet öyle yaptım.

– Ne buyurursun acaba, ben tevbe etsem beni eski yerime döndürür müsün?

– Evet, döndürürüm.”³⁴²

Hz. Âdem (aleyhisselâm), bu rivayetlerden hangisiyle müraعات etmiş olursa olsun, onun böyle içten ve yürekten yönelişi, rahmet-i ilâhiyeyi gayrete, rahmet semasını harekete geçirmiş, geçici olarak kararmaya, kuraklaşmaya maruz kalmış olan Hz. Âdem’in gönlüne, oradan sağanak sağanak rahmet yağmış ve onun gönlünde yeni yeşermeler yeni filizler oluşmaya başlamıştır. Bu ümittir ki, Hz. Âdem’in canına can katmış ve tevbe arşiyelerini tamamlamada ona yoldaş olmuştur.

Kâdı İyâz ise, Hz. Âdem’in tevbesini ve o tevbenin kabulünü şöyle bir tablo ile resmeder:

Hz. Âdem, dua dua yalvardı. Gözyaşlarını ceyhun etti.. evet, dergâh-ı ilâhiyeden uzaklaştırılması onu o kadar üzmüştü ki, bir türlü kendine gelemiyordu. Nihayet Cennet’ten aklında kalan bir hatıra onda yeniden dirilme ümidini şahlandırdı. Hz. Âdem, henüz Cennet’te iken, Cennet kapısında gördüğü bir levhayı seyre dalmıştı. Levhada “Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah” yazıyordu. Cennet’in girişi bu cümle ile süsleniyordu. Âdetâ “Muhammed” ismi, birden Hz. Âdem’in karşısında temessül etti. “Allahım, beni Muhammed hürmetine affet!” dedi.

Cenâb-ı Hak: “Sen O’nu nereden biliyorsun?” diye sorduğunda, Hz. Âdem: “Arş-ı A’zam’da Senin mübarek adının

³⁴² Hâkim, Müstedrek, 2/545.

yanında O'nun isminin yazılı olduğunu görmüştüm. Bundan anladım ki, nezd-i ulûhiyetinde teklifsiz biri varsa o da O zât-ıtır." cevabını verdi. Bunun üzerine Cenâb-ı Hak, Hz. Adem'i affedip kurb-ı huzuruna kabul buyurdu.³⁴³

4. ŞEYTAN VE VESVESE

Vesvese, gizli sese denir. Bir master olan وَشَوَاسٍ (vesvâs) kelimesinin şeytana isim olması da aynı mânâyla alâkalıdır ki, şeytan, "vesvesenin kaynağı" demektir. Ancak örfen meşhur olan mânâsıyla vesvese, nefsin veya şeytanın kalbe attığı hayırsız, faydasız, alçak hatıra ve mülâhazalara verilen bir isimdir.

Hem nefsin hem de şeytanın vesvesesi, Kur'ân-ı Kerim'de ayrı ayrı zikredilir. "Andolsun ki, insanı Biz yarattık ve nefsinin ona ne gibi vesveseler verdiğini biliyoruz ve Biz ona şah damarından daha yakınız."³⁴⁴ âyeti, nefsin vesvesesine işaret ederken; "Şeytan, Âdem'e vesvese verdi."³⁴⁵ mânâsına gelen bir çok âyet de şeytanın vesvesesine delâlet etmektedir.

"Nefsin vesvesesi" tabiri, bir insanın, kendi kendine söylediği ve gönlünden geçirdiği gizli duygular, kararlar, vehimler, hatıralar ve bunlar gibi bütün bâtinî şuur durumlarını da içine alır. Bunlar o kadar gizli ve sessizdir ki, bazılarını melekler dahi bilmekten âcizdirler.. âcizdirler de, onları sadece Cenâb-ı Hak bilir. Nefisten gelen vesvese, şeytanın vesvesesine kıyasla daha gizlidir. Bu gizlilik, bir cihetten onu kuvvetlendirir. Dolayısıyla nefis, şeytandan daha müthiş bir düşmandır. Belki de, "Senin en büyük düşmanın nefsidir."³⁴⁶

³⁴³ Hâkim, *Müstedrek*, 2/615.

³⁴⁴ Kâf sûresi, 50/16.

³⁴⁵ Bkz.: A'râf sûresi, 7/20; Tâhâ sûresi, 20/120.

³⁴⁶ Aclûnî, *Kesfü'l-hafâ*, 1/143.

diyen Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), işte bu hususa işaret buyurmuşlardır.

Nefis ve şeytan, verdikleri vesveseler ile, insan ruhunu, hak yolundaki terakkisinden alıkoymak isterler. İnsanın akıl ve fikrini çelip, azim ve iradesini kırarak onu salih amellerden vazgeçirmek, fani zevk ve kaprişlere düşürerek de sefilleştirmek isterler.

Vesvesenin ilk mâkes bulduğu yer kalbtir. O, burada diğer azalara kalb vasıtasıyla yayılır. Onun içindir ki, vesvesenin ilk tesiri kalbte hissedilir. Tabii ki bu tesir, kabul veya red şekillerinden biri hâlinde tecellî eder. Eğer gelen vesveseler kalbte kabul görmezse, hayalde edep dışı tasvirler mahiyetine bürünürler. Muhayyilesi bu tasvirlerle meşgul olan insan, bir müddet sonra hiç farkında olmadan kalbini de onlarla meşgul eder. Zaten şeytanın istediği de budur. Zira o, varmak istediği hedefe bu yolla birkaç adım daha yaklaşmış olur.

Hâlbuki kalbte kabul görmeyen vesvesenin hiçbir zararı yoktur. Zira vesvese, hayalden öte geçememiştir ve mantıkça da hayal bir hüküm değildir. Vesvesenin kalbte kabul görmediğini anlamak ise gayet basittir. Şayet kalb, gelen vesveseden dolayı üzülmüyor ve ürperiyorsa, bu durum vesvesenin kalbte kabul görmediğine, aksi durum ise, neticenin de aksine bir delil ve bir işarettir. Eğer vesvese kalbte kabul görmüyorsa, bu durumda vesvesenin zararı, zararlı olduğunu düşünmeye münhasır kalır; başkaca da bir zararı yoktur. Hatta kalbin reaksiyonunun şiddeti, kişinin imanındaki kuvvetle doğru orantılıdır.

Evet, imanın kuvveti nispetinde kalb vesveseye karşı reaksiyon gösterir. Bazen gafletle kalbin gösterdiği bu reaksiyon tasdik zannedilir. Bu zanna düşen bazı kimseler, kalblerinde müthiş bir heyecan ve helecan hissederler. Bazen de bu durumdan kurtulmak için huzurdan kaçıp gaflete dalmak ar-

zu ederler. Hâlbuki ortada vesveseyi tasdik diye bir husus söz konusu değildir. Sadece bir reaksiyon vardır. Ve esasen bu reaksiyon da onun imanının salâbet ve kuvvetini göstermektedir. Ve yine bu sebeptendir ki, Allah Resûlü, bu hâl ve durumu anlatırken, “İmanın ta kendisidir!”³⁴⁷ buyurmuşlardır.

Kalbten çıkan mânâlar ile hayalin dokuduğu lafızlar arasında bazen münasebet bulunmayabilir. Zira dıştan veya içten birçok sebep her zaman hayale tesir edebilir. Muhayyile, duygular içinde en çabuk ve en çok tesir altında kalan bir duygudur. Dolayısıyla da, dokuduğu lafızlar, o anda müteessir olduğu sebeplerle ciddî şekilde alâkadardır. Bu durum çocuklar tarafından bilinmediği için, bunlar, en nezih anlarda hayalin dokuduğu çirkin lafızlar sebebiyle, kalblerinin bozulup tefessüh ettiğine hükmederler. Ve vardıkları bu hükümler de onları şeytanın kucağına iter.

Eğer, kalbten çıkan mukaddes mânâlara, arz ettiğimiz şekilde, herhangi bir tesir ile müteessir durumda bulunan hayalin dokuduğu lafızlar arasında yakınlık veya temas varsa telaş edip heyecana kapılmamalı. Zira mukaddes mânâların mülevves suretlere yakınlığı zarar vermez; temas ise bir telbbüs (giymek, giyinmek) değildir. Ayrıca hariçte uzaklık sebebi olan zıddiyet, hayalde yakınlık sebebidir. İki zıttan birinin zikredilmesi, diğerini hatırlatır. Gece gündüzü, ak karayı, iyi kötüyü hatırlattığı gibi... Bu münasebetle gelen tahattura “çağrışım” denilir. Çağrışım ise, çok kere ihtiyarsızdır ve onda mesuliyet yoktur.

Eğer zihin, bu ve buna benzer hâllere mübtelâ olursa, yapılacak tek iş, düşünceden vazgeçmek ve onun üzerinde

³⁴⁷ Müslim, *iman* 211; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/456; 6/106.

fazla durmamaktır. Zira ehemmiyet verip tetkike daldıkça, vesvese kuvvetlenir ve hayalde bir hastalık meydana getirir. Evet, endişe edecek bir şey yoktur. Çünkü tesir, kalbte değil sadece hayaldedir.

Vesvese imanî meselelere ait ise, bilinmelidir ki gelen vesveseler, sadece hayale uğramıştır ve bunların akıl ve kalb tarafından tasdik edilmiş hükümlerle alâkası yoktur. İnsanın, küfrü hayal ve tasavvur etmesi veya dalâleti düşünmesi hiçbir zaman, küfür ve dalâletin kendisi değildir. Tasdik, tasavvurdan başkadır. Çok şey vardır ki, tasdik ettiğimiz hâlde tasavvur edemeyiz. Ve yine nice şeyler vardır ki, tasavvur ettiğimiz hâlde tasdik edemeyiz. Zaten “imkân” da hiçbir zaman “yakîn”e zarar vermez.

Bir de, yaptığı ibadet ve amellerin en güzelini araştırmadan doğan vesvese çeşidi vardır ki, çok kere bu vesveseye müptelâ olanlar, en güzelini ve en iyisini yapayım derken güzel ve iyiyi de terk ettiklerinin farkına bile varmazlar. “*Din bir kolaylıktır; zorlaştıran sonunda mağlup düşer.*”³⁴⁸ hadisindeki hikmetli ikazın düstur edinilip yaşanması, herhâlde şeytanın bu yolla insanı mağlup etmek istemesine karşı en güzel hareket tarzıdır.

Ayrıca, dinde zorlama yoktur.. İslâm’ın hükümleri, zâhire göredir. Biz, meselelerin iç yüzünü tetkik ve tahkikle mükellef değiliz. Bu gibi durumlarda bilmeliyiz ki şeytan, bizim bir zayıf anımızı kollamakta ve her an hücumu hazır bekleyip durmaktadır.

Buraya kadar şeytanın insana karşı bir silahı sayılan vesvese üzerinde durduk. Şimdi bu hususu birkaç madde içinde özetleyelim:

³⁴⁸ Buhârî, iman 29; Nesâî, iman 28.

a. Vesvese imanın kuvvetindedir

Her şeyden önce şunu belirtmeliyim ki, vesvese asla korkulacak bir şey değildir. Çünkü herhangi bir şahsa vesvesenin gelmesi, onda güçlü bir imanın bulunduğu alâmettir. Sahabe-i kiramdan Efendimiz'e gelip, "Yâ Resûlallah, vesveseye müptelâyım." diyen birine, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) cevabı: "Endişe edilecek bir şey yok; o mahz-ı imandır, imanın ta kendisidir."³⁴⁹ şeklinde olmuştur.

Şeytan, sizde de iman sermayesi, ibadet hazinesi, namaz ve dine hizmet cevheri olduğunu bildiği içindir ki, korsanlık yapmakta ve size karşı sürekli taarruzda bulunmaktadır. Korsanlık, belki denizlerde yapılan şekliyle tarihe gömülmüştür ama şeytana bakan yönüyle, Âdem (aleyhisselâm) ile başlamış ve kıyamete kadar da devam edecektir.

Şeytan, kupkuru ve bomboş kalblerle uğraşmaz ve böyle sermayesiz kimselere vesvese okları göndermez. Deniz korsanlarının, her zaman hazine bulunan yüklü gemilere taarruz etmeleri ve define bulunan adalara saldırımları gibi şeytan da, her zaman iman cevheri taşıyan kalblere hücum eder.

Vesveseye düşen mü'min, "Şeytan bütün cephelerde mağlup oldu; bu yüzden şimdi de imana, İslâm'a ait meselelerde vesvese ve şüphelerle beni meşgul etmek, hazineme el atmak istiyor; ama -inşâallah- benden bir şey koparamayacaktır. Bu, onun son çırpınışlarıdır; kapıma haydut kılıklı birinin gelip, birkaç gün el açtıktan sonra çekip gitmesi gibi, bir gün gelecek, o da benden bir şey koparamayacağını anlayınca çekip gidecektir. Zaten gitmese de kapılar ona sürmeli.

³⁴⁹ Müslim, *iman* 211; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/456; 6/106.

Beni koruyan kale çok sağlam ve Allah'ın izniyle onun buna bir şey yapması söz konusu değildir.” diye düşünmelidir.

b. Vesvese kalbin malı değildir

Kalb, vesveseden rahatsız olduğuna göre o vesvese kalbe mâl edilemez. Çünkü eğer o, kalbin malı olsaydı, kalb ondan rahatsız ve tedirgin olmazdı; zaten böyle bir kalble şeytan da uğraşmazdı.

Kalbin rahatsız ve tedirgin olması, kalb ve sahibinin vesveseye razı olmamasından ve vesvese ile o kalbin arasında mânâ ve mahiyet bakımından bir münasebetin bulunmamasındandır. Bunu, tıpkı vücuda giren yabancı mikroplara ve bu mikropların fizyolojik yapıda meydana getirdiği arızalara karşı vücudun antikorları devreye sokması neticesinde hararetin yükselmesi gibi, kişinin vesveseye karşı reaksiyon göstermesi, ateşinin yükselmesi, kaşlarının çatılması, başının ağrması, iştahının ve ağız tadının kaçması... gibi şeylerden de anlayabiliriz.

İşte, şeytanın da kalbimize gönderdiği, bizim malımız olmayan yabancı hayal, düşünce ve vesveselere karşı, mânevî yapımız, iman potansiyelimiz âdeta antikor üreterek, bu şer ve şerareler ordusuna karşı kavga vermekte, bunun neticesinde de ateşimiz yükselip, kalbimiz sıkılmaktadır. Eğer vücudumuz, herhangi bir mukavemette bulunmuyor ve boğa yılanı görmüş bir keçi gibi hemen ona teslim oluyorsa -AIDS virüsüyle gelen mukavemetsizlik gibi- bizim de işimiz bitmiş demektir. Gelen vesvese karşısında kalbimiz, imanımız mukavemet etmezse, o zaman vesvese de olmaz, hararet de yükselmez! Bunun mânâsı, şeytana “Gel, ne istersen yap!” demektir. Zaten şeytanın istediği de budur.

c. Vesveseye maruz kalb, kötülerin çer çöp attığı pınara benzer

Meseleyi bir de şöyle düşünebiliriz: Berrak, saf ve tertemiz bir su kaynağı düşünün ki, bu, bileşikleri, tadı ve vaad ettiği şifasıyla tam Zemzem suyu gibi bir kaynak; herkes tarafından malum ve meşhur hâle gelmiş, dünyaca da kabul edilmiş bir mübarek kevser uzantısı...

Şimdi, hain biri geliyor, sinsice o kaynağa yaklaşıp, su üzerine boya, toz, çer çöp döküp kaçıyor. Siz bunu görünce, “Eyvah!” diyorsunuz, “Pınarım bulandı, mahvoldu, pislendi ve ölüp gitti!” Oysa hakikat böyle değildir. Akan su, üzerine atılan o çer çöpü götürecektir ve safiyetini yine muhafaza edecektir. Sizin kalbiniz, imanınız berrak, pırl pırl bir pınar gibi ise, o zaman onu bulandırmak için üzerine atılan tozun, toprağın ona hiçbir zararı olmayacaktır. O toz toprak zamanla akıp gidecek ve sizin o pislik kabul etmez kaynağınız her zaman temiz kalacaktır. Demek oluyor ki, o bulanıklık pınarın kendinden değil... Evet, işte vesveseye maruz bir kalble alâkalı da böyle düşünülmalıdır.

d. Vesvese iradî olmayıp, fiiliyata dökülmüyorsa insanı mesul etmez

Malum olduğu üzere, mükellef ve mesul olmada irade ve şuur esastır. Hayvanların yanı sıra, mecnunlara ve akli, şuuru yerinde olmayanlara da teklif yoktur. Bu itibarla, gelen vesveseler iradî olarak gelmiyor ve biz planımızı, programımızı yapıp, “Gel!” diye kalb ve düşünce kapılarımızı bizzat kendimiz aralamıyorsak, mesul sayılmayız.

İrade, genellikle kendi kendine gelen vesvese ile karşı karşıya kalır ve davetsiz geldiğinden dolayı da ona karşı

mukavemet edemez. Ayrıca insan, tedayi-i efkâr ile iradesi dahilinde olmadan, gördüğü, duyduğu, okuduğu şeylerle de birtakım hatıralara, hayallere, düşüncelere maruz kalabilir. İnsanın bu hâli, yaratılışın muktezası olduğundan çok defa bunlardan kurtulmak da mümkün değildir.

e. Vesvese, insanın ilerlemesine mâni olmayan örümcek ağı gibidir

Vesvese, kendine has tutarsızlığıyla iyi bilindiği zaman kat'iyen zararlı olmaz. Zira Kur'ân'da, "*Muhakkak, şeytanın hilesi zayıftır.*"³⁵⁰ buyrulur, şeytanın tuzaklarının zayıflığına işaret edilmektedir.

Evet, şeytanın hilesi var ama, tutarsızdır ve yok gibidir. Meselâ, iki duvar arasından geçmek istiyorsunuz; bakıyorsunuz ki, bir örümcek, ağını gerip yolunuzu kapatmış. Şimdi böyle bir durumda geri mi dönersiniz, yoksa yolunuza devam mı edersiniz? Örümcek ağı, sizin ilerlemenize mâni olabilir mi, olamaz mı? Şüphesiz hiçbir şey yokmuş gibi davranır, onu bir engel olarak görmez ve yolunuza devam edersiniz.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), şeytanın, kimse-nin elinden tutup dalâlet, küfür ve günaha sürükleyemeyeceğini ve zorla kötülük yaptırıp günah işletemeyeceğini beyan buyurur.³⁵¹ Şeytanın yaptığı, ancak fenalıkları süsleyip cazip ve çekici göstermektir.³⁵² İyiyi de kötüyü de yaratan, dalâlete de hidayete de sevkeden ancak Cenâb-ı Hak'tır.³⁵³

Şeytanın vesveseleri, rengârenk köpüklerle süslenip imar edilmiş bir saray gibidir; ilk bakışta insanı çabuk etkiler ve

³⁵⁰ Nisâ sûresi, 4/76.

³⁵¹ Bkz.: Münâvî, *Feyzü'l-kadîr*, 3/204; Deylemî, *el-Müsnedü'l-Firdevs*, 2/11-12.

³⁵² Bkz.: Muhammed sûresi, 47/25; En'âm sûresi, 6/43; İbrahim sûresi, 14/22.

³⁵³ Bkz.: Fâtır sûresi, 35/8.

kendine çeker. Bu cazibeye kapılanlar için o cazip görülen şeyin altında derin çukurlar bulunur, hem de kilometrelere ulaşan derin çukurlar...

Hulâsa, gelip geçiciliği bilindiği zaman vesvesenin zararı olmaz. Vesvese aslında, üflemeyle uçup giden bir tüy kadar zayıftır. Veya bir ara toplanıp sonra dağılıveren bulutlara benzer, ama ardından ne yağmur gelir ne de yel!.. Bir başka ifade ile o, uçak yolcularının her zaman hissettikleri bir hava boşluğu gibidir ki, içine girilince ne feryat etmeye değer ne de dövünüp yakınmaya!..

f. Vesvese, üzerinde durulmaz ve dert hâline getirilmezse hiçbir zarar vermez

Düşüncenize bulaşıp da duygularınızı kirletmeyeceğini bildiğiniz zaman vesvese zararlı olmaz. Zira vesvese, hayal aynasında sönüp gidecek kadar zayıf ve gelip geçici bir iz, bir leke ve pislik bulaştırmayacak bir görüntü, bir yansımadan ibarettir. Akla ve hayale gelen şeyler, hayır kaynaklı ise, akıl ve düşünceyi bir derece nurlandırır; fakat şek kaynaklı bir vesvese ise, akla, düşünceye ve kalbe kat'iyen tesir etmez, kirletmez ve zarar da vermez.

Hız. Bediüzzaman'ın yaklaşımıyla, elinizde tuttuğunuz aynaya, karşıdaki yılanın görüntüsü aksetse, o aynadaki yılanın elinize zararı olmadığı ya da aynaya akseden bir pislik elinizi kirletmediği veya yanan ateşi elinizdeki aynaya tevcih ettiğiniz zaman eliniz yanmadığı, keza elmasın etrafındaki kömür tozlarının elmasa zararı olmadığı gibi şeytanın dışta ya da içte müessiriyet ölçüsünde herhangi bir zararı söz konusu değildir.³⁵⁴

³⁵⁴ Bkz.: Bediüzzaman, *Mektubat*, s. 48; *Lem'alar*, s. 110; *Kastamonu Lâhikası*, Mektup no: 3.

Evet, üzerinde durmadığınız, merakla üzerine varmadığınız, sahip çıkıp kabullenmediğiniz, küçük görerek şişmesine meydan vermediğiniz ve bir dert hâline getirmediğiniz takdirde vesvesenin hiçbir zararı olmaz. Öyle ise ona hep tepeden bakmalı ve “Allah’ın (celle celâluhu) izniyle bunun altından vurup, üstünden çıkarız.” denmelidir.

g. Vesvese, zararlı tevehhüm edildiği zaman zarar verir

Şimdiye kadar anlattıklarımızın hilâfına hareket edildiğinde az dahi olsa vesvese zarar verebilir. Evet, vesvesenin zararsız olduğu bilinmeyip, zararlı tevehhüm edildiği zaman o zararlı olabilir. Yani üzerinde durulup kurcalandığı ve merakla karıştırıldığı zaman büyütülebilir.. evet, büyük görüp önem verdikçe o da büyür ve bir balon gibi şişerek bizi yutacak hâle gelebilir. Bir arı kovanı içinde yüzlerce arı bulunur, ama siz önemsemeden onun önünden geçer gidersiniz.. onlar da size ilişmez. Vesvese karşısında da yapmamız gereken şey bundan farklı olmamalıdır.

Şeytan, zayıf ve geçici bir görüntü karesini hayalimize atar, biz de onu cazip bulur ve işletirsek, o bir karelik manzara, hayal sinemamızda saatleri içine alan bir film şeridi hâline gelir; gelir ve biz bunun farkına bile varamayız. Hususiyle yalnız kalınca, bilhassa gençlerde ve hele nefsanîliğe bakan, bedeni tesir altına alan manzaralar karşısında... Evet, insan onu alır ve hayalinde maceralı bir film hâline getirir. Hâlbuki şeytana ait olan, o ilk dar sahnedir. Öyleyse o ilk oltaya takılmamak, oyununa gelmemek ve onu işletmemek gerekir ki, şeytan da bizi işletmesin ve işlete işlete hayallerimizi gerçeğe dönüştürmesin; biz de neticede o bir karelik görüntünün kurbanı olmayalım.

h. Hassas ve asabî ruhlar, şeytanın vesvesesine önem verip vehme kapılmamalıdır

Vesvese, hassas ve asabî ruhlarda, daha da zararlı bir hastalık, hatta zamanla meleke hâline gelebilir. Böyle birisi, vesvese geldiğinde, zararlı olacağı endişesiyle telaşa ve vehme kapılır, kalben, fikren ve im'ân-ı nazarla (iyice tetkikle) derinleşip, o meseleyi kendine mâl eder; derken kendisinde o, bir huy hâline gelerek onunla bütünleşir. Bu ise, şeytan karşısında ye'se düşüp, büsbütün bir yenilgi ifadesidir. Böyle biri, ümitsiz bir hâlde "Artık ben mahvoldum!" deyip, mağlubiyeti kabul eder ve merkezi, şeytanın kullanmasına hazır hâle getirir ve hatta ona bırakır.

Bir kumandan düşünün; ileride sağ tarafta birkaç madeni parlama gördü diye, düşman o taraftan saldırıya geçecek vehmine kapılır ve ordusunun sağ kanadını boşaltıp o tarafa sürer; sol tarafındaki dağlarda da ağaç yapraklarının kıpırdanmalarından, düşmanın saklandığı ve hücum edeceği düşüncesine kapılarak, ordusunun sol kanadını da oraya sevkeder. Neticede merkez, hasmın taarruz ve imha hareketine açık ve hazır hâle gelmiş olur. Esasen böyle bir davranış, taktik bilememenin ve düşmanı tanıyamamanın ifadesidir.

Bütün bunlardan açıkça görülüyor ki, şeytanın vesvese adına bir kibrit çöpü kadar önemi yokken, insan onu azmanlaştırıyor, azgınlaştırıyor ve kendi başına salıveriyor. Evet, dikkat etmeli ve onu hayalimizde, düşüncemizde büyütmemelidir.

i. İbadet ile vesvesenin manyetik alanından hemen uzaklaşıp, onun psikolojik tesirinden çikılmalıdır

Vesveseye karşı sizi onun manyetik alanından kurtaracak davranışlarda bulunmak çok önemlidir. Hadiste de ifade

edildiği gibi, böyle bir şey arız olduğunda, söz gelimi insan bir şeye gazaplandığında ayakta ise oturmalı, oturuyorsa ayağa kalkmalı veya kalkıp iki rekât namaz kılarak, iç dünyasında bazı değişiklikler yaparak içerisindeki sisi, dumanı dağıtacak bir şeyler yapmalıdır.³⁵⁵

Evet, irade devreye sokularak, insan psikolojisine tesir edebilecek ve elde olmadan içine düşülen hava boşluğundan onu çıkaracak veya tutulduğu elektrik akımı gibi o güçlü vakumdan onu çekip alacak, küçük de olsa mutlaka bir vesile aranmalıdır.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), bir sefer dönüşü -bir defaya mahsus olmak üzere- yorgunluktan uyanamayıp sabah namazı kazaya kalınca, “*Burayı derhal terk edin; şeytan burada hâkimiyet kurmuş!*”³⁵⁶ şeklinde ikazda bulunmuştu. Evet, her zaman şeytanın manyetik alanına karşı dikkatli olunmalı ve şayet bilmeyerek içine girilmişse, çarçabuk oradan uzaklaşılmalıdır. Gaflet ve dikkatsizlik, şeytan ve şeytanî şeylere birer hüsnü istikbalse, evrâd ü ezkâr, Allah’ı ilan ve O’nunla irtibatlanma bütün şer kuvvetlere karşı bir müdafaa, hatta bir taarruzdur.

Burada, Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) şeytanın ezan sesinden nasıl kaçtığını ifade eden hadislerini hatırlatıp geçelim.³⁵⁷ Demek ki, onun, ezana ve ezanın ihtiva ettiği mânâlara tahammülü yok. Öyle ise, şeytan vesveselerle taarruza geçtikçe, biz de Allah ve Resûlü’yle irtibatımızı daha da

³⁵⁵ Ebû Dâvûd, *edeb* 3.

³⁵⁶ Müslim, *mesâcid* 309; Ebû Dâvûd, *salât* 11; Tirmizî, *tefsir* (20) 1; İbn Mâce, *salât* 10; Muvatta, *salât* 25.

³⁵⁷ Bkz.: Buhârî, *ezan* 4; *amel fi’s-salât* 18; *sehv* 6; *bed’ü’l-halk* 11; Müslim, *salât* 19; *mesâcid* 83; Ebû Dâvûd, *salât* 31; Muvatta, *nidâ* 6; Nesâî, *ezan* 30.

kuvvetlendirmeli ve hep lâhûtî hatıralara dalmalıyız ki, şeytanî buuda yer kalmasın.

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) Miraç yolculuğunu hatırlamanın vesveseyi, hususiyle namazda akla gelenleri, hatta esnemeyi bıçak gibi kestiği ve keseceği söylenir ki, bu mesele sahih sünnette olmasa bile üzerinde durmaya değer. Keza bir yerde, sol tarafınıza atacağınız üç tükürük, bir de bakarsınız onun geldiği sisli perdeyi yırtıverir. Şeytanın harama teşvik adına gelen vesveselerine karşı bazen yumruğu sıkıp meydan okuma, bazen de hafife alma mânâsına tebessüm edip geçme, onun manyetik alanına karşı gerilimde bulunma ifadesi sayılabilir.

Bir genç arkadaşımıza şöyle dediğimi hatırlıyorum:

“Şeytan, karşına çıkıp da bir harama bakmanı istediğinde şöyle düşün: Bakmakla eline ne geçecek? Bakacaksın, o boş... Daha ileri götürsen, yine boş... Kaldı ki, imanından ötürü duyacağın, sana vereceği pişmanlık ve ızdırabı da unutmamalısın. İşte, sonu böylesine boş, ızdıraplı ve karanlık olan bir bakışın artık ne mânâsı olabilir ki!”

Zaten, insan kendini böyle ikna etmeye çalışırken o haram manzara da kaybolup gitmiş olur.

Akla gelen her vesvese, her süslü manzara, gelecekte ondan daha mükemmellerinin elde edilebileceğini düşünmekle de izale edilebilir.. hiç olmazsa tadil edilebilir. Kur'ân'ın pek çok yerinde, dünya hayatının bir oyun ve eğlenceden ibaret bulunduğu ve gerçek hayatın ahiret hayatı; yaşanacak gerçek yurdun da, ahiret yurdu olduğu ifade edilir.³⁵⁸ Biz

³⁵⁸ Âl-i İmrân sûresi, 3/185; En'âm sûresi, 6/31, 70, 130; Ankebût sûresi, 29/64; Mü'min sûresi, 40/39; Muhammed sûresi, 47/36; Hadid sûresi, 57/20.

de, bu türlü durumlarda, dünyanın bütün güzelliklerine karşı “İsteyene ver Sen onu, bana Seni gerek Seni!” demeli ve o anlamsız hülyalardan uzaklaşmalıyız.

Yaz aylarının kavurucu sıcağını bahane ederek, şeytan sizi hizmetten ve irşad gayesiyle etrafa gidip gelmekten alıkoymak ve başkalarına yaptığı gibi, sizi de deniz kıyılarına veya gölgesi serin mesire yerlerine çekmek mi istiyor? Ona Cehennem ateşinin çok daha sıcak olduğunu hatırlatıverin. Öyle zannediyorum ki, kalbinize atmak istediği bu vesvese onun kendi gırtlığına takılıp kalacaktır.

Yine “Allah Resûlü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ve O’nun sadık yârânı ve arkadan gelen salihler bizi bekleyip dururken, benim şurada burada avare ve bana yakışmayan bir vaziyette dolaşmam hiç doğru olur mu?” diyerek de, şeytanın bu mevzuda telkin etmek istediği gaflet ve rehavet vesvesesini izale etmede bir yararı olur zannediyorum.

j. Abdest ve namazda “Eksik mi yaptım?” şeklindeki vesveselere de önem verilmemelidir

“Abdest ve namazımı yanlış ve eksik mi yaptım acaba?” şeklinde gelen vesveselere de aldırış etmemek gerekir. Böyle bir vesvese ilk defa vuku buluyorsa, o abdest veya namaz tekrar edilebilir. Ama mükerreren oluyorsa, meselâ bir insan, abdest uzvunu yıkayıp yıkamadığından devamlı şüpheye düşüyorsa, hiç vesveseye meydan vermeden o uzvunu yıkadığını kabul ederek namaza durmalıdır. Ve yine namazı kaç rekât kıldığı mevzuunda vesveseye müptelâ ise namazının tamam olduğu kanaatiyle hareket etmelidir.

k. Vesvesenin ilkâ ettiği şeyin üzerine üzerine gidilmelidir

Vesvesenin üzerinde durmadan tam tersi istikamette yürümek lâzımdır. Hiç kâle almadan, önem vermeden, yapılan yanlış bile olsa, “Mezheplerimizden birine uyar.” deyip geçmek, maslahata binaen daha muvafık olur kanaatindeyim. Bu türlü durumlarda esas olan, şeytanın canını okuyup vesveseyi def etmektir.

Vesvesenin faydalı yanı da vardır. Daha önce de temas ettiğimiz gibi, vesvese çok kimsenin özellikle de hassas fitratların mahiyetinde, âhir ömre kadar terakkilerine medar olabilecek bir zemberektir. Tıpkı saat zembereği gibi onun kalbi de vesveseye karşı kurulu kaldığı sürece, daima çalışır ve onu ileriye, daha ileriye götürür; çünkü bu sayede imtihan ve mücadele ölünceye kadar devam eder. Evet, itikadı sağlam, ameli yerinde ve nefsinin teslim almış bir mü'minde böyle bir “cihad-ı ekber”i yaptırtan ve ona gazilik sevabı kazandıran kaynak, vesvesedir.

Diğer bir yönüyle de vesvese, insanı daima müteyakkız ve uyanık tutar. Mü'min, işini halletmiş olmanın ve duruma hâkimiyetinin verdiği rehavet ve rahatlık içinde, uyku bilmez bir düşman olan şeytanın çukurlarından herhangi birine düşebilir; düşmemek için, daima tetikte bir asker gibi hep uyanık olmalıdır. Hasta, hastalık vasıtasıyla Allah'a (celle celâluhu) karşı yalvarış ve yakarışa geçtiği gibi vesveseli insan da her vesvese emaresi karşısında: “Aman yâ Rabbi!” der ve kendini o ifritten kurtarıp gerilime geçer.. geçer ve günahları içeri almayacak bir kalenin içine girer, kurtulur. Elverir ki o, vesveseyi büyütüp, zararlı hâle getirmesin...³⁵⁹

³⁵⁹ Vesvese ile alâkalı bkz.: Bediüzzaman, *Sözler*, 21. Söz'ün İkinci Makamı; *Mektubat*, 11. Mektup, Birinci Mebhas; *Lem'alar*, 13. Lem'a, Altıncı İşaret.

5. ŞEYTAN PORTRESİNDEN BAZI KESİTLER

a. Şeytanın İnsana Teması

Şeytan, insanlığın babası Hz. Âdem'e düşman olduğu gibi, onun evlâtlarının bütününe de aynı şekilde düşmandır. Daha insan bir sperm hâlinde rahm-i mâdere düştüğü andan itibaren şeytan hemen ona parmak karıştırmak ister. Onun içindir ki, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) bize; “Ailenize yaklaştığınız zaman: بِسْمِ اللّٰهِ اَللّٰهُمَّ جَبَبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَبَبِ ‘Allahım, şeytanı bizden, bize lütfedeceğin şeyden ve bizi de şeytandan irak tut!’ deyin.”³⁶⁰ tavsiyesinde bulunur. Zira “mukarenet” hâlinde itibaren cin ve şeytanların müdahale edeceği bir atmosfer ve hava meydana gelmeye başlamıştır. Şayet, böyle bir dua paratoneri olmazsa, şeytanın şerli şerareleri, ana-babaya ve onlardan meydana gelecek çocuğa da zarar verebilir. Bilhassa ceninin hususî durumuna tesir edebilecek hâdiselere sebebiyet verebilir.

Bu sebeptendir ki, yine Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: “Her doğan çocuğa şeytan mutlaka temas eder. Ancak Meryem ve Hz. İsa bundan müstesnadır.”³⁶¹ Buhârî ve Müslim gibi hadis kitaplarının şârihleri bu hadis üzerinde uzunca durmuşlar ve “Hz. Mesih'e temas etmeyen şeytan, acaba Efendimiz'e temas etmiş olabilir mi?” sorusuna cevap aramışlardır.³⁶²

Bence meseleyi bir mukayese üslûbuyla ele almaya gerek yoktur. Elbette Efendimiz'e şeytan temas edememiş veya etmemiştir. Ancak bu mevzuda Hz. Mesih'in bir hususiyeye-

³⁶⁰ Buhârî, *vudû* 8; tefsir (3) 2; *bed'ü'l-halk* 11; *nikâh* 67; *daavât* 54; *tevhid* 13; Tirmizî, *nikâh* 8.

³⁶¹ Buhârî, *enbiyâ* 44; *bed'ü'l-halk* 11; Müslim, *fezâil* 147.

³⁶² İbn Hacer, *Fethu'l-bârî*, 6/541, 542; Nevevî, *Şerhu Sahih-i Müslim*, 15/128, 129.

ti vardır. O, Cibril'in nefhası ile yaratılmıştır. Bu sebeple de şeytan ona hiçbir suretle dokunamamıştır. Kur'ân'da bu hususiyet ele alınarak şöyle anlatılır:

*“İmrân'ın karısı demiştir ki: ‘Rabbim, karnımda bulunmanı (bütün kayıtlardan âzâde) tam hür olarak Sana adadım, benden kabul buyur. Şüphesiz Sen işiten ve bilensin.’ Onu doğurunca -Allah onun ne doğurduğunu daha iyi bilir- şöyle dedi: ‘Rabbim, onu kız doğurdum. Erkek, kız gibi değildir. Ona Meryem adını verdim. Onu ve soyunu, kovulmuş şeytanın şerrinden Sana ısmarlıyorum.’ Rabbi onu en güzel bir şekilde kabul buyurdu.”*³⁶³

İmrân'ın hanımının yaptığı dua ve bu duanın kabul olması, Hz. Meryem'in ve Hz. Mesih'in, şeytanın temasından korunmasına bir vesile teşkil etmiş. Ve şeytan, Hz. Mesih'e ömrünün hiçbir döneminde dokunamamıştır.

Mevlâna Şiblî kaydediyor: Hz. Mesih delikanlılık çağındaydı. Bir gün karşısına şeytan dikilmiş ve ona uygunsuz şeyler telkin etmeye çalışmıştı. Mesih, her defasında ona reddedici mukabelede bulununca, şeytan ona “Öyle ise sen Allah'ın oğlusun!” dedi. Mesih de, “Hayır, ben sadece bir kulum.” cevabını verdi. Şeytan, “Yeryüzünde senden aziz kimse yok!” dedi. O yine kendisinin bir kul olduğunu söylemekle iktifa etti. Râvi diyor ki: Mesih, canı dudağına gelmiş gibi sıkılmış, bunalmış ve cevap vermekten yorgun düşmüştü ki, işte o esnada Cibril imdada yetişti ve vurduğu bir sille ile şeytanı yerin dibine ve geldiği yere gönderdi. Şeytan artık, onun ruhu- na karanlık duygular salamaz oldu. Çünkü o, Ruhullah'tı ve daha önce hakkında yapılan dua, makbul olmuştu.

³⁶³ Âl-i İmrân sûresi, 3/35-37.

Her insanda şeytanın bir nasibi ve lümmesi vardır. O, bu lümme yoluyla üfledikleri ile insanı tesir altına alır. Efendimiz'den (sallallâhu aleyhi ve sellem) bu lümme meleklerce alınıp atılmıştır. Hâdise ya Efendimiz'in çocukluğunda ya da O'nu miraca hazırlama esnasında cereyan etti. Şöyle ki, kalbi yarıldı ve siyahımsı bir parça oradan alınıp atıldı. Bu müdahaleyi yapan gök sakinleri, o esnada birbirleriyle şöyle konuşuyorlardı: “İşte şeytanın O'ndaki nasibi budur!”³⁶⁴ (Yani artık O'nda şeytanın nasibi yoktur ve artık O'na şeytan temas edemeyecektir.)

Lümme-i şeytan, hakikat-i Ahmediye'den, âyân-ı sâbite keyfiyetiyle alınıp atılmış ve Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) nazarı mütemadiyen Cenâb-ı Hakk'a müteveccih hâle getirilmişti. Bir başka ifade ile O'nun nazargâhı, hep ulûhiyet âlemi olmuştu...

b. İnsanın Cibillî Düşmanı

Şeytan, insanın cibillî düşmanıdır ve insanı takva libâsından etmek için elinden gelen her şeyi yapar. Bu ise insanın Allah'tan uzaklaşması demektir. Herhâlde bir insanın bu hâle düşmesi, şeytanı sevince boğar. Kur'ân, bu mevzuda bizi uyarır ve dikkatli olmaya çağırır:

*“Ey âdemoğulları! Şeytan ana-babanızı, çirkin yerlerini onlara göstermek için elbiselerini soyarak Cennet'ten çıkardığı gibi, sizi de (şaşırtıp) bir belâyâ düşürmesin. Çünkü o ve tayfası, sizin onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler. Şüphesiz Biz, şeytanları inanmayanların dostları yaptık.”*³⁶⁵

Şeytan durmadan sizin ayıp ve kusurlarınızla uğraşır ve hakkınızda ne planlar ne planlar çevirir. Ve tabî en başta sizi

³⁶⁴ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/121; İbn Hişâm, *es-Sıratü'n-nebeviyye*, 1/173-174.

³⁶⁵ A'râf sûresi, 7/27.

takvadan uzaklaştırır. O sizi şehvetle vurduğu zaman yolların en kestirmesini bulmuş demektir. Zira şehvet, iradeyi gevşeten ve insanı şeytanın oyuncağı yapan en tehlikeli bir silahtır. O size daha pek çok hileyle yaklaşır ama siz bunları sezemezsiniz. Çünkü o sizi, sizin onu görmediğiniz yerlerden, yani size ait boşluklardan temâşâ eder.

Siz onun tayfasını da göremezsiniz; çünkü o ve kabilesi, sizin göremeyeceğiniz tabyalarda mevzilenmişlerdir. Hiç beklenmedik bir anda sızar gelir ve sizi kalblerinizden vururlar. Ayrıca âyette “*Biz, şeytanları inanmayanların dostları yaptık.*”³⁶⁶ buyrulmaktadır ki, insan, inancı nispetinde şeytana buğzeder ve ona karşı tavır alır. İnanç azaldıkça da şeytanla dostluk bağları kuvvet kazanır.

Öyle ise ey inananlar! Sakın şeytana kanmayın ve onun oyunlarına aldanmayın. Ortada kurtuluşa taşıyan bir sefine-i Nuh var; bu sefine, imandır, Rabb’e bağlılıktır. Ona binin ve şeytanî tayfların, şeytanî dalgaların sizi sizden uzaklaştırmasına meydan vermeyin! Zira onun dalgaları araya girerse kurtulamaz ve “*Bugün kurtulan yoktur.*”³⁶⁷ âyetinin şümülüne dahil olursunuz.

İşte, böyle bir akıbeta düşmekten korkun, sahilden ayrılmayın ve ilk fırsatta sefineye girmeye bakın!. Yani sürçme ve düşmelerinizle, tevbe arasında öldürücü fasılalara takılmayın. Yani hemen istiğfar ve tevbeye koşun! Kalb ve kafanızı daima murâkabe altında tutun; tutun ki, şeytan ve avenesi o mahrem açıklarınızdan içinize sızmasınlar. Hatta hayallerinizi bile mutlaka korumaya çalışın ki, o, hayallerinizde size fisk kapılarını açmasın. Evet, ona böyle bir adım atma cesareti verme-

³⁶⁶ A'râf sûresi, 7/27.

³⁶⁷ Hud sûresi, 11/43.

sin. Çünkü her adım bir başka adımla neticelenir ve sonunda şeytan da asıl istediğini elde etmiş olur.

Böyle bir şeyin olmaması için, şeytandan size bir dürtü geldiğinde, hemen istiaze edip kendinize geliniz ve Rabbiniz olan Allah'a sığınınız... İşte her zaman üzerinde durulacak yol budur ve Kur'ân size bu yolu salıklamaktadır. *“Allah'tan korkanlar, kendilerine şeytandan gelen vesveseler dokunduğu zaman, (Allah'ı) hatırlayıp hemen gerçeği görürler.”*³⁶⁸

İşte bu, şeytandan gelebilecek herhangi bir esinti, tesir ve tayf karşısında takva dairesine girmiş insanların tavrıdır. Hayallerinizde olsun, az çizgiden çıkmanız ve istikametinizi koruyamamanız, sizi onların kuklası hâline getirir. Aksine, gönlünüz takvaya, gözleriniz de hakikate açık olursa, ilâhî sıyanet altında sayılırsınız. Evet, takva ehlinin kalbine, gönlüne ve kafasına şeytanın yol bulup girmesi mümkün değildir. O, olsa olsa onların ancak hayal harimlerinin dış avlusunda dolaşabilir.

c. Dört Cihetten Saldırması

Şeytanın, insanoğluna olan kin, nefret ve düşmanlığı, Rabbi karşısında da onu bir hayli küstah hâle getirmiştir. O, önce Rabbinden mühlet istemiş, mühletin verilmesi üzerine de, tuğyan ve küfrünü ilan etmiştir. Onun bu tavrını Kur'ân-ı Kerim şöyle nakleder:

*“İblis dedi ki: Öyle ise beni azdırmana karşılık and içerim ki, ben de onları saptırmak için, Senin doğru yolunun üstüne oturacağım. Sonra elbette onların önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından onlara sokulacağım ve Sen onların çoklarını şükredenlerden bulamayacaksın.”*³⁶⁹

³⁶⁸ A'râf sûresi, 7/201.

³⁶⁹ A'râf sûresi, 7/16-17.

Şeytan, kendi gittiği ve insanları götürmek istediği yolun bâtil olduğunu bilmekte ve yaptığı şeyleri bile bile yapmaktadır. Evet o, Cenâb-ı Hakk'a karşı, "*Senin doğru yolunun üzerine oturacağım.*" demektedir. Doğru yolun, ancak ilâhî yol olduğunu şeytan dahi tasdik etmekte ve bu ifadeleri ile, insanları saptırma işinden asla vazgeçmeyeceğini ilan etmektedir. İlan etmekte ve durmadan insanların gönüllerine vesveseler salmaktadır.

"Sonra onlara önlerinden geleceğim."

Yani ileriye matuf, ahirete müteallik meselelerde onları tereddüt ve şüpheye düşüreceğim. Onları, ahirete, Cennet ve Cehennem'e inanmaz hâle getireceğim. Bu suretle de onlar, hayatlarını ahirete göre tanzim etmeyi düşünmeyecekler. Aradıkları her şeyi maddede arayacaklar. Hep birer maddecî, birer materyalist ve birer pragmatist olarak yaşayacaklar. Evet, onların ahirete karşı ümit ve iştiaklarını söndürerek onları amelsiz, azimsiz yığınlar hâline getireceğim.

"Ve arkalarından geleceğim."

Yani dünyanın devamlı ve sürekli olduğunu onlara telkin ederek içlerine tûl-i emel salacağım. Dünyada ebedî kalacak gibi hep çakırkef yaşayacaklar.. ve dünya nimetlerini onlara o kadar güzel göstereceğim ki, başka güzel tanımaz olacaklar.. tanımaz olacak, Ebedî Güzel'i ve ebedî güzellikleri görmek için içlerinde hiçbir rağbet kalmayacak.

"Ve sağlarından geleceğim."

Yani yaptıkları hayırların içine dahi şeytanlık karıştıracağım. Hasenatlarını süslü püslü göstererek yaptıklarını bulan-dıracağım. Bazen de, iyiliğe giden yolları onlar için kapamaya çalışacağım. Ve bid'atleri yaygınlaştırmak suretiyle dinin

ruhunu onlara unutturacağım. Küçük bir âdâp dahi kabul edilemeyecek fiilleri, onlara din diye kabul ettireceğim. Onlar da dediklerimi yapacak ve dinin temel prensiplerini ihmal veya terkte hiç mahzur görmeyecekler.

“*Ve sollarından geleceğim.*”

Yani bütün günah çeşitlerini onların üzerine salacak, bâtılı terğib ve teşvik ederek her kötülük için onlara davetiyeler çıkaracağım. İçlerini gıdıklayarak, şehvetlerini tahrik edeceğim. Kadını erkeklere, erkekleri de kadınlara salarak onları kendi dünyalarında iffetsiz, ismetsiz ve tutarsız hâle getireceğim.

İmam Şakik, konuyla alâkalı olarak şu hususları kaydeder:

Her sabah şeytan, bana dört yanımdan, yani önümden, arkamdan, sağımdan ve solumdan gelir ve beni yoldan çıkarmaya çalışır. Önümden gelirken şöyle der: “Korkma! Allah Gafûr ve Rahîm’dir.” Ben de, ona: “*Ben tevbe ile iman edip salih amel işleyenleri bağışlarım.*”³⁷⁰ âyetini okurum.

Arkamdan gelirken, çocuğum olursa fakir kalacağımı söyler ve beni fakirlikle korkutmak ister. Ben de “*Yeryüzündeki bütün canlıların rızıkı Allah’a aittir.*”³⁷¹ âyetini okurum.

Sağımdan gelirken medh ü senâ ile gelir. Ben de “*Netice, Allah’tan korkanlarındır.*”³⁷² âyetini okurum.

Solumdan gelirken de şehevî şeylerle gelir. O zaman da “*O gün onlarla arzuladıkları şeyler arasına perde çekilmiştir.*”³⁷³ âyetini okurum. Ve bu mukabelelerle şeytanın şer ve vesvesesinden kurtulurum.³⁷⁴

³⁷⁰ Tâhâ sûresi, 20/82.

³⁷¹ Hud sûresi, 11/6.

³⁷² A’râf sûresi, 7/128.

³⁷³ Sebe sûresi, 34/54.

³⁷⁴ Fahreddin Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 14/41.

Âyette dört cihetin zikri, şeytanın vesvese verme gayretindeki ciddiyete işaret içindir. Yani o, mümkün olan her cihetten geleceğini söylemektedir. Peygamber Efendimiz'den (sallallâhu aleyhi ve sellem) nakledilen şu hadis-i şerif de bunun tefsiri gibidir:

*“Şeytan, âdemoğlu için İslâm yolunda oturur ve ‘Babalarnın dinini terk mi edeceksin?’ der. O da şeytana isyan edip müslüman olur. Sonra hicret yolu üzerine oturur ve ‘Yerini yurdunu terk edersen garip kalırsın!’ der. Mü’min yine onu dinlemez ve hicret eder. Sonra cihad yolu üzerinde durur, o, muhacir mü’mine ‘Savaşa gidersen öldürülürsün, malını taksim, karını nikâh ederler!’ der. O bu son engeli de aşar ve yoluna devam eder.”*³⁷⁵

İşte bu haber, şeytanın vesvese verme konusunda mümkün olan her yolu denediğini göstermektedir.

Dört cihetin zikredilip, üst ve altın zikredilmemesindeki hikmet ise, insanın ruhî saadetlerinin gitmesini tevlid edecek kuvvelerin, bedenın zikrolunan yerlerine yerleştirilmesi sebebiyledir.³⁷⁶

Ayrıca şöyle bir rivayet de vardır: Şeytan bu sözü söyleyip dört ciheti sayınca, melekler, insanlara acıyıp Cenâb-ı Hak’a şu niyazda bulunurlar: *“Ey Rabbimiz! Eğer şeytan onları bu dört cihetten istilaya kalkarsa insanlar nasıl kurtulacaklar?”* Bunun üzerine Cenâb-ı Hak da onlara şu hitapta bulunur: *“İnsan için iki yön kaldı: Üst ve alt. Saygı ile ellerini yukarıya doğru kaldırır; dua ve huşû ile alnını yere koyarak secde ederse, onun yetmiş senelik günahını affederim.”*³⁷⁷

³⁷⁵ Nesâî, *cihad* 19; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/483.

³⁷⁶ Fahreddin Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 14/42.

³⁷⁷ Fahreddin Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 14/42.

d. İnatçı ve Azgın Şeytan

Şeytanın Rabbine karşı tuğyanı, Nisâ sûre-i celilesinde şöyle anlatılır:

*“Allah’a şirk koşanlar, Allah’ı bırakarak yalnız dişilere taparlar. Ve onlar böylece, inatçı ve azgın şeytandan başkasına tapmazlar. Allah onu lânetledi. O da, ‘Andolsun ki, Senin kullarından belirli bir pay edineceğim; elbette onları saptıracağım, her hâlde onları kuruntularla oyalayacağım; elbette onlara emredeceğim ve hayvanların kulaklarını yaracaklar ve yine onlara emredeceğim, Allah’ın yarattığını değiştirecekler.’ dedi. Ve artık kim Allah’ı bırakır da şeytanı dost ve arkadaş edinirse her hâlde açık bir ziyana uğramıştır. Şeytan onlara vaadde bulunur, onları kuruntulara düşürür. Şeytan onlara kuru ve boş aldanma vaad eder.”*³⁷⁸

Şimdi de, bu âyetten anlaşılması gereken bazı hususları kısaca izah edelim:

“Allah’a şirk koşanlar, Allah’ı bırakarak ancak dişilere dua ederler; dişileri çağırır ve Allah’ı (celle celâluhu) bırakır onlara kulluk yaparlar.”

Merhum Hamdi Yazır’ın bu âyetle ilgili tahlili fevkalâde güzeldir:

“Onların gönül verip yalvardıkları veya namına davet ettikleri mâbudları dişiler olur. Bunların nazarında ilâh mefhumu ve mâbud tasavvuru her şeyden evvel bir kadın hayalidir. Ve bunun içindir ki, putlarının ekserisi kadın suretinde ve kadın ismindedir. Bunlar nefislerinden başka bir fâil (yapıcı) görmek istemediklerinden, mâbudlarını müessir, hâkim ve faal olmak üzere değil, kendilerine itaat etmek mevkiinde

³⁷⁸ Nisâ sûresi, 4/117-120.

bulunacak, hevalarına râm olacak dişi unsurlarda ve münfail (tesirde kalan) durumlarda ararlar. Ve bu hâlet-i ruhiyeden dolaydır ki, bir işte kendilerine bir başkan seçecek olsalar, böyle yumuşakları ve âcizleri seçerler.

Müşrik ruhunun, mâbuddan gayesi kadındır. Onun nazarında taabbüdün en büyük misali kadına taabbüddür. O, bütün zevkini ve bütün ilhamını kadından almak ister, kadın zevki onun için en büyük lezzettir.

Onun bütün hülyalarının başında bir kadın hayali vardır. Ve bundan dolayı, her oturduğu yerde, her hürmet edeceği mevkide güzel bir kadın resmi arar. Putların ve hele ekserisinin kadın ismiyle isimlendirilmiş olması da, böyle toplumlarda, kadına tapmanın ruhlara hâkim olmasından doğmuştur. Putların mevkii buna bir remiz ve bir timsal olmaktan ibarettir. Bu suretle fevkalâde veya muhayyel güzellerin resimleri genelleştirilerek, onların hayalleri karşısında diğer kadınlar tahkir edilecektir. Hatta en çirkin bir kadının, en güzel bir puttan daha kıymetli olması gerekirken, mâbudunu kadın telakki eden müşriklerin elinde hakikî kadınlar öyle aşâğılık hâle getirilirler ki, hürmet şöyle dursun, onlar en basit insanî haklardan dahi mahrum edilirler.

İddiaya bakarsınız kadın her şeydir, tatbikata bakarsınız, kadın oyuncakların en sefili hâline gelmiştir. İşte bu, müşriklerin öyle bir dalâleti ve şeytanların öyle bir desisesidir ki, herhangi bir şeyi sevecek olsalar, ona mutlaka bir kadın imajı karıştırırlar. Güneşe taparlar, onu dişi tasavvur ederler; yıldıza taparlar, onu da dişi sayarlar; meleklerle taparlar, onlara da -hâşâ- “Allah’ın kızları” derler.. der ve bu suretle bütün ibadet zevkini şehvette toplayıp, hak ve hakikatleri hayallere feda ederek, kadın hayalleri karşısında gerçek kadınları ayaklar altında süründürürler.

‘Ve onlar böylece, inatçı ve azgın şeytandan başkasına tapmazlar.’³⁷⁹ Bunu onlara yaptıran, o azgın şeytandır. Onların dişilere tapmaları ya şeytana tapmanın aynı veya mukaddimesi ya da neticesidir. Muhabbetlerinin en hâlisini Allah’a tahsis etmeyip de mecazî mahbuplara sarfedenler, şeytana aldanmaktan, şeytana kul olmaktan kurtulamazlar. Ve bu çizgideki ‘Kadınlar, şeytanın ağlarıdır.’³⁸⁰ denilmiştir. Şeytanlar başka yol ile aldatamadıklarını en çok böyle bir ilişki ağında çırpınan kadınla aldatırlar.’³⁸¹

Bu mevzua işaretle Allah Resûlü: “Kadın şeytan suretinde gelir gider. Sizden birisi bir kadın görürse hemen hanımına dönsün. Bu hareket onun nefsindekini giderir.”³⁸² buyurmaktadır. Ve yine Allah Resûlü, mü’minlerin, şeytanın bu tuzağına düşmemeleri için ikaz sadedinde şöyle buyurmaktadır: “Dikkat edin! Bir erkek yabancı bir kadınla baş başa kaldığında muhakkak üçüncüsü şeytandır.”³⁸³

Âyette şeytana, “hayır ile alâkası olmayan” anlamına gelen “merîd”³⁸⁴ denilmektedir. Türkçe’deki “meret” kelimesi, ihtimal bunun bozulmuş hâlidir. Aslında bu kelimenin kökünde “kaypaklık” mânâsı da vardır ki, şeytanın mümeyyiz hâllerinden birisi de işte bu kaypaklığıdır.

O merîd şeytan lânetlenince, Cenâb-ı Hakk’a karşı küstahça, hâlen veya kâlen beş hususu söylemiş ve bu suretle Allah’ın kullarına musallat olarak onlardan nasiplenmeye karar vermiştir. İşte bunlar şirkin başı ve sapıklığın da kaynağıdır.

³⁷⁹ Nisâ sûresi, 4/117.

³⁸⁰ Aclûnî, *Keşfü’l-hafâ*, 2/418.

³⁸¹ Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili*, 3/1468-1471.

³⁸² Müslim, *nikâh* 9; Ebû Dâvûd, *nikâh* 43; Tirmizî, *radâ* 9; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/330.

³⁸³ Tirmizî, *radâ* 16.

³⁸⁴ Nisâ sûresi, 4/117.

Şeytan, Cenâb-ı Hakk'a karşı, insanları saptıracağını söyledikten sonra söze: “*Her hâlde onları kuruntularla oyalayacağım.*”³⁸⁵ şeklinde başlaması bize şunu anlatıyor ki; şeytanın insanları saptırmakta, onların kalblerine attığı ümniyeler kadar kuvvetli bir başka silahı yoktur. Diğer bir ifadeyle, şeytanın insanları saptırmakta en büyük ve en kuvvetli hilesi, kalblere attığı ümniyelerdir.

Ümniye; dipsiz emeller, boş ümitler, yalan sevdalar, bâtil idealler ve mânâsız kuruntular demektir.

Ümniye, insanlarda iki şey meydana getirir: Hırs ve uzun emel. Bunlar, insanla beraber doğmuş bir çok kötü ahlâkın da menşei sayılan, hatta insanın ayrılmaz bir parçası olan öyle iki özelliktir ki Allah Resûlü: “*Âdemoğlu ihtiyarlarken onda iki huy gençleşir: Hırs ve uzun emel.*”³⁸⁶ buyurarak bu hakikati ifade etmektedir.

Hırs, iç huzursuzluk ve bir çok mânevî hastalığı da beraber getiren bir hastalıktır. Hırslı insan emeline nail olabilmek için, zamanla inandığı esaslardan dahi taviz verebilir. Uzun emel ise, insana ahireti unutturur.

Burada, asrımızda çok yaygın olan dünya ve ukbâda insana hiçbir fayda sağlamayacak mahiyetteki boş ideallerin, şeytanın telkini olduğunu belirtmekte fayda var.

İdealizm: Varlığın düşünceden ibaret olduğunu söyleyen ve onun felsefesini, bu temel üzerine yerleştiren bir görüşün adıdır. Bu felsefe umumî mânâda, her türlü varlığı, düşüncenin bir meyvesi ya da bizzat düşüncenin kendisi kabul eden bütün anlayışlara açıktır.

³⁸⁵ Nisâ sûresi, 4/119.

³⁸⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/115, 119, 169, 275.

İdealizm, Yunanca “İdea” kelimesinden türetilmiştir. “İdea” ise, sinirlerin intibahı olmaksızın, kafada canlanan bir hayal ve bir imge (gerçekleşmesine imkân bulunmayan veya gerçekleşmesi çok güç olan düşünce) demektir. Bu mânâda ideacılığın kurucusu Antik Çağ Yunan filozofu Platon’dur.

İdealistler, bütün hakikatin aslının “benlik”te olduğunu kabul ettiklerinden, nefsin ümniyelerini, her hakikatin menşei gibi farz ederler. Bu faraziye sebebiyle de, tarihte muvaffak olmuş bütün büyük adamları idealci kabul etmektedirler.

Tabî ki iş bu kadarla da kalmaz; ulûhiyet ve nübüvvet-
te ait meseleleri de bu yanlış yolla hallettiklerini ifadeden de
geri durmazlar. Peygamberi bile, bir gaye-i hayale bağlan-
mış, sonra da nübüvvet davasıyla ortaya atılmış bir idealist
gibi göstermek isterler. Ne kadar ters bir yaklaşım! Oysaki
Cenâb-ı Hak, bu mevzuda şöyle ferman etmektedir:

“(Ey Muhammed!) Biz, senden önce hiçbir Resûl ve nebi göndermedik ki, o, bir temennide bulunduğu, şeytan onun dileğine ille de (beşerî arzular) katmaya kalkışmasın. Ne var ki Allah, şeytanın katacağı şeyi iptal eder. Sonra Allah, kendi âyetlerini (peygamberlerin kalbinde ve zihninde) sağlam olarak yerleştirir. Allah hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir. (Allah, şeytanın böyle yapmasına müsaade eder ki) kalblerinde hastalık olanlar ve kalbleri katılaştıranlar için, şeytanın kattığı şeyi bir imtihan (vesilesi) yapsın. Zalimler, gerçekten (haktan) oldukça uzak bir ayrılık içindedirler.”³⁸⁷

Kur’ân-ı Kerim, bilhassa bu âyette, nübüvvet ve risaletin bir ümniye ve bir ideal işi olmadığını anlatmaktadır. Zaten konuştuğu zaman vahiyle konuşan bir nebiye, ümniye de ya-

³⁸⁷ Hac sûresi, 22/52-53.

kışmaz. Zira nübüvvet, tamamen Allah'tandır. İdeallere ise şeytan karışabilir.

Onun için çekinmeden söyleyebiliriz ki, yüzde yüz ma- sum ve yüzde yüz doğru hiçbir ideal yoktur. Zaten aksini ka- bul de, şeytanın bir başka oyunudur. Zira heves, bazen fikir suretinde görünebilir.

Şayet şeytan sağdan gelirse, bu ümniyeler din ve diyanet adına yapılır.. yapılır ve böylece nice sapık kuruntulara girilir. Bir mü'min için şeytanın en tehlikeli oyunu da, onun sağdan gelmesidir. Çünkü şimdiye kadar şeytanın bu oyunuyla, nice serkeş kendini veli ve nice sapık kendini beklenen son Mehdi zannetmiş.. yine nice yalancı, peygamberliğini ve nice fira- vun da ilâhlığını ilan etmiştir.

Zavallı insanlık, şimdiye kadar nice liderlerin arkasından sürüklendi ki, bunların ekserisi, yuları şeytanın elinde birer azgındı!

e. Hilkatın Değiştirilmesi

Kur'ân-ı Kerim, şeytanın, insana olan kin ve nefretini ve ondan intikam almak için daha neler yapabileceğini sık sık hatırlatır ve ona karşı tetikte olmamızı emreder. Geçen bölümden devam edegelen âyetler bunun en çarpıcı örnekleri- ni teşkil eder:

*“Elbette onlara emredeceğim, hayvanların kulaklarını ya- racaklar.”*³⁸⁸

Âyette geçen (فَلْيَتَّكِرَنَّ) “Betk”, kesmek demektir. Arap kes- kin kılıca “seyf-i betik” der. Cahiliye devrinde, deve beş ba-

³⁸⁸ Nisâ sûresi, 4/119.

tın doğurur ve sonuncusu erkek olursa, o devenin kulaklarını yararlar ve ondan faydalanmayı kendilerine haram sayarlardı. Putlara kurban etmek için ayrılan develerin kulaklarının kesildiğini söyleyenler de vardır. Onların işledikleri bu şeyler apaçık bir isyan olmasına rağmen, bunu ibadet olsun diye yapıyor ve isyanlarını katlıyorlardı.³⁸⁹

“*Ve yine onlara emredeceğim, Allah’ın yarattığını değiştirecekler.*”³⁹⁰

Bu âyette zikredilen değişikliğin neler olabileceği hakkında müfessirler çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Biz, burada onların zikrettiklerini hulâsa etmenin yanında bazı mütemim bilgiler de arz edeceğiz.

Bazılarına göre, Allah’ın yarattığını değiştirmekten maksat, Allah’ın dinini değiştirmektir. Bu görüş, Said b. Müseyyeb, Said b. Cübeyr, Hasan, Dahhak, Mücahid, Süddî, Nehâî ve Katade gibi imamların görüşleridir.³⁹¹ Böyle bir yaklaşımda iki mânâ söz konusudur:

Birincisi: Allah (celle celâluhu), insanları İslâm fıtratı üzerine yaratmıştır. Nitekim Allah Resûlü, “*Her yeni doğan çocuk, İslâm fıtratı üzere doğar.*”³⁹² buyurur. Cenâb-ı Hak, Âdem zürriyeti, birer zerre hâlindeyken, onları şahit tutmuş ve onlar da, Allah’ı Rab kabul edip şahit olmuşlardır. Demek oluyor ki, o gün Rablerine iman edip de daha sonra dünyada küfre girenler, Allah’ın yarattığı o ilk fıtratı bozmuş oluyorlar.

İkincisi: Allah’ın dinini değiştirmekten maksat, helâli haram, haramı helâl kılmaktır.

³⁸⁹ Âlûsî, *Ruhu’l-maânî*, 5/149, 150; İbn Hişâm, *es-Siratü’n-nebeviyye*, 1/91-94.

³⁹⁰ Nisâ sûresi, 4/119.

³⁹¹ İbn Kesir, *Tefsiru’l-Kur’âni’l-azîm*, 2/368.

³⁹² Buhârî, *cenâiz* 80, 93, *tefsiru sûre* (30) 1, *kader*, 3; Müslim, *kader* 22-25.

Diğer bazıları ise âyeti, zâhirî ve bâtinî bütün değişiklikler mânâsına tefsir edip açıklamışlardır. Biz de meselenin bu yönüne biraz daha ağırlık verilmesi gerektiğine inanıyoruz. Dolayısıyla biraz meşgul olacağız.

Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), on şeyi fitrattan sayar. Bunlar: “*Bıyıkları kısaltmak, sakal bırakmak, misvak kullanmak, abdest alırken ağıza, burna suyu biraz fazlaca çekmek, tırnakları kesmek, parmak boğumlarını yıkamak, koltuk altı kıllarını almak, etek tıraşı olmak ve istinca etmek.*”³⁹³

Evet, fitrattan sayılan bu hususlar terke uğruyor veya aksi yapılıyorsa bilinmelidir ki, belli ölçüde şeytanın istekleri yerine getiriliyor ve Allah’ın vaz’ettiği fitrîlik de tahribe uğruyor.

Değiştirme, ilk maddedeki sıfatın değiştirilmesini iktiza eder. Devamlı surette cismanî lezzetleri isteyen birinin, zamanla ruhî zevk ve lezzetlerden yüz çevirmesi kaçınılmaz olur. Böylece durmadan onun kalbinde fânî ve zâil şeylere alâka artar ve bâki şeylere karşı da azalır ki, bu da mânevî bir ölüm sürecinin başlaması demektir.

Bu artış ve azalış, gün gelir tamamen kalbî ve ruhî hayatı öldürür ki, artık o insan ahireti kat’iyen düşünemez. Buna karşılık dünya sevgisi de bir an bile hatırandan çıkmaz. Gayrı, böyle birinin çalışması, dinlenmesi, durması, hâsılı bütün işleri hep dünya içindir. Bu hâl ise, bütün bir hilkatin ruh ve mânâsına dokunur.

Evet, beşer ruhu, cismaniyet âleminde bir yolcu olarak bulunmaktadır. Ötelere müteveccihtir. Şayet o, dönüş yerini unuttur, fena ve zevali muhakkak ve mukadder olan mahsûsat âlemine ülfet ederse, içinde kendi de olan bir fitratı dar-belemiş olur.

³⁹³ Müslim, *tahâret* 56; Tirmizî, *edeb* 14; Ebû Dâvûd, *tahâret* 29.

“Yine onlara emredeceğim, Allah’ın yarattığını değiştirecekler.”³⁹⁴ âyetinde geçen hilkatin değiştirilmesine bir de, kadının erkekleşmesi ve erkeğin kadınlaşması mânâsı verilmektedir³⁹⁵ ki, Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem), birçok hadislerinde bunları lânetlemektedir.³⁹⁶

Bilhassa meseleye günümüzün problemi olması yönüyle baktığımızda buna hak vermemek mümkün değildir. Kadınlaşan erkekler, erkekleşen kadınlar; kadının kadınla, erkeğin erkekle hayat sürdürmesi gibi yürekler acısı ve yüz karası hâdiseler doğrudan doğruya şeytanın telkinlerinin tesirinde kalmadan başka bir şey değildir. Böyle bir inhiraf, şeytana, hiçbir asırda nasip olmamış büyüklükte ve ürperticiliktedir.

Bir kere daha hatırlatalım ki, şekli, mahiyeti ve ismi ne olursa olsun işlenen her tür yanlışlık, fitratın bir buudunun değiştirilmesi mânâsına gelir. Bugün, bu mevzu ile alâkalı yüzlerce cilt kitap yazılmış ve yüzlerce insan fitrattan inhiraf üzerine neler neler söylemiş, hatta kendilerine göre doğru veya doğruya yakın neticeler ortaya koymuşlardır ama, tatmin edici bir başarıya ulaşamamışlardır.

Dünya çapında yapılan istatistikler gün geçtikçe bu tür suçların artmakta olduğunu ve verilen aşırı serbestliğin bu olumsuz şeyleri daha da artırdığını göstermektedir. Şunu unutmamalıdır ki, bu konuda gösterilen müsamaha ve serbestî, aslında bu hususla alâkalı zaafî olan insanları birer cinsî sapık hâline getirmekten başka bir işe yaramamaktadır ve yaramayacaktır.

Yüzlerce misal gösteriyor ki, fitrattan inhirafıyla şeytanın oyununa gelen insan, canavarlara rahmet okutacak derecede hayvanlaşır; hayır, hatta hayvanları dahi çok geride bırakır.

³⁹⁴ Nisâ sûresi, 4/119.

³⁹⁵ Bkz.: Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’ân Dili*, 3/1471.

³⁹⁶ Buhârî, *libâs* 62; *hudûd* 33; Tirmizî, *edeb* 34; Dârimî, *isti’zan* 21.

Nice milletler, bu fitrattan ayrılışları yüzünden hep şeytana uymuşlar ve işledikleri cürüm sebebiyle de yerle bir edilmişlerdir. İşte Pompei, Sodom, Gomore ve Ahkâf ve işte fosilleşen insanları!..

Şeytan, insana sürekli önden, arkadan, sağdan ve soldan çeşitli telkin ve desiselerle gelerek, onu hak yoldan saptırmak; ümniyelere çekmek ve fitratı terk ettirerek insanlıktan kaydırmak ister. Şeytanın bu oyununa düşen insan, hemen her zaman, ümniyelerle akıl ve fikrini, şehevî ve gadabî arzularına ulaştıracak sebep ve vasıtalar bulmakla onu meşgul eder; meşgul eder ve onu sürekli marazî bir ruh hâleti içinde tutmaya çalışır. Bu hastalık sebebiyle de, mukaddes saydığı duygu ve düşüncelerinden tavizler verir ki, bu da onun mânevî meshi ve deformasyonu demektir. Çok defa böyle bir değişimden geriye dönmek de mümkün olmayabilir.

Böyle biri, müspet yönlerinin noksanlaşması ve gitgide tükenmesi, menfî yönlerinin teşekkül ve gelişmesine sebebiyet vereceği için de, bir müddet sonra karşımıza tamamen değişmiş bir varlık olarak çıkacaktır. Bu değişiklik, ilk planda ferdin kendi ruhî bünyesinde olmasına rağmen; bu ikinci hâlet, onda ayrı bir dünya anlayışı doğuracaktır. Hayalinde kurduğu ve yaşatmaya çalıştığı bu dünyanın her türlü ölçüsü de, kendi müfekkiresinden doğan düşünceler olacaktır. Ve artık ona göre varlık, sadece onun düşündüklerinden veya düşünebildiklerinden ibarettir.

Evet, düşünce ve duyular, değişik hâdiseler karşısında bazen aslî hüviyetinden çıkarak mahiyet değiştirir, hatta bazen kökten değişerek tamamen tanınmaz hâle gelir. Söylenildiği zaman gözleri kıvılcımlandıran ve orijinalliği ile

insanı hayran eden nice düşünce ve fikirler vardır ki, aksiyon hâline getirilmek istenildiğinde, havası alınmış balon gibi söner ve düşünce çöplüğüne atılır. Ve yine hayal gergefinde örülmüş nice çelikten düşünceler vardır ki, realite dünyasında bir dantelâya dönüşürler.

Bir de bütün güzellik ve cazibesi müphemliğine bağlı düşünce ve fikirler vardır. Bunlara, “ta baştan ölü doğmuş çocuklar” nazarıyla bakılabilir. “Doğmadan ölmek ve ölü olarak doğmak” İşte onların kaderi budur. Ne var ki, bu müphem ifadeler, filozof ağızlarında cazibeli hâle gelir ve bu düşük veya ölümlerden cemiyete hayat getirmesi beklenir. Bu da, şeytanın bir başka hilesi ve aldatıcı düzenidir.

f. Şeytan ve Dostları

Yezid b. Umeyre anlatıyor: Bir gün Muaz b. Cebel (radiyallâhu anh) kendisini dinlemekte olan, benim de aralarında bulunduğum cemaatine şunları söylemişti:

“Önünüzde öyle fitnelere var ki, o gün mal çoğalır; Kur’ân’ın sırları saçılır. Mü’min-münafık, erkek-kadın, büyük-küçük, hür-köle herkes Kur’ân’dan bir şeyler alır. Ondan sonra da adam şöyle demeye başlar:

‘Ne oluyor bu insanlara ki, Kur’ân okuyup bildiğim hâlde bana tâbi olmuyorlar? Herhâlde yeni şeyler icat etmedikçe onlar bana tâbi olmayacaklar. Öyleyse bunların karşısına Kur’ân’dan başka bir şeylerle çıkmalıyım!’

Dikkat edin! Her türlü bid’attan kaçının! Zira her bid’at dalâlettir. Sizi filozofların saptırmasından sakındırırım. Çünkü şeytan sapıklığa ait sözleri filozofların ağızlarıyla söyler. Bazen de bir münafık hakkı konuşabilir...”

Muaz b. Cebel'in bu sözleri üzerine: *"Nasıl olur da, bilgin ve filozof sapık sözler söyler ve münafık hakkı konuşur?"* diye sordum. Şöyle cevap verdi:

*"Evet, 'Acaba ne demek istedi?' dediğin zaman en meşhur filozof ve bilginlerin sözünden dahi kaçın. Ve hak söylenildiğinde onu hemen al! Hakkın üstünde daima parlayan bir nur vardır..."*³⁹⁷

Ruhun şâd olsun ey büyük fakih, büyük sahabi ve ey Allah Resûlü'nün sadık tilmizi!. Günümüzün sapıkları ve insanları saptıran filozofları ancak bu veciz ifadelerle anlatılabildi!.

Şeytan günahları süslü gösterir. Her günah ise bir başka günaha davetiye demektir. İlkine kânan ve günaha ilk adımını atan insan, ard arda adımlarla âdeta o günahla bütünleşir ve bir daha da geri durması zor olur. Zaten şeytanın istediği de budur.. ve bütün bunları Kur'ân-ı Kerim şöyle dile getirmektedir:

*"Hiç olmazsa, onlara bu şekilde azabımız geldiğinde bari boyun eğselerdi! Ne var ki onların kalbleri katılaştıkça katılaştı ve şeytan da onlara yaptıklarını cazip gösterdi."*³⁹⁸

Yani, iki ayakları bir kaba girdiği, dinsizler kayyim gibi başlarına dikildiği ve onları İslâm'ı yaşama şansından mahrum bıraktıkları, hak ve hakikatleri anlatmayı yasaklayıp, hakkı neşredenleri takip ve tarassuta tâbi tuttıkları zaman.. evet, hiç olmazsa bu durumda Allah'a karşı tazarru, niyaz ve yalvarışa geçebilselerdi!..

Evet, hiç olmazsa hâdiselerin böyle aleyhlerine işlediği ve her şeyin onları çepeçevre kuşattığı hengâmede, onların, teveccühle gerilmeleri ve kendilerini rahmetin kucağına sal-

³⁹⁷ Hâkim, *Müstedrek*, 4/513; Azimâbâdi, *Avnu'l-Mâbud*, 12/237-238.

³⁹⁸ En'âm sûresi, 6/43.

maları gerekmez miydi? Ama ne gezer!. Kalbleri karardıkça karardı ve hissiyatları bütün bütün köreldi.. her şeyle beraberken yalnızdılar.. Cenâb-ı Hakk'a kurbiyetleri yoktu ki, hayatları bu yakınlığa göre düzene girsin.. ve tabii bu arada şeytan da onlara durmadan yaptıklarını süslü gösteriyordu.. onlar da buna kanarak, yaptıklarını doğru ve güzel zannediyorlardı. Bu da, onların gafletlerine gaflet katıyordu. Rahat ve rehavet içinde dopdolu mideleri, lüks hayatları, sefahat dolu yaşantıları, uyanıp kendilerine gelmelerine mâni oluyordu.

Evet, bol nimet onları azdırıyor, musibet ve darlık ise onları Cenâb-ı Hakk'a karşı küskünlüğe itiyordu. Nebilerin, velilerin ses ve solukları da onları uyarmaya, kendilerine getirmeye yetmiyordu. Çünkü günahları hep bir başka günah doğuruyor, onlar da bu günahlar içinde bocalayıp duruyorlardı.. ve bu, onlar için beklenen bir neticeydi:

*“İki topluluğun karşılaştığı gün, içinizden yüz çevirip gidenleri, yaptıkları bazı işlerden dolayı şeytan yoldan kaydırmak istemişti. Ama yine de Allah onları affetti. Şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, Halîm'dir.”*³⁹⁹

Uhud muharebesi münasebetiyle nazil olan bu âyet, esasen sırlı bir vak'anın raporu mahiyetindedir. Uhud'da okçuların yerlerini terk etmeleri, daha sonra umumî ric'ate sebebiyet verecek kadar sarsıntılı olmuştu. Hele, Allah Resûlü'nün öldürüldüğü şayiasının duyulmasıyla ortalık iyice birbirine karışmıştı. Bazıları harbi bırakarak, bazıları da gidenleri geri çevirmek ve işe vaziyet etmek üzere ta Medine'ye kadar gitmişlerdi.

Bu umumî hengâmede Allah Resûlü'nün yanından ayrılmayıp sebat eden ve kütükte et gibi doğranan sahabe sayısı

³⁹⁹ Âl-i İmrân sûresi, 3/155.

da az değildi. Hele bir Enes b. Nadr (radiyallâhu anh) vardı ki, o gün tam bir destan adam olmuştu. “Allah Resûlü’nün öldüğü yerde siz niye yaşıyorsunuz!?”⁴⁰⁰ diyor ve düşmanla savaşıyordu. Mus’ab (radiyallâhu anh), o günün dasitanî kahramanlarından; kolunu kanadını vermiş ve ölümsüzlüğe ermişti.⁴⁰¹ Hz. Hamza’nın (radiyallâhu anh) durumu da tasvirleri aşkındı; ama bütün bunlara rağmen (gönlümüz razı olmasa dahi) “O gün bir bozgun yaşanmıştı.” demek zorundayız.

Neydi bu bozguna sebebiyet veren şey? Sahabenin ayaklarını kaydıran, o ürperten saik neydi? Nasıl olmuştu da o dev insanlar arasında böyle bir sarsıntı meydana gelmişti? İşte meselenin bu önemli noktasına Kur’ân-ı Kerim: “Daha önceki bazı işlerinden dolayı.”⁴⁰² diye işaret etmektedir.

Bedir’den sonra ufukta yeni bir muharebe görününce, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Medine’de kalıp müdafaa harbi yapmayı yeğledi. Gördüğü bir rüya da bu kanaati teyit ediyordu. Ne var ki, sahabede ağır basan görüş, taarruz ve meydan muharebesi şeklindeydi. Efendimiz, istişarenin hakkını vererek onların isteklerini kabullendi.

Esasen O, bu davranışı ile bizlere örnek oluyordu. Yoksa O’nun gibi vahiyle müeyyet, şanı yüce bir Nebi’nin insanlarla istişareye hiç mi hiç ihtiyacı yoktu. O, yapacağını yapmıştı; gerisi ashabına kalıyordu. Ne var ki bazı sahabe, ruhlarında civanmertlikleri, emir dinlemedeki inceliği tam sezememeye iktiran edince içtihadî yanlışlığa girilmişti ki, âyette anlatılan da işte buydu.

Evet, sahabe, bu davranışıyla bir zelle işlemişti. Onlar mukarrabînden oldukları için bu zelle, onlar için bir günah

⁴⁰⁰ İbn Hişâm, *es-Sîratü’n-nebeviyye*, 3/88.

⁴⁰¹ İbn Kesir, *el-Bidâye ve’n-nihâye*, 4/10-49.

⁴⁰² Âl-i İmrân sûresi, 3/155.

sayılırdı. Bu günah daha sonra bir başka zelleğe yol açacaktı ki, o da, harp meydanını terk etme cürmüydü. Ancak, Allah lütfetti, kısır döngüyü kırdı ve onları yeni bir hayırlar yoluna yönlendirdi.. yönlendirdi de Allah Resûlü, Uhud'dan kan revan içinde dönerken düşmanın takip edileceğini ilan etti. *Ve “Dün benimle beraber Uhud'da bulunanlar hazır olsun!”* buyurdu. Kolu kanadı kırık ve mecruh sahabe, hemen Allah Resûlü'nün etrafında toplanıverdi. Bu, tıpkı Hz. Âdem'in sürçtükten sonra kendine gelip tevbe etmesi gibi bir şeydi.

Müşrikler Müslümanların yeniden taarruza geçtiklerini duyunca kendilerini Mekke'ye zor atmışlardı.. ve Müslümanlar için hezimet zafere dönmüştü.⁴⁰³

Evet, tevbesini böyle yapabilen Müslümanların galebe çalmaları mutaddır. Bir kere daha sahabe şuuru, şeytanın oyunlarını ters yüz ediyordu. Onlar, hatalarını anladıklarında, süratle hatadan dönen insanlardı. Böyle idiler ve günahın temadi edip gitmesine meydan vermemişlerdi. Eğer canlarını bezletme pahasına tevbe atmosferine girmeselerdi, elbette her günah bir başka günah tevhit edecekti ki, bu da onların bitip tükenmesi demektir. Allah Resûlü'nün kararlılığıydı ki, onları böyle bir akıbetten kurtarmıştı. Düşmanı takip mevzuunda ağır yaralı birkaç sahabe belki tereddüt geçirmişti ama, Allah Resûlü de yaralı idi. Evet, O da herkes gibi kan revan içindeydi.

Ve O'nun âdeta *“Hiç kimse gelmesek tek başıma yine gideceğim!”* dercesine kararlılığı, arkadaşlarını harekete geçirmeye yetmişti ve herkes Allah Resûlü'nün arkasındaydı. Düşmanın Mekke'ye vardığından emin oluncaya kadar takip işi devam etti. İçlerinden hiç kimse takılıp yolda kalma-

⁴⁰³ İbn Hişâm, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, 3/107-112; İbn Kesir, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 4/50-53.

di. Zaten sahâbi ruhu taşıyan birinin yolda takılıp kalması da söz konusu olamazdı. Şüphesiz yolda kalmak, bir korkak işi ve korku da bir şeytan hilesidir. Ama şeytan kimin yüreğine korku verir? Âyet bu konuda şöyle der: “İşte o şeytan, ancak kendi dostlarını korkutur.”⁴⁰⁴ korkutur ama, devamında Cenâb-ı Hak şöyle buyurur:

“Şu hâlde, eğer mü’min iseniz onlardan değil, sadece Ben’den korkun.”⁴⁰⁵

“Allah insanlardan bir grubu doğru yola iletti, bir gruba da sapıklık müstehak oldu. Çünkü onlar, Allah’ı bırakıp şeytanları kendilerine dost edindiler. Böyle iken kendilerinin doğru yolda olduklarını sanıyorlar.”⁴⁰⁶

Üzerlerine dalâletin hak olmasında ve ebediyen dalâlette bırakılmalarında böyle bir zannın önemi büyüktür. Böyle bir zanları olmasa idi, ihtimal, dalâlet üzerlerine hak olmaz ve hidayete ermiş olurlardı.

Sapık insanlar, şeytanları dost edinince, hep onun bu oyununa kanarlar. Şeytan onlara suret-i haktan görünür. Onlar da, kendilerini hak yol üzerinde sanır ve dalâlete müstehak olurlar.

g. Sinsi Şeytan

Şeytanın insana sızması sessizdir. O gelirken, ben geliyorum diyerek gelmez. Ama az dikkat etsek, ferdî, ailevî ve içtimaî hayatımızın bütün koridorlarında onun ve avenelerinin ayak izlerini görebiliriz. Onun içindir ki, Kur’ân-ı Kerim, bize çeşitli vesilelerle şeytanı izlemeden kaçınmamızı ihtar eder.

⁴⁰⁴ Âl-i İmrân sûresi, 3/175.

⁴⁰⁵ Âl-i İmrân sûresi, 3/175.

⁴⁰⁶ A’raf sûresi, 7/30.

Kur'ân'ın kullandığı ifadeler aynı zamanda şeytanın her yerde dolaşabildiğini de vurgular. Meselâ bir âyette şöyle buyurur:

*“Ey insanlar! Yeryüzünde bulunan helâl ve temiz şeylerden yiyin.. ve sakın şeytanın arkasına düşmeyin! Çünkü o sizin apaçık düşmanınızdır. O size daima kötülük ve çirkin iş yapmanızı, Allah katında bilmediğiniz şeyler söylemenizi emreder.”*⁴⁰⁷

Bu âyetler tahlil edildiğinde bize şu mesajların verildiğini görürüz:

Ey insanlar! Helâl ve hoş olan şeylerden yiyin, istifade edin. Ama sakın tüketimde ifrat veya tefrite düşmeyin. Yani israf ve tebzirle şeytanın arkasına düşüp adım adım onu takip etmeyin. Evet, helâl malları kullanırken dahi, hududu aşır israfa girmeyin ve hele Cenâb-ı Hakk'ın haram dediği sınıra sakın ve sakın yaklaşmayın.. ve tabîi faize bulaşmayın, rüşveti yanınıza yanaştırmayın.

Unutmayın ki, eğer vücudunuzda haramdan meydana gelmiş bir parça varsa onu ancak Cehennem temizler. Ayrıca, tefrite düşerek helâlleri de haram saymayın ki, bu, şeytanı izlemek demektir. O hâlde siz sakın şeytana uyup onun izinde yürümeyin. Ve hele sakın onun izinde olduğunuzu iftihar vesilesi saymayın. Şu kâfir, bu mülhitle beraberliğe düşmeyin. Şimdiye kadar niceleri onun oyununa geldi ve neticede de helâk olup gittiler. Zaten şeytana uyanlar her zaman helâk olmaya mahkûmdurlar.

Onun için *“Ey mü'minler! Topluca silme (İslâm'a) girin ve sakın şeytanın adımlarına tâbi olmayın. Çünkü o, sizin için apaçık bir düşmandır.”*⁴⁰⁸

⁴⁰⁷ Bakara sûresi, 2/168-169.

⁴⁰⁸ Bakara sûresi, 2/208.

O ki, size her zaman fuhşu ve Allah'ın çirkin gördüğü diğer şeyleri emreder.. emreder ve sizden onları yapmanızı ister. Bir de o size Allah hakkında uygunsuz sözler söylemenizi telkin eder. Bu mânâda onu dinlemek ve hele onu adım adım izlemek bir küfürdür. Küfür ise ebedî helâk demektir. İşte şeytanın dostluğu ve bu dostluğun kötü akıbeti! Kur'ân, ahirette insanlara şöyle deneceğini hatırlatır:

*“Ey âdemoğulları! Size ‘Şeytana tapmayın çünkü o sizin apaçık bir düşmanınızdır.’ demedim mi? Ve ‘Bana kulluk yapın, doğru yol budur.’ demedim mi? Şeytan sizden pek çok milleti kandırıp saptırdı. Hâlâ akıl erdiremiyor musunuz?”*⁴⁰⁹

Yani Allah, sizden vicdanlarınızı şahit tutarak söz aldı. Siz de, O'ndan başkasına kul olmayacağınıza dair O'na söz verdiniz; verdiniz ama, sözünüzde durmadınız ve şeytana kul köle oldunuz. Adım adım onu takip ettiniz. Şimdi, bütün bu yanlışlıkların sebebiyet verdiği akıbeti görünüz ve hasret içinde kalınız.! Yoksa, şeytanın size yardım edeceğini mi zannediyorsunuz? Hayır, yanılıyorsunuz.

İşte Kur'ân'ın ifadesiyle onun size diyeceği şeyler:

*“İş bitirildikten (hüküm verildikten) sonra şeytan onlara şöyle dedi: ‘Allah size gerçek vaad etti, ben de size vaad ettim ama ben sözümünden caydım. Zaten benim sizi zorlayacak bir gücüm yoktu. Ben, sadece sizi (küfür ve isyana) davet ettim. Siz de benim davetime hemen koşunuz. O hâlde beni kınamayın, kendi kendinizi kınayın. Ne ben sizi kurtarabilirim, ne de siz beni kurtarabilirsiniz. Ben, önceden beni Allah'a ortak koşmanızı da zaten reddetmiştim. Şüphesiz zalimler için acı bir azap vardır.’”*⁴¹⁰

⁴⁰⁹ Yâsîn sûresi, 36/60-62.

⁴¹⁰ İbrahim sûresi, 14/22.

Şimdi mühim olan, bu akıbeti dünyada iken görmektir. Yoksa ötede nedamet fayda vermeyecektir. Çünkü o gün herkes kendi başının çaresine düşecek ve kimsenin kimseye hiçbir faydası olmayacaktır. Dudaklardan “Nefsî, nefsi!” dökülecektir ama, neye yarar ki.! Bir kere şeytana uyuldu. O şeytan dünyada iken ahirette olacakları inkâr etmiş ve dostlarına da inkâr ettirmişti. Zaten inkâr, şeytanın değişmeyen karakteridir.

h. Şeytan ve İnkârcılığı

“İkiyüzlülerin (münafıkların) durumu, insana ‘İnkâr et!’ deyip, insan da inkâr edince, ‘Doğrusu ben senden uzağım; âlemlerin Rabbi olan Allah’tan korkarım.’ diyen şeytanın durumu gibidir.”⁴¹¹

Bu âyette münafık, davranışlarıyla şeytana benzetilmiştir. Durumuna muttali olabileceğimiz münafığın, hâline muttali olamayacağımız şeytana benzetilmesi, küfrü telkinde şeytan, gözle görülmediği hâlde münafıktan daha açık ve seçik bir şekilde müşâhede edilebileceğine işaret vardır. Bu neticeye; “Benzetilenin, benzeyenden daha zâhir olması gerekir.” kaidesinden hareketle varıyoruz.

Şeytanın insanı küfre götürmesi, çeşitli yollarla olur. Bunlardan bazılarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

aa. Şeytan, kâfiri azdırdıkça azdırır. Bu da onun dünya hayatında küfrünün devamına sebep olur ve artık bir türlü hakikate yol bulamaz.

“(Resûlüm!) Görmedin mi? Biz, kâfirlerin üzerine, kendilerini iyice (isyankârlığa) sevk eden şeytanları gönderdik. Öyle ise onlar hakkında (yok olmaları konusunda) acele et-

⁴¹¹ Haşir sûresi, 59/16.

me. Biz onlar için (günlerini) teker teker sayıyoruz.”⁴¹² âyeti, böyle uğursuz bir süreci işaretler.

bb. Her günaha küfre giden bir yol vardır. Şeytan nice büyük günahları ehemmiyetsiz göstererek insanları günaha sevk eder. Hatta bazen de bu günahlardan sadece birisi bile ona ebedî Cehennem’i kazandırabilir. Bu da, şeytanın ayrı bir tuzağıdır ki şu âyet de bunu ifade eder:

“Şüphesiz ki, kendilerine doğru yol belli olduktan sonra, arkalarına dönenleri, (bu işi yapmaya) şeytan sürüklemiş ve (büyük günahları ehemmiyetsiz göstererek) onlara ümit vermiştir.”⁴¹³

cc. Varlığa, Allah hesabına bakıp ondan ibret almak gerekirken, şeytan, insanlara bunu unutturmuş ve bu yolla nice-lerini kendisiyle beraber Cehennem’e sürüklemiştir.

“Şeytan onları etkisi altına aldı da kendilerine Allah’ı anmayı unutturdu. İşte onlar şeytanın taraftarlarıdır. İyi bilin ki, şeytanın taraftarları hep hüsrاندadırlar.”⁴¹⁴

Nerede ve hangi mevkide olursa olsun, Allah’ın unutulduğu her yer ve Allah’ı unutan herkes, belli ölçüde şeytanla bir dostluk içindedir. Allah’ı unutmak, şeytanla kontak kurmaya bir sebep ve o da ötekine bir netice gibidir. Bu uğursuz dostluk, ahiret âlemine kadar devam eder.. ve meyvesini de orada verir:

“Kim Rahmân’ı zikretmekten gafil olursa, yanından ayrılmayan bir şeytani ona musallat ederiz. Şüphesiz bu şeytanlar, onları doğru yoldan alıkorlar. Bunlar da kendilerinin

⁴¹² Meryem sûresi, 19/83-84.

⁴¹³ Muhammed sûresi, 47/25.

⁴¹⁴ Mücadile sûresi, 58/19.

doğru yolda olduklarını sanırlar. O şeytan dostu kimse, en sonunda Bize gelince arkadaşına: ‘Keşke benimle senin aranda, doğu ile batı arasındaki kadar uzaklık olsaydı, sen ne kötü arkadaş imişsin!’ der. Zulmettiğiniz için bugün (nedamet) size hiçbir fayda vermeyecektir. Çünkü siz, azapta ortaksınız.”⁴¹⁵

dd. Şeytanın insanı küfre sürükleme yollarından biri de, onu şüphe ve tereddüde sürükleyebilecek sorulardır. Kalbten geçen bu sorular, hiç şüphesiz şeytanın vesvesesi ile meydana gelmektedir. Bu istifhamların, desise olarak en şedit gibi olanını, bizzat Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) bize şöyle haber vermiştir:

“Şeytan sizden birinize gelerek ‘Fılan ve filan şeyi kim yarattı?’ der. Daha sonra da ‘Allah’ı kim yarattı?’ vesvesesini kalbinize atar. İş bu dereceye varınca o kimse hemen Allah’a sığınıp o düşünceden uzaklaşsın!”⁴¹⁶ Bazı rivayetlerde “Allah’a iman ettim, deyiversin.”⁴¹⁷ ilâvesi de vardır.

Buhârî, Müslim ve Ebû Dâvûd’un bazı lafız farklılıklarıyla rivayet ettikleri bu hadiste, şeytanın سوالini bir vesvese şeklinde “Allah’ı kim yarattı?” diyecek kadar ileri götürüleceği, böyle bir vaziyet karşısında “Allah’a iman ettim.” diyerek o vesveseyi derhal terk etmek gerektiği hususu anlatılmaktadır ki, bu hadisin mevzuu, her devirden ziyade günümüzü alâkadar etmektedir. Çünkü bu soru, her devirden daha çok günümüzde söz konudur.

Yukarıdaki hadisin, Hz. Ebû Hüreyre’nin (radiyallâhu anh) rivayet ettiği bir başka şekli de şöyledir: Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdular: “İnsanlar size mutlaka her

⁴¹⁵ Zuhruf sûresi, 43/36-39.

⁴¹⁶ Buhârî, *bed’ü’l-halk* 11; Müslim, *iman* 214.

⁴¹⁷ Müslim, *iman* 212, 213; Ebû Dâvûd, *sünne* 18.

şeyi soracaklar. Hatta bir gün ‘Her şeyi Allah yarattı, pekâlâ Allah’ı kim yarattı?’ diyeceklerdir.”

Ebû Hüreyre (radiyallâhu anh), bu hadisi rivayet ettikten sonra bir zatın elinden tutarak: “Allah Resûlü doğru söylemiştir. Hakikaten bana şimdiye kadar iki kişi bu soruyu sor-du.” demiştir.⁴¹⁸

Burada her iki hadisten de anlaşılan o ki, insî ve cinnî şey-tanlar, eskiden beri hep bu gibi vesveselerle mü’minleri idlâ-le çalışmışlar ancak bu mesele en yaygın ve en müessir hâlini şimdilerde almıştır. Onun için, biraz da günümüzün ilcaatına göre herkese orijinal gibi gelen bu soru, aslında demode olmuş safatalardan biridir ve kayda değer hiçbir yanı da yoktur.

Şu kadar var ki, ben bu soruyu da yine, Resûl-i Ekrem’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) peygamberliğinin bir alâmeti olarak görüyor ve verdiği gaybî ihbarın tahakkuku karşısında boynumu büküp “Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah” diyerek şehadet ediyorum. Evet, Resûl-i Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem), Allah’ın şerefli bir elçisidir. Kıyamete kadar olup bitecek her şeyi, âdeta bir televizyon ekranında görüyor gibi seyretmiş ve söylemiş; mevsimi gelince söylediği her şey dosdoğru çıkmıştır.

Evet, daha sonra meydana gelecek hâdiseler hakkında verdiği hükümler ve söylediği şeyler, o kadar isabetlidir ki, ye-ri geldiği zaman hepsi aynı aynına zuhur etmiştir. İşte bu da, onlardan biridir. Fakir, bu soru bana tevcih edildiği zaman, kendi kendime düşündüm ve “Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah, nasıl da, görüyor ve söylüyorsun!” diyerek tas-diklerimi ifade ettim.

⁴¹⁸ Müslim, iman 215.

Evet, şu, nefisleri ve enaniyetleri firavunlaşmış, sebeplerle ulûhiyet isnat eden ve her şeyi tabiat kanunlarıyla izaha kalkışan bugünkü insanların idraksizliğini, düşünce sefaletini bundan daha güzel ifade mümkün olamazdı!

Meselenin aslına gelince, bu da, inkârcıların ortaya attıkları diğer sorular gibi bir soruydu. Çok defa körpe dimağlar bu türlü soruların altında kalıp ezilecekti. Zira onlar, nâmütenâhîliği anlayamayacak; dolayısıyla da sebeplerin zincirleme uzayıp gitmesini ve böyle bir aldatmacanın bir şey ifade edip etmemesini kat'iyen kavrayamayacaklardı...

Bundan ötürü de tereddüde düşerek ve Allah'ı da sebeplerden herhangi bir sebep zannederek, mutlaka O'nu da meydana getirecek bir sebebin olması gerektiğini düşünerek içinden çıkılmaz bir kısım fasit daireler içinde bocalayıp duracaklardı. Bu, bir yanlış kanaatti ve kanaatin temelinde de Yaratıcı'nın hakikatiyle alâkalı bilgi eksikliği vardı. Hâlbuki Allah (celle celâluhu), Müsebbibü'l-Esbâb'dır; varlığının evveli yoktur ve mevcudiyeti, idrak üstüdür.

Bugüne kadar kelâmcılar, sebeplerin böyle zincirleme devam edip gidemeyeceğini, belli usûllerle ortaya koyarak sürekli "Müsebbibü'l-Esbâb" olan Allah'ın varlığını isbata çalışmışlardır. Onların bu husustaki düşüncelerinin hulâsasını şöyle ifade etmek mümkündür:

Sebeplerin zincirleme (teselsül) devam edip gideceğini düşünmek, o sebeplerin mahiyetini bilmemenin ve Yaratıcı'dan gafil olmanın ifadesidir. Evet, eşyanın sonsuzdan beri süregelen bir kısım sebepler zincirinden ibaret olduğuna ihtimal vermek doğru değildir. Böyle bir şeyi ihtimal dahilinde görmek bile, sırf bir aldanmışlıktır. Meselâ: Yeryüzünün yeşermesi, ha-

va, su ve güneşe; hava, su ve güneş de oksijen, hidrojen, karbon, azot... gibi bir kısım madde parçacıklarına bağlı olsun.. bu madde parçaları da, daha küçüklere ve onlar da, kendilerinden daha küçüklere... Bunun böyle uzayıp gitmesine ihtimal vermek ve eşyanın varlığının bu yolla izah edileceğine inanmak, bir aldanma ve mugalâttir. Hele bir yerde, bunun karşısına bir de antiatom çıkıyor ve metafizik, fiziğe galebe çalıyor... Ve hele ilk ve son bütün sebepler fevkalâde âhenk içinde birer kanun, birer memur gibi hareket ediyorlarsa!..

Evet, “Şu şundan, şu şundan, şu da şundan... meydana geldi.” gibi sözlerle eşyanın varlığını bir teselsül içinde sebeplerle izaha kalkışmak, herhangi bir meseleyi halletmediği gibi, aksine, her şeyi içinden çıkılmaz hâle getirmektedir. Zira böyle bir meseleyi mümkün görmek, tıpkı “Yumurta tavuktan, tavuk yumurtadan...” düşüncesinin “ilelebet” sürüp gideceğine inanmak gibi bir safsataya benzer ki, bunlardan tavuk veya yumurtayı, Kudreti Sonsuz O Ezelî Zât’a vereceğimiz âna kadar, iddialar, tutarsız birer faraziye olmadan öte hiçbir şey ifade etmez.

Bütün mevcudat, varlığı kendinden olan Yüce Yaratıcı’ya isnat edildiği takdirde ise, mesele birden aydınlığa kavuşur. Ve artık ondan sonra, tek bir hücre olarak yumurtanın yaratılmış olması veya kendi neslini devam ettirmek için tavuğun yaratılmış bulunması ve yumurtanın ondan çıkması arasında da fark kalmaz.

Bunu böyle kabul etmeyip de “O ondan, o da ondan...” demekle hiçbir şeye aydınlık getirilemeyeceği gibi, cevaplandırılan her soruyla beraber yeni bir kısım istifhamlar da ortaya çıkabilecektir. Meselâ, yağmur buluta bağlı; bulut zâit-nâkis (artı-eksi) habbeciklere, onlar buharlaşma hâdisesine, o da

suların mevcudiyetine ve nihayet o da suyu meydana getiren unsurlara... Böylece belki, sebepler zinciri, birkaç adım daha ilerleyerek devam edecek ama, durduğu yerde insan yine “Şöyle de olabilir, böyle de...” diyerek, kendini faraziyelerin ağında hissedecek ve onlarla tatmin olmaya çalışacaktır.

Bu ise, fevkalâde bir nizam, bir âhenk ve birbiriyle münasebet içinde, her şeye hâkim bir hikmet eliyle meydana geldiği sezilen bütün eşyayı, çocuk hezeyanlarıyla izah etmeye kalkışmak ve ilimlerin ufkunu, hedefini daraltmak ve karartmak demektir. Oysaki, her netice için mutlaka mâkul bir sebebe ihtiyaç vardır. Gayri mâkul ve gayri mantikî sebeplerin uzayıp gitmesi ve uzayıp gitmenin kerameti olarak da bunun mâkul hâle geleceğini düşünmek, imkânsız mümkün görmek gibi bir hezeyandır.

Şimdi bir örnekle, bu hususu biraz daha aydınlatmaya çalışalım. Meselâ ben, arka ayakları olmayan bir sandalye üzerinde oturuyorum. Bu sandalye, düşmemesi için kendisi gibi bir diğer sandalyeye dayandırılmış.. o da bir başkasına.. böylece devam edip gidiyor. Bu hâl, zaman ve mekânlara sığmayan rakamlarla sürüp gitse de, arka ayakları olan ve yere tam oturan bir mesnede dayandırılıncaya kadar, işin zincirleme uzayıp gitmesi meseleye bir çözüm getiremeyecektir.

Ayrı bir misal: Elimizde bir sıfır olduğunu düşünelim. Bu sıfır, solundaki bir rakamla omuz omuza getirilmedikten sonra, mücerret sıfırların çoğaltılması kat'iyen ona bir değer kazandırmayacaktır.. evet, trilyon defa trilyon sıfırlar peşi peşine sıralansa dahi, kıymeti yine sıfır olacaktır.. aksine bu sıfırların soluna bir rakam konduğunda, işte o zaman o sıfırlar da, soldaki rakama göre kıymet alacaktır. Bu, şu demektir:

Bir şeyin müstakillen varlığı yok ve kendi kendine kâ-im değilse, kendisi gibi muhtaçların ona varlık bahşetmesi ve esas olması mümkün değildir. Evet, hep aynı şeye muhtaç ve aynı hususta âciz olanların bir araya gelmesi, ihtiyacı çoğaltma ve aczi artırmadan başka bir işe yaramaz. Kaldı ki, -muhâlfarz- sebeplerin müdahalesi kabul edilse bile, fiziğin sarsılmaz kanunlarından “tenasüb-ü illiyet” prensibine göre, sebeple netice arasında mâkul bir münasebetin bulunması şarttır. Buna göre, -meselâ- yerkürenin hayata müsait hâle gelmesinden, insanın düşünür bir varlık olmasına kadar, her şeye, hem de mâkul ve o neticeyi hâsil etmeye gücü yetebilecek bir sebebe ihtiyaç vardır.

Oysaki, küreiarzın hâlihazırdaki durumundan yani, hızı, güneşe olan mesafesi, atmosfer tabakası, periyodiği, hikmetli meyli, atmosferi teşkil eden gazların ihtiva ettiği maslahatlar gibi hususlardan tutun da, onun toprak ve nebatat örtüsüne, denizlere ve onlarda cereyan eden esrarlı kanunlara, rüzgârlar ve onların yüklendikleri vazifelere kadar binlerce, yüz binlerce hâdise, öyle bir âhenk içinde cereyan etmektedir ki, bütün bunları kör-sağır sebeplere ve serseri tesadüflere havale etmek, aklın kendi kendini nakzetmesi ve çürütmesi demektir.

Vâkıa, bu hususta, kelâmcıların “devir ve teselsül” yoluyla bütün sebepleri kesip attıktan sonra, işi Müsebbibü'l-Esbâb olan Allah'a ulaştırıp sonra da her şeye “mümkünü'l-vücut” demelerine karşılık, bütün sebeplerin, bütün illetlerin gidip O'na dayandığı Zât'a “Vacibü'l-Vücut” diyerek tevhide bir kısım menfezler açmış iseler de, onların elde ettikleri neticeyi daha selâmetli bir yoldan elde etmek de her zaman mümkündür.

Evet, Yüce Yaratıcı'nın her eserinde kendine ait mühürlerin, sikkelerin bulunması, O'nun varlığına bir değil, binlerce

delildir. Ayrıca ilimlerin, kâinatın sırlarına ışık tutmaya başladığı günümüzde her fen, kendine has diliyle O'nun varlığını ilan etmekte ve her hâliyle O'nu haykırmaktadır.

Büyük-küçük, canlı-cansız bütün mevcudatı var eden Hz. Allah'tır (celle celâluhu). Yaratılan her şey âciz ve başka birine muhtaç; O ise, varlığı kendinden olan ve kimseye muhtaç bulunmayan Ganiyy-i ale'l-ıtlak'tır. Evet, her şey gidip O'na dayanmakta ve izah edilemeyecek gibi görünen ne varsa hep O'nunla aydınlığa kavuşmaktadır. Var eden O.. varlığı devam ettiren O.. çeken O.. iten O ve her şeyi bir hedefe doğru götüren de yine O'dur.. ve O'ndan öte bir şey yoktur ki, O'na da sebep aransın!..

Müsaadenizle bunu da bir iki basit misalle biraz daha açmayı düşünüyorum. Meselâ, vücudumu ayaklarım taşıyor, ayaklarımı da zemin. Artık böyle mâkul bir taşıyıcı bulduktan sonra, bunun ötesinde yeni sebepler aramaya –zannediyorum- gerek yoktur. Hem meselâ, trenin en arkadaki vagonu, onun önündekini hareket ettiriyor; onu da bir diğeri; onu da bir başkası; nihayet gelip lokomotif dayanıyor ki biz ona, kendine has gücü, kuvveti, yapısı ve işleyişiyle “Kendi kendine hareket ediyor.” deriz.

Verilen bu misaller, Allah'ın yarattığı eşyadan ve aldandığımız akılların yeni yeni sebeplerle lokomotif değiştirmeleri mümkün olacak cinsten örneklerdir. Ne var ki, durmadan lokomotif değiştirenler bir noktada tıkanıp kalacak ve o noktada sebeplerin de bitip tükendiğini anlayacaklardır.

Burada zihinleri bulandıran bir diğer mesele de, sınırlı düşünen insanoğlunun, ezel mefhumunu kavrayamayarak, maddeyi ezeli görmesi, daha sonra da rakamlarla izah edil-

meyecek bir geçmiş içinde, hiç olmayacak bazı şeylere “olabilir” ihtimalini vermesidir.

Bir kere “ezel”, geçmiş zamanın sonu değil, o bir zamansızlıktır. Öyle ki zamanlar, katrilyon defa katrilyon seneleriyle ezel karşısında bir âşire bile olamazlar. Oysaki, sebeplerin teselsülünde esas olan maddenin bir başlangıcının bulunması ki, bugün hemen herkes tarafından bilinip kabul edilmektedir. Elektronların hareketi, çekirdek fiziğindeki sır, devamlı radyasyon neşreden güneşteki esrarlı işleyiş ve termodinamik kanununun kâinat çapındaki geçerliliği, her şeyin bir sonu olacağına dair yıldızlar cesametinde ve güneşler parlaklığında bin bir mesajdır. Sonu olan her şeyin bir başlangıcının bulunması ise, üzerinde münakaşa yapılmayacak kadar açık ve bedîhîdir.

Binaenaleyh her şey, başlangıçta varlığa mazhariyetiyle Yaradan’ı anlattığı gibi, sönüp gitmesiyle de O’nun evvel ve âhiri olmadığına delâlet etmektedir. Zira, başlangıcı olanın bir gün sonunun geleceği tabîi olduğu kadar, evveli olmayanın, âhirin de olmayacağı zarurîdir. Onun içindir ki bizler, madde ve maddeden meydana gelen her şeye, bugün var olsa dahi, yarın yok olacağı nazarıyla bakarız. Ancak, kâinatın tedricî olarak eriyip gitmesi, maddenin yavaş yavaş tükenmesi, çoklarını aldatabilecek mahiyette ve oldukça âhestedir. Ne var ki, yavaş yavaş da olsa, uzun bir geçmişten bu yana gelişip genişleyen dünyalar, bir gün büzüle-çekile mutlaka silinip gideceklerdir.

Evet, madde bugün var ise de -bir kısım pozitif neticelerin ışığı altında- başkalaşmaya doğru gittiğinden de kimsenin kuşkusu yoktur. Şimdi bunu, yine bir tren misaliyle anlatmaya çalışalım:

Farz edelim ki, İzmir’den kalkan bir tren, 50-55 km ötede bulunan Turgutlu istikametine doğru hareket etti. Hareket

esnasında trenin hızı saatte 55 km'dir. Buna göre trenimiz bu mesafeyi ancak bir saatte alabilecektir. Bu hızla yarım saat kadar yürüyen tren, yolun geriye kalan kısmında hızını tam yarıya düşürüyor. Buna göre, yolun henüz katedilmedik 27.5 km'lik mesafesi kalmıştır ki hızını yarıya düşüren tren bu 27.5 km'nin ancak yarısını yarım saatte alabilecektir. Bu tempoyla hareket eden trenin yarım saat gittikten sonra yine hızını yarıya indirdiğini düşünelim; geriye kalan kısmın yarısını da yarım saatte katedebilecektir. Böylece her yarım saatte bir hızını yarıya düşüren tren, Turgutlu'ya sonsuz diyebileceğimiz uzun bir zaman sonra ancak ulaşabilecektir. Hatta biz hiçbir zaman onun oraya varamayacağını bile zannedebiliriz.

Bunun gibi, madde de bir çözülme ve inhilâle (dağılma) doğru gitmektedir. Bu birkaç milyon sene sonra dahi olsa, mutlaka tahakkuk edecektir ki, bu da "*Varlığı Kendinden Olan'ın dışında her şey fenâ ve zeval bulup gidecek.*" demektir.

Hâsılı, Allah bizzat vardır ve her şeyin yaratıcısıdır. O'na yaratılmışlık isnadı, Yaratıcı'yı yaratılıştan ayıramama gibi bir düşünce sefaletidir. Bu türlü ürpertici bir tasavvuru ortaya atan zavallı münkirler, akıllı görüneyim derken, akılla nasıl bir tenakuza düştüklerinin farkında bile değillerdir. Evet, bugün artık bazı kimselerin kalkıp maddeye ezeliyet kesip biçmesi ve Zât-ı Ulûhiyet'i inkâr etmesi, oldukça garip ve garip olduğu kadar da bağnazca bir iddiadır.

Ne var ki, eşya ve hâdiselere gerektiği gibi nüfuz edemeyen bir kısım materyalistler, maddenin maruz kaldığı çözülüp dağılmayı, atomun içine düştüğü inhilâli, mânâ ve neticeleyle sezip idrak edecekleri güne kadar düşüncelerinde hakikatsiz, beyanlarında yalancı olmalarına rağmen, bir kısım

safderun kimseleri aldatmaya devam edeceklerdir. İşin doğrusunu, ilmi bütün eşyayı ihâta eden Zât-ı Ulûhiyet bilir.

i. Sapıklık ve Şeytan

*“Allah insanlardan bir grubu doğru yola iletti, bir gruba da sapıklık müstahak oldu. Çünkü onlar, Allah’ı bırakıp şeytanları kendilerine dost edindiler. Böyle iken kendilerinin doğru yolda olduklarını sanıyorlar.”*⁴¹⁹

Üzerlerine dalâletin hak olmasında ve ebediyen dalâlette bırakılmalarında, böyle bir zannın önemi büyüktür. Böyle bir zanları olmasaydı, ihtimal, dalâlet üzerlerine hak olmaz ve hidayete ermiş olurlardı. Sapık insanlar, şeytanları dost edinince, hep onun bu oyununa kanarlar. Şeytan onlara suret-i haktan görünür, onlar da kendilerini hak yol üzerinde sanır ve dalâlete müstahak olurlar.

j. Açıklık ve Şeytan

*“Ey âdemoğulları! Size ayıp yerlerinizi örtecek giysi, süslenecek elbise yarattık. Takva elbisesi... İşte o daha hayırlıdır. Bu (nimetler) Allah’ın (kudretine delâlet eden) âyetlerdendir. Ola ki, onları düşünür de öğüt alırlar. Ey âdemoğulları! Şeytan utanç yerlerini kendilerine göstermek için, ilk ana-babanızın elbiselerini çekip almak suretiyle onları Cennet’ten çıkardığı gibi, sizi de fitneye sokup saptırmasın. Doğrusu o da, taraftarları da, sizin onları görmediğiniz yerden sizi görürler. Şüphesiz ki Biz, şeytanları, iman etmeyenlerin dostları kılmışızdır.”*⁴²⁰

Âdem ile Havva, Cennet’te mahfuz, mestur bir hâlde sakin iken, ayıp yerleri açılarak yeryüzüne geldikleri gibi, âdemoğullarından her biri de, ana rahminde mahfuz ve mestur

⁴¹⁹ A’râf sûresi, 7/30.

⁴²⁰ A’râf sûresi, 7/26-27.

olarak rızıklanıp dururken, çınlıçplak bu dünyaya gönderilir. Sonra da bazıları, ayıp yerlerini örtecek kadar sade şekilde, bazıları da kalite ve markaya önem verecek kadar ileri seviyede giyinip kuşanmaya imkân bulurlar.

Bu arada takva hissiyle giyinmek, yani Allah korkusu ve hayâ duygusuyla giyilen ve Allah'ın izniyle maddî ve mânevî ayıptan, fenalıktan, zarar ve tehlikelerden koruyacak olan korunma elbisesi, mutlak olarak hayırlıdır; hayrın ta kendisidir. Elbise nimetinden nimetlenmek ve istifade etmek de asıl bununla mümkün olmaktadır.

Kendilerinde takva hissi, hayâ duygusu ve Allah korkusu olanlar, çıplak kalsalar veya zorla çıplak bırakılsalar bile, en azından Âdem ile Havva'nın yapraklarla örtündükleri gibi avret yerlerini örtüp korurlar. Fakat kendilerinde bu his olmayan nasipsiz günahkârlar, ne kadar giyinseler de yine açılmaktan kurtulamazlar. Çünkü elbiseden esas maksat, mahrem yerleri örtmek, sıcak-soğuk ve eza veren hastalık sebeplerinden korunmak; düşmandan sakınmak ve nihayet hüsnü nazarı çekip kötü bakışları defederek, hiç kimsenin ne şehvetine ne de nefretine sebep olmadan gayet vakarlı, haysiyetli, onurlu ve güzel bir şekilde örtünmek iken, bunlar tam tersine, şehveti tahrik, kibir, gurur ve gösteriş için en fena yerlerini açarlar; açar ve çevrelerine fitne fücür tohumları saçarlar.

Onun için elbise, bizatihi hayır değildir. Asıl hayır olan elbise, takva elbisesidir ki, avret yerlerini örtmek ve namusunu muhafaza etmek için giyilir.

Âyetten de anlaşılıyor ki, bir insan için şeytanın fitnesinden ihtiraz ve içtinap mümkündür. Demek ki şeytan gözle görülmediği hâlde bile takva elbisesi, iman duygusu ve Allah korkusu, onun fitnesine en kuvvetli bir engel teşkil eder.

İnsan, iç ve dışıyla, madde ve mânâsıyla mücehhez olur. Bir insan takva elbisesini içinden ve dışından giyinmiş bulunursa, şeytan, onun görmediği tarafını gördüğü ve bildiği hâlde bile iğva edip aldatamaz.

k. Kötülük ve Şeytan

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ۖ إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

“Ey insanlar! Yeryüzündeki temiz ve helâl şeylerden yi-yin, şeytana ayak uydurmayın. Zira o sizin için apaçık bir düşmandır. O size ancak kötülüğü, fuhşiyatı ve Allah’a, hak-kında bilmediğiniz şeyleri söylemeyi emreder.”⁴²¹

Âyette üç tabir söz konusudur:

Birincisi, *السُّوءِ* kelimesidir. İster kalbî ve isterse fiilî olsun bütün günahlar, bu kelimenin ifade ettiği mânâyâ dahildir.

İkincisi, *الْفَحْشَاءِ* kelimesidir. Kötülüklerin en çirkini ve işlen-günahı fâşedip yaymaktır.

Üçüncüsü, Allah hakkında bilmediği şeyleri konuşmak-tır. Her hâlde fuhşun en çirkini de budur. Çünkü Cenâb-ı Hak-k’ı, lâyük olmayan vasıflarla vasıflandırmak, en büyük cü-rüm ve günahdır.

Şeytan, her zaman insanı küçük-büyük günahlara ve küf-re davet eder. Veya başka bir ifadeyle, şeytanın davet ettiği hususların hepsi bu üç meselede toplanır. Bundan da anlaşılı-yor ki, şeytan sadece kötülüğü emreder. Hatta bazen, davet ettiği şey zâhiren hayır gibi de görünebilir. Hâlbuki onun esas gayesi, bu hayrın arkasından tezgâhlamak istediği şerdir.

Burada, şeytanın bâtılı hak, şerri hayır gibi süsleyerek in-sanın hayal ve vehmine arz ile tehyic ve teşviki, emre benze-

⁴²¹ Bakara sûresi, 2/168-169.

tilmiştir. Bu benzetmede, şeytanın vesvesesini kabul ile ona itaat eden insanların, şeytanın memurları ve teb'ası durumunda olduklarına işaret buyrulmuştur.

Beşer, Allah Teâlâ'nın zâtına ait hakikatleri bütünüyle iha-ta etmekten âciz ve düşünmekten memnudur. Nitekim Hz. Ebû Bekir (radiyallâhu anh), "Allah'ın zâtına ait sırlardan bahsetmek şirktir." buyurmuştur. Şeytan ise, insanı bundan bahsetmeye teşvik eder ve böylece şeytanın bu oyununa gelen ga-filler, vehim ve hayal ile nice nice sözler söylerler.

İlâhî hükümlerin neticeleriyle alâkalı bütün güzelliği ve ya-saklanan şeylerin neticesindeki bütün çirkinlikleri anlayıp idrak etmek için, mevcut akıl ve kazanılan tecrübeler yeterli değildir. Durum böyle olmakla beraber şeytan, insanları bunlar hakkın-da da gönüllerine göre hükmetmeye teşvik eder. Onun teşvik-i-ne kanan ve aldanan zavallı, "Fenalık görmemek için fenalığı tecrübe etmek veya zehirin öldürücü olduğunu bilmek için on-dan tatmak gerekir." gibi akıl ve muhakemenin asla cevaz ve-remeyeceği pek çok mantıksızlığı birden irtikâp eder.

1. Haramlar ve Şeytan

"Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları, birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki, kurtuluşa eresiniz. Şeytan şüphesiz içki ve kumar yüzünden ancak aranızda düşmanlık ve kin sokmak; sizi, Allah'ı anmak-tan ve namazdan alıkoymak ister. Artık (bunlardan) vazgeç-tiniz değil mi?"⁴²²

Kendisi pis olan şeytanın, amelleri de pistir. Zira şeytan, küfrün ta kendisidir. Âyette evvelâ şeytana ait dört pislik sa-

⁴²² Mâide sûresi, 5/90-91.

yılmış daha sonra da sadece içki ve kumardan bahsedilip diğer ikisi mevzu edilmemiştir. Zira bu hitap, inananlardır. Hâlbuki putlar ve fal okları kâfir amelidir. İman ehlinin bunları yapmayacağı, daha doğrusu bunlarla beraber imanın yan yana bulunmayacağı açıktır.

İnsanın ruhî hayatını ve bütün beşerin toplum hayatını bu dört pislikten temizlemedikçe, ne ferdin ne de cemiyetin temiz olması mümkün değildir. İçki masasında akli, kumar masasında bütün varlığı ve mukaddesatı giden bir insanın, Cenâb-ı Hak'la bağlarını devam ettirebilmesine imkân yoktur. Evet, her iki masaya da dost olarak otursalar bile, şeytan, neticede onları birbirinin can düşmanı hâline getirir. Zira yenilmiş ve bütün varlığı elinden gitmiş bir kumarbazın, yenildiği şahsı sevmesini ve ona muhabbet duymasını düşünmek kadar bir aptallık tasavvur edilemez.

m. Umumî Belâlar ve Şeytan

“Andolsun ki, senden önceki ümmetlere de elçiler gönderdik. Ardından boyun eğip yola gelsinler diye onları darlık ve hastalıklara uğrattık. Bari onlara bu şekilde azabımız geldiği zaman boyun eğselerdi! Ancak, kalbleri iyice katılaştı ve şeytan da onlara yaptıklarını cazip gösterdi. Kendilerine yapılan uyarıları unuttuklarında, (indirmiş olduğumuz sıkıntı ve musibetleri kaldırıp) üzerlerine her şeyin kapılarını açtık. Nihayet kendilerine verilenler yüzünden şımardıkları zaman onları ansızın yakaladık, birdenbire onlar bütün ümitlerini yitirdiler.”⁴²³

Âyet-i kerimede Cenâb-ı Hak tarafından kendilerine peygamber gönderildiğinde ona inanıp tâbi olmadıkları gibi ken-

⁴²³ En'âm sûresi, 6/42-44.

dilerine ihtar mahiyetinde gelen değişik hâdiseleri de itibara almayan ümmetlerin ibretâmiz hâllerine dikkat çekilmekte ve âdeta şöyle buyrulmaktadır:

Başlarına gelen musibet ve belâlar, onları hak yola getireceğine, ellerini Yüceler Yücesi'ne kaldırıp yalvaracaklarına, kalbleri iyiden iyiye katılaştırmış ve gidip şeytanın çizgisine girmişler; şeytan da yaptıklarını allayıp pullamış, onlara süslü göstermiştir ve böylece bu toplum helâk olup gitmiştir.

İkinci imtihan da, onlara dünya nimetleri bol bol verilmekle başlamıştır. Onlar da bu bolluk karşısında rahata, rehavete gömülmüş ve derken ilâhî gazabı hak etmişlerdir. Bir milletin içinde günah işleniyor ve hâlâ nimetler bol bol geliyorsa, bilinmelidir ki bu bir istidraçtır ve o toplum umumî bir yok oluşun arefesindedir.

Bu hakikatler, başka bir âyet-i kerimede de şu şekilde ifade edilir:

*“Allah’a andolsun, senden önceki ümmetlere de (peygamberler) göndermişizdir. Ancak, şeytan onlara işlerini süslü gösterdi de (iman etmediler). İşte o, bugün onların velisidir. Ve onlar için elem verici bir azap vardır.”*⁴²⁴

Evet, sapık milletlerin dostu, şeytandır. Peygamberlere baş kaldıran geçmiş ümmetlerde durum böyle olduğu gibi, mukaddesatın hakaret görüp, rezaletin alkışlandığı günümüzde de bazı kimselerin sadece ve sadece tek dostu(!) vardır, o da şeytandır.

“Âd ve Semud’u da (helâk ettik). Sizin için, (onların başına nelerin geldiği) oturdukları yerlerden apaçık anlaşılmakta-

⁴²⁴ Nahl sûresi, 16/63.

dir. Şeytan onlara yaptıkları işleri güzel gösterip onları doğru yoldan çıkardı. Oysa bakıp görebilecek durumdaydılar.”⁴²⁵

Bugüne kadar bütün helâk olmuş fert ve milletlerin, sırasıyla ve hangi belâlara maruz bırakılarak helâk edildiklerinin anlatıldığı bu sûre ve bilhassa yukarıda zikrettiğimiz âyetin siyak ve sibakında birleşen tek nokta şudur ki, bir millet, yaptıkları cürüm ve günahın müteessir olmayıp, aksine memnun ve mesrur oluyorsa, şeytan da onların bu zaaflarından istifade ile yaptıklarını süslü ve güzel gösterir ki bu da o milletin helâketi demektir.

n. Aldatmak ve Şeytan

“Onlardan gücünün yettiği kimseleri sesinle yerinden oynat; onlara karşı süvarilerinle, piyadelerinle haykırarak yürü; mallarına ve çocuklarına ortak ol; onlara vaadlerde bulun. Şeytan, insanlara, aldatmadan başka bir şey vaad etmez. Şurası muhakkak ki, Benim (ihlâslı) kullarım üzerinde senin hiçbir hâkimiyetin olamaz. (Onları) koruyucu olarak Rabbin yeter.”⁴²⁶

İblis, Allah’tan Hz. Âdem ve zürriyetini kandırabilmek için mühlet isteyip de gereken mühlet kendisine verilince, Cenâb-ı Hak ona; “Git, sana mühlet verdim!” der ve ardından da, âyette geçen hususlar sıralanır.⁴²⁷

Şeytanın sesi, günaha davetidir. Münasebetsiz şarkı, türkü, hayâsızlık vb. bütün bunlar, şeytanın sesine ve davet şekline dahildir. “Böyle yap!” diye emredilmesi ise, şeriat-ı fitriye açısından bir izin ve müsaadedir.

Celb, haykırmaktır. Şeytanın atları ise, her devrin binek vasıtalarıdır. Şeytan, hem bunlarla hem de bunlar olmadan

⁴²⁵ Ankebût sûresi, 29/38.

⁴²⁶ İsrâ sûresi, 17/64, 65.

⁴²⁷ Bkz.: İsrâ sûresi, 17/62, 63.

celp etmektedir. Yani şeytan ordusunda bulunanların bazısında bu vasıtalar var, bazısında da yoktur. Ya da bu, çok çalışmaktan kinayedir.

Şeytanın mal ortaklığı, her türlü kötü kazanç ve gayri meşru alım-satımdır. Ayrıca faiz, gasp, hırsızlık ve fasit muamelelerin hepsi de buna dahildir. Her an insanla beraber bulunmaya çalışan şeytan, ticarete de insanla beraber bulunur. Ticareti onun hile ve oyunundan kurtarabilmenin yolu, Allah Resûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) gösterdiği yoldur: “*Ey tüccarlar! Şeytan ve günah, alışverişte hazır bulunur. Alışverişinizi sadaka ile karıştırın!*”⁴²⁸

Evlâta ortaklığa gelince, bu, zinaya davettir. Ayrıca çocuklara verilecek İslâm dışı ahlâk ve eğitim de bu mânâyâ dahil kabul edilmiştir. Sonra çocukların sapık fikirlere sahip olması da, düşünülebilecek hususlardandır. Ayrıca çocuk olmaması için başvuru vicdan dışı bütün tedbirler ve mutlak bir ifadeyle kişinin evlâdı üzerinde yapabileceği bütün tasarrufların kötüye kullanılması, şeytanın evlâta bir çeşit ortaklığıdır.

Şeytanın bütün maksadı, insanı, bâtil itikat ve amellere teşvik; hak, hakikat ve itaatten nefret ettirmektir. *Teşvik*, ancak yapılacak olan şeyin hiçbir zararı olmamakla beraber büyük menfaatleri olacağını telkin etmekle; *nefret ettirmek* ise, tam aksine faydasız ve zararlı olduğunu söylemekle mümkündür. Onun için şeytan bir günah ve mâsiyete davet edeceği zaman evvelâ, bu işte hiçbir zarar olmadığını söyler. Bu da şu telkinlerden birisiyle olur: “*Ahiret diye bir şey yoktur(!). Ne Cennet, ne de Cehennem vardır. Dünya hayatından başka bir hayat da yoktur. Öyle ise, bu işi yapmakta ne zarar var(!).*”

⁴²⁸ Tirmizî, büyü 4.

Bunu söyledikten sonra da, o g nahtaki lezzet ve zevk çeşitlerini sayıp döker ve “Hayat böyle yaşamakta hayat olur.” der.

İtaatten nefret ettirmesine gelince, Şeytan, evvelâ bu işin lüzumsuz olduğunu söyleyerek telkinde bulunur ve “Cennet, Cehennem, sevap, günah yoktur.” der. Sonra da ibadetlerin ne kula ne de Mâbud’a hiçbir faydası olmadığından bahisle “Allah’ın, senin ibadetine ihtiyacı mı var?” vb. gibi sözler söyler. Bunu söyledikten sonra da ibadetteki külfet ve meşakkati nazara verir ve “Madem Cenâb-ı Hakk’ın bizim ibadetimize ihtiyacı yok, öyle ise biz niçin ibadetlerimizi kendi isteğimize göre yapmıyoruz?” der. Böylece insanı itaatten nefret eder hâle getirir. Hâlbuki Şeytanın telkin etmeye çalıştığı bu sualin cevabı gayet basittir.

Şöyle ki: İbadet duygusu insanda Cenâb-ı Hakk’ı bilmeye terettüp eden bir keyfiyettir. Yani insan, bir tarafta bu muhteşem kâinatı yaratan Z t’a delâlet edecek nizam ve intizam arz eden baş döndürücü tabloları görür; görür ve sonra da bu fevkalâde nizamı vaz’eden nizam sahibi Nâzım’a intikal eder. İşte böyle, dikkat ve ibretle kâinata bakabilen kişi, hiçbir Şeyi gagesiz, nizamsız göremez ve dolayısıyla kendisinin de bu nizama göre hareket etmesi gerektiğini anlar.

Bundan sonra o insan, varlığa güzellik ve estetik yönünden bakar, onu öylesine güzel, o kadar harika bulur ki, âdeta daha güzelini tasavvur etmek imkânsızdır. İnsanın çehresinden zeminin yüzüne, ondan semanın yıldızlarla yaldızlanmış simasına kadar öyle büyüleyici bir güzellik, öyle baş döndürücü bir eda ve insanı çıldırtan öyle tatlı bir Őive vardır ki, bu renk ve bu âhenk cümbüşünü görüp de, bu muhteşem ve sihirli meşheri sergileyen Zât’ı iliklerine kadar hissedip duymamak mümkün değildir...

o. İftira ve Şeytan

“Şeytanların kime ineceğini size haber vereyim mi? Onlar, günaha, iftiraya düşkün olan kimselerin başlarına inerler. Bunlar, (şeytanlara) kulak verirler ve zaten onların çoğu yalancılardır.”⁴²⁹

İftira, kendi öz nefesine yapılanından, Allah’a karşı yapılmasına kadar, kâinatı utandıracak bir cürüm ve insanı hem dünyada hem de ukbâda rezil rüsva edecek bir günahdır. Böyle bir günah, elbetteki bir şeytan ilhamıdır ve işte yukarıda zikredilen âyet bize bunu anlatmaktadır.

p. Putçuluk ve Şeytan

İbn Abbas (radiyallâhu anh) anlatıyor:

“Önce Nuh kavmi sonra da Araplar arasında Allah’a karşı birer şirk unsuru hâline getirilen bütün putlar, esasen toplum tarafından salih birer insan olarak tanınan şahısların isimleridir. Bu salih insanlar vefat edince şeytan onlara, bunların hatırasına, daima sohbet ettikleri yerlere birer putlarını dikmelerini ilham etti. Onlar da, şeytanın bu ilhamına kandılar. Ancak, önceleri hiç kimse onları mâbud kabul etmezken belli kuşaktan sonra ve zamanla ilim de ortadan kalkınca, bunların her biri ayrı birer mâbud kabul edildi ve insanlar da onlara ibadet etmeye başladı.”⁴³⁰

İbn Abbas’ın (radiyallâhu anh) açıklamalarından da anlaşıldığı gibi, putçuluğun perde arkasında şeytanın gizli ve sinsi bir oyunu söz konusudur. Zira sosyolojik bir realite olarak fertlerin, ferdiyetçilik esasıyla büyütülmeleri her zaman böyle neticelenmiştir.

⁴²⁹ Suarâ sûresi, 26/221-223.

⁴³⁰ Buhârî, tefsir (71)1.

r. Yuva ve Şeytan

Birbirini seven iki çift... İçinde lâhut âleminden gelen mesajların okunduğu burcu burcu Cennet kokan sıcak bir yuva... Ve bütün bu güzelliği bir anda mahvetmek için fırsat kollayan ezelî düşman: Şeytan...

Şimdi de bu mücerret mânâları ifadelendiren birkaç rivayet zikredelim:

Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) buyuruyorlar:

“İblis tahtını su üzerine kurar. Sonra da ordusunu sağa sola gönderir. Makam ve mevkiye ona en yakın olan, fitnenin en büyüğünü yapandır. Hepsi yaptıklarını anlatmak üzere İblis’in huzuruna gelir ve içlerinden birisi: ‘Ben şunu, şunu yaptım.’ der. Ancak İblis, ona hiç de iltifat etmez. Sonra bir başkası gelir ve ‘Falan adamı, karısından boşayınca kadar peşini bırakmadım.’ der. İblis bundan o kadar memnun olur ki, hemen onu yanına çağırır ve ‘Sen ne kadar şirinsin!’ diyerek iltifat eder.”⁴³¹

Ebû Hüreyre (radiyallâhu anh) de şöyle diyor:

Bir evde okunan Kur’ân’la o hane, sahiplerine genişler; melekler o evde hazır bulunur; şeytanlar kovulur ve o hane de hayır ve bereket artar. İçinde Kur’ân okunmayan eve gelince, bunun tam aksine, ehline daralır; orada melekler bulunmaz, şeytanlar bulunur; hayır ve bereketi de azalır.”⁴³²

Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) ferman ediyor:

“Bir kişi evine girerken ve yemeğini yerken Allah’ı anarsa, şeytan, yanındakilere ‘Bu gece size artık bu evde ne geceleme ne de yemek var.’ der. Fakat eve girişinde Allah’ı an-

⁴³¹ Müslim, *münafikûn* 67; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/314.

⁴³² Dârimî, *fezâilü'l-Kur’ân* 1.

mazsa şeytan, ‘Geceleyecek yeriniz hazır.’; yemekte de aynı şekilde davranırsa, ‘Hem geceleyecek, hem de yemek yiyecek bir yer buldunuz.’ der.”⁴³³

“Karı koca arasındaki mahremiyet ve sırta dikkat etmeyen ev ve haneler, bu yönleriyle tamamen şeytanî tesirlere açıktırlar.” denilse yeridir. Zira bu mevzuda Ebû Hüreyre’nin naklettiği bir hadiste Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur:

Ebû Hüreyre (radiyallâhu anh) anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) mescide girdi. Namaz kıldırıldığı mahalle gelerek: “Eğer şeytan bana bir şey unutturursa, erkekler tesbih (Sübhanallah desin), kadınlar tasfik etsin (ellerini çırpsın).” der. Mescitte iki saf kadın, bir saf erkek (veya aksi) cemaat vardır. Namazda Allah Resûlü bir şey unutmamıştı. Namazdan sonra cemaate döndü “Herkes yerinde dursun!” dedi ve erkeklere döndü, “Sizden biriniz, ehline gelip, kapısını kapatıp Allah’ın ferman ettiği örtü ile iktifa eder mi?” diye sordu. “Evet” dediler. Devam etti: “Sonra da arkadaşlarına gelip ‘Şöyle, şöyle yaptım.’ der mi?” Bu soruya cevap veren olmadı. Allah Resûlü, kadınlara döndü ve aynı sözleri onlara da söyledi. Onlar da susmuşlardı.

Bu esnada genç bir kız, dizlerinin üzerine doğruldu (Allah Resûlü kendisini görsün ve sesini duysun diye böyle yapmıştı) ve ‘Evet yâ Resûlallah! Hepsi de konuşuyorlar.’ dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü şöyle buyurdu: “Bilir misiniz, bunların hâli neye benzer! Sokak ortasında, insanların gözü önünde birbirine yaklaşan erkek ve dişi şeytanlara!”⁴³⁴

⁴³³ Müslim, eşribe 103; Ebû Dâvûd, et’ime 16; İbn Mâce, dua 19.

⁴³⁴ Ebû Dâvûd, nikâh 49; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 2/540.

s. Cemiyet ve Şeytan

Huzur ancak vahyin rahmet damlalarıyla hayat bulup yeşeren bir cemiyette bulunur. Böyle bir cemiyet ise, bütün insanlığın sergüzeşt-i hayatı sayılan tarihte çok nadir görülmüştür. Kimyevî terkiplere benzeyen cemiyet, nispetlerdeki küçük bir değişiklikle derhal aslî hüviyetini kaybeder. Onun içindir ki, kendi ömrüne kıyasla cemiyetin bozulması, tek bir ferdin bozulmasından daha süratlidir. Bu sürat ise, cemiyet için menfî, şeytan için müspet yönde bir gelişim demektir. Bu nedenle şeytan, bir cemiyeti bozmak, huzursuz etmek ve anarşiye boğmaktan hiçbir zaman ümidini kesmemiştir.

Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem): “Şeytan, artık Arap Yarımadası’nda, kendisine ibadet edilmesinden ümitsizliğe düştü, ancak aranızda anarşi çıkarmaktan ümidini kesmedi.”⁴³⁵ derken, en veziz ifadeleriyle bu hususa işaret buyurmaktadırlar.

Birlik ve dirlik, bir cemiyeti Cennet topluluğuna, ayrılık ve tefrika da Cehennem yığınlarına çevirir. İlk insan Âdem’i Cennet’ten çıkaran şeytan, elbette Âdem’in neslinin Cennet içinde kalmasını da bir türlü hazmedemeyecek, onları da esas kendi yeri olan Cehennemî bir hayata sevk etmeye çalışacaktır. Cennet gibi bir dünyada yaşamaya azmetmiş ufku yüce kametler, şeytanın oyununa gelmeyen tali’lilerdir ki, vifak ve ittifak onların ayrılmaz vasıflarıdır. Kemtali’liler ise durmadan tefrika çukurlarında yuvarlanıp durmaktadırlar.

İki Cihan Serveri (sallallâhu aleyhi ve sellem), ümmetini ikaz sadedinde bu mevzuyla alâkalı şunları söyler:

“Cemaate yapışın, ayrılıktan kaçının! Şeytan tek kişiye yakın, ona göre iki kişiye daha uzaktır. Kim Cennet kokularını duymak istiyorsa cemaate devam etsin.”⁴³⁶

⁴³⁵ Müslim, *münafikûn* 65; Tirmizî, *birr* 25.

⁴³⁶ Tirmizî, *fiten* 7; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/26.

t. Şeytanın Lümmesi

İnsanın kalbinde bir bant gibi kayıt yapan, meleğin ilhamının geldiği santralin yanbaşıında, bir de şeytanın yağdırdığı şüphe, tereddüt ve vesvese oklarına hedef olabilecek bir alıcı vardır.⁴³⁷ Bu, aynen aynanın şeffaf ve parlak yüzü ile siyah ve mat yüzünün bir arada bulunması veya bir odada mü'minle kâfirin yan yana durması gibidir.

Evet, şeytanın lümmesi, kendine mahsus şüphe, tereddüt ve vesvese oklarını atmak için nişan aldığı mü'minin kalb merkezinde yer alan önemli bir noktadır.

6. ... VE ŞEYTAN FERYAT EDİYOR

Mü'minin inandıklarını yaşaması, şeytanı şirazeden çıkarır ve feryada boğar. Allah'ı hoşnut edecek her tavır ve davranış şeytana ölüm sancıları çektirir. İlâhî gadabı celbeden bütün sebepler, nasıl şeytanı sonsuz sürur ve sevince garkediyorsa, lâhut âlemini memnun eden sebepler de onu ızdırabın uçsuz-bucaksız gayyalarına iter ve kıvrandırır.

*Kulun, Allah'a en yakın olduğu yer secdedir.*⁴³⁸ Secde, mü'mini miraca erdirecek ölçüde bir kurbet vesiledir.. ve kulun her secde edişi, şeytanı bin feryada boğar. Eğer cin ve insanlar bu sesi duysalardı, belki kulaklarının zarı patlar, belki de sesin şiddetinden bayılıp yere düşerlerdi. Şeytan, "Secde ile emrolundum, etmedim ve kovuldum. O ise etti, kurtuldu!"⁴³⁹ der ve çığlık çığlık dövünür.

Kullar içinde Allah'a en yakın olan İnsanlığın İftihar Tablosu'nun (sallallâhu aleyhi ve sellem) doğumu da şeytanı fer-

⁴³⁷ Bkz.: Tirmizî, *tefsir* (2) 35.

⁴³⁸ Bkz.: Müslim, *salât* 215; Nesâî, *tatbik* 78.

⁴³⁹ Müslim, *iman* 133; İbn Mâce, *ikâme* 70.

yada boğmuştu. Zira o gün, Allah'ın en sevgilisi Habibullah doğmuştu... İhtimal ki o gece putları yüzüstü yere yıkan şeytanın feryadı idi. Ve ihtimal ki Sava gölü, bu feryatla batmış ve bin yıldan beri yanan ateş bu feryatla sönmüş.. ve yine Kisra'nın sarayı da bu feryatla yıkılmıştı.⁴⁴⁰

Şeytanı yana yakıla feryat ettiren günlerden biri de hiç şüphesiz, Akabe'de altı-yedi müslümanın Allah Resûlü'ne biat için el uzattığı gündü. Allah Resûlü ki, senelerce kapı kapı, çadır çadır, panayır panayır dolaşmış ve hep derdine ortak olacak âşına gönül aramıştı. Evet O, hep bunun için uğraşmıştı. Ne var ki, gittiği yerlerden hiçbirinde sinesi ışığa açık, hüşyâr bir gönül bulamamıştı. Taif'te taşlanmış, diğer yerlerde de kapılar yüzüne kapanmıştı. Ancak O'nun, Allah'ın, nurunu mutlaka tamamlayacağına inancı tamdı ve O kendine düşen vazifeyi yapıyordu. Bu vazife, ısrarla, yılmadan, usanmadan insanları Hakk'a davet etmektir ve Allah Resûlü de işte bunu yapıyordu.

Yine panayır günlerinden biriydi... Medine'den gelen bir grup tali'li, onunla görüşme talebinde bulunmuştu. Allah Resûlü'nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) gül yüzünde güneş doğmuş gibiydi. Gelen teklife o denli sevinmişti ki, O'nu sevindiren bu hâdise ihtimal gök ehlini de sevindirmişti. Belli ki, bu umumî sevinç, ilâhî hoşnutluğun da bir tecellisiydi. Tabii o esnada ruhunun karanlığı yüzüne akseden biri de vardı. Hıçkırıklar boğazında düğümlenen bu menhus varlık, hiç şüphesiz şeytandı.

Heyet ile Allah Resûlü'nün buluşmasında Hz. Abbas (radıyallâhu anh) da vardı. O, bir realite adamıydı. Biatın akıl ve

⁴⁴⁰ Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve*, 1/19, 126, 127; Suyûtî, *Hasâisü'l-kübrâ*, 1/127, 128, 129, 131; İbn Kesir, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, 2/249-253.

mantık çerçevesinde yapılması için uyarılarda bulunuyordu. Bu altı-yedi kişiye, topyekün insanlık ile yaka paça olmaya adım atmakta olduklarını hatırlatıyor ve Allah Resûlü'ne biatın, o gün için çetin yanları üzerinde duruyordu. Yaşlılar, bu ağırlardan ağır yükü kaldırıp-kaldıramayacakları konusunda tereddütte idiler. Onlar tereddüde düşünce şeytanın bakışları canlandı. İçinden bir "Acaba!" geçirdi. Kendi kendine, "Belki biat etmeden döner giderler!" dedi. Ama içlerinden en genci, Ebu'l-Heysen et-Teyyihânî hemen ileri atıldı. Her şeyi kabullenerek Allah Resûlü'ne el uzattı. Ardından diğerleri de aynı şeyi yaptılar ve bu büyük biat tamamlandı...

Bu esnada ortalığı çınlatan bir feryat koptu. O sesi duyan, Akabe sallanıyor sanırdı... Öyle feryat ki bağırdan koptuğu belliydi. Birisi, bütün ümitlerini yitirmişe benziyordu. Evet, öyle birisi vardı ve işte o şeytandı...⁴⁴¹

Şeytan, alını secdeli gençleri gördükçe.. çarşı-pazarın eracifine bulaşmadan ticaret yapan tüccarı müşâhede ettikçe.. ilim adamlarının, kafa ve kalb bütünlüğüne erme yarışına girdiklerine şahit oldukça.. üniversite mahfillerinde ihtidaların arttığını, ilmin tekrar din ile uzlaştığını temâşâ ettikçe.. yeneden diriliş bestesinin nağmeleştiğini duydukça ve yeni bir bezmin ılık nefesini ense kökünde hissettikçe ihtimal bugün de feryat etmektedir...

Bütün dünyada neşrolan ve şeytana nâşirlik yapan bazı gazete, dergi, kitap ve bültenlerde yazılanlara bakıp, televizyon, radyo, konferans ve seminerlerde konuşulanlara kulak verdiğimizde, şeytanın aynı şekilde feryat ettiği duyulacak-

⁴⁴¹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 1/222-223.

tır. Şeytan, bugün de İslâm'dan, müslümandan ve İslâm adına başlayan oluşumdan korkmakta ve endişe duymaktadır. Bu korku ve endişeden dolayı da, canı boğazında ve çaresiz avaz avaz her dem feryat etmektedir.. kıyamete kadar da feryat edecektir.

Karma İndeks

2. Abdülhamid 111
313 mürsel peygamber 281
360 meleğin nezareti 202
4. Mehmed 105, 106

A

- A. H. Davis 91
A. J. Davis 59
Abbas b. Mirdas 299
abdest 217, 307, 335, 352
Abdullah b. Amr b. Âs 246, 247
Abdullah b. Cerir el-Becelî 87
Abdullah b. Hüzafetü's-Sehmî 85
Abdullah b. Ömer 220
Abdullah b. Revâha 208, 209,
215
Abdullah Efendi 97
Abdullah İbn Abbas 73, 74, 307
Abdülhamid 52, 112
Abdülkadir Geylânî 97
âb-ı hayat 213
Abraham Lincoln 106, 107
absesyon bulutu 93
acz 175
Âd 379
Adana 95
Âdem neslinin şeceresi 318
Adn Cennetleri 192
Afganistan 238
afyon 308
ağaç 191, 254, 318
ağlayan göz 128
Ağrı Dağı 115
ahiret 49, 117, 128, 150, 173,
197, 200, 334

- âhize ve nâkile 178
Ahkâf 354
ahlâk 198
Ahmet Paşa 105
AIDS 327
Akabe 388, 389
aksiyon 265, 293, 355
Akşemseddin 82
aktif düşmanlık 317
alaka 146
âlem-i berzah 113
âlem-i emir 37, 47
âlem-i halk 47
âlem-i misal 125, 126
âlem-i şehadet 125, 126
âlem-i şuhud 105
âlemlere rahmet olma 286
âlemşümül peygamber 261, 268,
283
Alexis Carrel 63
alışveriş 381
Âl-i Muhammed 171
âli ruhlar 95, 97, 157, 312
âlim kullar 164
alkışçılar 174, 175
alkolsüz bira 308
Allah korkusu 158, 161, 375
Allah'ı anmak 364, 377
Allah'ı bilmek 136, 145, 210, 225
Allah'ı görme 74
Allah'ı ilan ve O'nunla irtibat 333
Allah'ı kim yarattı 365, 366
Allah'ı unutmak 364
Allah'ın "kelâm" sıfatı 178
Allah'ın kanunları 254

- Allah'ın kızları -hâşâ- 165
 Allah'ın yarattığını değiştirme
 351
 Allah'la alâkanın kesilmesi 308
 Alman 55, 93, 110
 Almanya 93, 94
 amel defteri 150, 199, 200
 amellerin seyredilmesi 201
 amellerin temessülü 126
 amelsiz, azimsiz yığımlar 342
 Amerika 60, 67, 70, 90, 92, 93,
 106, 107
 âmin demek 204
 Amvas 305
 ana arı 206
 ana rahmi 146, 173, 374
 Anadolu 98, 99
 anarşi 153, 168, 248, 249, 386
 ân-ı seyyâle 221
 ani'l-merkez kuvveti 252
 anlayış inhirafı 176
 Anna Danton Cridge 92
 antiatom 368
 antikorlar 327
 antimadde 249
 Aquarian Foundation of Seattle
 71
 Arap Yarımadası 386
 Ararat Dağı 115
 arı 129, 210, 215, 331
 Arif Danışman 100
 Arş 129, 145, 186, 187, 188, 189,
 233, 302, 321
 Arş-ı A'zam 129
 Arthur Hill 48
 asâ 64
 asabî ruhlar 332
 asfiyâ 113
 Ashab-ı Bedir 121, 289, 291
 Ashab-ı Suffa 287
 Ashab-ı Uhud 289, 291
 asıl mârifet 136
 asker 305, 336
 Asr-ı Saadet 163
 Asrın Büyük Çilekeşi 115
 Asrın Dev Mütefekkeri 252
 astral beden 50, 56, 57
 astronomi 70, 225, 276
 Aşere-i Mübeşşere 291, 305
 aşırı serbestlik 353
 aşk 188
 ateist 77
 ateş 250, 255
 atom/-lar 47, 110, 178, 368
 aura 50, 65, 66
 Avcılar 121
 Avrupa 39, 138
 âyân-ı sâbite 117, 339
 âyât-ı tekvîniye 157
 Âyetü'l-Kürsî 260, 301, 302
 aynadaki yılan 330
 az konuşma 131, 134
 az yeme 130
 Azeri 189
 Aziz Efendi 52
 Azrail (a. s.) 173, 174, 177
- B**
- bağırsak hastalığı 102
 Bakara ve Âl-i İmrân sûreleri 123
 Baki-i Gargad 287
 Basra 304
 bast hâli 187
 başkalarını kurtarmak 301
 Batı 39, 54, 94, 241, 309
 bâtilı terğib ve teşvik 343

- bâtinî şuur 322
 Bâtinîlik 34
 Batnû'n-Nahle 269
 beden-i misalî 51
 bedeni tesir altına alan manzara-
 lar 331
 bedensiz ruhlar 70
 Bedir 86, 170, 180, 236, 237, 238,
 266, 358
 Bediüzzaman Hazretleri 36, 47,
 52, 97, 115, 330
 Bedri Ruhselman 95
 Bedrin aslanları 98
 behîmî hisler 145, 275
 belâlar 378
 Belkıs'ın tahtı 258
 Belvedere 55
 Benî Kurayza 236
 benlik 349
 benzen 110
 Bertrand 53
 berzah 36, 173, 219, 221
 berzah âlemi 112, 115, 117, 125,
 137, 256
 besmelesiz etler 308
 beşer fıtratı 248
 beşerî ölçüler 83, 177
 Beyaz Saray 107
 Beyin Mimarımız 120
 biat 101, 288, 388, 389
 bid'at 342, 355
 bilgin ve filozofların saptırması
 356
 bilgisayar 175
 bilim adamı 78
 bilim tarihi 110
 Bilimsel Komisyon 78
 Billed Bladet 90
 binbaşı 91
 binek 162, 380
 Birinci Dünya Savaşı 60, 77, 98
 birlik ve dirlik 386
 biyoplazmik enerji 89
 Bizans 99, 305
 bolluk 379
 Bornova 116
 Boston 70
 boşanma 384
 boşluklar 307
 boynuna amellerin dolanması
 126
 bozgunculuk 248, 249
 BPE 79
 Brezilya 90
 Brown Thumb (Soldurucu Te-
 mas) 68
 bu'diyet 144
 Buda 131
 buğday ve arpa 253
 Burak 162
 burhan 34, 127, 136, 276
 Buzullar mıntıkası 53
 bükülen çatal bıçaklar 90
 büyü 78, 89, 308
 büyük âlem 141
 büyük biat 389
 büyük hasım 317
 büyük risalet 285
 Büyük Sahra 34
 büyük sır 269
- C**
- cahiliye 165
 camiler 317
 Cân 279
 canavarlık 298
 casus 114
 cazibe atmosferi 210

cazibe kanunu 178, 251, 252
 cebrî 312
 Cebriye 292
 cehalet 179, 181, 312
 Cehennem 124, 128, 194, 195,
 274, 293, 312, 386
 celb 380
 cemaat 207, 211, 386
 cemal 191
 Cemalullahî temâşâ 274
 cemiyet 41, 104, 132, 378, 386
 cenaze 127, 233
 cenin 146
 Cennet 129, 191, 192, 193, 210,
 274, 311, 321
 Cennet kadınlarının efendisi 266
 Cennet kapısındaki levha 321
 Cennet kokusu 82
 Cevşen 121
 Cibril 165, 170, 171, 304, 338
 cihad 184, 233, 307, 344
 cihad-ı ekber 336
 Cihan harpleri 37
 cihanşümül olma 284
 cimrilik 129
 cin ve ins peygamberi 261
 cin ve ruh çağırma 39
 cin ve şeytanların sultasından
 korunma 300
 cin/-ler 245, 249, 250, 252, 254,
 255, 267, 273, 275, 280,
 289
 cinlerde sahabelik 289
 cinlerden istifade 293, 294, 304
 cinleri irşad 286
 cinlerin ayak takımı 97
 cinlerin sultası 297
 cinlerin temessülü 251, 256

cinnet/-ler 97, 254, 307
 cinnî şeytanlar 314
 cinsî sapık 353
 Clairvoyance 58, 93
 cünüplük 307

Ç

çağırıcı 173
 çağrışım 324
 Çanakkale 107, 108, 238
 çatal ve bıçakları bükme 90
 çeyiz sandığı 127
 çıplak 375
 çiftçi 254
 Çin 37
 çocuk 148, 228, 337
 çocuk hezeyanları 369
 çocuk yapmama tedbirleri... 381
 çok konuşanın sakatlığı 131
 çokluk cilvesi 179

D

Dahhak 278, 351
 dahilî düşman 128
 dalgıç cinler 294
 Danimarka 90
 Danton 92
 Dâru'n-Nedve 262, 265
 David 71
 dedikodu 85, 105
 deduble 47, 50, 51, 52, 62, 64
 dehayı mucizeleştiren bir aksiyon
 265
 deli/-lik 94, 168, 317
 demagoji 252
 deniz sularının birbirine karışma-
 ması 273
 destan adam 358

destan ve efsaneler 277
 devekuşu 299
 devir ve teselsül 370
 devletler arası haberleşme 295
 Dihye 180, 232, 236
 Dihyeleşen Cibril 230, 232
 dış ve iç bütünlüğü 300
 dikili taşlar 377
 dikiş makinesi 108
 Dimar 299
 din adına dinsizlikler 35
 din bir kolaylıktır 325
 din düşmanı/-ları 168, 267
 dinde zorlama yoktur 325
 dinden çıkmak 259
 dinî kriterlere ters düşmeyen
 rüyalar 116
 dinin ruhu 343
 dinler tarihi 277
 diriliş 41, 305, 389
 dirilme ümidi 321
 Diyarbakır 99
 DNA 254
 doğru yol 293, 342, 360, 362,
 364, 380
 Doğu 241
 doktrin 293
 domuz 100
 dostluğun kötü akıbeti 362
 dört cihetten saldırma 341
 dört semavî kitap 281
 dört vezir 169
 Dr. Bogomolov 77
 Dr. Burgess 56
 Dr. F. A. Kraft 60
 Dr. Hodgson 56
 Dr. Thelma Moss 67
 dua paratoneri 337
 dua ve zikir 129

dua/-lar 64, 109, 208, 219, 221,
 260, 301, 302, 344
 dual yaşama 301
 dumansız ateş 279
 duyu organları 72
 dünya 39, 222, 252, 274
 dünya hayatı 191, 275, 334, 363,
 381
 dünya nimetleri 342
 dünya sevgisi 352
 dünyanın imarı 279
 dünyevî gaye 207
 düşünce coğrafyasının mimarları
 37
 düşünce çöplüğü 355
 düşünce farklılıkları 293
 düşünce inhirafı 179
 düşünce sefaleti 367, 373
 düşüncenin meyvesi 348

E

E. Naumov 91
 ebdâl 52
 ebed yolu 159
 Ebedî Güzel 342
 ebedî hasret 160
 ebedî helâk 362
 ebedî nimetler 274
 ebediyet mefhumu 191
 ebediyet mührü 191
 ebherim koptu 62
 ebrar (iyiler)in kitabı 200
 Ebû Bekir el-Kureşî 299
 Ebû Cehil 65, 86, 263
 Ebû Eyyub el-Ensârî 82, 164, 261
 Ebû Hüreyre 210, 256, 259, 365,
 366, 384, 385
 Ebû Leheb 237

- Ebû Musa el-Eş'arî 304
 Ebû Nuaym 288
 Ebû Râfi 237
 Ebû Süfyan 234, 235, 237
 Ebû Ubeyd 278, 305, 306
 Ebû Ubeyd (tâbiînden) 305
 Ebû Ubeyde b. Cerrah 305
 Ebû Yusuf 273
 Ebû Zerr 144, 256, 270, 314
 Ebu'l-Heysem et-Teyyihânî 389
 eczacı/eczane 120
 edeb 87, 112, 156, 269
 edebiyat 308
 Edison 49
 Edith 58
 Edremit 52, 121
 Efendimiz'in cihanşümül hususi-
 yetleri 284
 Efendimiz'in gaybî haberleri 85
 Efendimiz'in irfanı 187
 Efendimiz'in ulviyeti 169
 Efendimiz'in vefatı 49
 Ehad 300
 ehl-i Cennet'in isimleri 124
 ehl-i ilim 209, 224
 ehl-i keşf 204, 255, 282, 298, 307
 ehlullah 52, 127, 163
 Einstein 252
 eksik insan 300
 ektronoğrafi 68
 elbise 374, 375
 elçi/-ler 141, 150, 169, 195, 196,
 229, 267, 274, 281, 378
 elçilik 141, 177, 178, 180
 elektrik akımı 51, 52, 65, 333
 elektrik lambaları 119, 120
 elektromagnetizm 79
 elektromanyetik dalgalar 126
 elektronlar 47, 372
 Elias Howe 108, 109
 Emeviler 89
 emir âlemi 47
 emir dinlemedeki incelik 358
 emirler âlemi 142
 emniyet ve itminan insanı 168
 emr-i ilâhînin âhize ve nâkilesi
 178
 enerji 79, 259
 Enes b. Nadr 358
 Engels 310
 erbaîn 136
 erkeğin kadınlışması 353
 erkek ve dişi şeytanlar 385
 Ernest Kapp 92
 er-Refîku'l-A'lâ 288
 ervah-ı habise 93
 esfel-i sâfilîn 145, 275
 esir 260
 Esmâ-i İlâhiye 34, 154, 224, 248
 esnemek 317
 esrareniz hâdiseler 79
 esrar-ı Hüdâ 106
 Eşrefpaşa 116
 Eşyanın Ruhu 92
 etek tıraşı olmak 352
 Eusapia Palladino 91
 eûzü 301
 evde okunan Kur'ân 384
 eve girerken Allah'ı anma 384
 evlâta ortaklık 381
 evler 211
 evlerde görülen yılanlar 261
 evliyâ 113
 Evliya Çelebi 106
 evrâd ü ezkâr 281, 287, 333
 Evzai 273

Ey dâde nedir uyku 218
 ezan sesi 333
 ezel 84, 371, 372
 Ezel ve Ebed Sultanı 84
 ezeli düşman 307, 384
 Ezeli ve Ebedî Güzel 192
 ezeli ve sonsuz ilim 147
 Ezeli Zât 368
 Ezher 241

F

fabrika 119
 facirlerin kitapları 201
 Fahreddin Râzî 97
 faiz 361, 381
 fakih 50, 356
 fakirizm 89, 130, 133
 Fakirler 135
 fakirlere tasadduk 127
 fakirlikle korkutmak 343
 fakr 175
 fal okları 377, 378
 fantom 50, 68
 faraziye 349, 368
 fasit muameleler 381
 Fatih Sultan Mehmed 82
 faziletli tesbihler 144
 felsefe 348
 fen 39, 63, 371
 fenâda bekâ cilvesi 35
 fenn-i tıb mikyası 120
 fenomen 177
 feodalizm 310
 ferdiyetçilik 383
 ferdiyetin mazharı 275
 Ferîd-i Kevn ü Zaman 156
 fesat 153, 279
 fethiye zemin hazırlama 99

fısk kapıları 340
 fitrat 116, 159, 248
 fitrattan olan on şey 352
 Ficar savaşları 237
 fil 306
 film 70, 71, 201, 309, 331
 filozofların saptırması 355
 fincan 118
 firavun 48, 65, 104, 350
 firavunlaşma 367
 fitne/-ler 355, 374, 384
 fizik 37, 138
 fizik ötesi 36, 38, 40, 41, 72, 74,
 79, 90, 98, 102, 118, 123,
 136
 fosilleşen insanlar 354
 fotoğraf 65, 70, 71, 72, 92
 foton 254
 Frankfurt 55
 Fransa 39, 101
 Frederic 55, 56
 frekans 66
 frekans bütünlüğü 122
 Friedrich August Kekule 110
 fuhuş 298, 307, 308, 376

G

gadab-ı ilâhî 192
 gafilane davranışlar 307
 Galip b. Fihri 299
 Galvani 65
 gamâmetân, gayâbetân, gayâyete-
 tân 123
 ganimet/-ler 284, 285
 gasp 381
 gayb âlemi 51, 296
 gayb perdesi 131, 132
 gayba muttali olmak 116, 132,
 135, 137

gaybı bilmek 83, 304
 gaybın anahtarı 206
 gaybın seneleri 296
 gaybî haberler 83, 84, 85, 366
 gazaplanma anında 333
 gazete 179, 389
 gazilik sevabı 336
 gece 245
 geceyi ihya 219, 223
 geçici cinnet 94
 geçici zevkler 276
 Gedâî 189
 Gelibolu yarımadası 77
 gerçek kurtuluş 41
 gerçek mârifet 137
 gerdanlık 126
 gerilim 302, 334, 336
 gevezelik 132
 gezginci melekler 209
 gizli kabiliyetler ve maharetler 79
 gizli şirk 148
 Goethe 53, 55, 56
 Gomore 354
 göbek bağlama 130
 gök ehli 212, 302
 gök sakinleri 339
 gölge 75
 göndermeç 175
 görme âlemi 242
 gözyaşı 111, 128, 160, 306
 Green Thumb (Yeşertici Temas)
 68
 Gulam Ahmed 133, 134, 135
 gurur 298, 375
 gusûl 69, 81
 güç odakları 262
 gül kokulu iklim 301
 gül yetiştirme 207

günahın acı kaderi 320
 günahkâr 320
 günahla açılan menfezler 307
 günahları ehemmiyetsiz gösterme
 364
 günahların günah doğurması
 357
 güneş 119, 174, 252, 372
 günümüz insanı 33, 136, 241
 güvercin 315
 Güzel Sanatlar Tarihi 296
 güzellikler armonisi 201

H

habâset 94
 habis cinler 301, 307
 habis ruhlar 94, 96, 97, 132, 133,
 135
 habisler 299
 hac 52, 258
 haçlılar 113
 hak dostu 104, 132, 181
 hakikat-i Ahmediye 339
 Halid b. Sinan 282
 halife 153, 220, 248, 280, 289,
 304
 hâlis ateş 249
 halktan uzak ve ayrı durmak 131
 hamamlar 308
 Hamele-i Arş 155, 186, 188
 Hamilton 107, 108
 Hanefi 273
 Hanzala 222, 232, 233
 haram sınırı 361
 harama bakma 334
 Harb-i Umumî 115
 haricî düşman 128
 harikulâde hâller 134, 135

- Hasan Bahâî Efendi 105
 hasenat ve hayrat 128
 haset 142
 hâssa 102, 257
 hasta kul 151
 hastalık/-lar 101, 348, 378
 haşerat 261
 Hâşimoğulları 263
 haşir 125, 183
 haşyet 155, 158, 162, 163, 164
 haşyette melekleşme 163
 hatıra ve intibain kaybolmaması
 92
 havari 237
 Havazin 286
 havf (korku) 159
 Havran 52
 Havva 319, 374, 375
 hayâ 150, 308, 375
 hayal 55, 58, 59, 61, 74, 108,
 150, 257, 258, 323, 325,
 327, 329, 330, 340, 341,
 349, 376, 377
 hayal gergefi 355
 hayal sinemamız 331
 hayalin dokuduğu lafızlar 324
 hayâsızlık 380
 hayat 45, 65, 199, 382
 hayat bağı 60
 hayat serüvenimizin kitabı 199
 hayatı duyarak yaşama 80
 hayatı veren-alan 175
 Hayber 62
 hayız 307
 hayrete varma 131
 Hayzum 236
 Hazene 190
 Hâzin 190, 192
 helâl-haram 308, 361, 376
 Hendek 233, 234, 235
 Herkül endamlar 251
 Hıristiyan/-lık 37, 114, 137
 hırs 348
 hırsızlık 381
 hicret 101, 265, 267, 344
 hilkatın değiştirilmesi 350, 353
 hillet 284
 Hint yogizmi 133
 hipnotizma 89
 hiss-i kable'l-vuku 80, 113
 Hişam b. Amr 262
 Hitler 37
 Hulki Sel 100
 hulûl 133, 135, 142
 Huneyn 238
 Huzeyfe 234, 315
 huzur 386
 Hüsrev 159
 Hz. Abbas 73, 74, 300, 388
 Hz. Âdem (a.s.) 119, 153, 154,
 159, 225, 246, 248, 278,
 280, 284, 313, 316, 317,
 318, 319, 320, 321, 326,
 337, 359, 374, 380
 Hz. Âişe 49, 88, 179, 235, 290,
 291
 Hz. Ali 89, 221, 265, 266, 289
 Hz. Azrail 174, 175, 176, 181
 Hz. Davud 281
 Hz. Ebû Bekir 63, 169, 170, 222,
 266, 377
 Hz. Ebû Zerr 314
 Hz. Enes 101, 270
 Hz. Fatıma 80, 81, 87, 88, 266
 Hz. Halid 305
 Hz. Hamza 122, 358

Hz. Hanzala 222
 Hz. Hasan 88, 89, 226
 Hz. Hüseyin 226
 Hz. İbrahim 64, 227, 230, 245,
 278, 281, 284
 Hz. İsa 46, 284, 337
 Hz. İshak 228
 Hz. İsmail 64, 281
 Hz. İsrail 171, 172
 Hz. Lut 229, 230, 281
 Hz. Meryem 229, 230, 337, 338
 Hz. Meymun 51
 Hz. Mikâil 169
 Hz. Muaviye 163, 164
 Hz. Musa 64, 269, 270, 275, 281,
 284
 Hz. Nuh 278, 284
 Hz. Osman 266, 289
 Hz. Ömer 75, 86, 131, 169, 170,
 220, 231, 256, 266, 289,
 304, 305, 306
 Hz. Sâriye 75
 Hz. Süleyman 172, 258, 294,
 295, 296
 Hz. Yakub 75, 151, 228
 Hz. Yusuf 75, 104

I

ışık evler 208, 210, 213

İ

i'caz-ı Kur'ân 115
 ibadet 326, 346, 382
 İblis 247, 267, 313, 314, 341, 380,
 384
 İbn Ebî Leylâ 273
 İbn Ebi'd-Dünya 303
 İbn Kesir 161

İbn Mâce 203
 İbn Mesud 256, 286, 288
 İbn Münzir 278
 İbrahim Hakkı 155, 219
 iclâl 160, 161
 iç çöküntü 159
 iç derinliği 38
 iç derinlik 208
 iç-dış bütünlüğü 300
 içi-dışı nuranî kimseler 36
 içki 307, 377, 378
 içtihadî yanlışlık 358
 ideacılığın kurucusu 349
 idealist/-ler 349
 idealizm 348
 idrak üstü 367
 İfrit 258
 iftira ve şeytan 383
 ihlâslı kullar 380
 ihsan 113, 231, 284, 316
 iki âleme hükmetme 296
 iki Cennet 272
 iki emniyet ve iki korku 163
 iki gölge 123, 124
 iki göz vardır ki 128
 iki mağrib 272
 iki melek 149, 197, 205
 iki meşrik 272
 iki vezir 169
 ikinci bir Ebû Bekir 299
 ikinci varlık 180
 ikiyüzlülerin durumu 363
 ilâhî gazab 203
 ilâhî ilhamların uğrak yeri 317
 ilâhî kalkan 301
 ilâhî sıyanet 341
 ilâhlık iddiası 299
 ile'l-merkez çekim 252

- ilham-ı ilâhiye 216
 ilim 209
 ilim adamlığı 64
 ilim erbabı 225
 ilim maluma tâbidir 313
 ilim okyanusu 220
 ilim tahsili 210, 223
 ilim ve irfan aşkı 224
 illiyûn 200, 201
 ilmî plan 147
 ilmin din ile uzlaşması 389
 im'ân-ı nazar 332
 imam 246, 268
 İmam Hasan 150
 İmam Katade 150
 İmam Kurtubî 183
 İmam Malik 151, 273
 İmam Rabbânî 97, 221
 İmam Süddî 292
 İmam Şafîî 273
 İmam Şakik 343
 iman 208, 215, 323, 326, 375
 iman esasları 33
 iman potansiyelimiz 327
 imge 349
 imha karargâhı 265
 imkân 325
 İmrân'ın karısı 338
 İmroz 108
 imtihan sırrı 48
 İngiliz kuvvetleri 77
 İngiltere 71, 110, 221
 inkâr-ı ulûhiyet 298
 İns ve Cinnin Peygamberi 283
 insan dublesi 179
 insan elektromanyetizması 67
 insan zihni 103
 insanı bilmenin yolu 63
 insanın Allah'tan uzaklaşması
 339
 insanın amelini boynuna doladık... 126
 insanın aurası 66
 insanın cibillî düşmanı 339
 insanın dedublesi 51, 54
 insanın hayvanî yönü 145
 insanın kendi ruhu 40
 insanın kesbi 147
 insanın mahiyeti 250
 insanlara tâbi varlıklar 293
 insanlığı kurtaracak tek çare 310
 insan-melek münasebeti 147,
 184, 225, 227
 insî ve cinnî şeytanlar 260, 262,
 264, 303, 307, 314, 366
 intihar 93, 94, 309
 inziva 136
 İon Dumitrescu 68
 irade 292, 328
 irfan farkı (melek-insan) 90, 154
 irfan peyki 187
 irfan ufku 276
 İskilipli Âtîf Hoca 81, 82
 İslâm âlemi 241, 309
 İslâm âlimi 242
 İslâm dışı ahlâk ve eğitim 381
 İslâm fıtratı 351
 İslâm tasavvufu 54
 İslâmî ölçü ve kıstaslar 134
 ispiirtizma 176
 israf 151, 361
 İsrail 173, 213
 İsrail 90
 İstanbul 123, 164
 istiaze 207, 301, 341
 istidraç 312, 379

istiğfar 205, 340
 istinca 352
 istişare 358
 İsviçre 53, 92
 itaate kodlama 295
 itaatten nefret 382
 itikat inhırafı 165
 iyilik suyu ile yıkanma 198
 iyon çorbası 249
 İzmir 116, 372

J

James 61
 Jülicher 295

K

Kâbe 211, 217, 268
 Kâbız 188
 kabir 117, 126, 127, 183, 204,
 205, 219, 245
 kader 146, 147, 313
 Kaderiyye 292
 Kâdı İyâz 321
 kadın hayali 345
 kadının erkekleşmesi 353
 kafa ve kalb bütünlüğü 389
 kafein 66, 308
 kaşpe 230
 kâinat 119, 147, 190, 210, 224,
 276, 372, 382
 kâinatı utandıracak bir cürüm
 383
 kâinatın fihristi 154
 kâinatın işlevişi 271
 kalb gözü 215
 kalb ve davranış birliği 300
 kalb ve kalıp 315
 kalbe rikkat kazandırma 223

kalbe söz dinletme 137
 kalbî ve ruhî hayat 160
 kalbin duyuş ve doluşu 34
 kalbin ibresi 122
 kalblerin balansı 214
 kalblerini köreltenler 195
 kalenin içten fethedilmesi 307
 kalkan 245, 301
 kamera medyumluğu 71
 kan dökme 248
 kan pıhtısı 146
 kapitalizm 310
 karanlık faaliyetler 262
 karı koca arasındaki mahremiyet
 385
 karnını tika basa doyanran 132
 Katade 351
 Katade b. Diame 307, 309
 kâtip melekler 197
 kavî-i sâbit 183
 Kaya Sultan 106
 Kekule 110
 Kelbî 278
 kelime-i tayyibe 191
 kelime-i tevhid 183, 202
 Kenzü'l-ummâl 161
 keramet 137
 kerih koku 226
 kerim oğlu kerim 88
 Kerûbiyyûn 155, 209
 keşifler 63, 104
 kevn ü mekân 34
 kevser çeşmeleri 103
 kevser uzantısı 328
 Kıbrıs 164, 238
 killet-i kelâm 130
 kırklar 291
 kısır 228

kıyamet günü 126, 129, 161, 199
 kıyamet sûru 173
 kız çocuğu 100
 Kızıl Ordu 78
 kibir 195, 298, 312, 375
 Kilner 66
 kimya 110
 kin 142, 217, 341, 350, 377
 Kiramen Kâtibîn 197
 kirlan fotoğrafçılığı 65, 67, 68
 kitab-ı merkûm 201
 Kitab-ı Mübîn 147
 klervayan 93
 kokain 308
 koku (kerih) 226
 kolektiflik 211
 komünizm 298, 310
 kopmayan ip 303
 korona 67, 69
 korsanlık 326
 korunma elbisesi 375
 koruyucu melekler 202
 koruyuculuk 96, 289
 köpek 226
 kötü arkadaş 365
 kulak hırsızlığı 269
 kumar 307, 309, 377, 378
 kundakçılık 168
 Kur'ân dinlemek 269, 282, 290,
 291
 Kur'ân günleri 247
 Kur'ân okunmayan ev 384
 Kur'ân'a karşı edepli olma 269
 Kur'ân'da cin kavramı 254
 Kur'ânî kriterler 148
 Kurayzaoğulları 236
 kurbiyet 144, 169, 191, 204, 320,
 357

Kureş 234, 235
 kutlu dostlar 209
 kutlu yerler 208
 küfre giden yol 160, 364
 küfrü hayal ve tasavvur 325
 küfrün beli kırılmıştır 36
 küfrün ilmî ve mantikî izahı 36
 küfür sistematigi 262
 küreiarz eczanesi 120

L

L. J. Bertrand 53
 laboratuvar 55, 62
 lâhut âlemi 209
 Levh-i Mahfuz 125, 146, 147
 Levh-i Mahv ve İspat 125, 147
 lezzet-i mukaddese 151
 liderler 350
 lokomotif 371
 Londra 90, 110
 Lucerne 53, 54
 Lut kavmi 228
 lümme-i şeytan 339

M

M... Efendi 95, 96
 Madam Alerme 101
 Madam Florance Marryant 58
 Madam Joe Suell 59
 Madam Manson 101, 102
 Madam Pinet 102
 madde ötesi 36, 38, 40, 65, 69,
 72, 79, 84, 90, 98, 113, 123,
 180, 241, 242
 madde saplantısı 94
 maddeci/-lik 33, 36, 76, 136, 137,
 241, 299, 342
 maddeyi ezeli görme 371

- Maden (ilçe) 99
Maggie 59
mahrem yerleri örtmek 375
mahşer 128, 173
mahz-ı iman 326
Makam-ı Mahmud 187
makro âlem 147, 242
mâlâyâniyatla meşguliyet 132
Malik (melek) 155, 194
malların temessülü 129, 130
Malta 77
Malta humması 101
malumat yığını 210
mânâ âlemi 132
mânâ erleri 156
mânâ-i harfî 172
mânâya inanma ufku 35
mânâya karşı kör 241
mânâyı inkâr 299
mânevî donanım 300
mânevî hastalık 348
mânevî mahkeme 291
mânevî mesh 354
mânevî oğlu 265
mânevî ölüm 352
mânevî yapımız 327
mantıksızlık mantığı 312
manyetizma 89, 176
mâric 249, 254, 255, 256
mârifet 63, 104, 137, 189, 210, 250
mârifet gemisi 187
mârifet peteği 206, 210, 215
Marks 310
materyalist felsefe 33
materyalist/-ler 33, 34, 36, 52, 136, 342, 373
materyalizm 38, 241, 298
Maxvelle 61
Mecusi 292
Medine-i Münevvere 114, 265, 268, 286, 287, 300, 306, 357, 358, 388
medyum/-lar 38, 55, 58, 59, 70, 83, 91, 92, 136, 137, 138
medyumluk 58, 70, 176
mefisto 309
Mehdi/-lik 133, 134, 350
Mehmet Âkif 111
Mehmet Efendi 105
Mehmetçik 98
Mekke-i Mükerreme 171, 237, 263, 269, 299, 359
meleğe enîs olmak 162
Melek Ahmet Paşa 106
melek haşyeti 162
melek kanunu 252
melek kelimesi 141
melek mürüvveti 205
melek yapılı 304
melekiyet âlemi 145
melekler ordusu 234
melekler ve misyonları 143
meleklerde cinsiyet 156
meleklerle iman 33
meleklerle mihmandar olma 214
melekleri beşere benzetmek 179
meleklerin Âdem'e secde etmesi 153
meleklerin bulunabilecekleri zemin 238
meleklerin dereceleri 155, 165
meleklerin dostluğu 197, 205
meleklerin insanlarla münasebeti 146
meleklerin irfanı 156

- meleklerin makamı 142
meleklerin pervane olduğu ruhlar
218
meleklerin tahşidatı 218
meleklerin temessülleri 227, 230
meleklerin yaradılış gayesi 225
meleklerin yazma işi 150
meleklerle bütünleşmek 187, 214
melekleşme 164, 170, 200, 206,
214
melekût âlemi 187, 214
melekût erbabı 156
Melekü'l-Mevt 174
meleküstü mahiyet 142
memnu meyve 318, 320
mesajları regüle etme 141
mescit, mektep ve ev üçlüsü 304
mescit/-ler 211, 317
mesh 354
Mesihiyeti ilan 133
Mesnevi 189
metalürjistler 66
Mevlâna 72, 145, 189, 221
Mevlâna Şibli 338
Meymun b. Mihran 50
Meyve'nin Altıncı Meselesi 119
midesine esir düşme 64
mihmandar 216
Mikâillik 170
mikro âlem 147
mikrop/-lar 241, 242, 258, 259,
327
mikroskop 72
milletin helâketi 380
miraç 155, 161, 187, 339
misafir sevmeme 100
misal âlemi 104, 115, 117, 118,
129
misalî beden 47
mistik sihir 77
mizan 201, 271
mor ötesi 66
morfin 308
Mr. E... 71
Muaz b. Cebel 261, 270, 355, 356
mucize/-ler 64, 65, 83, 84, 165,
230, 294, 296
mucizekâr usta 119
mucizeleri tevil 241
mudğa 146
mugalâta 312, 368
Muhyiddin İbn Arabî 97, 296
mukarenet öncesi 147, 337
mukarrabîn 358
mukarreb melek/-ler 169, 171,
172, 186, 190, 194, 201
Mukarrebûn 209
Mumler 70, 71
mumyalaştırma 101
Mus'ab b. Umeyr 170, 180, 193,
358
Mus'ab dergâhı 233
musibet ve belâlar 379
Mussolini 37
Mutezile 292
mutlak gayb 83
mutlak istiğna 143
mutmainne olmuş nefis 51
muvakkat delilik 94
mü'minin ameli 128, 191
mü'minlik şiârı 248
mübahlardan istifade 151
Mücahid 278, 351
müceddit 133
Müdebbir 120
Müderis Mustafa Efendi 97

müekkel (vazifeli) melek/-ler 144,
155
Müheyyemûn melekleri 155, 188,
189
mükerrem Kâtipler 150
mülk âlemi 35
mülk erbabı 156
mümkinü'l-vücut 370
münadi (İsrafil) 173
münafık/-lar 222, 355, 356, 363
Münevvir 120
münzir cinler 282, 283, 286, 290
müphem ifadeler 355
Mürcie 292
mürsel peygamber 281
mürşit 130, 135
Müsebbibü'l-Esbâb 367, 370
Müslüman cinler 306
müstehcenlik 298
Müşebbihe 292
müşrikler 235, 262, 267
müteyakkız gönüller 216

N

Nahle 282
Nakşî 52
namaz kılanın önünden geçme
315
namazda ilk saf 218
namazdan alıkoymak 377
namazgâh 284
Napoli 91
nâr-ı semûm 250
Nasrani 292
nazar 89
Nâzım (c.c.) 382
nebi izi 196
nebilerin vârisleri 224

nebülöz 143, 179
Necidli ihtiyar 262, 263
Nediy-yi A'lâ 155, 188, 209
Nedve teşkilâtları 262
nefis 313, 322, 345
Nehaî 351
Nelya Mihailova 91
nesil 265, 305
Nevruz 105
Nevton 19, 20, 252, 407
nezaretçilik 143
nifak şebekesi 241
nifas 307
Nikola Tesla 66
Nimes 102
nimetlerin en büyüğü 271
niyetlerimizin bilinmesi 150
nomen 177
normo âlem 147
Nuh kavmi 383
Numan b. Beşir 129
nuranî ağaç 191
nuranî kılıf 47
Nureddin Zengi 112, 113, 114
nurlu anlar 221
nurlu kadro 63
nutfe 146

O

Odette 101
oğul veren arı 129
okçular 357
oruç 127, 245
Osmanlı ordusu 112
otlar 253
oyun 310, 334
oyuncak 132, 135, 298, 299

Ö

öbür âlemin vazifeleri 142
 ölüleri ihya 165
 Ölüm Meleği 174
 ölüm sekeratı 48
 ölümsüzlük 172
 Ömer b. Abdülaziz 290
 ömür 184
 önsezi 80, 107
 örümcek ağı 329
 ötelere ötesi 209
 ötelere müşâhede 103

P

paranoyak 94, 97
 partikül/-ler 249, 255
 perde 35, 51, 75, 117, 162, 171,
 230, 248, 343
 perispiri 52, 64, 179
 Peygamberimiz'in gaybı bilmesi
 84
 peygamberlerin cesetleri 204
 peygamberliğin gerçek mânâsı
 281
 peygamberlik şiirinin kâfiyesi 283
 peygamberlik taslama 299
 pişmiş çamur 249
 Platon 349
 Pompei 354
 Pontde-Cran 101
 pragmatist 342
 protein çorbası 250
 Protestan 53
 psikokinezi 89, 90
 psikometri 89, 92
 psişik ilim 69
 put/-lar 299, 303, 345, 351, 377,
 378, 383
 putperest 292

R

radystezi 76, 77, 78, 79
 radyasyon 66, 76, 249, 372
 radyo 175, 389
 rahim 146
 Rahip Bertrand 53
 Rahmân sûresi 271, 272
 rahm-i mâder 148, 337
 Ramiz Hocaefendi 111
 Ravza-i Tâhire 114
 realite adamı 388
 Refik-i A'lâ 62, 155, 188
 regüle etme 141
 rehavet 317, 335, 336, 357
 rehber/-lik 132, 277, 297
 rekâik 281
 Resûlü's-sakaleyn 261
 Rıdvan 155, 192, 193, 194
 rıdvan yurdu 191
 rıza mekiği 193
 rıza-i ilâhî 135
 rızık 343, 375
 Rifâiye tarikatı 64
 riyazat 132
 RNA 254
 Romanovlar 37
 romantizm 297
 ruh aynası/-ları 35, 256
 ruh bozuklukları 307
 ruh çağırma 96, 118, 176
 ruh fotoğrafçılığı 69, 70, 72
 ruh kanunu 252
 ruh kelimesinin etimolojisi 45
 ruh üfleme 147
 Ruh ve Kâinat 56
 Ruh ve Madde dergisi 49, 53
 ruhanî/-ler 39, 40, 122, 221, 276,
 283, 293, 297

ruhen duruluğa erme 73
 ruhî degajman 52
 ruhî fotoğraf medyumları 71
 ruhî göz 73
 ruhî güç 138
 ruhî imtisal 52
 ruhî meleke 83, 130
 ruhî tecrübe 103
 ruhî tedavi 94
 ruhla örölmüş peygamber 241
 ruhların kabzedilmesi 174, 175,
 177
 ruhsuz ceset 45
 Ruhü'l-Kudüs 46, 304
 Ruhullah 338
 ruhumuzun kılıfı 52
 ruhun inkişafı 130
 ruhun ruhla münasebeti 122
 ruhun tabii müşâhedesi 103
 ruhun varlık delilleri 50
 ruhunu inkişaf ettirenler 64
 Rus bilim adamları 77, 78
 Rusya 37, 67, 77, 78, 91
 rükû 161
 rüşvet/-ler 308, 361
 rüya ile gelen mesajlar 104

S

Sa'd b. Ebî Vakkas 170
 Sa'd b. Muaz 233
 saat zembereği 336
 sabah namazı 333
 sabit hakikatler 36, 63
 saç tıraşı etkisi (haircut effect) 69
 sadaka 126, 260, 291, 381
 Sadaret 111
 sadık rüyalar 104
 saf tutma 75, 157, 158

Safa Tepesi 171
 Saffer Kelly 77
 Safiyyullah 318
 sağdaki melek 198
 sahabe şuuru 359
 sahifeler 281
 Said b. Cübeyr 351
 Said b. Müseyyeb 351
 sakal bırakmak 352
 salât u selâm 204, 208
 salih amel 181, 343
 salih insanlar 383
 salih kullar 217
 salihler 335
 Salihli 52
 Samiri'nin buzağısı 165
 Samyon Kirlan 65, 67
 sanat 215, 297
 sanem 303
 sapık/-lık 34, 196, 360, 374, 379,
 381
 Saraka 290
 Sâre 228
 sarıklı süvariler 236, 237
 Sasaniler 305
 saunalar 308
 sebepler 367, 368, 369, 370, 371
 sebep-netice münasebeti 370
 sefalet şiirinin şairi 48
 sefine-i Nuh 340
 seherler 218
 sekîne 210, 212
 sekir 308
 Selçuklu 99
 selim fitrat 143
 semboller 117
 Semud 379
 sevk-i ilâhî 254
 sevme 168

seyf-i betîk 350
 seyr u sülûk 189, 319
 seyyahlar 99, 214
 seyyar (gezginci) melekler 208
 Sheffield 71
 Sıffin gecesi 221
 sır/-lar 80, 88, 126, 187, 214, 224,
 269, 270, 372, 385
 sırat 125, 183
 sırat-ı müstakîm erbabı 220
 siccîn 200, 201
 sigara içenler 226
 sihir 308
 silm 361
 sinir mütehasısı 118
 sinsî şeytan 360
 Sir Jan Hamilton 107
 siroz 183
 Sodom 354
 soğan, sarımsak 226
 soldaki melek 198
 Soldurucu Temas 68
 sosyalistler 48
 sosyete mahfilleri 179
 spekülasyon 308
 sperm 337
 spiritüalistler 70
 Stalin 78
 Stanford Research Institute 90
 sual melekleri 183
 Sultan Ahmed 106
 Sultanahmet Camii 111
 Sultan-ı Sekaleyn 268
 sûr 164, 171, 172
 suret-i haktan görünme 299, 360
 Sübhanallah 144, 385
 Süddî 351
 Süheylî 290
 sükût-u müdâm 130, 131

sülûk 135, 223
 Sunnet 134, 165, 316
 süper devletler 294
 süpürge 34
 Sürâka b. Mâlik 267

§

şah damarı 148, 149, 322
 şahıslardan istimdat umma 122
 şaki 146
 Şam 113, 114
 şans okları 377
 şarap 308
 şecere-i tayyibe 191
 şefaât 129, 164, 284, 285
 şefaâtçi/-ler 49, 129
 şehadet âlemi 51, 112, 115, 116,
 117, 296
 şehevanî duygular 145
 şehit/-ler 98, 99, 106, 170, 193,
 204, 232, 265, 279, 290,
 305, 306
 şeh-i muhteşem 120
 şehvet 145, 217, 245, 258, 340,
 343, 346, 375
 şek kaynaklı vesvese 330
 şer 129, 263, 301, 303, 312, 316,
 327
 şeriat-ı fıtrîye 157, 178, 380
 Şerif Harman 100
 şerir cinler 97, 301
 Şeybe 86
 şeytan saltanatı 309
 şeytan ve dostları 355
 şeytana oyuncak olma 298
 şeytana uyanlar 361
 şeytanın atları 380
 şeytanın bütün maksadı 381

- şeytanın çocuklara ve mallara ortak olması 380, 381
 şeytanın davet ettiği hususlar 376
 şeytanın dostluğu 362
 şeytanın dört cihetten saldırması 341
 şeytanın en büyük hilesi 298
 şeytanın fitnessine en kuvvetli engel 375
 şeytanın hilesi 329
 şeytanın hükümranlılığı 298
 şeytanın insana sızması 360
 şeytanın insanı küfre götürmesi 363
 şeytanın lümmesi 339, 387
 şeytanın melekler arasında bulunması 312
 şeytanın sesi 380
 şeytanın taraftarları 364
 şeytanın vesvesesi 322, 365
 şeytanın yaratılma hikmeti 311
 şeytanların oyuncacağı olma 133
 şifacı 92
 şifre 164, 254, 295
 şiir 308
 şirk 345, 347, 383
 şizofreni 97
 şuur usâresi 210
 şuuraltı 104, 181, 183
 şuurulu bir araya geliş 211
 şuurulu kanun 187, 251, 253
 şuurulluk emaresi 253
 şükür 271
 şükür namazı 235
- T**
- tabiat kanunları 241, 242, 367
 tabiat ötesi 39, 49
 tabiri çıkmış bir rüya 115
 Tâhirü'l-Mevlevî 81
 Taif 288, 306, 388
 takva dairesi 341
 takva elbisesi 339, 374, 375
 takva hissi 375
 tali'siz/-ler 159, 214
 Tarhuncu Ahmed Paşa 105
 tasavvuf 54, 130
 tasavvur, tasdik 325
 Tavus b. Keysan 152
 tecdit 133
 tecellî avlama 216
 tecellinin nokta-i mihrakiyesi 178
 tefekkür 206, 210, 271, 280
 tefrika 88, 292, 386
 teheccüt 219, 220, 221
 tekevvün sancısı 37
 tekvînî kanunlar 143
 telepati 136, 295
 telestezi 76, 84, 102, 136
 televizyon 71, 90, 366, 389
 telsiz şarteli 175
 tembellik 131
 temizler temizlere 167
 ten cenderesi 64, 137, 288
 tenasüb-ü illiyet 37, 138, 370
 teori/-ler 37, 66, 110
 terkipçi düşünce 38
 termodinamik 372
 teshîr 294, 297
 teşriî emirler 178
 teveccüh-ü tâm 130, 131, 132, 301
 tevhid şuuru 149
 tevhid ufku 277
 tevhid-i kible 301
 Tevrat 282
 teyemmüm 217

The Biophysical Effects Method
79

The Journal of Electricitiy 78

Thelma Moss 68

Tibet 134

tohum 252

Tom Patterson 69, 71

toprak 316

tren 371

tûl-i emel 342

Turgutlu 52, 372, 373

tüketimde ifrat veya tefrit 361

Türk'ün sahabisi 164

U

uğursuz dostluk 364

Uhud 170, 180, 193, 232, 236,
238, 291, 357, 359

ukbâ 348

ukde-i hayatiye 252

ultraviyole 66

ulûhiyet 151

ulûhiyet âlemi 339

ulûhiyet saltanatı 145

ulvî âlemlerle irtibat 131

umumî belâlar 378

umumî sulhü temin 168

umumî yok oluşun arefesi 379

unvan ve şöhret 241

Uri Galler 90

Urve b. Zübeyr 303

usûl 130, 132

usûle riayet 135

Utbe 86

uyanıklık 121, 216

uyku 216

uyuma 132

uyuşturucular 308

uzlet 131

uzlet anı'l-enâm 130, 131

Ü

Übey b. Ka'b 261

üç buudlu mekân 74

üçler 291

ümmet-i Muhammed 173, 293

ümmetler 379

Ümmü Fazl 237

Ümmü Seleme 80, 287

ümniye/-ler 348, 349, 350

üniversite 118, 389

Üseyd b. Hudaýr 232

V

Vacibü'l-Vücut 143, 370

vahdet-i vücud 189

vâkıa-i sadıka 115

Valtson 123

vâridât 136, 214

varlık kitabı 276

veba 241, 305

Vedûd 189

vefat-ı Nebi 88

vehim 257, 258, 332, 377

veli/-ler 38, 83, 137, 189

Velid 86

vesvâs 322

vesvesenin faydalı yanı 336

vesvesenin zararı 323, 330, 331

vezir 169

vibrasyon/-lar 76, 89

vicdan 75, 135, 241

Victor Hugo 48

vifak ve ittifak 386

vird 131, 302, 319

vücut nimeti 271

vücut-u ebter 221
 vücut-u enver 221
 vücut-u hâricî 252
 vücut-u mevhibe-i Hakkânî 50,
 64
 vücut kalesi 307
 vücut libâsı 253

W

Walter J. Kilner 66
 Washington 71
 Weimar 55, 56
 Wilhelm Roentgen 66
 William Hunter 49

X

X şuaı 66

Y

Yahudi 137, 234, 270, 292
 yakîn 131, 325
 yaratılış gayesi 275
 yavru güneşler 304
 yazıcılar (Kıramen Kâtibîn) 197
 yed-i beyzâ 64
 yed-i eminlik 165
 yediler 291
 Yemen 87, 304
 Yeni Camii 106
 yeryüzünün zimamı 247
 Yeşertici Temas 68
 yetim malını yeme 100
 Yezid b. Umeyre 355
 yılan 110, 130, 261, 290, 330
 yıldız 39, 245
 Yogi/-ler 64, 134, 135, 136
 yogizm 89, 130
 yolcu/-luk 183, 352

yolda kalmak 360
 yolun erkânına riayet 132
 yumurta tavuktan... 368
 Yusuf peygamber 279
 Yusuf sûresi 104
 yuva ve şeytan 384
 yüce ve süflî ruhtar 96
 yüksek frekans bobini 66
 Yüzyıl Boyunca Ruh Fotoğrafçı-
 lığı 69

Z

zaman 74
 zamansızlık 372
 zebaniler 197
 Zebur 281
 zehir 377
 zehirlenme 62
 zehirleyen ateş 250
 zehrâveyn 123
 zekât 125, 127, 130, 231, 256,
 258, 259, 260
 zelle 153, 318, 320, 358
 Zemzem 237, 328
 zevcât-ı tâhire 80
 zihin 324
 zikir meclisi/-leri 203, 206, 208
 zikr-i müdâm 130, 131
 zinaya davet 381
 ziraat 254
 zîşuur 47, 252, 255
 zulmanî haberlerin işğali 187
 zulüm 151, 195, 272, 319
 Zübdetü'l-Hakaik 54
 Zübeyr b. Avvam 180, 237, 267
 zühd 281
 zükkâm 241, 242

Kaynakların Tespitinde Faydalanılan Eserler

- Abdurrezzak**, Ebû Bekr Abdurrezzak İbn Hemmâm (126-211 h.); *el-Musannef*, [Tahkik: *Habiburrahmân el-A'zamî*], I-XI, el-Meclisü'l-ilmî, Beyrut, 1403/1983.
- el-Aclûnî**, İsmail b. Muhammed (v. 1162); *Keşfü'l-hafâ ve müzilü'l-ilbâs*, I-II, Müessesetü'r-risale, Beyrut, 1988.
- Ahmed b. Hanbel**, Ebû Abdullah eş-Şeybânî (164-241 h.); *el-Müsned*, I-VIII, Müessesetü Kurtuba, Mısır, tsz.
- Aliyyülkârî**, Ebu'l-Hasan Nureddin Ali b. Sultan Muhammed (v. 1014/1606); *Şerhu'ş-Şifa li'l-Kâdt İyâz* I-II, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, tsz.
- Azimâbâdî**, Ebu't-Tayyib Muhammed Şemsülhak; *Avnü'l-Mâbud*, I-X, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1415.
- Bediüzzaman**, Said Nursî; *Sözler*, Işık yayınları, İzmir, 2003.
- _____, *Mektubat*, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2006.
- _____, *Lem'alar*, Şahdamar Yayınları, İstanbul, 2004.
- _____, *Risale-i Nur Külliyatı*, I-II, Nesil Yayınları, İstanbul, 1996.
- el-Beyhakî**, Ahmed b. Hüseyin (v. 458 h.); *el-İtikad*, Dâru'l-âfâki'l-cedide, Beyrut, 1401.
- _____, *Şuabu'l-iman*, I-VIII, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1410.
- _____, *Delâilü'n-nübüvve ve mârifeti ahval-i Sahibi'ş-şeria*, I-VII, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1985.
- _____, *es-Sünenü'l-kübrâ*, I-X, Mektebetü dâri'l-bâz, Mekke, 1414/1994.
- el-Bezzar**, Ebû Bekir Ahmed b. Amr b. Abdilhâlik (v. 292 h.); *el-Müsned*, I-X, Beyrut, 1409.
- el-Buhârî**, Ebû Abdullâh Muhammed b. İsmail (v. 256 h.); *Sahihu'l-Buhârî*, I-VIII, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, 1979.
- Bursevî**, İsmail Hakkı (v. 1137 h.); *Tefsiru Ruhü'l-Beyan*, I-X, el-Mektebetü'l-Mahmudiyye, İstanbul, tsz.
- ed-Dârimî**, Abdullah b. Abdirrahmân (181-255 h.); *es-Sünen*, I-II, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1407/1987.
- ed-Deylemî**, Ebû Şucâ Şireveyh b. Şehredâr (445-509 h.); *el-Müsnedü'l-firdevs bi me'sûri'l-hitâb*, [Tahkik: *Muhammed es-Saîd Besyûnî ez-Zağlûl*], Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1986.
- Ebû Dâvûd**, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (202-275 h.); *es-Sünen*, [Tahkik: *Muhammed Muhsin Abdülhamîd*], I-IV, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, tsz.

- Ebû Nuaym, Ahmed b. Abdillâh el-İsbehânî (v. 430 h.); *Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâtü'l-asfiyâ*, I-X, Dâru'l-kitâbi'l-arabî, Beyrut-1405 h.
- el-Esbehânî, Abdullah b. Muhammed b. Cafer b. Hayyan Ebû Muhammed (v. 369 h.); *el-Azame*, I-V, [Tahkik: Rıdauallah b. Muhammed İdris el-Mübarekfûrî], Dâru'l-âsime, Riyad, 1408.
- el-Esbehânî, İsmail b. Muhammed b. el-Fadl et-Teymî (v. 535 h.); *Delâilü'n-nübüvve*, Dâru Tîbe, Riyad, 1409.
- Evliyâ Çelebi *Seyahatnâmesi*, Evliyâ Çelebi (v. 1093 h.), I-XV, Zuhuri Danışman Yayınevi, İstanbul, 1970.
- el-Gazzâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed (450-505 h.); *İhyâu ulûmi'd-dîn*, I-IV, Dâru'l-mârife, Beyrut, tsz.
- _____, *el-Maksadü'l-esnâ fi şerhi meânî esmâillâhi'l-hüsnâ*, [Tahkik: Besam Abdulvahhab el-Câbî], el-Cifan ve'l-Câbî, Kıbrıs, 1407/1987.
- Gülen, M. Fethullah; *İnsanlığın İftihar Tablosu Sonsuz Nur*, I-II, Nil Yayınları, İstanbul, 2007.
- _____, *Kalbin Zümrüt Tepeleri-1*, Nil Yayınları, İstanbul, 2004.
- _____, *Prizma-2*, Nil Yayınları, İzmir, 2002.
- _____, *Günler Baharı Soluklarken*, Nil Yayınları, İzmir, 2005.
- Hafâcî, Şihâbüddin Ahmed b. Muhammed b. Ömer (v. 1069 h.); *Nesîmü'r-riyâd fi şerhi Şifai'l-Kâdı İyâz*, I-V, [Tahkik: Muhammed Abdu'l-Kâdir Atâ] Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1421 h.
- el-Hâkim, Ebû Abdullah Muhammed b. Abdillâh en-Neysâbü'rî (321-405 h.); *el-Müstedrek ale's-Sahihayn*, I-V, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1411/1990.
- Heysemî, Nureddin Ebu'l-Hasen Ali, *Mecmeu'z-zevâid ve menbau'l-fevâid*, Dâru'l-kütübi'l-Arabî, I-X, Beyrut.
- İbn Ebî Âsım, Amr b. Ebî Âsım ed-Dahhâk eş-Şeybânî (v. 287 h.); *es-Sünne*, I-II, [Tahkik: Nâsiruddîn el-Elbânî] el-Mektebü'l-İslâmî, Beyrut, 1400
- İbnü'l-Esir, İzzüddin Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed el-Cezerî, *Üsdü'l-gâbe fi mârifeti's-sahabe*, I-VII, Dâru'l-fikr, Beyrut, 1989.
- İbn Hacer, Ebu'l-Fadl Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalânî eş-Şâfiî; *el-İsâbe fi temyizi's-sahabe*, I-VII, [Tahkik: Ali Muhammed el-Becâvî] Dâru'l-cil, 1. baskı, Beyrut, 1412-1992.
- İbn Hişâm, Abdülmelik İbn Hişâm İbn Eyyûb el-Himyerî (v. 213/828); *es-Sîratü'n-nebeviyye*, I-VI, Dâru ihyâi't-türâsi'l-arabî, Beyrut, 1936.

- İbn Kesir**, Ebu'l-Fidâ İsmail İbn Ömer İbn Kesir ed-Dimaşkı (v. 774 h.); *Tefsîru'l-Kur'ânî'l-azîm*, I-VIII, Dâru kahraman, İstanbul, 1992.
- _____, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, I-XIV, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1988.
- İbn Mâce**, Muhammed b. Yezid el-Kazvîni (207-275 h.); *es-Sünen*, I-II, Dâru'l-fikr, Beyrut, tsz.
- İbn Manzur**, Ebû'l-Fadl Cemaledin Muhammed b. Mükerrerem b. Ali b. Ahmed el-Ensârî (v. 711 h.); *Lisanü'l-Arab*, I-IV, Dâru sâdir, Beyrut, 1990.
- İbn Sa'd**, Muhammed b. Sa'd b. Menî' Ebû Abdillâh el-Basrî ez-Zühri; *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, I-VIII, Dâru sâdir, Beyrut, tsz.
- el-İsfahânî**, Ebu'l-Kasım Hüseyin b. Muhammed b. Mufaddal Rağîb (v. 425 h.); *Müfredâtü'elfâzî'l-Kur'ân*, Dâru'l-kalem, Dimeşk, 2002.
- Kâdi İyâz**, Ebu'l-Fadl (v. 544-1149); *eş-Şifa bi ta'rîfi hukûki'l-Mustafa*, I-II, Dâru'l-Erkam b. Ebi'l-Erkam, tsz.
- el-Kurtubî**, Muhammed b. Ahmed b. Ebû Bekr b. Ferah (v. 670); *el-Câmiu li ahkâmî'l-Kur'ân*, I-XX, Dâru's-şâ'b, Kahire, 1372 h.
- _____, *et-Tezkira fi ahvâlî'l-mevtâ ve umûrî'l-âhira*, Dâru'l-menar, Kahire, tsz.
- el-Kudâi**, Muhammed b. Selâme b. Cafer Ebû Abdillâh (v. 454 h.); *Müsnedü's-sihab*, I-II, Müessesetü'r-risale, Beyrut, 1986.
- İbnu'l-Mutahhar**, Mutahhar b. Tahir el-Makdisi (355/966); *el-Bed' ve't-tarih*, (Haz. drl: Halil İmran el-Mansur.), Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1997.
- el-Münâvî**, Muhammed el-Med'uvv bi Abdirraûf (1031/1622); *Feyzu'l-kadîr şerhu Câmîi's-sağîr*, I-VI, el-Mektebetü't-ticâriyyeti'l-kübrâ, Mısır, 1356 h.
- el-Münzirî**, Abdülazim b. Abdülkavîy Ebû Muhammed (v. 656 h.); *et-Tergîb ve't-terhîb*, I-IV, [Tahkik: İbrahim Şemsüddin], Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1417.
- Müttakî**, Alâaddin Ali (v. 975-1567); *Kenzü'l-ummâl fi süneni'l-akvâl ve'l-ef-âl*, I-XVIII, Müessesetü'r-risale, Beyrut, 1405-1985.
- Müslim**, Ebu'l-Hüseyin el-Haccâc en-Neysâbüri (206-261 h.); *Sahihu Müslim*, I-V, Dâru İhyâi't-türâsi'l-arabî, Beyrut, tsz.
- en-Nesâi**, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb (215-303 h.); *es-Sünen*, [Tahkik: Abdülfettah Ebû Gudde], I-VIII, Mektebetü'l-matbûâtî'l-İslâmiyye, Halep, 1406/1986.

- en-Nevevî, Ebû Zekerıyyâ Yahyâ b. Şeref (631-676 h.); *Sahih-i Müslim bişerhi'n-Nevevî*, I-XVIII, Dâru'l-fıkr, 1981.
- Patterson, Tom; *Yüzyıl Boyunca Ruh Fotoğrafçılığı*, (Çeviren: Azime Nakip), Baha Matbaası, 1973.
- er-Râzî, Ebû Abdillâh Fahreddin Muhammed b. Ömer b. Hüseyin (v. 606/1210); *Mefâtihu'l-gayb*, I-XXXII, Dâru İhyâi't-türâsi'l-arabî, Beyrut, tsz.
- Ruhselman, Dr. Bedri; *Ruh ve Kâinat*, I-III, Gayret Kitabevi, 1946.
- Said b. Mansur; Ebû Osman el-Horasânî (v. 227 h.); *Kitabü's-sünen*, Dâru's-selefiyye, Hindistan, 1982.
- Sheila Ostrander; Lynn Schroeder; *Sovyet Rusya'da Olağanüstü Ruhsal Araştırmalar*; Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul, 1973.
- es-Suyûtî, Abdurrahman b. el-Kemal Celâleddîn (849-911 h.); *ed-Dürrü'l-mensûr fi't-tefsiri'l-me'sûr*, I-VIII, Dâru'l-fıkr, Beyrut, 1993.
- _____, *Şerhu Süneni İbn Mâce*, Karataş, tsz.
- _____, *Hasâisü'l-kübrâ*, I-III, Dâru'l-kütübi'l-hadîse, 1967.
- eş-Şâmî, Muhammed b. Yusuf es-Salihî (v. 942 h.); *Sübülü'l-hüdâ ve'r-reşad fi sîrati hayri'l-ibâd*, I-IV, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1993.
- et-Taberânî, Ebu'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed (v. 360 h.); *el-Mu'cemü'l-kebir*, [Tahkik: Hamdi b. Abdülmecid es-Selefi], I-XX, Mektebetü'l-ulûmi ve'l-hikem, Musul, 1404 h.
- et-Taberî, Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr b. Yezid b. Hâlid (224-310 h.); *Câmiu'l-beyan an te'vil-i âyi'l-Kur'ân*, I-XXX, Dâru'l-fıkr, Beyrut, 1405 h.
- _____, *Tarîhu't-Taberî*, I-V, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut 1407.
- et-Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa (209-279 h.); *el-Câmiu's-Sahih*, I-V, Dâru İhyâi't-türâsi'l-arabî, Beyrut, tsz.
- Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi (v. 1942); *Hak Dini Kur'ân Dili*, I-X, Eser Yayınları, İstanbul, 1979.
- ez-Zehabî, Şemsüddin Muhammed Ahmed (v. 748/1347); *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, I-XXIII, Müessesetü'r-risale, Beyrut, 1413 h.
- ez-Zebîdî, Ebu'l-Feyz Murtazâ Muhammed b. Muhammed b. Muhammed (v. 1205/ 1790); *İthâfü's-sâdeti'l-müttakîn bi şerhi İhyâi ulûmi'd-dîn*, I-X, Dâru'l-fıkr, tsz.